

1721

Italian kirjallisuuden suomentaminen

Katsaus kulttuurisuhteisiin ja käännöskirjallisuuteen

Leena Alve

Pro gradu -tutkielma
Jyväskylän yliopiston
Kirjallisuuden laitoksessa
Kevät 1999

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta HUMANISTINEN	Laitos Kirjallisuuden
Tekijä Leena Alve	
Työn nimi Italian kirjallisuuden suomentaminen : Katsaus kulttuurisuhteisiin ja käännöskirjallisuuteen	
Oppiaine Kirjallisuus	Työn laji pro gradu
Aika kevät 1999	Sivumäärä 193

TIIVISTELMÄ - ABSTRACT

Tässä työssä tarkastelen Italian kirjallisuuden suomentamista, johon myös eikaunokirjallisuuteen suoraan liittyvillä kulttuurisuhteilla on vaikutuksensa. Esitykseni jakautuu sen mukaisesti kahteen osaan: 1. Kulttuurisuhteet ja 2. Käännöskirjallisuus. Kulttuurihistoriallisessa katsauksessa tarkastelen varhaisimpien välillisten, kosketusten ohella italialaisten matkoja Suomeen ja suomalaisten matkoja Italiaan sekä järjestötoimintaa ja akateemisia suhteita maiden välillä. Suomalaisten kirjailijoiden osalta olen selvittänyt myös Italian matkojen vaikutusta heidän omaan luovaan tuotantoonsa. Käännöskirjallisuus -osuus jakautuu (a) italialaisen kirjallisuuden suomennoksia (b) italialaisen kirjallisuuden suomennoksia ja (c) suomalaisen kirjallisuuden italiannoksia käsitteleviin osiin, joista kaksi viimeainittua ovat mukana vertailukohtana, mutta ruotsinnokset myös suomalaisille tarjoutuvina käännöskirjoina ja italiannokset osoituksena kulttuurisuhteiden vastavuoroisuudesta.

Työni varsinaista aihetta - italialaisen kaunokirjallisuuden monografiateoksina julkaistuja suomennoksia - tarkastelen mahdollisimman monelta kannalta, myös 'puuttuvien' käännösten. Käsitteilytapani on kvantitatiiviseen tarkasteluun perustuva kokoava ja luokittava ote, joten ensin olen kerännyt ja luetteloinut tiedot bibliografian muotoon, ja selvittänyt sen jälkeen, mitkä teokset ovat valikoituneet suomennettaviksi, kuinka paljon ja milloin suomennoksia on julkaistu, kuka ne on suomentanut, kuka kustantanut, jne. Teosten aikakauslehdissä saamia arvosteluja olen käsitellyt vain siltä osin kuin niissä arvioidaan suomennossuoritusta, paitsi *Divina Comedian* ja *Decameronen* osalta, joiden suomennoksia esittelen erikseen. Suomennosten tarkastelun päätän antologioihin, jotka merkittävällä tavalla laajentavat kuvaa suomen kielellä julkaistusta italialaisesta kirjallisuudesta.

Asiasanat

kirjallisuus -- kääntäminen -- italiankielinen kirjallisuus

Säilytyspaikka

Muita tietoja

SISÄLTÖ

JOHDANTO	3
1 KULTTUURISUHTEET	5
1.1 Varhaisimmat kosketukset	6
1.2 Italialaiset Suomessa	9
1.3 Suomalaiset Italiassa	13
1.4 Matkojen merkitys kirjailijoiden luovassa työssä	17
1.5 Järjestötoiminta ja akateemiset suhteet	28
2 KÄÄNNÖSKIRJALLISUUS	33
2.1 Kääntämisen teoriaa, periaatteita ja typologiaa	33
2.2 Suomennokset	38
2.2.1 Suomennostoiminnan kehittyminen	38
2.2.2 Italialaisen kaunokirjallisuuden suomennokset	44
2.2.2.1 Kronologista tarkastelua	47
2.2.2.2 Tilastollista tarkastelua	54
2.2.2.3 Kirjallisuuden lajit	57
2.2.2.4 Kääntäjät	59
2.2.2.5 Suomentamisen viive ja puuttuvat käännökset	62
2.2.2.6 Aikakauslehtiarvostelut	64
2.2.2.7 Divina Commedian ja Decameronen suomennokset ja niiden arvostelut	77
2.2.3 Antologiat	91
2.3 Ruotsinnokset	102
2.4 Italiannokset	107
2.4.1 Kansanrunous	107
2.4.2 Kaunokirjallisuuden käännökset	109
PÄÄTÄNTÖ	114

BIBLIOGRAFIAT _____	117
1. Italialaisen kaunokirjallisuuden suomennokset _____	117
2. Italialaisen kaunokirjallisuuden ruotsinnokset _____	142
3. Suomalaisen kansanrunouden ja kaunokirjallisuuden italiannokset _____	152
LÄHTEET _____	155
LIITTEET _____	162
LIITE 1 A : Italian kirjallisuuden suomennokset ajallisessa järjestyksessä _____	162
LIITE 1 B : Kääntäjät _____	167
LIITE 1 C : Kustantajat _____	174
LIITE 1 D : 'Karsitut' _____	176
LIITE 2 : Italialaisen kirjallisuuden suomennosten arvostelut aikakauslehdissä ja -kirjoissa _____	177
LIITE 3 : Danten ja Boccaccion teosten suomennosotteet _____	182
LIITE 4 A : Italian kirjallisuuden kultainen kirja _____	185
LIITE 4 B : Lyriikan suomennokset antologioissa _____	190

JOHDANTO

Italian kirjallisuuden suuri merkitys koko Euroopan kirjallisuudelle on kiistaton. Kaikki kansat ovat kääntäneet omalle kielelleen italialaisen kirjallisuuden suurimmat saavutukset ja ottaneet ne esikuvakseen ryhtyessään luomaan omaa kansalliskirjallisuuttaan. Keski-Euroopan suuret voimistuvat kirjallisuusmahdit (Ranska, Englanti) saivat käännöksensä lähes tuoreeltaan. Esimerkiksi Castiglione'n Hovimies (valmistunut 1518, julkaistu 1528 ja suomennettu 1957) käännettiin pian ilmestymisensä jälkeen ranskaksi, englanniksi, espanjaksi, saksaksi ja venäjäksi. Myös italialaiset novellit levisivät Euroopassa nopeasti joko mukaelmina tai käännöksinä. Englanniksi käännettiin jo 1560-luvulla mm. Boccaccion ja Bandellon novellistiikkaa, 1590-luvulla Arioston ja Tasson tuotantoa, ja vuoteen 1603 mennessä oli saatu käännettyä melkein kaikki niin antiikin kuin modernit mannermaiset - so. italialaiset ja ranskalaiset - merkkiteokset. (Heiskanen-Mäkelä 1989, 94-106).

Suomessa tämä vaihe tuli ajankohtaiseksi vasta paljon myöhemmin, mutta meillä kehitys on ollut sitäkin nopeampaa. Vasta 1800-luvulla Suomessa alettiin arvostaa käännöstyön merkitystä ja korkeammalla tasolla olevan kulttuurin ottamista esikuvaksi. Sittenmin nuori kirjakieli on kuronut umpeen välimatkaa vanhoihin sivistyskieliin niin kiivaasti, että käännetyn teoksen kieliasu on saattanut jo parin vuosikymmenen kuluttua tuntua vanhahtavalta. Suomennosten kautta italialaisen kirjallisuuden merkkiteokset on saatu sekä suomalaisten kirjailijoiden - joista monet ovat itse osallistuneet tähän käännöstyöhön - että tavallisten lukijoiden ulottuville, jotka näin pääsevät tutustumaan erilaisiin kirjallisiin virtauksiin ja kotoisesta poikkeavaan kulttuurimuotoon omalla äidinkielellään.

Tässä työssä tarkastelen **italialaisen kirjallisuuden suomentamista**, johon oletukseni mukaan sekä henkilökohtaisilla kontakteilla että yleisemmällä ei-kaunokirjallisuuteen suoranaisesti liittyvillä **kulttuurisuhteilla** on merkityksensä vaikutteita kuljettavina ja edellytyksiä luovina yhteyksinä. Esitykseni jakautuu sen mukaisesti kahteen osaan: 1. **kulttuurisuhteet** ja 2. **käännöskirjallisuus**.

Ensimmäinen osa on lähinnä kulttuurihistoriaa, jossa olen tarkoituksellisesti käsittänyt 'kulttuurin' sitä laajemmin, mitä varhaisemmasta ajasta on kyse. Varhaisimpien kontaktien jälkeen tarkastelen ensin italialaisten matkoja Suomeen ja sen jälkeen suomalaisten matkoja Italiaan, sillä tällainen - ehkä keinotekoiselta vaikuttava - jako noudattaa kuitenkin täysin kronologiaa. Suomalaisten kirjailijoiden Italian matkoja käsittelen erikseen ottaen huomioon niiden kirjailijan luovaan työhön

mahdollisesti jättämiä vaikutteita. Järjestötoiminta ja akateemiset suhteet ovat tietysti oleellinen osa kulttuurisuhteita, mutta seurojen samoin kuin virallisten instituutioidenkin piirissä järjestetään myös kielen, kulttuurin ja kirjallisuuden opetusta, joiden tuntemus on kirjallisuuden kääntämisen edellytys.

Toinen osa, käännöskirjallisuus, jakaantuu puolestaan kääntämisen teoreettisia puolia hahmottelevan osaan jälkeen (a) italialaisen kirjallisuuden suomennoksia, (b) italialaisen kirjallisuuden ruotsinnoksia ja (c) suomalaisen kirjallisuuden italiannoksia tarkasteleviin osiin, joista kaksi viimemainittua ovat tosin mukana ennen kaikkea vertailukohtana, mutta ruotsinnokset myös suomennoksia edeltävinä suomalaisille lukijoille tarjoutuvina käännöskirjoina ja italiannokset osoituksena kulttuurisuhteiden vastavuoroisuudesta - joihin kirjallisuuden käännöksetkin tietysti kuuluvat.

Suomennokset -osa alkaa katsauksella suomennostoiminnan historialliseen kehitykseen, jonka jälkeen tarkastelen työni varsinaista aihetta, italialaisen kaunokirjallisuuden monografiateoksina julkaistuja suomennoksia, mahdollisimman monelta kannalta, myös 'puuttuvien' käännösten. Käsitteilytapani ei ole tekstianalyttinen vaan kvantitatiiviseen tarkasteluun perustuva kokoava ja luokittava ote. Tarkoitukseni on selvittää kuinka paljon ja milloin suomennoksia on julkaistu, mitkä teokset ovat valikoituneet suomennettaviksi, kuka ne on suomentanut, kuka kustantanut, jne. Saadakseni vastaukset näihin kysymyksiin, aloitin tutkimukseni keräämällä ja luokittamalla kyseiset tiedot ja luetteloimalla ne bibliografian muotoon. Käytännöllisistä syistä olen sijoittanut kaikki laatimani kirjallisuusluettelot **Bibliografiat** -otsikon alle, mutta vain italialaisen kirjallisuuden suomennosten luettelon osalta olen pyrkinyt täydellisyyteen.

Aikakauslehdissä julkaistuja arvosteluja olen käsitellyt vain siltä osin kuin niissä viitataan lähtökielisen teoksen kulttuurikontekstin 'erilaisuuteen', tai arvioidaan varsinaista suomennossuoritusta. Koska tällaisen 'peruskartoituksen' puitteissa ei ole mahdollista analysoida koko suomennostuotantoa, olen ottanut lähempään tarkasteluun Italian kirjallisuuden kahden merkittävimmän teoksen, *Divina Comedian* ja *Decameronen*, suomennokset ja niiden saamat arvostelut. Suomennosten tarkastelun päätän antologioihin olettaen että ne laajentavat merkittävältä osaltaan kuvaa suomen kielellä julkaistusta italialaisesta kirjallisuudesta.

Käyttämäni lähdekirjallisuutta esittelen kunkin jakson alussa erikseen.

1 KULTTUURISUHTEET

Italian ja Suomen välisiä kulttuurisuhteita on selvitelty monissa seminaareissa, joiden anti on sitten julkaistu kokoomateoksina. Seminaariesitelmien ja -keskustelujen pohjalta on julkaistu mm. Pohjoismaiden 'italianistien' yhteisistä Turussa järjestetyistä kongresseista kaksi *Italianistica Scandinava* -nimistä teosta, jotka on kustantanut Turun yliopisto 1976 ja 1994. Molemmissa käsitellään sekä italian kieleen että kulttuuriin liittyviä kysymyksiä. Myös Helsingin yliopiston romaanisten kielten laitos on järjestänyt 'italianistien' tapaamisia (1979, 1982), mutta niissä on keskitytty pääasiassa kielitieteellisiin tai kirjallisuuden osalta hyvin spesifisiin ongelmiin. Sen sijaan Henrik Gabriel Porthan -instituutin järjestämässä seminaarissa Turussa 1986 paneuduttiin laajalti juuri kulttuurisuhteisiin, ja siellä esitetyt puheenvuorot on julkaistu teoksena *Rapporti culturali tra Italia e Finlandia* (1987). Italialaisen kirjallisuuden suomennostoimintaan perehdyttiin Helsingin yliopiston romaanisten kielten laitoksen ja Italian kulttuuri-instituutin yhteistyönä järjestämässä seminaarissa 1994, jonka pohjalta on tehty julkaisu *Italian kirjallisuus Suomessa: Kääntämisen ja kustannustoiminnan ongelmia* (1996).

Kulttuurisuhteita käsitteleviä artikkeleita on julkaistu myös muissa erillisistä artikkeleista koostuvissa kokoomateoksissa ja sarjajulkaisuissa, joista tärkeimpiä ovat seuraavat: Luigi Salvinin toimittama *Finlandia* (1941), Roberto Wisin itsensä kokonaan kirjoittama *Terra Boreale* (1969) ja italialainen aikakauskirja *Il Veltro*, jonka vuoden 1975 numero 5-6, on omistettu kokonaisuudessaan Suomelle ja maiden välisille kulttuurisuhteille. Yhteistyössä Helsingin, Jyväskylän ja Turun yliopistojen kanssa Italian kulttuuri-instituutti on kustantanut *Studi italiani in Finlandia* -nimisen teoksen, jonka kaksi osaa ilmestyivät 1981 ja 1984. Turun yliopiston Italian kielen ja kulttuurin osasto on julkaissut 1989 alkaen vuosijulkaisua *Settentrione: Rivista di studi italo-finlandesi* ensin yhteistyössä kulttuuri-instituutin kanssa ja vuodesta 1994 lähtien Società finlandese di lingua e cultura italiana -yhdistyksen kanssa alanimekkeellä Nuova serie.

1.1 Varhaisimmat kosketukset

Antiikin ajan Välimeren kansoille Pohjola oli tuntematonta seutua. Sen asukkaat kuviteltiin julkiksi hirviöiksi, jotka elivät ikuisen lumen ja pimeyden keskellä. Tämä myyttinen käsitys pohjoisista seuduista säilyi koko keskiajan, sillä myöhemmät kirjailijat ottivat tietonsa antiikin kirjailijoilta.¹ (Cardini 1987, 78; De Anna 1975, 481; Edgren 1975, 598; Gallén 1975, 524.)

Varhaisimmat kosketukset Välimeren maiden ja Pohjolan välillä kehittyivät jo esihistoriallisella ajalla, kun metallien tuntemus levisi pohjoiseen. Rooman keisarikunnan laajenemisen myötä kauppa vilkastui myös pohjoisen suuntaan ja kauppamiesten mukana kulkeutui joitakin hajanaisia tietoja Pohjolan elämästä. Suomesta on löydetty mm. nykyisestä Italiasta peräisin olevia viiniruukkuja ja pronssinen kauha sekä keisariajan kolikkoja, mutta tänne asti ne ovat tulleet monien välikäsien kautta. Suomesta vietiin pääasiassa nahkoja ja turkiksia, joita päätyi Italiaan saakka. (Edgren 1975, 593-597; Gallén 1975, 517-518; Saarenheimo 1987, 27-28.)

Paavin kuurian luettelo vuodelta 1120 on ensimmäinen historiallinen dokumentti, jossa mainitaan Suomi (Findia, Ruotsin valtakuntaan kuuluva saari). Vuonna 1154 Suomi (Finmark) merkittiin ensi kertaa kartalle, kun arabialainen Idrisi laati *Geografiansa* Sisilian normannihallitsija Ruggero II:ta varten. Tähän hopeaan kaiverrettyyn karttaan on Suomen alueelle merkitty muutamia paikannimiä, ja tekstiosaan sisältyy jonkin verran muita tietoja maastamme, mutta se ei tullut Italiassakaan laajemmalti tunnetuksi. (Cardini 1987, 77; De Anna 1975, 484; Gallén 1975, 518.)

¹ Tacituksen *Germania*-teosta on pitkään pidetty todisteena siitä, että suomalaisten olemassaolo tunnettiin jo antiikin Roomassa, mutta teoksessa kuvatun Fenni-nimisen kansan on sittemmin todettu tarkoittavan lappalaisia ja teoria Sithonien kainulaisuudestakin on kumottu. (Cardini 1987, 76; De Anna 1975, 483-484; Edgren 1975, 598; Gallén 1975, 518.)

Varhaisessa italiankielisessä kaunokirjallisuudessa viittaukset pohjoiseen ovat harvinaisia. Tauno Nurmelan tutkimusten (Finlandia - teoksessa *Enciclopedia Dantesca*. 1970.) mukaan Danten käsitykset Pohjolan maantieteestä olivat hyvin epämääräisiä, eikä hän siten voinut tietää Suomen olevan olemassakaan. Boccaccio viittaa *Filocolossa* pohjoisiin seutuihin ja *Decameronen* kahdeksannen päivän yhdeksännessä kertomuksessa esiintyy norjalaisia tarkoittava Norbe-niminen kansa. Petrarca kuvaa Canzonessa 'O aspettate in ciel beata e bella' (XXVIII) koko pohjoisen maailman jäiseksi, pimeäksi ja vihanieliseksi. Myös Arioston *Raivosasta Rolandista* löytyy pieni ajan käsityksiä tukeva kuvaus pohjoisessa elävistä karvaisista pedoista. Vain Tasso on ottanut Pohjolan ympäristöksi kahteen näytelmäänsä: *Galealto re di Norvegiaan* ja sitä täydentävään *Torrismondoon*. Tapahtumapaikkana molemmissa on eräänlainen fantasioitu Lappi, jota asuttavat hirviöiden ohella kyvykkäät tietäjät tai noidat. (Cardini 1976, 199-200; De Anna 1975, 482, 493-494; De Anna 1987, 87.)

Vuotta myöhemmin Eerik Pyhä teki ensimmäisen lähetysmatkan maahamme, ja juuri katolisen käännytystyön myötä syntyivät ensimmäiset suorat kontaktit Italian ja Suomen välille. Kristinuskon levitessä Pohjolaan Suomikin liittyi osaksi läntistä maailmaa, jonka sekä uskonnollinen että kulttuurinen keskus oli Rooma. Sijaintinsa takia Suomi oli pitkään kirkon erityisen kiinnostuksen kohteena, sillä se oli äärimmäinen raja ensin pakanuutta ja sitten idän ortodoksisuutta vastaan. (De Anna 1987, 99-100; Gallén 1975, 519.)

Suomalaisten piispojen piti säännöllisesti käydä Roomassa (*ad limina apostolorum*), mutta italia-laisten 'kirkonmiesten' mahdolliset vierailut Suomeen lienevät epätodennäköisiä, paitsi munkki-veljeskuntien jäsenten osalta, joiden vaikutus maassamme oli pitkäaikaista ja merkittävää. Dominikaanit perustivat ensimmäisen luostarin Suomeen jo vuonna 1249, fransiskaanit 1300-luvun lopulta alkaen peräti kolme luostaria, ja viimeisenä tänne saatiin birgittalaisluostari 1400-luvulla. Veljeskuntien toiminta keskittyi pääasiassa tavallisen kansan pariin, mutta munkkien vaikutus oli merkittävä myös Suomi-tietouden levittämisessä, sillä veljeskuntien eri alueiden edustajat kerääntyivät yhteen määrääjain pidettävissä kansainvälisissä kokouksissaan. (Gallén 1975, 519-523; Saarenheimo 1987, 30.)

Monet suomalaiset opiskelijat, sekä kirkonmiehet että maallikot, matkustivat Italiaan saakka suorittamaan loppututkintoaan. Maan kuuluisimmissa yliopistoissa Roomassa ja Bolognassa oli suomalaisia opiskelijoita, esimerkiksi Konrad Bliz, joka sai piispan vihkimyksensä Sienassa vuonna 1460. Pisimpään Italiassa lienee ollut veli Martti Skytte, joka opiskeli ja opetti teologiaa Napolissa vuosina 1491-1501. (Gallén 1975, 519-521; Karttunen 1941, 109-110.)

Piispojen käyntien ja opintomatkojen lisäksi Italiaan tehtiin myös pyhiinvaellusmatkoja. Roomassa Pyhän Birgitan talo muodostui ruotsalaisten ja suomalaisten kohtauspaikaksi, jonne saapui tavallisia kansanmiehiäkin. (Gallén 1975, 520-522; Suolahti 1987, 50-51.)

Lähes neljäsataa vuotta kestäneen katolilaisuuden aikana henkilökohtaiset kosketukset jäivät vielä harvinaisiksi, koska matkustaminen oli kallista ja hidasta (päivämatka noin 20-30 kilometriä), mutta Suomessa on säilynyt tuolta ajalta kulttuurisesti merkittäviä muistomerkkejä mm. Madonna ja pyhimyksiä kuvaavissa kirkkomaaluksissa ja -veistoksissa (Finström, Hattula, Turku, Tyrvää). Rooman kirkko yhdisti suomalaiset samaan uskoon ja yhdeksi kansaksi, ja liitti heidät länsimaisen kristillisen kulttuurin piiriin, jossa kaikkien oppia saaneiden yhteisenä kielenä oli latina. (Gallén 1975, 522-523; Saarenheimo 1987, 29.)

Luterilaisuuden voitto 1500-luvun alkupuolella eristi Pohjois-Euroopan maat läntisen kulttuurin vanhoista rintamaista, mutta Suomen kohdalla se merkitsi myös kansallistunteen ja kirjakielen perustaa.² (De Anna 1975, 493.)

Vaikka suhteet Roomaan uskonpuhdistuksen myötä katkesivat, katolilaisten maastamuuttajien mukana Italiaan kulkeutui tietoja Suomesta. Roomaan siirtyneistä merkittävimpiä olivat Ruotsin viimeinen katolinen arkkipiispa Johannes Magnus ja hänen nuorempi veljensä piispa Olaus Magnus. Italialaisten oppineiden tiedetään tutustuneen heidän Pohjolan historiaa ja maantiedettä käsitteleviin teoksiinsa, joista laajimmin Suomen oloja valaisee Olaus Magnuksen *Historia de gentibus septentrionalibus* (1555). Teos esittelee pohjoisia maisemia, asukkaiden tapoja ja henkistä kansanperinnettä, kuten legendoja, satuja ja uskomusolentoja. (De Anna 1975, 485-486; De Anna 1987, 82; Gallén 1975, 524.)

Magnusten teokset herättivät uutta kiinnostusta Skandinaviaa kohtaan Roomassa, jossa alettiin harkita katolilaisuuden palauttamisen mahdollisuuksia Juhana III:n hallitsemaan valtakuntaan. Tilanteen selvittäminen annettiin jesuiitta Antonio Possevinolle, joka teki kaksi matkaa Ruotsiin (1577 ja 1579), ja samassa tarkoituksessa suomalaisia opiskelijoita lähetettiin Roomaan Collegium Germanicum in jesuiittojen koulutettavaksi vuosisadan lopulla. Koska vastauskonpuhdistus ei tuolloin enää onnistunut, nämä nuorukaiset olivat viimeiset Italiassa käyneet suomalaiset sataanviiteenkymmeneen vuoteen. (De Anna 1975, 491-493; De Anna 1987, 82; Gallén 1975, 524; Karttunen 1941, 110.)

² Osallisina tähän kehitykseen olivat jo mainitut Konrad Bliz, joka viisisataa vuotta sitten julkaisi ensimmäisen suomalaisen kirjan, ja Turun piispa Martti Skytte, joka lähetti Agricolan Wittenbergiin.

1.2 Italialaiset Suomessa

Kun suomalaisten 'kirkolliset' suhteet Roomaan katkesivat kokonaan 1500-luvulla uskonpuhdistuksen myötä, alkoi italialaisia 'maallikkoja' sen sijaan vähitellen tulla Suomeen. Seuraavien lähes kolmensadan vuoden aikana maassamme tiedetään oleskelleen ainakin kolmenkymmenen italialaisen, joiden on täytynyt suhtautua jotensakin myötämielisesti luterilaisuuteen. (Vallinkoski 1975, 528, 535.)

Italian renessanssikulttuurin (varsinkin arkkitehtuurin) vaikutus oli Ruotsissa huomattavaa Kustaa Vaasan aikana, ja Suomeen nämä uudet tyylipiirteet kantautuivat Juhana-herttuan mukana. Vuonna 1562 Juhana avioitui puolalaisen Katariina Jagellonikalaisen kanssa, jonka mukana Turun hoviin saapui myös italialaista hoviväkeä, sillä herttuatar oli syntyjään italialainen, Milanon Bona Sforzan tytär. Hovissa vieraili usein myös italialaisia muusikkoja. (Saarenheimo 1987, 30; Vallinkoski 1975, 528.)

Vaikka herttuaparin Suomen-kausi olikin lyhyt, Juhana pani Tukholmasta käsin - nyt kuninkaana - alulle linnavarustusten rakennustöitä varsinkin valtakunnan itäosissa, Suomessa. Ainakin Kätkisalmen, Viipurin ja Savonlinnan rakennustöissä oli mukana italialaisia asiantuntijoita. Sotilaina italialaiset toimivat maassamme milloin Ruotsin, milloin Venäjän joukoissa. (Saarenheimo 1987, 32-33; Vallinkoski 1975, 529-530.)

Ruotsin vallan aikana useimmat siviiliammattaje harjoittaneet italialaiset asettuivat Turkuun, mutta jokunen myös maaseutukaupunkeihin. Suola oli tuolloin maassamme ajoittain italialaisten privilegio. Muiden alojen asiantuntijoista tiedetään ainakin italialaisen lasinpuhallusmestarin opettaneen Turun yliopistossa instrumenttien valmistusta. (Vallinkoski 1875, 530, 533.)

Ensimmäinen italian kielen opettaja Antonio Papi (1659-1740) toimi maassamme jo vuosina 1694-1705. Aiemmin sotilasuralla ollut Papi oli saapunut Tukholmaan vuonna 1683. Turun Akatemiaan hän siirtyi Upsalan yliopistosta, jonne taas myöhemmin palasi, sillä Turussa ei aina riittänyt opiskelijoita Papin oppiaineisiin italiaan ja ranskaan. Turun vuosistaankin osan Papi vietti Tukholmassa opettaen kuninkaallisia prinsessoja, Kaarle XII:n sisaria, ja kirjoitellen sonetteja. (Wis 1969, 61, 65-66, 72-73.)

Matkustaminen Suomeen oli Ruotsin vallan aikana harvinaista, mutta juuri tuon ajan ensimmäiset italialaiset Suomen-kävijät lienevät kaikkein merkittävimpiä, sillä heidän kirjoittamansa matkakertomukset levisivät laajalle ja tekivät siten maataamme tunnetuksi ulkomailla.

Jo 1660-luvulla ravennalainen kirkkoherra Francesco Negri tutustui Pohjoismaihin kolme vuotta kestäneellä matkallaan, joka ulottui purjehdukseen Norjan rannikkoa Nordkapille. Hän oli saanut matkainnostuksensa Olaus Magnuksen teoksesta, ja kertoi sitten oman matkansa vaiheista kirjassaan *Viaggio settentrionale*. Negri tuli Suomen puolelle Torniossa ja jatkoi sieltä matkaansa Inarinjärvelle, jossa syvimmän vaikutuksen häneen tekivät lappalaisten ystävällisyys ja pohjoiset luonnonolosuhteet, etenkin keskiyön aurinko. (Karttunen 1941, 110-111; Saarenheimo 1987, 34; Wis 1969, 82.)

Vuonna 1770 kirjailija Vittorio Alfieri matkusti Suomen kautta Tukholmasta Pietariin. Hänen *Vita*-teokseensa sisältyvä kuvaus tästä matkasta koostuu eloisista yksityiskohdista ja runollisista suomalaismaisemien luonnehdinnoista. (Karttunen 1941, 111-112.)

Ylivoimaisesti tärkein pohjoisenkävijä oli kuitenkin Giuseppe Acerbi, joka saapui Bernardo Bellottin kanssa Tukholmaan syksyllä 1798. Puoli vuotta myöhemmin seurue, johon oli liittynyt myös ruotsalainen eversti Skjöldebrand, ylitti reellä Pohjanlahden ja saapui Turkuun. Matkan lopullinen päämäärä oli Nordkap, mutta siirtyessään vähitellen kohti pohjoista Acerbi seurueineen pysähtyi välillä Suomen rannikkokaupunkeihin, joissa tutustui paikalliseen sivistyneistöön, kuten Henrik Gabriel Porthaniin ja Frans Mikael Franzeniin Turussa, ja Erik Tulindbergiin Oulussa. (Saarenheimo 1975, 545-547; Wis 1968, 79-81.)

Acerbin matkapäiväkirja *Travels through Sweden, Finland and Lapland to the North Cape in years 1798 and 1799* ilmestyi Lontoossa 1802 kaksiosaisena loistopainoksena. Teoksessa esiintyvien henkilöiden, tapojen, tapahtumien ja luonnon kuvaukset perustuvat suurelta osin Acerbin oma-kohtaisiin kokemuksiin, mutta paikka paikoin hän on hyödyntänyt myös muilta saamiaan kuvailuunoksia ja tietoja kansanperinteestä, esimerkiksi kuuluisan kuvauksen runonlaulantatilanteesta.³

³ Acerbin kuvassa miehet esittävät kaksinlaulua istuen penkillä vastatusten "kädet käsien lomassa", ja tämä käsitys tilanteesta vakiintui niin, että se valittiin kuva-aiheeksi Kalevalan 100-vuotisjuhlan kunniaksi painettuun postimerkkiin. Vasta vuonna 1949 Elsa Enäjärvi-Haavio (*Pankaamme käsi kätehen*, s. 35-72.) todisti vääräksi oletuksen, että Acerbi olisi

Eloisien havaintojen ohella Acerbi myös keräsi järjestelmällisesti kansanmusiikkia ja -runoutta. (Wis 1969, 83-86; Saarenheimo, Eero 1975, 544; Saarenheimo 1987, 34.)

Teoksen antama kuva suomalaisista - toisin kuin ruotsalaisista - on hyvin myönteinen. Ruotsissa yleisö närkästyi Acerbin liian suorasukaisista kuvauksista niin suuresti, että viranomaiset yrittivät estää teoksen kääntämisen muille kielille, mikä ei kuitenkaan onnistunut, sillä parin vuoden sisällä siitä julkaistiin saksannos (1803), ranskannos (1804) ja vielä neliosainen hollantilainen laitos vuosina 1804-06. Italiaksi teos on julkaistu vain lyhennelmänä 1832.⁴ Ensimmäinen suomennoskatkelma, joka kuvasi Acerbin Oulussa keväällä 1799 viettämiä kahta kuukautta, ilmestyi vuonna 1890 paikallisessa lehdessä *Oulu viime vuosisadan lopulla. Matkamuuistelmia* -nimisenä artikkelisarjana.⁵ Suomen kielelle matkakuvauksesta on käännetty osat *Matka halki Suomen v. 1799* vuonna 1953 ja *Matka Lapissa v. 1799* vuonna 1963 ja uusintapainokset molemmista on otettu 1980-luvulla.⁶ (Saarenheimo 1975, 549; Wis 1963, 10; Wis 1969, 101.)

1800-luvulla Suomessa vaikuttaneista italialaisista merkittävin oli arkkitehti Charles (Carlo) Bassi. Kustaa III oli Italian-matkallaan tavannut ja kutsunut Charlesin ja tämän sisaren Giovannan Tukholmaan. Charles Bassi aloitti opintonsa Tukholman taideakatemiassa, jossa häntä ja hänen ystävänsä Kristian Gjörwelliä pidettiin opettajansa Despez'n etevimpinä oppilaina ja kumpikin heistä täydensi vielä opintojaan monivuotisella, valtion apurahan turvin tekemällään matkalla Italiaan, jossa he tutustuivat klassiseen arkkitehtuuriin. Ruotsiin palattuaan Gjörwell sai tehtäväkseen Turun uuden Akatemiatalon piirustusten laatimisen, ja hänen yhteistyökumppaninsa Bassi tuli Suo-

voinut nähdä mainitun kaltaisen tilanteen, vaan hänen tietonsa ovat peräisin muualta (*De Poësi Fennicasta* ja ruotsalaisesta kuvasta). (Saarenheimo, Eero 1975, 544-549; Vilkkuna 1953, 7.)

⁴ *Viaggio al Capo Nord fatto l'anno 1799 dal sig. Cavaliere Giuseppe Acerbi ora I. R. Console Generale in Egitto. Compendiato e per la prima volta pubblicato in Italia da Giuseppe Belloni Antico Militare Italiano.* Milano, 1832.

⁵ Oulun Ilmoitus Lehti -julkaisun numeroissa 1, 7, 8, 11 ja 12.

⁶ Eero Saarenheimo (1988) on julkaissut perusteellisen tutkimuksen Acerbista nimellä *Retki Euroopan ääreen. Giuseppe Acerbi ja hänen Lapin-matkansa 1799* ja tehnyt hänestä myös ansiokkaan esseesarjan radiolle, joka puolestaan oli pohjana kaksiosaiselle vuonna 1987 TV:ssä esitetylle musiikkidokumentille.

meen vuonna 1802 valvomaan sen rakennustöitä, jotka jatkuivat vuoteen 1816 asti. (Lönnbom-Leino 1907, 227-234, 417, 465.)

Kun Suomeen perustettiin oma Intendentinvirasto suunnittelemaan ja valvomaan julkisia rakennustöitä vuonna 1811, valittiin Bassi sen ensimmäiseksi päälliköksi. Tämän viran hän jätti seuraajalleen Engelille vuonna 1824, mutta jäi Suomeen loppuiäkseen, vuoteen 1840 asti. (Lönnbom-Leino 1907, 468-470, 474.)

Autonomian aikana Suomeen tuli lukuisia italialaisia Pietarista. Suurin osa heistä oli kauppiaita, muusikkoja, tanssijoita, posetiivareita tai muunlaisia esiintyjiä kuten sirkusseurueita ja iletulitusnäytösten järjestäjiä, harvoin kuitenkin varsinaisia tunnettuja taiteilijoita. Ainoa korkeatasoisempi kuvataiteilija vierailijoiden joukossa lienee ollut Giuseppe Rota, jonka miniatyyrimuotokuvia on säilynyt mm. Sinebryckhoffin kokoelmissa, muut tekivät pääasiassa kipsisiä rintakuvia ja medaljonkeja. Ensimmäisen dagerrotypia-valokuvan toi Suomeen sardinialainen Baptist Tensi, jolle riitti tilaustöitä muutamaksi kuukaudeksi Helsingissä 1840-luvun alussa. (Vallinkoski 1975, 534; Hirn 1975, 552-572.)

Klassisen musiikin esittäjät, joista osa oli todella lahjakkaitakin, eivät useinkaan ulottaneet kiertueitaan Suomeen muulloin kuin matkalla Tukholmasta Pietariin. Poikkeuksena tästä oli kuuluisa Ferruccio Busoni, joka toimi pianonsoiton opettajana Helsingin musiikkiopistossa (nykyinen Sibelius-Akatemia) vuosina 1888-90. Opetustyönsä ohella hän konsertoi ja sävelsi omia teoksiaan, joista kolme perustuu suomalaiseen melodiaan. Busoni tutustui Helsingissä mm. tulevaan vaimoonsa, kuvanveistäjä Sjöstrandin tyttäreeseen Gerdaan, Järnefeltin veljeksiin ja Jean Sibeliukseseen, jonka läheinen ystävä ja puolestapuhuja hän oli. (Sariola 1975, 573-579; Wis 1969, 150, 154-156, 161-162.)

1.3 Suomalaiset Italiassa

1700-luvun lopulla ja 1800-luvun alussa yläluokan nuorison kasvatukseen katsottiin kuuluvan 'Grand Tourin', Euroopan kulttuurikeskuksiin suuntautuvan opintomatkan. Varsinkin Roomasta tuli päämäärä lukuisille opiskelijoille ja oppineille, jotka halusivat tutustua vanhempaan ja korkeampaan sivistykseen. (Saksa 1981, 166-167.)

Esikuvana suomalaiselle sivistyneistölle ja erityisesti kuvataiteilijoille oli epäilemättä Kustaa III:n Italiaan asti ulottunut matka 1770-luvulla. Kuninkaan matkaseurueeseen kuuluivat esimerkiksi kuvanveistäjä Sergel, joka toimi ryhmän oppaana Roomassa, ja ainakin kaksi suomalaissyntyistä herraa, nimittäin Johan Arckenholz ja K. M. Armfelt. Kustaa III:n matkan jälkeen uusklassismi tuli vallitsevaksi tyyliuunnaksi Ruotsissa (ja Tukholman Taide-Akatemiassa), jossa myös kaikki ajan suomalaistaiteilijat saivat oppinsa. (Saksa 1981, 168.)

Vaikka suomalaisten henkilökohtaiset yhteydet Rooman kirkkoon olivat uskonpuhdistuksen myötä katkenneet, siteet antiikin Roomaan säilyivät latinakoulussa ja vuodesta 1640 Turun Akatemiassa, joissa latinan kieli ja klassisten tekstien tulkinta olivat tärkeä osa opetusta. (Suolahti 1987, 51-52.)

Suomalaisten kansallisen heräämisen alkuaikoina 1700-luvulla Turun akatemian ilmapiiriä leimasi klassinen perinne ja harrastus, ja sen johtohahmo Henrik Gabriel Porthan oli suuri antiikin ihailija (ja ranskalaisen klassismin kannattaja). Klassisen kulttuurin arvostus siirtyi voimakkaana myös Porthanin oppilaisiin eli Turun romantiikan edustajiin, sillä uusklassinen koulutus ja kansallistune yhdistettiin uudella tavalla isänmaallisuudeksi. Myös toinen suuri kansallisen tietoisuuden herättäjä Johan Ludwig Runeberg, joka yhdisti klassiset ja kansalliset teemat, oli Goethen ⁷ tavoin kreikkalaisen antiikin ihailija. Suomalaiset romantikot seurasivat saksalaisen (Weimarin) klassismin eli Goethen viitoittamaa tietä Roomaan. Klassistis-romanttinen perinne oli elävöittävä voima sekä kansallisessa että eurooppalaisessa mielessä. Tästä ilmapiiristä olivat lähtöisin kaikki ne henkilöt, jotka seuraavina vuosikymmeninä antoivat Suomen kansalle sen identiteetin. (Saarenheimo 1987, 35; Saksa 1981, 169; Steinby 1975, 455-457.)

⁷ Goethe teki ensimmäisen Italian matkansa 1786-88 Roomaan (myös Napoli, Sisilia) ja toisen 1790 Venetsiaan.

Yhdessä romantiikan kanssa klassinen vaikutus sai suomalaisten mielessä syntymään 'unelman Italiasta' ⁸. Klassisteja, varsinkin kuvanveistäjiä, sinne houkuttelivat luonnollisesti antiikin aarteet ja renessanssitaide, mutta lukuisat rauniot, vilkas kansanelämä ja pittoreskit maisemat vetivät yhtä lailla puoleensa myös romantikkoja. (Saarenheimo 1987, 35; Saksa 1981, 170.)

Risorgimento, Italian yhdistyminen Garibaldin johdolla, herätti Suomessa muidenkin kuin taiteilijoiden kiinnostuksen Italiaa kohtaan ja aivan erityisesti Italian vaiheista innostuivat opiskelijat, jotka kokivat Garibaldin läheiseksi sankarikseen. Italian taisteluissa oli mukana kaksi suomalaista sotilasta, C. A. Weuerlander ja Hermann Liikanen, joka on saanut kuvapatsaankin Villa Lanten vieressä sijaitsevalle Garibaldin aukiolle Roomaan. Myös J. L. Runebergin toiseksi vanhin poika Lorenzo olisi halunnut liittyä Garibaldin joukkoihin, mutta hän ei ehtinyt mukaan ennen sodan loppua. 1850-60-luvuilla Suomen lehdistö seurasi tarkasti Italian tapahtumia, jotka kuvastelivat suomalaisten omia liberalistisia ja kansallismielisiä aatteita, ja kirjailijat sepittivät runoja Garibaldin ja vapauden ylistykseksi (välttämättä siten sensuurin, joka olisi estänyt suoran Venäjän ja Suomen suhteita koskevan arvostelun julkaisemisen). (Karttunen 1941, 119; Klinge 1975, 627-630; Saarenheimo 1987, 36.)

Kuvataiteilijat Italiassa. Ensimmäinen suomalainen kuvataiteilija, joka sai Ruotsin valtion apurahan Roomassa opiskelua varten, oli Sergelin oppilas Erik Cainberg. Hän lähti matkalleen vuonna 1802 ja jäi Roomaan seitsemäksi vuodeksi. Alexander Lauréus (1820-luvulla) ja R. W. Ekman (1840-luvulla) suuntasivat opintomatkinsa ensin Pariisiin ja jatkoivat sieltä muutaman vuoden kuluttua Roomaan, jonne oli jo muodostunut skandinaavisten taiteilijoiden piiri. 1840-luvulla Italiassa, pääasiassa Milanossa, oleskeli myös ensimmäinen suomalainen naistaiteilija Matilda Rotkirch. Vaikka näiden uranuurtajien saavutuksen eivät yltäneet taiteellisesti kovin korkealle tasolle, heillä oli virkeitä antava vaikutuksensa seuraavan sukupolven suomalaistaiteilijoihin, erityisesti Ekmanilla, joka toimi kotimaahan palattuaan 1846 perustetun Turun piirustuskoulun johtajana. (Lindström 1975, 581-583; Saksa 1981, 171-174.)

⁸ Torsten Steinby löytää aikakaudelle, jonka alku on Porthan (1739-1804) ja loppu Carl Gustaf Estlander (1834-1910), yhteiseksi nimittäjäksi 'unelman Italiasta' (sogno dell'Italia). Estlander, joka toimi estetiikan professorina Cygnaeuksen jälkeen, teki itse lukuisia matkoja Italiaan vuodesta 1864 lähtien. Dialogimuotoisessa esseessään 'Miksi menet Italiaan?' Estlander esittää puolustuspuheensa Italian luonnolle ja renessanssitaiteelle, jotka molemmat ilmentävät hänen mukaansa (Winckelmanin termein) 'jaloa yksinkertaisuutta' ja 'hiljaista suuruutta' ja saivat taiteilijat unelmoimaan Italiasta. (Saarenheimo, Kerttu 1975, 501; Steinby 1975, 455-471.)

1850-luvulla Düsseldorf oli ehdoton taidekeskus, eikä yksikään suomalaistaiteilija käynyt silloin Italiassa. (Lindström 1975, 584.)

Kahden seuraavan vuosikymmenen aikana Roomassa oleskeli viisi tunnettua kuvanveistäjää, nimittäin Carl Eneas Sjöstrand, Walter Runeberg, Johannes Takanen, Robert Stigel ja J. E. Stenberg, mutta vain jokunen, vähemmän tunnettu maalaustaiteen edustaja. Poikkeuksen tästä tekee vain Albert Edelfeltin ensimmäinen Italian matka, mutta hänenkin kohdallaan vasta toinen käynti (vuonna 1891) tuotti taiteellisia tuloksia. (Lindström 1975, 584-586.)

Uuden virtauksen myötä 1880-luvulla pohjoismaalaisten taiteilijoiden opintomatkat suuntautuivat Pariisiin, ranskalaisen realismin keskukseen. (Lindström 1975, 586.)

1890-luvulla Pariisi taas menetti asemansa, ja kaikki vähänkin nimekkäämmät suomalaiset taiteilijat matkustivat Italiaan, nyt (varhais-) renessanssitaiteen alkuperäisille lähteille ja siis ennen kaikkea Firenzeen. Vuosikymmenen kuluessa Italiassa oleskelivat kuka pitemmän kuka lyhyemmän aikaa, useimmat moneenkin otteeseen, ainakin seuraavat taiteilijat: Albert Edelfelt, Eero Järnefelt, Magnus Enckell, Hugo Simberg, Pekka Halonen, Akseli Gallen-Kallela, Väinö Blomstedt, Albert Gebhard, Beda Stjernerantz, Elin Danielsson-Gambogi, Helene Schjerfbeck, Emil Wikström, Ellen Thesleff ja Juho Rissanen. (Karttunen 1941, 118; Lindström 1975, 586-590; Okkonen 1941, 88.)

Tämän vuosisadan alussa Italia menetti taas merkityksensä suomalaisten kuvataiteilijoiden matkakohteena tai vierailuilla ei ainakaan ole ollut sanottavaa vaikutusta heidän tuotantoonsa. (Lindström 1975, 590.)

Maailmansotien välisenä aikana Italiassa oleskelivat Rabbe Enckell⁹ ja Reino Harsti sekä Matti Haupt, ja 1950-luvulta lähtien kymmenkunta muuta maalaria ja graafikkoa, samoin kymmenkunta kuvanveistäjää, on hakenut innoitusta ja teknistä oppia Italiasta, mutta modernin italialaisen taiteen vaikutus maassamme on ollut vaatimaton. (Lindström 1975, 590-592.)

⁹ Rabbe Enckell, joka oli sekä kuvataiteilija että yksi suomenruotsalaisen modernismin merkittävimmistä kirjailijoista, on kirjoittanut myös italialaisaiheista lyriikkaa, ainakin runot 'Florens' ja 'Italiskt', jotka sisältyvät kokoelmaan *Andedräkt av koppar* 1946.

Kuvataiteilijoiden lisäksi Italiassa ovat oleskelleet myös lukuisat muiden taiteiden ja alojen edustajat, joista kaksi kansainvälisen mittapuunkin mukaan kuuluisinta, ja tässäkin mainitsemisen arvoisia, lienevät Jean Sibelius ja Alvar Aalto. Sibelius teki ensimmäisen Italian-matkansa Venetsiaan 1893, toisen Umbriaan 1897 ja sittemmin vielä monia muitakin matkoja, esimerkiksi 1901 hän oleskeli perheineen Rapallossa, jossa hän sävelsi suurimman osan 2. sinfoniastaan (Karttunen 1941, 119). Alvar Aalto kävi ensikertaa Italiassa 1924, jolloin hän tutustui Toscanan ja Veneton maakuntiin. Aallon näyttely Firenzessä 1965 toi hänelle lukuisia työtarjouksia Italiassa, mutta vuoden 1956 Venetsian Biennalen paviljongin ohella Riolan kirkko on Aallon ainoa lopulta toteutettu työ Italiassa (Nava 1987, 215-219).

Kirjailijat Italiassa. Ensimmäinen suomalaiskirjailija, Fredrik Cygnaeus, vieraili Italiassa 1845-46, ja viime vuosisadan puolella Italian matkan tekivät vielä Sakari Topelius ja ensimmäisenä suomenkielisenä kirjailijana J. H. Erkko sekä Juhani Aho. Vuosien 1903-1911 aikana peräti kymmenkunta suomalaista kirjailijaa vieraili Italiassa ja matkojen yhtäaikaisuudesta johtuen muodosti mm. Firenzessä ja Roomassa suorastaan taiteilijayhteisöjä - myös muiden pohjoismaalaisten kanssa. 1920-luvulla Italiaan tutustuivat suomenruotsalaiset kirjailijat. Vuosisadan ensimmäisen vuosikymmenen lisäksi toinen merkittävä lukuisien Italian matkojen kausi suomalaiskirjailijoiden parissa oli 1930-luku.

Suomalaisten kirjailijoiden Italian matkoja ja niiden vaikutusta heidän omaan tuotantoonsa käsitellen tarkemmin seuraavassa kappaleessa Matkojen merkitys kirjailijoiden luovassa työssä.

1.4 Matkojen merkitys kirjailijoiden luovassa työssä

Jorma Vallinkoski (1954) on koornut bibliografiaansa lähdeviitteitä myös Italiassa asuneita ja käyneitä suomalaisia (kaikkia muitakin kuin kirjailijoita) koskevista kuvauksista (XV. C. Suomalaiset Italiassa, s. 169-175), samoin suomalaisesta (suomen- ja ruotsinkielisestä) kaunokirjallisuudesta, jonka aihe, miljöö, henkilöhahmot, tms. piirre on tulkittavissa italialaiseksi (XVIII. C. Italia-aiheinen Suomen kaunokirjallisuus, s. 247-269). Jälkimmäinen luettelo koostuu suurelta osin lukuisien merkittävien lyyrikkojen runokokoelmissa tai aikakauslehdissä ja -kirjoissa julkaistuista yksittäisistä runoista tai novelleista ja muista pienimuotoisista sepitteistä, mutta yllättävän paljon siihen sisältyy myös romaaneja, joista tosin suuri osa on jo pääasiassa 'unohdettuja' teoksia.

Kerttu Saarenheimo (1975, 497-516) tarkastelee artikkelissaan 'Influssi italiani sugli scrittori finlandesi' suomalaisten kirjailijoiden tuotannosta löytämiään italialaisia vaikutteita. Osa Saarenheimon mainitsemista kirjailijoista on itse käynyt Italiassa, osa taas on saanut vaikutteensa muista lähteistä kuin omakohtaisten kokemusten kautta.¹⁰

Näitä lähteitä olen käyttänyt seuraavan tekstin pohjana toisaalta täydentäen sitä muista lähteistä keräämilläni tiedoilla ja toisaalta rajoittaen sen kuitenkin koskemaan vain (1) suomenkielisiä kirjailijoita (poikkeuksena pari tärkeintä ruotsinkielistä), (2) niitä kirjailijoita, joiden todella tiedetään oleskelleen Italiassa ja (3) valiten vielä heistäkin vain merkittävimmät.

Ensimmäinen suomalainen kirjailija, joka teki kulttuurimatkan Italiaan, oli Fredric Cygnaeus. Hänen matkansa varsinaisena tarkoituksena oli etsiä Euroopan suurista kirjastoista Suomen historiaa valaisevaa aineistoa, mutta matkavaikutelmiensa kannustamana hän omistautui kotimaahan palattuaan yhä enemmän estetiikalle ja runoudelle. Cygnaeus tutustui Italiaan puolentoista vuoden aikana 1840-luvun puolivälissä erittäin laajalti ja tapasi henkilökohtaisesti mm. Silvio Pellicon ja Alessandro Manzoniin. Cygnaeuksen kaunokirjallisessa tuotannossaan on lukuisia jälkiä tuosta oleskelusta, esimerkiksi teoksissa *Ljus och skugga : Vandringsbilder, II* (1846) ja *Skaldestycken, I ja IV* (1851-57). (Lilja 1985, 7; Saarenheimo, Kerttu 1975, 497-499.)

¹⁰ Kerttu Saarenheimo selvittelee Italian yhdistymisen ja vapaussodan sankarin Giuseppe Garibaldin vaikutuksia suomalaiskirjailijoiden tuotantoon artikkelissaan 'Risorgimentorunoudestamme', joka on ilmestynyt Sananjalassa nro 18, s. 146-159. Cygnaeusta ja Topeliusta lukuun ottamatta muut Italiaan heijastetun kansallisen vapauden aatetta käsitelleet kirjailijat eivät siellä itse vierailleet, vaan seurasivat tapahtumia kotimaasta käsin. (Katso myös s. 14.)

Viime vuosisadan lopulla, 1876, Italiassa kävi vielä Sakari Topelius, jonka matka tosin kesti vain kuukauden verran. Hänen italialaisvaikutteista tuotantoon ovat runot 'Giuseppe Garibaldi', 'Pio Nono', 'Två konungar' ja 'Silvias helsning från Sicilien' eli Sylvian joululaulu sekä näytelmä 'Titians första kärlek' ja pari 'pientä kirjoitelmaa'. (Lilja, 1985, 8; Saarenheimo, Kerttu 1975, 499-501.)

Realismin kaudella eivät kirjailijat, kuten eivät kuvataiteilijakaan, tunteneet yleisemmin vetoa Italiaa kohtaan. Vain J. H. Erkko - ensimmäisenä suomenkielisenä kirjailijana - matkusti Italiaan 1880-luvun puolivälissä. Hän oli saanut valtiolta stipendin, jonka turvin hän tutustui ensin Saksaan ja Itävaltaan 1884 alkaen, ja saapui helmikuun alussa 1885 Italiaan. Ensin hän asui Johannes Takasen luona Roomassa, mutta kierteli sitten ympäri maata käyden Napolissa, Pompeijissa, Bolognassa, Firenzessä, Venetsiassa ja Genovassa, kunnes taas parin kuukauden päästä palasi Saksaan. Ensimmäinen suomenkielinen kuvaus Roomasta on Erkon runo 'Kukat Pinciolla', joka kuvaa pohjoisen ja etelän luonnon erilaisuutta: Roomassa kukat puhkeavat helmikuussa, kun pohjoinen kotimaa on vielä jään ja lumen peitossa, mutta runon lopullinen merkitys on, etteivät kylmyys ja luonnon ankaruus pysty kohmettamaan hengen kukkasia. Runo sisältyy kokoelmaan *Uusia runoelmia* (1885), jossa on kaksi muutakin Italia-aiheista runoa: 'Kiertokulku' ja 'Runottarelle : Aate puhjennut Vatikanissa Raffaelin kirkastuskuvan (la Trasfigurazione) johdosta'. Myöhemmin J. H. Erkko palasi vielä uudelleen Italiaan kunnioittamaan Meranossa kuolleen ja sinne haudatun Eliasveljensä muistoa ja kirjoitti useita herkkiä runoja Meranosta. Kokoelmassa *Runoelmia ja ajatelmia* (1899) ovat ilmestyneet 'Meranin laakso', 'Kevään eleitä', 'Herhiläitä' ja 'Nimetön kukka', sekä teoksessa *Pimeän tullen* (1900) 'Meranin ruusu'. (Jukola 1930, 278; Lilja 1985, 8; Saarenheimo, Kerttu 1975, 500-501.)

Symbolismin valtaantulon myötä kuvataiteilijat suuntasivat taas uudelleen matkansa Italiaan, ja heidän perässään myös kirjailijat. Kirjailijoiden keskuudessa laajempi kiinnostus Italiaa kohtaan syntyi vasta tällä vuosisadalla, ja varsinkin ensimmäisellä vuosikymmenellä Italian matka oli heidän keskuudessaan pikemminkin sääntö kuin poikkeus. (Saarenheimo, Kerttu 1975, 501.)

Juhani Ahon ensimmäinen Italian matka ajoittuu vuoteen 1893, jolloin hän vieraili siellä puolisonsa kuvataiteilija Venny Soldan-Brofedtin kanssa. Aho matkusta Venetsian kautta Roomaan, jossa oleili viisi viikkoa, ja vieraili myös monissa muissakin paikoissa Napolista Genovaan, joista pisimpään Firenzessä, jossa Aho löysi myös työrauhan Papin rouvan kirjoittamiseen. Hän oli tähän kaikkiaan noin puoli vuotta kestäneeseen ulkomaanmatkaansa erittäin tyytyväinen ja kirjoitti siitä

matkamuistelmia 1906 kirjana julkaistussa *Minkä mitäkin Italiasta* -teokseen. (Aho 1951 a, 416-421; Havu 1929, 128; Saarenheimo, Kerttu 1975, 501.)

Seuraavan matkansa, 1903-04, Juhani Aho teki koko perheensä kanssa ensin Tiroliin ja sieltä syksyllä Firenzeen, jossa perhe löysi asunnokseen suuren rauhallisen talon, josta oli ihanteellinen näköala alas kaupunkiin. Ahon Firenzen-kodissa vieraili usein, tai asui pitempäänkin, hyvin monia sekä suomalaisia että italialaisia kulttuurihenkilöitä, muiden muassa Pekka Halonen, Kalevalatutkija Domenico Comparetti ja mm. Kalevalan ja Seitsemän veljeksien kääntäjä Paolo Emilio Pavolini, jolle Aho opetti suomen kieltä. Hän itse oli oppinut italiaa niin hyvin, että kykeni lukemaan kieltä ilman sanakirjan apua. *Laululintuja* on ainoa varsinainen muistelmä tältä matkalta, mutta sen lisäksi Aho kirjoitti parikin artikkelia Michelangelosta, jonka maalauksia - samoin kuin Raffaelon - hän syvästi ihaili, kuten muutakin renessanssitaidetta yhtä lailla kuin italialaista luontoakin. (Aho 1951 b, 90-92, 94-95, 99; Havu 1929, 189-191; Saarenheimo, Kerttu 1975, 502.)

Ahon ohella myös Severi Nuormaa lähti eräänlaiseen vapaaehtoiseen maanpakon Italiaan Suomen valtiollisten olojen takia. Molempien kirjailijoiden tuotannossa tulee esiin kannanotto kotimaan poliittisia oloja vastaan, mutta varovaisuussyistä (sensuurin vuoksi) Italian tilanteeseen heijastettuina allegorioina. Ahon Nuoressa Suomessa 1904 julkaistu kertomus 'Il traditore della patria' on kuvaus Pistoiaista, jossa Aho oli nähnyt kuvapatsaan (isän)maanpetturista, jota kertomuksen nimi suomeksi merkitsee. Nuormaan 'Giordano Bruno' -runossa asenne valtaapitävien liehittelijöitä kohtaan on halveksiva ja siinä puhutaan myös "suvaitsemattomuuden polttorovioista". Runo on päivätty "Roomassa, Campo di Fiorilla 1903" ja se on julkaistu ensin *Taistelujen mainingeissa* -kokoelmassa (1909) ja uudelleen *Niin olkoon* -teoksessa (1915), johon sisältyy myös runo 'Forumilla'. Kokoelmassa *Risti ja runo* on kolme Italia-vaikutteista runoa: 'Qvo vadis?', 'Campagnalla' ja 'Trattoriassa'. (Saarenheimo, Kerttu 1975, 501.)

Larin-Kyösti matkusti Italiaan vuonna 1906, mutta jouduttuaan pitkäksi aikaa sairaalaan Firenzessä, hän Kerttu Saarenheimon mukaan kärsi siitä, ettei voinut nähdä Danten maata nuoruuden unelmiensa mukaisena, vaan joutui sen sijaan kärsimään helvetin tuskia. Larin-Kyöstin teokseen *Vuorivaeltaja* (1908) sisältyvät Italiaa tai italialaisia - mutta ennen kaikkea kärsimystä - kuvaavat runot ovat 'Vieraalla maalla', 'Tulilintu', 'Sairashuoneessa', 'Italia, ihmemaa', 'Miserere nostri', 'Morto a di', 'Arnon rannalla' ja 'Salesilaiset sisaret', joista useat hän on päivännyt sairaalassa (Santa Maria novellan [p.o. Nuovan] sairashuone 1906), viimeksi mainitun tosin Bolognassa. 'Tulilinnussa' kuvatun Savonarolan lisäksi italialaisia historiallisia henkilöitä Larin-Kyösti kuvaa myös ru-

noissa 'Filippo Lippi ja Lucrezia Buti', jonka hän julkaisi Nuoressa Suomessa 1912 ja seuraavana vuonna kokoelmassaan *Ballaadeja ja muita runoja* sekä 'Michelangelo ja hänen oppilaansa', joka ilmestyi Jousimies-lehdessä 1945. (Saarenheimo, Kerttu 1975, 502.)

1907-1908 Italiassa vieraili Joel Lehtonen, joka etsi pikemminkin Boccaccion kuin Danten Italiaa. Lehtonen osasi italian kieltä ja hän suomensi matkansakin aikana monia otteita italialaisesta kirjallisuudesta, esimerkiksi D'Annunziota, mutta hänen pääteoksensa käännösten osalta on luonnollisesti Decameronen versio vuodelta 1914. Lehtonen viipyi matkallaan lähes vuoden ja tutustui laajalti koko niemimaahan Alpeilta Sisiliaan. Italian vaikutus hänen omaan luovaan tuotantoonsa oli mullistava. Matkan näkyvin tulos ja käännekohta kirjailijan tuotannossa on novellikokoelma *Myrtti ja alppiruusu*, joka ilmestyi 1911. Teoksen 17 novellista 12 sijoittuu Italiaan, Alpeilta suuriin vanhoihin taidekeskuksiin Venetsiaan, Firenzeen, Roomaan, Napoliin ja Sisiliaan. Siihen sisältyy myös 'aiheensa puolesta boccacciolainen' 'Flora-tarina', jonka johdosta Palola (1927, 64) kirjoittaa: "Tuntuu siltä, kuin renessanssin henki olisi puhaltanut tuon roomalaisen kevään läpi, jonka runoilija innoittuneena eli"¹¹. Seuraavat matkansa Italiaan Lehtonen teki 1914, jolloin hän matkusti Sisiilian kautta Tunisiin ja viisikymmentävuotispäivänsä aikana 1931. Hänen runoistaan italialaisvaikutteisia ovat 'Pyhä Fransiscus' ja 'Angelika' kokoelmasta *Munkki-kammio* (1914), 'Tyrhenian rannalla', joka on ilmestynyt kokoelmassa *Puolikuun alla* (1919) nimellä 'Luostari rannalla', 'On Roomassa Piazza Navona ...' kokoelmasta *Hyvästijättö lintukodolle* (1934) ja *Kootuissa teoksissa* julkaistu 'Etelästä Pohjolaan'. (Lilja 1985, 9; Palola 1927, 61-67; Saarenheimo 1991, 101, 103; Saarenheimo, Kerttu 1975, 502.)

Johannes Linnankoski kiersi vaimonsa kanssa puoli vuotta kestäneellä matkallaan puoli Eurooppaa, ja tutki kirkot ja museot yhden toisensa jälkeen turistioppaan mukaan. Hänen matkansa ulottui myös Italiaan, jonne hän saapui maaliskuussa 1908, ensin päiväksi Pisaan, ja sieltä Roomaan, jossa häneltä heti varastettiin lompakko. Mutta "nämä hankaluudet eivät häirinneet vähää-

¹¹ Pekka Tarkka (1986, 25, 34) luonnehtii Italian matkan merkitystä ja tulkitsee *Myrtti ja alppiruusu* -kokoelmaa seuraavasti: "Matka oli Lehtosen tulevan työn kannalta ratkaisevan tärkeä: hän solmi elinikäisen suhteen romaanisten maiden kirjallisuuksiin ja kehitti proosansa maalauksellisen kauneuden, joka jäi hänen tyyliinsä myös silloin kun hän kuvasi realistisesti kotimaan arkitodellisuutta. Italian matkan teos *Myrtti ja alppiruusu* (1911) on sarja matkakuvia, jotka sijoittuvat esseeseen, proosarunon ja novellin välimaille. Tätä lajia oli Suomessa harrastettu jonkin verran, mutta Lehtosen tekstien vertailu esimerkiksi Juhani Ahon matkalastuihin osoittaa huiman eron: kun Aho kertoili retkiltään "minkä mitäkin", Lehtonen kehitti kirjaansa keskitetyn muodon. Kertojana on enimmäkseen yksinäinen vaeltaja, joka ei viihdy nykyajassa ja joka löytää menneisyydestä ihailunsa kohteet."

kään kirjailijan Italiasta saamaa edullista käsitystä": "Meille Italia jää taiteen maaksi, elämän maaksi ja italialaiset auringon lapsiksi" kuten Linnankoski kirjoittaa. Hän tutustui vielä Napoliin ja Capriin sekä paluumatkalla toukokuussa Milanoon. Anttilan mukaan matkan vaikutus Linnankoskeen oli "suuri ja syvällinen", ja juuri Italia oli se maa, jonne kirjailija olisi halunnut palata uudelleen. Linnankoski ei omassa tuotannossaan kuvaa varsinaisesti Italiaa, sillä matkan tuloksena syntyneen novellin "Rooman mies" miljöön on Arles, jossa kirjailija vietti jonkin aikaa ennen saapumistaan Italian puolelle, mutta juuri paikan muinaiset "roomalaisrauniot" tekivät kirjailijaan syvän vaikutuksen. (Anttila 1927, 197- 204; Saarenheimo, Kerttu 1975, 502.)

Eino Leino oli - Joel Lehtosen ohella - toinen suomalaiskirjailija, jonka Italian matkan ainakin osittaisena tarkoituksena oli suomennostyö. Kymmenen kuukautta kestäneen Euroopan matkansa Leino ulotti Italiaan asti valmistautuakseen Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran häneltä tilaamaan Danten Divina Commedian kääntämiseen. Leino saapui Roomaan talvella vuonna 1908 ja Italiassa viettämiensä kolmen kuukauden aikana Leino opetteli italian kieleltä, ihaili luonnonmaisemia ja tutki innokkaasti antiikin historiaa ja uudempia taideteoksia. Varsinaisen käännöstyön hän teki kuitenkin lähes kokonaan vasta matkan jälkeen, ja teos julkaistiin 1912-14. Matkakirjeiden¹² lisäksi Leinon oman tuotannon italialaisaiheisia teoksia ovat antiikin Roomaan sijoittuvat näytelmät *Carinus*, jonka uusikin versio tosin valmistui jo ennen Leinon saapumista Italiaan ja *Tarquinius Superbus*, joka valmistui matkan aikana, sekä romaani *Onnen orja*, joka ei matkan aikana ollut vielä edes suunnitteluasteella, mutta johon matkan vaikutus on ollut kaikkein voimakkain. Orja-tetralogian osat ilmestyivät vuoroin Jumalaisen näytelmän osien kanssa: 1911 *Työn orja*, jonka miljöön on Berliini, 1912 *Rahan orja*, joka sijoittuu Pariisiin, ja 'Helvetti', 1913 *Naisen orja*, joka kuvaa Kööpenhaminaa, 'Kiirastuli' ja Roomasta kertova *Onnen orja* sekä 1914 'Paratiisi'. (Lilja 1985, 13-17; Oksala 1986, 44-45.)

Jo matkakirjeissään¹³ Leino oli julkaissut paljon sitä materiaalia, jonka sitten sisällytti *Onnen orjaan*¹⁴: Kuvauksia sen hetkisistä 'tapahtumista', kuten Messinan maanjäristyksestä, roomalaisesta kulttuurimiljööstä raunioineen, rakennuksineen ja taideteoksineen, johon Leino tutustui hyvinkin

¹² Leinon matkakirjeet, joita on yhteensä 25 kappaletta, on julkaistu Karjalassa, Tampereen Sanomissa ja Turun Sanomissa 1908-09 nimellä 'Matkan varrelta'.

¹³ Teivas Oksala (1986) on selvittänyt Leinon matkakirjeiden sisällön perusteellisesti s. 45-48.

¹⁴ Teivas Oksala (1986) käsittelee *Onnen orja* -romaanin teoksensa sivuilla 48-64.

laajalti, samoin luonnonmaisemista, joista merkittävimiksi romaanissa nousevat näkymät kolmelta kukkulalta ('Janiculumilta'¹⁵, Monte Mariolta ja Monte Cavolta) ja dialogimuotoisen keskustelun 'Rooman hengen' ja romaanin päähenkilön välillä, jossa Rooma peilautuu Tammisen sielunmaisemaan, ja joka Liljan (1985, 17) mukaan "voidaan nähdä Leinon Rooman elämysten synteinä". (Lilja 1986, 19-24.)

Yhtä aikaa Leinon kanssa Roomassa, Tiberin rannalla sijaitsevassa Pensione Buranellissa¹⁶, asuivat myös L. Onerva, Aarni Kouta puolisoineen ja Santeri Ivalo perheineen, joista Kouta ja Ivalo olivat asettuneet Roomaan jo Lehtosen vieraillessa Italiassa heidän luonaan. L. Onervan Rooma-aiheisia runoja ovat 'Talvinen Tiber' kokoelmassa *Särjetyt jumalat* 1910 ja 'Santa Scala' kokoelmassa *Liekki* 1927, ja Aarni Kouta on kuvannut italialaisia runoissaan 'Cola di Rienzi' (julkaistu *Tulijoutsenessa* 1905 ja *Lusiferin kanteleessa* 1923) sekä 'Girolamo Savonarola' ja 'Giordano Bruno', molemmat kokoelmasta *Aurinkohäät* (1924). Santeri Ivalo kirjoitti Roomassa asuessaan teostaan *Erämaan tais-telu*. (Lilja 1985, 9; Saarenheimo, Kerttu 1975, 502-503.)

Vuonna 1911 suomalaiskirjailijoista Italian-matkan tekivät vielä Hilja Haahti (Brinis) sekä Anni Swan ja Otto Manninen, mutta sitten sota luonnollisestikin katkaisi kaikki henkilökohtaiset yhteydet Euroopassa, kun rajat suljettiin (Lilja 1985, 9; Saarenheimo, Kerttu 1975, 503). Hilja Haahtin teos *Hehkuvan kevään maa* (1913) sisältää niminovellin lisäksi italialaisvaikutteiset kertomukset 'Caprin kevät', 'Siunaus', 'Pyhän Sebastianin nuolet', Fontana di Trevin vesipisara' ja 'Raunioiden tarina'. 1920-luvulla Hilja Brinis suomensi kaksi italialaista romaania: Fogazzaron *Malombran* ja Panzinin teoksen *Minä etsin vaimoa!* Anni Swan on kirjoittanut italialaisaiheista lasten- ja nuortenkirjallisuutta kuten sadun 'Bepon vuohi : Tarina Sisiliasta', legendan 'Pyhä Fransiskus kesyttää suden' ja Italiaan sijoittuva jakso sisältyy myös teokseen *Sara ja Sarri matkustavat*. Otto Mannisen Italia-aiheinen runo 'Vesuvius' ilmestyi ensin Valvojassa 1900 - siis jo ennen hänen matkaansa - ja uudelleen se julkaistiin kokoelmassa *Säkeitä* 1905. Tavallaan Italiaan liittyviä ovat myös hänen runonsa mm. Kalevalan italiantaneelle 'P. E. Pavolinille', joka on kirjoitettu 1911, mutta julkaistu

¹⁵ Leino käyttää kukkulasta latinan - Ianiculum - mukaista nimeä, mutta nykyisin suomessakin tunnetumpi muoto on italiankielinen 'Gianicolo', jossa Villa Lantekin sijaitsee (ks. s. 31).

¹⁶ Pensionen seinässä (osoitteessa Lungo Tevere Prati 17) on nykyisin Leinon Roomassa oleskelun kunniksi tehty muistolaatta, jonka teksti tosin on osittain virheellinen, sillä siinä sanotaan Leinon kääntäneen Jumalaisen näytelmän juuri kyseisessä talossa.

vasta kokoelmassa *Virrantyven* 1925 ja 'P. E. Pavolinille 75-vuotispäiväksi' kokoelmassa *Muistojen tie* (1951).¹⁷

1920-luvulla suomenkieliset kirjailijat matkustivat pääasiassa Ranskaan, mutta ruotsinkieliset kirjailijat kiinnostuivat tuolloin Italiasta, ja laajensivat osaltaan suomalaisten perinteisiä käsityksiä maasta. Esimerkiksi Emil Zilliacus kierteli laajalti eri puolilla Italiaa, eikä tyytynyt tutustumaan vain tärkeimpiin kulttuurikeskuksiin Firenzeen ja Roomaan, kuten siihen asti oli ollut tapana, sillä hän ei etsinyt pelkästään menneisyyden muistomerkkejä, vaan myös nykyaikaa. Zilliacuksen italialaisvaikutteinen, ennen kaikkea lyyrinen tuotanto on erittäin laaja.¹⁸ Hänen vaikutuksensa - tai esimerkkinsä - on ollut tuntuva sekä ruotsinkielisiin kirjailijoihimme kuten Ardiv Mörneen, Jarl Hemmeriin, Mikael Lybeckiin ja heidän tuotantoonsa, että suomenkielisiin kirjailijoihin, erikokoisesti Tatu Vaaskiveen ja Yrjö Kaijärveen, jotka pyrkivät löytämään loistavan menneisyyden muistomerkkien ohella myös aikalaistensa tavallisen elämänmenon. (Saarenheimo, Kerttu 1975, 503.)

1930-luvulla suomenkieliset kirjailijat löysivät taas Italian. Silloin Italiaan tutustuivat ainakin Kersti Bergroth, joka asui Roomassa yli kaksikymmentä vuotta, ja kirjoitti tästä toisesta kotikaupungistaan mm. esseekokoelman *Maailman Rooma*, V. A. Koskenniemi, joka oli tehnyt ensimmäisen matkansa jo vuonna 1909, ja Maila Talvio, joka teki ensimmäisen Italian matkansa 1895, sekä Yrjö Kaijärvi, Saima Harmaja, joka tosin vain pikaisesti vieraili maassa kesäkuussa 1935, ja Kaarlo Sarkia, joka vietti yli kymmenen kuukautta Italiassa 1937-38. (Lilja 1985, 10; Saarenheimo, Kerttu 1975, 503.)

Nuorelle V. A. Koskenniemelle Italia oli ennen kaikkea keskiajan ja renessanssin maalaustaiteen kehto.¹⁹ Myöhemmin, kun hän oli oppinut lukemaan italian kieltä ilman suurempia vaikeuksia, hän tutustui myös italialaiseen kirjallisuuteen, jota myös jonkin verran suomensi²⁰, ja käsitteli

¹⁷ Mannisen suomentamaa italialaista lyriikkaa on ilmestynyt *Tuhat laulujen vuotta* -kokoelmassa.

¹⁸ Vallinkosken (1975) bibliografiassa on mainittu mm. yli viisikymmentä Italia-aiheista runoa.

¹⁹ Tarmo Kunnaksen (1984, 36) mukaan nimet da Vinci, Michelangelo ja Botticelli olivat nuorelle Koskenniemelle merkittävämpiä kuin Dante ja Petrarca.

²⁰ V. A. Koskenniemi on suomentanut Carduccin runoutta, jota on julkaistu *Italian kirjallisuuden kultaisessa kirjassa* ja *Kaksikymmentäyksi Nobel-runoilijaa* -kokoelmassa sekä Koskenniemen omassa teoksessa *Lyyra ja paimenhuilu* (1917).

sittemmin myös kirjoituksissaan.²¹ Ennen kaikkea Koskenniemi kuitenkin etsi Italiasta - Goethen jalanjälkiä seuraten - universaalia klassista 'suuruutta' ja 'yksinkertaisuutta'.²² Ensimmäisestä ulkomaanmatkastaan Koskenniemi vietti kuukauden Firenzessä ja vieraili myös Venetsiassa ja Roomassa. Hänen kaunokirjallista Italiaan liittyvää tuotantoaan ovat Firenze-vaikutteiset runot 'Hämärän lauluja' ja 'Arnon aallot ovat nukkuneet', jonka hän julkaisi ensikerran Ajassa 1909 heti ensimmäisen matkansa jälkeen, ja myöhemmin kokoelmassa *Hiilivalkea* (1913). Seuraavan kerran Koskenniemi, joka ei koskaan viipynyt Italiassa pitkään, kävi siellä Mussolinin valtakaudella 1927 ja vielä uudelleen 1938. Koskenniemi on kuvannut 1930-luvun Italiaa teoksessaan *Etruskien haudoilta nykypäivän Italiaan* (1939). (Kunnas 1984, 35-41; Viljanen 1935, 64-65.)

Maila Talvio saapui miehensä Juuse Mikkolan kanssa ensikertaa Italiaan elokuussa 1895, jolloin he tutustuivat pikaisesti Fiumeen, Venetsiaan, Firenzeen ja Roomaan. Seuraavan, ja varmaankin merkityksellisemmän matkansa, Mikkolat tekivät syyskuussa 1933, jolloin he siirtyivät Venetsiasta suoraan Roomaan, jossa olivat lähetystön vieraina. Maila Talvion italialaisaiheista tuotantoa ovat novellit 'Lionardo ja Chopin' ja 'Lorenzo ja Fidelio' sekä kokoelmaan *Nähtyä ja tunnettua* (1896) sisältyvät 'Tuskaa' ja 'Yö Adrian merellä', joka kuvaa ensimmäisen matkan aikaista myrsky-yö kokemusta. (Tuulio 1963, 197-198; Tuulio 1965, 378-380.)

Yrjö Kaijärvi vieraili ensikertaa Italiassa 1930-luvulla, jolloin hän julkaisi ensimmäisen oman kokoelmansa *Multa laulaa* ja aloitti myös italialaisen kirjallisuuden käännöstyön: ensimmäinen suomennos oli Palazzeschin *Materassin sisarukset* (1938), sitten 1953 Cöcciolin *Taivas ja maa* ja viimeisenä, postuumisti julkaistu *Michelangelon runoja* (1975). Kaijärven kielitaito oli varsin laaja: kuuden muun kielen lisäksi hän osasi hyvin italiaa, ja pystyi siten todella tutustumaan maan historiaan, taiteeseen, maisemiin ja ennen kaikkea ihmisiin ja heidän elämäänsä. Toisen Italian matkansa Kaijärvi teki 1949, ja 1951 ilmestyi hänen neljästä matkakirjastaan ensimmäinen, *Italianmatka*, ja 1955 seuraava, *Välimeren ihmisiä*, joka kuvaa Sardiniaa ja Sisiliaa, mutta myös Afrikan puolen maita. Italialaisia vaikutteita Kaijärven lyyrisestä tuotannosta voi löytää toisesta, *Maan viinistä* kokoelmasta alkaen, joka ilmestyi 1937. (Laitinen 1996, 407-411.)

²¹ Erillisten artikkelien ohella huomionarvoisia ovat esim. kokoelmat *Kirjoja ja kirjailijoita* ja *Runon kaupunkija* (Verona).

²² Esseekokoelmassaan *Roomalaisia runoilijoita* (1919, ja 1945 jälkeen täydennetty laitos) Koskenniemi ottaa antiikin kirjailijoiden vertailukohdaksi myöhemmistä eurooppalaisista joko saksalaisia tai ranskalaisia kirjailijoita, italialaisista ainoastaan Danten ja D'Annunzion. (Riikonen 1985, 153).

Saima Harmaja oli opiskellut italian kieltä ²³ ja kirjallisuutta, erityisesti Dantea, oleskellessaan Tartossa. Ainoan Italian matkansa hän teki 'Nuorten Italian ystävien' ²⁴ kanssa henkilöautolla Euroopan halki Roomaan, Pisaan, Firenzeen, Venetsiaan ja Bassanoon (Helakisa 1977, 229, 270-271). Hänen runokokoelmaansa *Sateen jälkeen* (1935) sisältyy kuusi italialaisaiheista ja Italiassa kirjoitettua runoa, jos "Italian rajalla 31.5.1935" päivätty runo 'Aamu alpeilla' lasketaan mukaan. Runoissa 'Välimeren aamu', 'Sade vuorilla', 'Kaipaus', 'Ukkosen jälkeen' ja 'Hajuherneet' Harmaja kuvaa Italian luontoa ihannoiden, mutta kaivaten kuitenkin Pohjolaan, mikä ilmenee runoissa 'Hajuherneet' ja 'Kaipaus':

Ihana on Italian ilta.
Samettisin varjoin korkeimmilta
vuorilta se tuoksuhunnussaan
hiipii viilnevään puutarhaan.
...
Viimein yli vuoren tumman olan
hento tähti nousee kimmeltäin
sinne, mistä tiedän vievän solan
pohjaa päin. ²⁵

Kaarlo Sarkia ²⁶ saapui Italiaan elokuun loppupuolella 1937 ja asettui ensin rivieralle Santa Margheritaan, josta hän myöhemmin jatkoi matkaansa Rooman kautta Napoliin, josta teki pieniä matkoja mm. Ischiaan, Caprille, ja Pompeijiin. Roomassa Sarkia asui yli neljä kuukautta heti 1938 alussa ja sitten kevätkauden Firenzessä. Sarkia oli oppinut käyttämään sujuvasti italian kieltä ja perehtyi Michelangelon runouteen, jonka maalauksia ja veistoksia hän suuresti ihaili. Viimeisenä tutustumiskohteena hänellä oli Venetsia, josta hän parin viikon oleskelun jälkeen lähti kesäheinäkuun vaihteessa kotimatalle. Vaikka Sarkia tunsikin matkansa aikana useinkin koti-ikävä, hänen oli kuitenkin loppujen lopuksi vaikeampi sopeutua taas Suomeen. Hänen italialaisaiheiset runonsa liittyvät kaikki tiettyyn paikkaan matkan varrella: 'Santa Margherita', 'Kaipauksen saari', joka tarkoittaa Ischiaa, 'Lido', joka viittaa Venetsian edustan merenrantaan ja 'Toscanan yö', joka

²³ Saima Harmajan italialaisen lyriikan suomennoksia on julkaistu antologioissa *Italian kirjallisuuden kultainen kirja* (1945), *Rakkausrunoja* (1953) ja *Kaksikymmentäyksi Nobel-runoilijaa* (1976). Katso kappale 2.2.3 'Antologiat'.

²⁴ Katso s. 29.

²⁵ Sitaatti teoksesta: Harmaja, Saima (1985). *Kootut Runot*. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY, s. 111.

²⁶ Kaarlo Sarkian suomennoksia on ilmestynyt *Italian kirjallisuuden kultaisessa kirjassa* ja *Kaksikymmentäyksi Nobel-runoilijaa* -teoksessa sekä hänen omassa kokoelmassaan *Runot* (1944).

kuvaa maakuntaa, jossa Firenze sijaitsee. Kaikki on julkaistu 1943 ilmestyneessä kokoelmassa *Kohtalon vaaka*. (Björkenheim 1952, 200-205; Lilja 1985, 10.)

Juuri ennen toisen maailmansodan puhkeamista Italiassa oleskelivat myös Elina Vaara ja Tatu Vaaskivi, jotka asuivat Firenzessä samassa paikassa kuin Juhani Aho aikanaan (Saarenheimo, Kerttu 1975, 503.)

Jo ennen avioitumistaan Tatu Vaaskiven kanssa, Elina Vaara oli kiinnostunut Italiasta etenkin historiallisten romaanien ja varsinkin Joel Lehtosen *Myrtti ja alppiruusu* -teoksen myötä. Ensimmäisen italialaisaiheisen runonsa 'Laulu kauniista huovista ja herttuan tyttärestä', joka kertoo onnetoman rakkaustarinan "... rannalla Adrian meren", Vaara julkaisi jo ennen ensimmäistä matkaansa 1924 (*Kallio ja meri ynnä muita runoja*). (Saarenheimo 1994, 39).

Saavuttuaan Italiaan keväällä 1939 koko perhe suuntasi Firenzestä ensin Roomaan ja sitten Sisiliaan, josta palasivat pohjoiseen Quarcianellan kylään, missä Pascoli oli aikoinaan asunut ja työskennellyt. Suurin osa kokoelmaan *Huone holvikaaren päällä* (1943) sisältyvistä Italian inspiroimista runoista (kuten 'Pyhiinvaellus', 'Matkatoverille', 'Rooma', nimiruno 'Huone holvikaaren päällä', 'Iltapilvi Campo santolla', 'Ikkuna', 'Sisilialainen korkeaveisu', 'Kuiskaus etelän myrskyyn', 'Satakieli' ja 'Via dei Brunin nunna', jonka lähtökohtana on ollut Vaaskiven essee luostari-instituutiosta) on syntynyt Quercianellassa kesällä 1939. Italialaisvaikutteisia ovat myös kokoelman *Sadunkertoja* (1954) runot, jotka sijoittuvat Sisilian arabihallitsijoiden, kalifien, kauteen (Palermoon ja Kasr Jannaan). Vaaralle kokoelma oli toisaalta kerrottu satu, toisaalta jokapäiväistä elettyä elämää. Myös *Salaisuuksien talo* -kokoelma (1955) on syntynyt eteläitalialaisista vaikutteista ja sen nimen voi tulkita viittaavan Villa dei Misteriin, joka tuhoutui laavan haudatessa Pompeijin, jota teoksessa kuvataan. Kokoelma *Lokikirja* syntyi puolestaan laivamatkalla Italiasta Suomeen heinäkuussa 1965, kun Vaara oli päättänyt palata kotiin rahtilaivan mukana. (Saarenheimo 1994, 40, 44-48.)

Vaara halusi toistuvasti palata Italiaan ja hän asui siellä, joko Sisiliassa, Roomassa, Napolinlahdella (Sorrentossa) tai poikkeuksellisesti Pohjois-Italiassa Rapallossa, 1950- ja 1960-luvuilla pitkiä aikoja. Vaaran runo 'Rooma' on mielenkiintoinen verrattava Saima Harmajan 'Kaipauksen' kanssa (päinvastaisen näkemyksensä kaipauksen kohteesta, mutta samantapaisten kuviensa johdosta):

Niin kuin malja täys rypäleitä syksyn
kultarikkaimman, mitä soi Pomona,
voimistuttaa sielua Rooman kypsä,
hehkuva ilta.

...

Kuljet viimein rauniokukkuloilla -
eikä arpeen käy syvä viilto kaipuun:
pinjat synkän vihreät, ehtoopaiste
muurin yllä. ²⁷

Parikymmentä vuotta ensimmäisen matkansa jälkeen, Vaara aloitti myös merkittävän italialaisen kirjallisuuden suomennostyön kääntämällä ensin Tasson *Vapautetun Jerusalemin* (1954) ja 1960-luvulla Danten *Jumalaisen näytelmän* ja Petrarcan *Sonetteja Lauralle*. Sekä Italian matkoilla että eeposten ja lyriikan kääntämisellä on ollut erittäin merkittävä vaikutus Vaaran omaan runotutkintaan. (Saarenheimo 1994, 41-42, 47-49.)

Tatu Vaaskivi julkaisi 1938 elämäkertaromaanin *Loistava Armfelt*, joka aiheensa puolesta liittyy sikäli Italiaan, että se kertoo Armfeltin osallistumisesta Kustaa III:n Italiaan ulottuvalle Grand Tourille.²⁸ Viron ja Ruotsin matkat eivät tyydyttäneet Vaaskiven etelän kaipuuta, vaan kuukausien valmistautumisen jälkeen hän lähti Italiaan jo ennen muuta perhettään, ja saapui helmikuussa 1939 Firenzeen, joka oli hänelle ensimmäinen "aurinkoinen elämys" Italiassa, ja jatkoi sieltä Roomaan, joka ylitti jopa Firenzen renessanssielämyksenkin, ja sieltä edelleen Sisiliaan, jossa hän koki olevansa lähempänä Pyhää maata kuin koskaan. Paluumatkalla pohjoiseen perhe vieraili toistamiseen Roomassa ja Firenzessä ja saapui Sienan ja Pisan kautta Livornoon, Quercianellaan, jossa Vaaskivi vietti kesän kirjoittaen antiikin Roomasta ja nyky-Italiasta kertovaa matkakuvausta *Rooman tie* (1940) ja laatien suunnitelmia Tiberiusta kuvaavaan romaaniin *Yksinvaltiat* (1942). Sekä antiikin Rooman rauniot että välimerellinen luonto olivat tehneet Vaaskiveen suuren vaikutuksen. Sodan ja huonon terveytensä vuoksi Vaaskivi ei päässyt enää myöhemmin palaamaan Italiaan, jonne hän kaiken aikaa kuitenkin ikävöi. Hänen Italian matkan kuvauksiaan ilmestyi vielä postuumisti julkaistussa teoksessa *Kurjet etelään* (1946). (Lilja 1985, 10; Vaara-Vaaskivi 1943, XIII-XX.)

Toisen maailmansodan jälkeen matkustamisen luonne muuttui nopeiden kulkuyhteyksien ja lomamatkailun yleistymisen myötä niin, ettei tämän ajan kirjailijoiden matkoista jää dokumentteja.

²⁷ Sitaatti teoksesta: Vaara, Elina (1979). Valitut runot. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY. 2. laaj. p., s. 297.

²⁸ Katso sivu 13.

1.5 Järjestötoiminta ja akateemiset suhteet

Ensimmäinen italialainen, jonka tiedetään kiinnostuneen suomen kielestä, oli suurherttua Cosimo III, joka jo vuonna 1669 tilasi saksalaiselta professorilta suomen kielen kieliopin ja suomi-latina sanakirjan, sekä myöhemmin vielä kutsui suomalaisen kielenopettajan Firenzeen. (Saarenheimo 1987, 33; Karttunen 1941, 122.)

Runsaat kaksikymmentä vuotta myöhemmin alkoi italian kielen opetus Suomessa, kun Antonio Papi tuli Upsalasta Turkuun. Hän työskenteli täällä yhteensä kymmenkunta vuotta, mutta oppilaista tiedetään olleen välillä pulaa. Papin seuraajaksi nimetty Samuel Florin ei ilmeisesti koskaan edes käynyt Turussa, ja italian opetus lopetettiin tuolloin kokonaan sopivien opettajien puutteessa. (Wis 1969, 73.)

Ensimmäinen italialais-suomalainen ystävyysseura, Istituto Italo-Finlandese, perustettiin Helsingissä 1925 taidemaalari Andrea Ferrettin aloitteesta. Yhdistyksen ensimmäiseksi esitelmäsiijäksi kutsuttiin Paolo Emilio Pavolini, joka tuolloin vieraili Suomessa Kalevalan 90-vuotisjuhlilla. Yhdistys järjesti myös konsertteja, ja Ferretti aloitti italian kielen opetuksen seuran jäsenille. Vuonna 1932 tämä yhdistys liitettiin kansainväliseen Dante Alighieri -seuraan. (Tuulio 1975, 659-662.)

Dante-seuran toiminnan alkuaikoina jäsenet olivat lähes poikkeuksetta tiedemiehiä, kirjailijoita ja kuvataiteilijoita, mutta kiinnostus levisi nopeasti laajemman yleisön pariin, ja seuran säännöllisesti järjestettäviin tilaisuuksiin ottivat pian osaa myös virkamiehet, opettajat ja nuoremman ikäpolven edustajina opiskelijat.²⁹ (Tuulio 1975, 662.)

Varsinkin 1930-luvun alkupuoli oli Dante-seuran toiminnassa erityisen vilkasta aikaa. Lukuisat sekä suomalaiset että italialaiset tutkijat pitivät esitelmiä kuvataiteista, kielestä ja kirjallisuudesta. Esimerkiksi Onni Okkonen esitelmöi Giotton freskoista, Liisa Karttunen Suomen ja Italian välisistä kulttuurisuhteista, V. A. Koskenniemi Tassosta ja nuoremman polven edustajana Tauno Nurmela Rooma-kuvasta Suomen kirjallisuudessa. Italialaisvieraista merkittävimpiä olivat Paolo Emilio Pavolini, joka palasi Suomeen Kalevalan satavuotisjuhlan aikaan, ja piti useitakin esitelmiä eri ai-

²⁹ Dante-seuran puitteissa toimi myös erillinen 'naistoimikunta', joka perustettiin Italian kirjallisuuden ruotsintajan, Aline Pippingin, kotona 1927 (Tuulio 1975, 660).

heista viipyessään täällä tuolloin yli vuoden, ja kirjailija Massimo Bontempelli, joka luennoi Leopardista, sekä tärkeimpänä kaikista Luigi Pirandello, joka saapui seuraamaan *Löydäkö itseni?* (Trovarsi) -näytelmänsä esitystä Helsinkiin 1933, ja piti myös esitelmän nimeltä 'Teatro vecchio e teatro nuovo'.³⁰ (Tuulio 1975, 663-665.)

Välirauhan aikana Dante-seuraan perustettiin uudet osastot Kuopioon, Tampereelle ja pian myös Turkuun. Sodan jälkeen seuran jäsenmäärä on kasvanut huomattavasti, ja tilaisuudet ovat muuttuneet ulkoisesti vähemmän hienostuneiksi, mutta edelleen seura järjestää korkeatasoisia, useimmiten italialaisten kutsuvierailijoiden pitämiä luentoja kulttuurin eri aloilta. Nykyisin paikallisosastoja on yhdeksällä paikkakunnalla. (Di Silvestre 1994, 124; Tuulio 1975, 666-667.)

Vuonna 1933 Helsingin yliopiston italian kielen ja kirjallisuuden lehtoriksi lähetettiin 22-vuotias Luigi Salvini.³¹ Hän perusti Suomeen uuden 'Giovani Amici d'Italia - Nuoret Italian ystävät' -nimisen yhdistyksen, jonka jäseniksi toivottiin erityisen mielellään akateemista nuorisoa. Uusi yhdistys oli poliittisesti suuntautunut ja sen tarkoituksena oli "Italian ja italiankielisen kulttuurin kaikkien puolien tunnetuksi tekeminen" myös niiden henkilöiden parissa, jotka eivät ole aiemmin "Danten ja Mussolinin kieltä harrastaneet", mutta hyvin suomalaiskansalliselta pohjalta, sillä ruotsinkielisiä ei hyväksytty mukaan. Lauantai-iltapäivisin Salvini piti jäsenille italian kielen oppitunteja ja sunnuntaiamuksin luentoja modernista italialaisesta kirjallisuudesta. Vuonna 1935 Nuoret Italian ystävät -yhdistyksen paikallisosastot, joita oli seitsemässä kaupungissa yhdistettiin liitoksi, mutta jo vuonna 1938 koko yhdistys hajosi. (Tuulio 1975, 662, 664; Simplex 1934, 219; Heinonen 1935, 83.)

Vuonna 1941 Suomeen perustettiin Italian kulttuuri-instituutti, Istituto di Cultura Italiana in Finlandia (nyk. Istituto Italiano di Cultura in Finlandia), joka on valtion elin ja suoraan riippuvainen Italian ulkoministeriöstä.

³⁰ Esitelmä on julkaistu Tyyni Tuulion suomentamana nimellä 'Uusi teatteri ja vanha teatteri' Valvoja-Ajassa ja Dante-seuran oman julkaisusarjan ensimmäisenä niteenä Helsingissä vuonna 1934.

³¹ Salvini ei viipynyt Suomessa puoltatoista vuotta kauempaa, mutta ehti oppia suomen kielen niin hyvin, että kirjoitti runoja suomeksi ja aloitti kirjallisuushistoriallisen teossarjan *Uusi Italian kirjallisuus (1870-1915). Nuoret Italian Ystävät - Giovani Amici d'Italia. Sarja I, No. 1.* ensimmäisellä osalla. Tämän ainoaksi jääneen osan suomensi Tyyni Tuulio ja se julkaistiin Helsingissä 1935.

Instituutin ensimmäisenä johtajana - yli kahdenkymmenen vuoden ajan - toimi Roberto Wis (vuoteen 1950 Weiss), joka oli jo vuotta aiemmin tullut Helsinkiin italian lehtoriksi.³² Kielen opetus oli tärkeällä sijalla myös kulttuuri-instituutin varhaisessa toiminnassa ja Wis itse järjesti lukuisia kielikursseja myös Helsingin ulkopuolelle ja laati itse niille oppimateriaalin. Jatkossakin kulttuuri-instituutti on toiminut aktiivisesti Italian kielen ja kirjallisuuden opetuksen lisäämiseksi sekä kouluissa että yliopistoissa. Päätaivoitteisiin on kuulunut myös italialaisen kirjallisuuden kääntämisen tukeminen pitämällä yhteyttä kustantajiin. Kulttuuri-instituutti on myös ollut yhteistyökumppanina mukana järjestämässä konsertteja, taidenäyttelyitä, elokuva- ja teatteriesityksiä. (Ghio 1975, 651-656; Tuulio 1975, 666.)

Vuosikymmenien aikana kulttuuri-instituutin toiminta käytännössä on aikalailla muuttunut, mutta sen päämäärät ovat yhä samat. Instituutti ei enää itse järjestä kielikursseja, vaan se pyrkii auttamaan italialaisten lehtorien saamisessa Suomeen ja toisaalta se tukee suomalaisten opiskelijoiden ja italian opettajien koulutusta mm. myöntämällä apurahoja opintomatkoihin. Erilaisten kulttuuritilaisuuksien järjestämisessä instituutti toimii edelleen tiiviissä yhteistyössä Dante-seurojen, Finlandia-Italia ry:n³³ ja muiden yhdistysten ja laitosten kanssa, ja se osallistuu alan seminaareihin ja niiden pohjalta tehtävien julkaisujen tuottamiseen. Kulttuuri-instituutin tehtäviin kuuluu edelleen seurata italialaisten uutuuskirjojen ilmestymistä sekä edesauttaa kirjallisuuden kääntämistä ja levitystä. Instituutin tärkein tehtävä voidaan kiteyttää tiedon välitykseksi: se kerää tietoa ja materiaalia (esitteet, luettelot) mahdollisimman laajasti ymmärrettynä kulttuurin kaikilta

³² Roberto Wisin henkilökohtainen panos käännöstoiminnan edistämässä ja italialaisen kaunokirjallisuuden tunnetuksi tekemisessä lienee suurempi kuin kenenkään muun yksityishenkilön, sillä hän on avustanut otteiden valinnassa useisiin antologioihin, kannustanut käännösten aikaansaamista sekä suomen että ruotsin kielellä, laatinut kirjallisuusesittelyjä monien teosten alkusanoiksi ja hänen aloitteestaan Jorma Vallinkoski julkaisi bibliografian *Italia Suomen kirjallisuudessa 1640-1953*. Vuodesta 1962 lähtien Wis toimi Helsingin yliopistossa italialaisen kirjallisuuden professorina ja vuonna 1967 hän jätti instituutin johtajantoimen ja keskittyi pelkästään opetukseen ja tutkimustyöhön, jossa hän käsitteli kirjallisuusaiheiden ohella Italian ja Suomen välisten kulttuurisuhteiden kannalta tärkeiden henkilöiden toimintaa (mm. *Terra boreale*, 1969.) - jollainen hän itse epäilemättä mitä suuremmassa määrin oli.

³³ Suomeen perustettiin vuonna 1964 vielä uusi ystävyysseura, Finlandia-Italia ry, joka toi populaarimmat muodot Suomen ja Italian väliseen kanssakäymiseen. Yhdistyksen tehtävänä oli "kaikinpuolisen Suomen ja Italian välisen vuorovaihtuuden edistäminen ja ylläpitäminen", lähinnä kuitenkin matkojen, ruoanvalmistuskurssien ja erilaisten juhlien järjestäminen. ([s. n.] 1971, 52-53.)

aloilta ja levittää sitä yksityishenkilöille, tutkijoille ja joukkotiedotusvälineille. (Di Silvestre 1994, 123-126; Furletti 1987, 266-270.)

Suomen Rooman instituutti, *Institutum Romanum Finlandiae*, joka tunnetaan parhaiten kyseisen säätiön toimitiloista, Villa Lantesta, on toimintaperiaatteiltaan täysin erilainen kuin Suomessa toimiva Italian kulttuuri-instituutti, sillä se on pääasiassa tutkimuslaitos. Vuonna 1938 perustetun säätiön tarkoituksena oli hankkia suomalaisille Roomasta oma antiikintutkimusta harjoittava laitos, mutta sota pitkitti suunnitelmien toteutumista 1950-luvulla asti. Gianicolo-kukkulalla sijaiteva renessanssipalatsi Villa Lante on ostettu vuonna 1950 ja vihitty käyttöön vuonna 1954. Suomen valtio omistaa rakennuksen ja opetusministeriö vastaa lähes koko toiminnan rahoituksesta. (Litzen 1994, 143-144; Litzen 1987, 257-259; Steinby 1983, 25-26, 28.)

Instituutin tutkimustoiminta suuntautuu edelleenkin antiikkia ja varhaiskeskiaikaa koskeviin tutkimuksiin filologian, arkeologian, historian ja taidehistorian aloilla kulloistenkin johtajien erikoisalan mukaan. Kolmivuotiskaudeksi valittu johtaja kokoo kolme kuukautta Villa Lantessa työskentelevän tutkijaryhmän, joita neljänkymmenen ensimmäisen toimintavuoden aikana on ollut yli 160. Heidän työnsä tulokset julkaistaan usein myös instituutin omassa, nykyisin toistakymmentä osaa käsittävässä *Acta Instituti Romani Finlandiae* -sarjassa, suurin osa tosin sen ulkopuolella. Instituutti harjoittaa myös täydennyskoulutusta järjestämällä kuukauden kestäviä kursseja vuosittain eri aineiden opettajille (vuonna 1985 poikkeuksellisesti italian kielen opettajat) ja Villa Lantessa järjestetään lisäksi yliopisto-opiskelijoille kursseja, joiden opetuksesta vastaa ko. korkeakoulu. Kurssien välisenä aikana instituutissa asuu myös itsenäisesti työskenteleviä tutkijoita. (Steinby 1983, 26-27; Litzen 1994, 144-147; Litzen 1987, 257-258, 261.)

Tutkimuksen ja opetuksen lisäksi Suomen Rooman instituutissa on varattu tilat myös suomalaisille kuvataiteilijoille (ateljee), ja se järjestää yleisötilaisuuksia, joiden ensisijaisena tehtävänä on esitellä tutkimustyön tuloksia etupäässä italialaisille antiikintutkijoille, mutta esitelmätilaisuuksien, näyttelyiden ja konserttien järjestämisessä pyritään huomioimaan myös yleisempi kiinnostus. Italialaisten toiveet instituutille välittää *Amici di Villa Lante al Gianicolo* -yhdistys, joka samoin kuin Suomessa toimiva vastaava yhdistys Villa Lanten Ystävät, kerää myös lahjoituksia säätiön toimintaan. (Litzen 1994, 147; Litzen 1987, 261; Steinby 1983, 28.)

Nykyisin suomen kieltä opetetaan Italiassa kolmessa yliopistossa: Napolissa, Venetsiassa ja Firenzessä. Jo vuosisadan vaihteessa Firenzessä työskentelivät Kalevala-tutkija Domenico Comparetti³⁴ ja hänen seuraajansa Kalevalan italiantaja Paolo Emilio Pavolini. Napolin Istituto Universitario Orientaleen perustettiin Suomen osasto ensi kertaa jo 1930-luvulla. Tuolloin suunnittelu- ja järjestelytehtävissä oli Luigi Salvini, ja kunniavieraana esitelmöimässä kävi V. A. Koskenniemi. Opetus aloitettiin uudelleen 1960-luvun puolivälissä, ja pääaineena suomea on voinut opiskella 1970-luvusta lähtien. (Karttunen 1941, 122; Uotila 1987, 221-224.)

Italian opetus on aloitettu Suomen kouluissa (lukiot) 1970-luvulla ja tällä hetkellä italian kieltä ja kulttuuria voi opiskella korkeakouluista Turun yliopistossa laudatur-tasolla, Helsingin ja Jyväskylän yliopistoissa cum laude -tasolla sekä useiden kielikeskusten tai avoimien yliopistojen kursseilla. (Furletti 1987, 269; Ghio 1975, 652; Sovijärvi 1987, 234-235.)

³⁴ Comparetti on tehnyt arvostetun kalevalaisia kansanrunoja ja Homerosta vertailevan tutkimuksen *Il Kalevala o la poesia tradizionale dei Finni*, joka julkaistiin 1891.

2 KÄÄNNÖSKIRJALLISUUS

Aiheeni kannalta oleellisimpia ovat Italian kirjallisuuden suomennokset, mutta pääasiassa vertailun vuoksi olen ottanut mukaan myös Italian kirjallisuuden ruotsinnokset, joita tietysti suomalaisetkin lukevat, ja Suomen kirjallisuuden italiannokset. Käyttämäni lähdekirjallisuuden, joka koostuu lähinnä bibliografioista, esittelen aina kyseisen jakson alussa. Ensin kuitenkin joitakin huomioita kääntämisestä yleensä.

2.1 Kääntämisen teoriaa, periaatteita ja typologiaa

Käännöskategorioita. Rune Ingo (1990, 34-75) esittää teoksessaan *Lähtökielestä kohdekieleen* erilaisia teksti- ja käännöskategorioita. Laadun mukaan tekstit voidaan jakaa 1. irrallisiin sanoihin ja lauseisiin, 2. viihdekirjallisuuteen ja yleisluonteisiin asiateksteihin, 3. erikoisalojen teksteihin, 4. taidekirjallisuuteen ja 5. puhetekstiin, joista siis kohdat 2. ja 4. voivat koskea kaunokirjallisuutta. Tekstin funktion mukaisessa jaottelussa 1. informatiiviseen, 2. ekspressiiviseen ja 3. imperatiiviseen tekstiin, ja käännöksen tarkoituksensa mukaisessa jaottelussa 1. pragmaattiseen, 2. esteettis-poeettiseen ja 3. etnografiseen käännökseen, kaunokirjallisuus sijoittuu kummassakin luokkaan 2.

Tekstin laadun mukaisessa jaottelussa viihdekirjallisuus siis vertautuu yleisluonteisiin asiateksteihin, ennen kaikkea sillä perusteella, että ajanvietteeksi luettavassa tekstissä pienet semanttiset puutteet ja epätarkkuudet eivät ole haitaksi, koska lukija ei tunne alkuperäisteosta tai sen kieltä. Taidekirjallisuuden ja etenkin runokielen kääntäminen on kaikkein vaativinta, koska "huippuunsa viljelty kieli hienoine vivahteineen ja huoliteltuine muotoineen on osa lukunautintoa", teksti on usein monitasoista ja siinä käytetään kielen eri variaatioita, ja kaikkein ilmaisuvoimaisimpia ja idiomaattisimpia ilmauksia. Runoja kääntävät yleensä vain toiset runoilijat, tai runouteen muuten hyvin perehtyneet henkilöt, esimerkiksi alan tutkijat. (Ingo 1990, 37-41, 45-56.)

Ekvivalenssi. Taidekirjallisuuden kääntäminen on periaatteessa mahdotonta, mutta käytännössä mahdollista, kun tyydytään ns. 'suhteelliseen vastaavuuteen'. Mahdottomaksi kääntäminen voi osoittautua jos esimerkiksi - kulttuurieroista johtuen - kohdekielestä puuttuu ko. lähtökielen käsite tai sanan merkityssisältö on siinä toinen eli käsitteet eivät kata toisiaan. Tosin kontekstista voi näissäkin tapauksissa usein päätellä tarkoitteen. Esteettis-poeettiset tekstien, etenkin lyyristen ru-

nojen, kääntäminen muodostuu monessa tapauksessa mahdottomaksi, jos vaaditaan tiukasti sekä muodon että merkityksen säilyttämistä. (Ingo 1990, 18-24.)

Susan Bassnett (1995) esittää saman asian painottaen sitä, että käänös on aina eri teksti kuin lähtöteksti, sillä ne kumpikin on tuotettu omassa ainutkertaisessa kontekstissaan, eikä täydellistä vastaavuutta näin ollen kahden eri kulttuuri- ja kielijärjestelmän välillä voida saavuttaa. Kääntäjän tehtävänä on valita ne elementit, jotka voidaan siirtää toiseen kieleen ja kulttuuriin, ja "uudelleenkirjoittaa" ne, joita ei voida. Pyrkimyksenä on 'tyylillinen ekvivalenssi', jossa elementtien välillä vallitsee funktionaalinen vastaavuus ja merkityssisällön ilmaisuvoima säilyy muuttumattomana. Ongelmana on vastaavuuden tason määrittäminen. (Bassnett 1995, 19-20, 43.)

Ensiksi kääntäjä lukee ja tulkitsee lähtötekstin ja sitten dekodaa sen kohdekielelle. Hänellä ei ole käytettävissään mitään yleispätevää mallia käänösstrategiansa valintaan, vaan hänen on tehtävä valintansa ottaen huomioon lähtötekstin kokonaisrakenne ja sen suhde kontekstiinsa, myös muihin teksteihin (intertekstuaalisuus). Siihen mitä 'muuttumattoman ytimen' ohella valitaan siirrettäväksi (varsinkin runouden osalta esim. ulkoasu, äänneasu, runomitta, alku-/loppusointu, rytmi, sävy, rekisteri, jne.) ja mitä elementtejä halutaan tulkinnallisista syistä painottaa (kuten lähtö- ja kohdetekstien ajallisia, traditioon liittyviä tai muita kulttuurisidonnaisia eroja), vaikuttavat myös sekä käänöksen funktio että lähtö- ja kohdekielen järjestelmät. Varsinkin proosatekstin kääntäjän täytyy lisäksi huomioida "intentionaalisten korrelaattien" väliset yhteydet, hahmottaa teksti kokonaisuutena, ottaa huomioon kielestä toiseen poikkeavat tyylilliset ja lauserakenteen asettamat vaatimukset, kuten vakiintuneet sanontatavat, ja ilmaisun painokkuus ("intentio pitää kääntää intentiksi") sekä välttää selvästi vääriä käänöksiä sanastotasolla. Tekstiä ei saa "kaunistella", mutta sitä voi "rohkeasti muunnella". (Bassnett 1995, 96-99, 114-115, 125-134.)

Käytännössä kääntäjän strategian valinta johtaa hänet siis myös tekemään päätöksen käänöstyyppistä: mitallisen runon voi kääntää joko (1) samaan, lähtökielen mukaiseen mittaan, (2) toiseen, kohdekieleen soveltuvaan mittaan (esimerkiksi italian tertiinimitta suomalaiseksi kalevalanmittaksi), jolloin kääntäjän on ratkaistava myös kantansa esimerkiksi mahdollisten loppusointujen suhteen, tai sen voi kääntää (3) proosamuotoon, johon voi edelleenkin sisältyä "illuusio" varsinaista määrämittaista vapaammasta mitasta.³⁵ Proosatekstin voi luonnollisestikin kääntää vain

³⁵ Teivas Oksala on tarkastellut mm. tätä aspektia artikkelissaan 'Manninen vai Saarikoski?' joka on julkaistu teoksessa *Näkökulmia kaunokirjallisuuden kääntämiseen*, 1979. (Bassnett 1995, 114).

proosaksi, mutta sen osalta tulkinnan taso on oleellinen ratkaisu: kaunokirjallisuutta ei voi kääntää virke tai kappale kerrallaan ottamatta huomioon koko teoskokonaisuutta, sen osien keskinäisiä suhteita ja niiden funktioita sekä tyyliominaisuuksia ja niiden (käytön) merkitystä.

Draaman kääntämisen tulee lähteä siitä että näytelmäteksti on yksi osa esitystä, jossa dialogi liittyy aina kielenulkoiseen tilanteeseen (teksti määrittää eleitä ja liikkeitä). Kääntäjän tehtävänä on määrittellä ja kääntää ne rakenteelliset erityispiirteet, jotka tekevät näytelmästä esityskelpoisen. Hänen pitää huomioida tekstin esityksellisyyden lisäulottuvuus, samoin esityksen suhde yleisöön, ja myös teatterin vallitsevat konventiot. (Bassnett 1995, 135-146.)

Kääntäjä. Hyvän kääntäjän ominaisuuksiksi Ingo (1990, 29-33) luettelee seuraavat:

- kääntäjällä on keskitasoa paremmat kielitaidot ja varma tyyliavaisto
- kääntäjä hallitsee terminologisen tutkimuksen perusteet (ja mm. sanakirjojen käytön)
- kääntäjällä on hyvä yleissivistys ja tietoa siitä alasta, jota käännettävä teksti käsittelee
- kääntäjällä on hyvä (kauno-)kirjallisuuden tuntemus ja hän pystyy muuntamaan tyyliään ("kääntäjän täytyy olla kirjallinen kyky")
- kääntäjä on itsenäinen, huolellinen, tarkka
- kääntäjän on osattava suhtautua tekstiinsä puolueettomasti
- kääntäjällä on luova mielikuvitus ja ennakkoluuloton asenne työtään kohtaan

Parhaisiin tuloksiin käänöksissä päästään, kun vieraan lähtökielen hyvin hallitseva kääntäjä kääntää teoksen äidinkielelleen.

Käännöskritiikki. Suhtautuminen kääntämiseen on eri aikoina vaihdellut: välillä se on nähty arvokkaaksi toiminnaksi, välillä sen on katsottu joko olevan toisarvoista toimintaa, jonka tehtävänä on palvella nöyrästi lähtötekstiä, tai päinvastoin kääntäjän tehtäväksi on nähty lähtötekstin paranteleminen. (Bassnett 1995, 22-24, 28-29.)

Bassnetin mukaan käänösten arvioinneissa tulisi pyrkiä osoittamaan kääntäjän valitseman strategian hyviä puolia ja heikkouksia ottaen huomioon käänösten funktiot kontekstissaan (Bassnett 1995, 29).

Vaikka kirjallisuuskritiikkejä julkaistaan paljon sekä aikakaus- että päivälehdissä, käännosten arviointiin niissä ei useinkaan paneuduta, vaan - jos kääntäjän työ onkin huomioitu - se usein vain todetaan "ansiokkaaksi" tai käännös "sujuvaksi".³⁶ Käännöskritiikkiä ei juurikaan harrasteta siitä syystä, ettei ole mallia, minkä mukaan käännöksen laadun voisi objektiivisesti arvioida - eikä edes vakiintunutta käytäntöä (Ingo 1990, 277-278). Kolmas seikka on tietysti se, ettei arvostelija useinkaan osaa alkukieltä lainkaan, joten hänen on mahdotonta sanoa käännöksen vastaavuudesta alkutekstiin nähden yhtään mitään jos suomenkielinen teksti on "tuntuu" virheettömältä.

Rune Ingo (1990, 284-298) on tehnyt mallihahmotelman käännösten laadun arvioimiseen, jottei käännöskritiikki perustuisi pelkästään kriitikon "kielikorvaan", intuitioon tai subjektiiviseen yleisvaikutelmaan. Nykykäsityksen mukaisesti kääntäjän tavoitteena tulee olla joustokäännös eli kääntäjän pitää pyrkiä kääntämään niin tarkasti kuin mahdollista kohdekielen aitoudesta ja oikeellisuudesta tinkimättä.

Käännöksen laadun arviointiin tulee Ingon mukaan kuulua "lähtötekstin ja käännöksen kieliaineksen monipuolinen lingvistinen vertailu". Käännöstä tulee arvioida neljän aspektin kannalta: kieliopin, kielen variaation, semantiikan ja pragmatiikan.

Kieliopillisen rakenteen tarkastelussa kiinnitetään huomio muotovastineiden käyttöön tai käytöstä poikkeamiseen pakollisena tai vapaaehtoisena valintana. Pakolliset siirtymiset muodollisesti muuntuvaan vastineeseen johtuvat kielten erilaisesta rakenteesta, vapaaehtoisia taas voidaan tarkastella käännöksen onnistumisen arvioinnissa: ratkaisu voi olla hylättävä tai hyväksyttävä. Hyvän kääntäjän tulee pitää lähtökohtana ja tavoitteenaan lähtötekstin ja kohdekielen "suhteellista vastaavuutta" käyttönormien puitteissa.

Kielen variaatiot (tyylilajit, yleiskieli, murteet, jne.) syntyvät joko kielen käyttäjien tai käyttötilanteiden mukaan. Samoin kieli vaihtelee myös ajan mukaan: tästä johtuen esim. kaunokirjallisuuden klassikkoteoksia käännetään uudelleen, kun ensimmäisen (varhaisen) käännöksen kieli alkaa tuntua vanhoilliselta. Arvostelu kohdistetaan lähtötekstin variaatioiden määrittelyn tarkkuuteen ja toteutuksen johdonmukaisuuteen käännöksessä.

³⁶ Vertaa kappale 2.2.2.6 Aikakauslehti-arvostelut, jossa tarkastelen italilaisen kirjallisuuden suomennosten aikakauslehdissä saamia arvosteluja niiltä osin kuin niissä puututaan käännöstyön onnistumiseen, tai ylipäätään edes mainitaan, että kyseessä on suomennos.

Useimmiten kääntäjän ensisijainen tehtävä on siirtää teoksen semanttinen sisältö kohdekielelle, tosin kaunokirjallisuudessa - ja etenkin runoudessa - muoto saattaa joskus olla jopa tärkeämpi. Käännöksen semanttiseen arviointiin kuuluvat mm. lisäyksien ja poisjättöjen (jotka voivat olla aiheellisia pragmaattisista syistä) sekä epätarkkuuksien ja virheiden tarkastelu.

Pragmaattisen aspektin kannalta käännöksestä arvioidaan, toimiiko käännetty teksti myös uudessa kieli- ja kulttuurikontekstissaan. Kääntäjä voi vaikuttaa siihen erilaisin sisältöä "sopeuttavin" toimenpitein (lisäykset, poistot) tai huomioimalla tarkoin esim. sanontatavat ja muut vallitsevat kielenkäyttötottumukset. Pragmaattisesta näkökulmasta tarkastellen arvioija voi joutua myös kysymään: "Kannattiko tämä teos kääntää?"

Käytännössä kirjallisuusarvosteluissa - ainakaan päivälehtikritiikeissä - tuskin on mahdollista päästä näin laajoihin käännöskritiikkeihin pelkästään jo siitäkin syystä, että vain harvalla kirjallisuuskriitikolla on riittävä kielitaitoa varsinkaan kun lähtökieli on italia. Erilliset käännöskritiikit sitä vastoin olisivat hyvin toivottavia.

2.2 Suomennokset

Johdatukseksi suomennosten käsittelyyn selvittelen ensin yleisesti suomennos- ja kustannustoiminnan kehittymistä ja nykykäytänteitä maassamme sekä suomentajien lähtökohtien historiallisia muutoksia.

2.2.1 Suomennostoiminnan kehittyminen

1800-luvun puoleen väliin asti suomennettu kirjallisuus oli enimmäkseen hengellistä. Eiuskonnollisen kirjallisuuden ensimmäisiä käännöksiä olivat viralliset painotuotteet kuten lakitekstit sekä käytännön oppaat. Kansankielisen kirjallisuuden tehtäväksi nähtiin "tietojen levittäminen ja rahvaan valistaminen". Lähes poikkeuksetta myös varhaisimmat kaunokirjalliset suomennokset kuuluivat juuri tähän "kasvattavan kansanlukemiston" lajiin, jolla pyrittiin herättämään suomenkielisen yleisön lukuharrastus.³⁷ (Hellemann 1970, 418.)

Kansallisen herätyksen vuosina Snellman ja hänen lähipiirinsä kuitenkin jo oivalsivat, ettei kalevalainen runoperintö yksin riittänyt uuden kansalliskirjallisuuden perustaksi, vaan - kuten Snellman *Litteraturbladet*issa 1848 kirjoitti - siihen tarvittiin myös virikkeitä ulkomailta:

Jo vieraskielisen kirjallisuuden parhaiden teosten siirtäminen äidinkielelle on kaikkina aikoina osoittautunut lähimmäksi tieksi pyrittäessä kotimaiseen kirjallisuuteen. Kieltämättä onkin valittava tämä tie, jotta voitaisiin luoda alkuperäiskirjallisuus, joka on nykyajan ja kansakunnan tietoisuudessa sivistyneemmän kirjallisuuden tasolla. Esikuvansa kirjallisuudessa niinkuin muissakin tuotteissa täytyy vähemmän sivistyneen kansan etsiä niiltä kansoilta, jotka ovat korkeammalla kulttuurin asteella, mutta kansallisen hengen täytyy elävöittää sen jälkimuodostuksia, jos mieli saada niistä omaa sisäistä eloa uhkuvia luomuksia, eikä vain mietoja jäljitelmiä.

Seuraavana vuonna Snellman korosti käännöksien merkitystä kansalliselle elämälle ja kielen kehitykselle seuraavasti:

Hyvät käännökset ovat aina ja kaikkialla perustaneet kirjallisuuden ... Niiden kautta kotimaan kieli ensin taivutellaan uuden sivistysjakson muotoihin, runoudessa niiden

³⁷ Tällainen on myös ensimmäinen italialaisen kirjallisuuden suomennos *Yxi lyhyt ja josakusa päälletarkoituxes hyödyllinen historia* ... vuodelta 1801. Katso s. 47.

kautta säerakennus kehitellään rikkaammaksi, ja ylimalkaan ne opettavat kansaa kotimaisissa sävelissä lausumaan ilmi uudemman ajan tunteita, mielikuvitelmia ja pyrintöjä. (Hellemann 1970, 418-419.)

Käännöstoiminnan aikaansaaminen oli tuolloin kuitenkin vaikeaa, sillä suomalaista kustannustoimintaa ei juuri ollut ja kirjavainio-olot olivat alkeelliset. Suomennoksia julkaistiin vain muutamissa kalentereissa ja vuosikirjoissa sekä suomenkielisissä lehdissä, ja kielenkäytön vakiintumattomuus tuotti suomentajille jatkuvasti vaikeuksia. Koska sivistyneistö luki ulkomaiset kirjat joko alkukielellä tai ruotsiksi käännettyinä, suomennoksiksi valittiin teoksia, joiden arveltiin vastaavan "rahvaan makua ja henkistä tarvetta". 1840-luvun suomalaisuuspiirit eivät kuitenkaan halunneet jättää käännöskirjallisuutta tälle alkeelliselle tasolle, vaan pyrkivät suomennoksiin, joilla olisi sanottavaa myös sivistyneistölle. (Hellemann 1970, 419-422.)

Käytännöllisistä syistä oli pitkään pitäydyttävä lyhytmuotoisiin teoksiin, lyriikkaan ja novelliin. 1840-luvun lopulla alettiin kuitenkin kiinnitettiin yhä enemmän huomiota romaaniin, joka oli kaikkialla Euroopassa vallannut keskiluokan kiinnostuksen halpoina vihkoina, ja niinpä meilläkin seurattiin tätä muotia. (Hellemann 1970, 422-423.)

1860-luvun nousukauden myötä kustantajien aktiivisuus ja julkaisumahdollisuudet lisääntyivät. Tällöin syntyivät myös sanomalehtien novelliosastot ja albumeissa ja sarjoissa kuten Annikka, taikka suomennoksia ulkomaisten kauniista kirjallisuudesta ja Mansikoita ja mustikoita julkaistiin yhä enemmän käännöksiä. Koska teatteriharrastus ei ollut yhtä tiukan sensuurin alainen kuin painettu sana, vilkas seuranäytelmätoiminta toi edustavan lisänsä käännöskirjallisuuteen, ja osa näytelmistä painettiin. Vuoteen 1872 mennessä oli olemassa jo yhdeksänkymmentä painettua näytelmää, vaikka koko suomenkielinen kaunokirjallisuus käsitti vain kolmatta sataa nidettä. (Hellemann 1970, 424.)

Tähän saakka oli kaikki kielellisesti käypä julkaistu - vaikka omakustanteena - ja otettu ilolla vastaan teoksen sisällöstä tai kirjallisesta arvosta riippumatta. Käännösten määrän lisääntyttyä voitiin jo kiinnittää huomiota myös valittavien teosten laatuun: oli aika rikastuttaa suomalaista kirjallisuutta maailmankirjallisuuden mestariteoksilla. (Hellemann 1970, 425.)

Koska käännösaloite tuli usein suomentajalta, oli teosten valinta sattumanvaraista. Niinpä SKS 1871 teki aloitteen klassisen maailmankirjallisuuden mallikäännösten aikaansaamiseksi. Seura

päätti jakaa vuosittain kunniapalkinnon vanhan tai uuden maailmankirjallisuuden etevästä suomennoksesta, mutta vaatimukset olivat ankarat:

Käännöksen tulee visusti vastata alkuteosta, edellinen ei saa olla jälkimmäistä laimeampi eikä liioin väkevämpi, ei saa tätä hapuillen mukailla eikä kiertelemällä suotta tästä poikkeilla, mutta ei myöskään siinä orjallisesti riippua kiinni, ei vierasta kieltä valuttaa oman kielen sanoilla. ... Käännöksen tulee olla lausekeinonsa eli styy-linsä puolesta jotakin erinomaista, sopikoon malliksi, kelvatkoon esikuvaksi. (SKS:n vuosikertomus 1871.)

Kääntäjille laadittiin ohjeeksi laaja luettelo suositeltavista kirjoista ja kirjailijoista. Se painottui käännöskirjallisuuden mestariteoksiin Homeroksesta Dickensiin, mutta mukana oli myös muutama merkittävä historiallinen ja filosofinen teos. Seuran aloite kiinnitti julkisen huomion arvokkaan kirjallisuuden merkitykseen ja hyvän kieliasun tärkeyteen. (Hellemann 1970, 425-427.)

1880-1890-luvuilla kustannustoiminta pääsi toden teolla vauhtiin, ja "maailmankirjallisuuden valloitus alkoi uudella ponnella". Määrälliseen kasvuun liittyi tuolloin myös monipuolistuminen ja pyrkimys suurempaan ajankohtaisuuteen. (Hellemann 1970, 427-429.)

Sortoaikaa (1899-1905) seurasi lyhyt nousukausi, jolloin - uusien kustantajien myötä - saavutettiin kirjatutannossa huippulukemia. Werner Söderströmin 'Suurten kertojain teoksia', 'Otavan romanisarja' ja Kariston 'Kirjallisia pikkuhelmiä' olivat harvoja kunnianhimoisia aloitteita tässä kaupallisen käännöskirjallisuuden ensimmäisessä tulvassa. Poliittisen ilmaston muutosta osoittaa työväenhenkisen kirjallisuuden runsaus. (Hellemann 1970, 430.)

Juhani Aho ja eräät muut SKS:n johtomiehet tekivät 1907 ehdotuksen, että eduskunta myöntäisi vuotuisen määrärahan käytettäväksi suomenkielisen kirjallisuuden tukemiseen. He perustelivat suomennoskirjallisuuden tärkeyttä samaan tapaan kuin Snellmanin aikalaiset ja painottivat sitä, että suurin osa merkittävää maailmankirjallisuutta oli vielä kääntämättä, koska kustantajien maksamat suomennospalkkiot olivat riittämättömiä eikä taloudellista tukea saanut muualtakaan. Näin syntyivät Suomalaisen kirjallisuuden edistämisvarat, ja jo 1909 rahaston valtuuskunta oli tilannut käännökset mm. Danten *Divina Commedian* ensimmäisestä osasta sekä *Vita Nuova*, Boccaccion *Decameronesta*, Goethen *Torquato Tassosta* ja Cervantesin *Don Quijotesta*. Kaikki suunnitelmat eivät toteutuneet, mutta 1912-14 julkaistiin Eino Leinon suomentamana *Jumalainen näytelmä* kokonaan, 1914 Joel Lehtosen valikoima *Decameronesta*. Määrärahojen reaaliarvon alennuttua ra-

hasto on myöhemmin menettänyt merkitystään, mutta omana aikanaan sillä oli varsin huomattava kulttuuripoliittinen arvo. (Hellemann 1970, 430-433.)

Kaupallisten kustantajien tuottaman suomennoskirjallisuuden painopiste siirtyi tuolloin kevyeen ajanvietekirjallisuuteen. Monien 1910-luvulla aloitettujen romaanisarjojen kirjavasta tasosta poikkesi edukseen vain 'Kariston klassillinen kirjasto', jonka arvoa kylläkin vähensi käännösten heikko laatu. (Hellemann 1970, 433.)

Suomennosten määrä oli kohonnut vuosi vuodelta, kunnes yhtäkkiä tapahtui jyrkkä lasku. Kun Suomi 1928 liittyi Bernin sopimukseen, ulkomaisia teoksia ei voitu enää kääntää tekijän lupaa kysymättä ja palkkiota maksamatta, kuten siihen asti. Suomennoskirjallisuutta oli julkaistu yhtä paljon kuin alkuperäistäkin, mutta nyt sen määrä putosi kolmannekseen, ja kun vain vakiintuneet kustantajat pystyivät hankkimaan käännösoikeuksia, tuotanto myös yksipuolistui. Taloudellinen lama pudotti yhä kirjatutannon määrää, ja laadullinen taso aleni yleisen kulttuurielämän taantumisen myötä. Kauden parasta antia oli runsas antologiatuotanto, etenkin 30-luvulla aloitettu suuri suomennossarja *Maailmankirjallisuuden kultainen kirja*, josta Ranskaa koskeva osa valmistui ensimmäisenä 1934, *Italian kirjallisuuden kultainen kirja* kuitenkin vasta 1945. (Hellemann 1970, 433-436.)

Vasta 1940-luvulta lähtien alettiin toden teolla suomentaa modernia - varsinkin sotien välisen ajan anglosaksista, ranskalaista ja ruotsalaista - kirjallisuutta ja perustettiin - uuden aktiivisuuden merkiksi - käännöskirjasarjoja, esimerkiksi Tammen 'Keltainen kirjasto'. Siitä lähtien onkin välimatka uusimpiin kirjallisiin virtauksiin yhä lyhentynyt. (Hellemann 1970, 436.)

Nykyinen kustannuspolitiikka määräytyy pitkälti markkinoiden ehdoilla. Suurkustantamojen suomennoskirjan julkaisukriteerit ovat ennen kaikkea teoksen menestyminen kotimaassaan, käännöksinä muissa maissa ja etukäteisarvio teoksen kaupallisesta menestyksestä Suomessa. Teoksen mahdolliseen myyntimenestykseen vaikuttaa kustantajan mukaan haitallisesti teoksen "etäisyys meidän arkipäivästämme ja yleisestä kulttuuritaustastamme"³⁸. Laatukirjallisuus joudutaan yleensä tuottamaan tappiolla. (Reenpää et al. 1996, 30-36.)

³⁸ Kulttuurikontekstin erilaisuus ei ole kuitenkaan estänyt esim. Guareschin 'Don Camillojen' ja Econ keskiaikaiseen luostarimiljööseen sijoittuvan latinankielisiä sitaatteja viljelevän *Ruusun nimen* erinomaista kaupallista menestystä. Olisiko kyse pikemminkin vaikkapa genren outoudesta / tuttuudesta?

Pienkustantamojen valintapolitiikka on vaihtelevampaa: ne tekevät valintansa usein tuttaviansa tai kääntäjien ehdotusten perusteella; niille on tärkeää, että teoksen julkaisuoikeuksien hinta ei ole korkea; ne kaipaavat julkista tukea käännöskirjallisuuden julkaisutyölle ja esimerkiksi suomenruotsalainen kustantaja valitsee valmiit teokset kustannusohjelmaansa suoraan Ruotsin tarjonnan ta. (Reenpää et al. 1996, 37-46.)

Tiedotusvälineiden kiinnittämä huomio kirjailijoita ja heidän teoksiaan kohtaan on etu sekä myynnin kannalta että kiinnostuksen herättäjänä ja tiedon levittäjänä niin kustantajille kuin tavallisille lukijoillekin. (Reenpää et al. 1996, 30-47.)

Suomentajan lähtökohdat. Suomennostoiminnan alkuaikoina, kun varsinaista kääntäjien ammattikunta ei ollut, kääntäjinä toimivat kirkonmiehet, tiedemiehet, opettajat, virkamiehet, jne., jotka oman työnsä ohessa halusivat kehittää suomen kieltä ja kirjallista kulttuuria. Vaikka monien varhaisten kääntäjien äidinkieli oli ruotsi, kansallisromantiikan aikoihin pidettiin suorastaan kansalaisvelvollisuutena, että jokainen, joka kykeni kääntämään jotakin vierasta kieltä, osallistui suomennostyöhön. (Hellemann 1970, 479.)

Suomennosperiaatteet ja kääntämistavat muuttuvat koko ajan. Varhaisin ja alkeellisin tapa on 'mukailu', jossa ei pyritäkään siirtämään teoksen muotoa, vaan vain 'yleisjuoni' (eli semanttisesta sisällöstä oleellisimmaksi tulkittu aines). Toinen suomennostoiminnan alkuaikojen käännöstapa oli 'proosamuunnelma', jota toisin kuin esim. Englannissa, ei Suomessa ole sittemmin juurikaan harastettu. Myös 'varsinaisissa suomennoksissa' pyrittiin käännettävän teoksen sisältöä suomalais-tamaan eli vaihtamaan ilmapiiri suomalaiselle lukijalle kotoiseksi (Oden Väinöksi, tukholmalainen kapakkamijö Töölön torppaan, jne.). Lyriikassa suomalaistamispyrkimys koski myös muotoa: runot muunnettiin alkusointuisiksi kalevalanmitalle. Alkuperäisiä mittoja, lähtötekstin muotoa, pystyttiin Suomessa noudattamaan vasta 1860-luvulta alkaen. (Hellemann 1970, 480-481.)

Vuosisadan alussa tavoitteena oli - ja on vieläkin - siirtää sekä alkuperäinen asiasisältö, merkitys, että muoto kaikkia yksityiskohtia myöten kohdekieleen, mutta tätä vaatimusta on useimmiten mahdotonta noudattaa. Se, mistä tingitään, tai mikä aspekti katsotaan kaikkein tärkeimmäksi säilyttää, vaihtelee ajan yleisten käsitysten myötä, mutta jää kuitenkin aina kunkin 'jälleenrunoilijan' henkilökohtaisesti ratkaistavaksi. Vuosisadan puoliväliin saakka oli hyvin tavallista korostaa muodon vastaavuutta vaikka sisällön kustannuksella, mutta sittemmin on päädytty korostamaan

merkityksen (sisällön) ja kuvien ja rytmin vastaavuuden ensiarvoisuutta. Suomen kielen ja käännösperiaatteiden kehitys on ollut niin nopeaa, että Aale Tyyni ³⁹ saattoi 1970-luvulla todeta suomalaisen runouden kielen parinkymmenen edeltävän vuoden aikana kokonaan uudistuneen. (Hellemann 1970, 481-484.)

Nykyisen suomentajan kannalta käännöstoiminnan perusedellytykset ovat riittävä koulutus ja sopiva määrä - ei liian kiireellisiä - työtilaisuuksia. Suomessa ei ole järjestetty varsinaista kääntäjäkoulutusta (ammatti- tai täydennyskoulutusta) italian suomentajille, joten kääntäjien työssään tekemät virheet johtuvat usein tietojen ja taitojen puutteesta: 1. kääntäjällä ei ole riittävä peruskieletaitoa (kunnollista sanakirjaakaan ei ole), 2. kääntäjä ei tunne italialaista kulttuurikontekstia (teoksen kuvaaman kauden yhteiskunnallisia oloja ja instituutioita) ja 3. kääntäjä ei hallitse (so. ei kykene tunnistamaan) "jonkin alan erityiskieltä tai jonkin ajankohdan omia ilmauksia". (Mänttari et al. 1996, 61-64.)

Elina Suolahden mukaan kääntäjät kokevat osansa vaikeaksi: kääntäjän on hankittava kaikki koulutus alusta pitäen itse, kääntäjä ei voi elättää itseään pelkästään suomennostyöllä, eikä kääntäjillä ole tarpeeksi valtaa vaikuttaa kustantajien kääntämispäätöksiin. (Mänttari et al. 1996, 64-67.)

³⁹ Aale Tyyni (1975) *Kaksikymmentäyksi Nobel-runoilijaa*.

2.2.2 Italialaisen kaunokirjallisuuden suomennokset

Italialaisen kaunokirjallisuuden suomennosten luetteloita ovat julkaisseet varmaankin kaikki yleiset kirjastot kukin omien kokoelmiensa pohjalta sekä laajempaan käyttöön Suomen kirjastoseuran ja Kirjastopalvelun kustantamina ovat ilmestyneet mm. Kerttu Mannisen *Suomennetun kaunokirjallisuuden valioluettelo*, 1958, ja *Suomennettua kaunokirjallisuutta*, 1966, sekä Anne Ala-Honkolan 'Italialaista kaunokirjallisuutta suomeksi' -luettelo (teoksessa *Espanjan, Italian ja Portugalin kirjallisuus*, 1989, toim. Merja Vannela, s.190-199.).

Luigi de Annan (1989) teos *Bibliografia delle opere italiane tradotte in finnico 1801-1988* koostuu varsinaisesta bibliografiasta otsikolla 'Opere di interesse culturale' (s. 53-68), luettelosta, johon on kerätty 19 eri antologiassa julkaistujen otteiden kirjoittajat ('Autori pubblicate nelle antologie', s. 70-73) ja vuodesta 1977 alkaen päivälehdissä julkaistujen arvostelujen luettelosta (s. 74-77) sekä Italian kirjallisuuden suomennoksia käsittelevästä tekstistä (s. 5-49). Varsinainen luettelo-osa 'kulttuurisesti kiinnostavista' teoksista sisältää kirjallisuutta kaikilta mahdollisilta aloilta - kaunokirjallisuuden ja yleisen suppeamman (lähinnä taiteisiin ja kansanperinteeseen liitettävän) kulttuuri-käsitteen ohella - mm. lääketieteen, uskonnon, valtio-opin, maantieteen, jne. piiriin kuuluvia teoksia, samoin keittokirjoja ja käsityöoppaita. Nimekkeitä kertyy kaikkiaan 279, ja ne on järjestetty mitenkään luokittamatta tekijän mukaan aakkosiin.⁴⁰ Samoin periaattein koottu luettelo antologioissa ilmestyneiden otteiden kirjoittajista sisältää yhteensä 117 kirjailijanimeä, joista muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta lähes kaikki ovat kaunokirjallisuuden edustajia (mikä tietysti johtuu mukaan valittujen antologioiden luonteesta).

Jorma Vallinkosken (1955) erinomaiseen *Italia Suomen kirjallisuudessa 1640-1953* bibliografiaan sisältyy kaikki "Suomessa vuoden 1953 loppuun mennessä painettu sekä ulkomailla suomenkielellä ilmestynyt kirjallisuus lukuun ottamatta sanomalehdistöä vuoden 1831 jälkeen siten, että mukana ovat ne teokset ja artikkelit, jotka koskevat Italiaa suunnilleen vuodesta 500 jKr. nykypäiviin saakka tai joiden tekijä on italialaissyntyinen tai jotka on julkaistu italiankielellä sekä lopuksi Suomessa julkaistu alkuperäinen kaunokirjallisuus, jonka aihe liikkuu Italiassa", eli samoin periaattein kuin kansallisbibliografia kootaan, mutta rajoittuen vain Italiaa koskevaan aineistoon.

⁴⁰ Luettelon pohjana on käytetty mm. Vallinkosken (1953) bibliografiaa ja Suomen kansallisbibliografiaa 1878-1988 (joissa käytettävät luokitukset tekijä on siis jostakin syystä halunnut jättää pois).

Teos kattaa siis kaikki, myös ei-kaunokirjalliset, aihealueet (luokat) ja monografioiden lisäksi mm. sarja- ja aikakausjulkaisuissa sekä kokoomateoksissa julkaistut artikkelit. Sikäli Vallinkosken luokittelu (21 pääluokkaa) poikkeaa tavallisista kirjastoluokituksista, että hän sijoittaa esimerkiksi 'Maantiede ja matkat' -luokan alle erikseen 'Suomalaiset Italiassa' (Italiassa asuneet / Italiassa käyneet suomalaiset) ja 'Italialaiset Suomessa' -alaotsikot (siis viitteet mahdollisiin teoksiin, joissa kerrotaan oleskelusta). Ajallisesti bibliografia on jaettu osiin 'Vuosien 1640-1830 kirjallisuus' ja 'Vuosien 1831-1953 kirjallisuus' sekä 'Jälkisatoa'. Luku XVIII 'Kaunokirjallisuus' koostuu osista: 'A. Italian kirjallisuuden käännökset' joka sisältää ensin suomennokset ja sitten ruotsinnokset (mahdollisine arvosteluineen) lajeittain: 1. Yleisantologiat, 2. Proosa, 3. Runous ja 4. Näytelmät, 'B. Italialaisten tekijäin alkuperäinen suomenkielinen kirjallisuus. Suomen kirjallisuuden italiannokset' (Suomessa julkaistut) ja 'C. Italia-aiheinen Suomen kaunokirjallisuus' joka jakautuu 'suomeksi' ja toisaalta 'ruotsiksi ja muilla kielillä' julkaistuun proosaan, runouteen ja näytelmiin.

Suomen kansallisbibliografia, jota aiemmin julkaistiin yksinomaan painettuna versiona nimellä *Suomen kirjallisuus*, koostuu eri mittaisia ajanjaksoja sisältävistä osista, ja väliltä puuttuu jopa joi-takin vuosia kokonaan. Teos sisältää ainoastaan monografiat ja se on monin osin puutteellinen, ja esim. luokitus vaihtelee aiempien käytäntöjen horjuvuudesta johtuen ajankohdan mukaan. Kansallisbibliografian uudempi *Fennica*-niminen ATK-pohjainen (CD-ROM- tai ON LINE-/verkko-) versio kattaa tällä hetkellä monografiat 1920-luvulta eteenpäin, mutta sekin sisältää virheitä ja puutteita etenkin luokitusten osalta.

Oheisen ⁴¹ italialaisen kaunokirjallisuuden suomennokset sisältävän bibliografian, **BIBLIOGRAFIA 1, Italialaisen kaunokirjallisuuden suomennokset** (s. 117) ⁴², olen laatinut pääasiassa Jorma Vallinkosken (1955) *Italia Suomen kirjallisuudessa 1640-1953*-teoksen ja 1954 lähtien julkaistun aineiston osalta Suomen kansallisbibliografian eli *Fennican* (*Suomen kirjallisuus* / ATK-versio) sekä Unescon julkaiseman yleisen käännöskirjallisuuden luettelon *Index Translationum* pohjalta.

⁴¹ Ensimmäisen version Italian kirjallisuuden suomennoksista laadin laudaturseminaarisesitelmäni 1985.

⁴² Tähän aakkoselliseen bibliografiaan olen koonnut kaikki tiedot mahdollisimman täydellisesti. LIITTEESSÄ 1 A (s. 162) teokset on lueteltu kronologisessa järjestyksessä mahdollisimman suppeassa muodossa.

Fennicasta tekemäni haun rajasin UDK-luokkaan 850 (italiankielinen [kauno-] kirjallisuus) ja kielikoodiin fin (kohdekielenä suomi), sekä kirjallisuuden lajeja osoittavin lisäluvuin -1:stä -9:ään (ja vastaavasti suomen kirjallisuuden italiannokset: UDK 894.541 ja ita). Tällaisessa haussa yli 30 luettelooni sisältyvistä nimekkeistä jää (luokituksen puuttuessa) kokonaan löytymättä!

Luetteloni koostuu **monografioina julkaistuista italialaisten tekijöiden italian kielellä kirjoittamien kaunokirjallisten teosten suomennoksista.**

Käyttämiini lähteisiin sisältyvistä nimekkeistä olen jättänyt oman luetteloni ulkopuolelle teokset, joiden kirjoittajaa ei tiedetä, samoin kuunnelmat, painamattomat näytelmät, laulujen sanoitukset, oopperalibretot ja niiden selostukset sekä sarjakuvat ja lastenkirjallisuuden.⁴³ Ongelmallisinta on rajaus kauno- ja ei-kaunokirjallisuuden välillä. Teoksen sijoittaminen joko kaunokirjallisuuden piiriin tai esim. elämäkertoihin ja muistelmiin, tai muille tietokirjallisuuden aloille kuten filosofiaan tai maantieteeseen (matkakertomukset) on hyvin tulkinnanvaraista.⁴⁴

Valinnan jälkeen olen täydentänyt ja korjannut kunkin teoksen bibliografiset tiedot ja luetteloinut teokset 'Suomalaisten luettelosääntöjen' mukaan, paitsi että olen yhdistänyt sekä (1) moniosaisten teoksen eri osat että (2) saman teoksen eri painokset aina yhdeksi nimekkeeksi.⁴⁵ Kunkin teoksen erilliset osat olen joko numeroinut, ja/tai käyttänyt niiden omia nimekkeitä ja uudet, muuttuneet painokset olen kerännyt ensimmäisen painoksen nidetietojen alle mainiten ko. painoksesta vain ensimmäisestä poikkeavat tiedot. (Muuttamattomat painokset olen merkinnyt sääntöjen mukaiselle paikalleen.) Luettelooni sisältyvien teosten UDK-luokat ovat: 850-1 : 'Runot. Runomuotoinen kirjallisuus', 850-2 : 'Näytelmät. Draamakirjallisuus' ja 850-3 : 'Proosa. Kertomakirjallisuus'.⁴⁶

⁴³ Lastenkirjallisuus ei sisälly oheiseen luetteloon, mutta suuret klassikot (de Amicis, Capuana, Collodi) on luetteloitu BIBLIOGRAFIAN 1 lopussa erikseen (sivulla 140). Samoin luettelosta puuttuu ilman tekijän nimeä julkaistu ensimmäinen suomennos vuodelta 1801 (ks. seur. sivu).

⁴⁴ LIITTEESEEN 1 D olen kerännyt joitakin teoksia, joiden osalta eri kirjastojen luokituskäytänteet vaihtelevat, ja jotka minä olen päättänyt jättämään luetteloni ulkopuolelle.

⁴⁵ Säännöistä poiketen olen mahdollisuuksien mukaan pyrkinyt lisäämään tietoihin alkuteoksen ilmestymisvuoden.

⁴⁶ Vertaa kappale 2.2.2.3 'Kirjallisuuden lajit'.

2.2.2.1 Kronologista tarkastelua

Ensimmäinen italialainen teos julkaistiin suomeksi jo 1801:

Yxi lyhyt ja josakusa päälletarkoituxes hyödyllinen historia eli juttu, kahdesta korkiassa arwosa pidettävästä huowi junkarista kejsar Maximilianin huowisa, jotka tahdoit rakastella yhtä hywillä awuilla lahjoitettua frouwaa, Rosimunda nimeldä ; mutta tulit häneldä pahoin petetyxi / [?] ; [?] Ensin italian kielestä ruotsixi, ja nyt ruotsista suomexi kääty. - Wasasa : [?], 1801. - 20 s.

- [uusi pain.] Oulu, [s. a.] - 24 s.

Lyhyt ja jossakussa kohdassa hyödyllinen historia eli juttu, kahdesta korkiassa arwossa pidetystä howi-junkkarista keisari Maximilianin howissa, jotka tahdoit rakastella yhtä hywillä awuilla lahjoitettua Rosimunda nimistä frouwaa, mutta tuliwat häneltä pahoin petetyiksi / [?] ; [?] Ensin italian kielestä ruotsiksi ja sitte ruotsista suomeksi kääty. - Turku : [?], 1855. - 23 s. - (Lukemisia kansalle ; 135)

- [uusi pain.] Helsinki : [?], 1862. - 16 s.

- [uusi pain.] 1869.

Rosimunda : Kertomus kahdesta hovijunkkarista keisari Maksimilianin hovissa, jotka tahtoivat rakastella tätä edellämainittua hywillä awuilla lahjoitettua vaimoa, vaan tulivat häneltä pahoin petetyiksi / [?] ; [?] Ensin italian kielestä ruotsinnettu ja nyt vähän parannettuna suomeksi painettu. - Jyväskylä : [?], 1868. - 39 s.

Tämä nimensä mukaisesti hyödyllinen kertomus on käännetty meille ruotsinnoksesta, eikä mistään sen erilaisesta, 'uudistetusta' laitoksesta käy ilmi tekijää eikä kääntäjiä. Suomen käännöskielen kehityksestä se on kuitenkin mainio esimerkki.

1800-luvun lopulla ilmestyivät myös Ristorin neljä kertomusta sisältävä teos *Erään italialaisen poliisi-palvelijan muistoon-panoja*, jonka on ruotsista suomentanut E. Törmälä (1889), de Amicisin kaksiosaisena julkaistu *Erään kansakoulu-opettajan nuoruudenvaiheet* Ida Yrjö-Koskisen kääntämänä (1892) ja Barrilin *Kiertoteitä* Ida Wickstedtin suomentamana (1893). Näissäkään teoksissa suomentajan nimeä ei ole mainittu itse julkaisussa.

Ensimmäinen teos, johon on painettu myös kääntäjän nimi, on de Amicisin *Sydän*, "kirja nuorisolle". Sen on "mukailemalla suomentanut" Maikki Friberg, ja se julkaistiin Otavan helppohintainen kirjasto -sarjassa 1894. Seuraavakin suomennos oli lasten- ja nuortenkirjallisuutta: Carlo Collodin *Pinocchion* kahdeksasta suomennoksesta ensimmäinen ilmestyi 1906 Maija Halosen kääntämänä nimellä *Pinocchion seikkailut: kertomus marionetista*.

Tämän vuosisadan puolella ensimmäisenä aikuisille tarkoitettun kirjallisuuden suomennoksena ilmestyi Boccaccion *Decameron*, osat 1-4. Suomennoksen ensimmäisen osan on kustantanut 'Kirja' 1908, muut osat Luukkonen & Kumpp. (1909? -) 1910. Teoksen suomentajasta ei ole tietoa. Vuosien 1908-10 aikana ilmestyivät myös Matilde Seraon viiden teoksen käännökset, jotka on "tekijän luvalla italiasta suomentanut" F. O. Viitanen. *Vartia, pidä varasi!* -teos julkaistiin Kariston Kirjallisia pikkuhelmiä -sarjassa. Ensimmäisen kymmenluvun taitteessa ilmestyi vielä Jalmari Hahlin suomennos Manzoniin *Kihlautuneet*-romaanista, jota julkaistiin 1909-1911 sekä erillisinä vihkoina, että kaksiosaisena teoksena WSOY:n Suurten kertojain teoksia ja Merkkiteoksia maailmankirjallisuudesta -sarjoissa.

Eino Leinon suomennos Danten *Jumalaisesta näytelmästä* ilmestyi 1912-14 WSOY:n kustannuksella. Erillisistä 'Helvetti', 'Kiirastuli' ja 'Paratiisi' -osista otettiin monia uusia painoksia, mutta jo 1924 teos julkaistiin myös Gustave Dorén kuvittamana yhtenäisniteenä. Viimeisin uusintapainos on vuodelta 1997.

Vuonna 1914 Joel Lehtonen teki *Decameronesta* uuden suomennoksen nimellä *Novelleja Giovanni Boccaccion Decameronesta*. Sen on kustantanut Otava ja esipuheen siihen on laatinut Werner Söderhjelm. Samana vuonna ilmestyi myös Antonio Fogazzaron tuotannon kolmesta suomennoksesta ensimmäinen romaani *Runoilijan salaisuus*. Teoksen on suomentanut Eino Palola ja se julkaistiin kaksiosaisena Werner Söderström Osakeyhtiön 50 pennin kirjoja -sarjassa. Vuonna 1916 ilmestyi Gabriele D'Annunzion *Kuoleman riemuvoitto* -romaanin Jalmari Hahlin toisena italialaisen kirjallisuuden suomennostyönä, ja 1919 julkaistiin Ugo Foscolon romaani *Jacopo Ortisin viimeiset kirjeet*, jonka on suomentanut ja johdannolla varustanut Mikko V. Erich. Teos julkaistiin Kariston klassillisen kirjaston 8:ntena kirjana. 1919 ilmestyi myös Luigi Capuanan *Oli kerran ... : satuja "italian kielestä"* Oiva E. Venton suomentamana.

Tyyni Tuulio (Haapanen-Tallgren) suomensi Danten *Vita nuovan* 1920. Esipuheen teokseen on kirjoittanut V. A. Koskenniemi ja sen on kustantanut WSOY. Vuonna 1922 ilmestyi Hilja Briniksen (= Haahti) suomentamana Alfredo Panzinin romaani *Minä etsin vaimoa!* Otavan Tähtisarjassa, ja 1924 samoin Briniksen kääntämänä Fogazzarolta toinen suomennettu teos *Malombra* Otavan uudessa romaanisarjassa. Giovanni Papinin ensimmäinen suomennettu teos *Sanovat miehen sammuneen* julkaistiin 1925 J. A. Hollon ensimmäisenä Italian kirjallisuuden suomennoksena. Vuonna 1926 ilmestyi Hagar Olssonin kääntämä ja esipuheella varustama versio *Decameronesta* nimellä *Rakkaustarinoita Decameronista*, ja seuraavana vuonna Anna Silfverbladın suomennos Luigi Pi-

randellon teoksesta *Elämän filmi*. Nimimerkillä Giovanniuoli kirjoittavan Raffaele Giovagnolin *Spartakus*-romaani on ilmestynyt ensin E. Rauhamäen "lyhennetyistä painoksesta" suomentamana Leningradissa 1927 ja ilman kääntäjän nimeä uudelleen Yhdysvalloissa 1928. Kaksikymmentäluvulla ilmestyivät vielä "tekijättären luvalla" Jalmari Hahlin suomentamina Grazia Deleddan kuusi romaania: neljä ensimmäistä 1928 ja loput kaksi 1929. *Pinocchio* sai toisen suomennoksensa 1927, kun Elli Sihvo käänsi sen nimellä *Pitkänenän seikkailut: kertomus puunukesta*.

Jalmari Hahlin yhdeksäs suomennos on 1930 ilmestynyt Annie Vivantin romaani *Onnen särkijät*. Samana vuonna julkaistiin myös Fogazzaron kolmas romaani *Pieni vanha maailma*, jonka on suomentanut ja esipuheella varustanut Kaarina Hiisi. Decameronen neljäs suomennosversio *Prinssi Galeotto eli jutelmia Decameronista* on K. J. Muukkoson omalla kustannuksellaan aloittama käännöstyö, josta ei tosin ilmestynyt kuin ensimmäinen vihko 1932. Viides suomennos on F. E. Wickströmin *Decamerone*, joka samoin jäi ensimmäiseen 1936 ilmestyneeseen osaansa. Kolmekymmentäluvun suomennoksia ovat lisäksi Papinin tuotannon toinen suomennos, romaani *Gog*, jonka on "italiankielestä" tehnyt A. Carling 1934, ja Giovanni Germanetton teos *Parturin muistelma*, jonka on "italialaisen vallankumouksellisen muistiinpanoista" suomentanut S. E. Rautanen 1935, sekä Aldo Palazzeschin romaani *Materassin sisarukset*, joka on julkaistu Otavan Nykyajan kertojamestareita -sarjassa 1938 Yrjö Kaijärven suomennoksena.

Sota-aikana ilmestyivät J. A. Hollon suomennokset, Salvatore Gottaan romaanista *Mitään salaa-matta* (1942) ja Alberto Albertinin romaanista *Kroisos* (1945), sekä Toini Kaukosen kääntämä Alba de Céspedesin kolmesta suomennetusta romaanista ensimmäisenä *Ylioppilaskoti* (1943) ja Elsa Tervon ensimmäinen italiankäännös, Marino Morettin romaani *Fioravantin leski*, johon Roberto Wis on kirjoittanut esipuheen (1943). Manzoniin *Kihlautuneiden* toisen, "lyhennetyin suomennoksen suoritti" Olavi Linnus 1946. Ilmari Lahti käänsi Ignazio Silonen romaanin *Leipä ja viini* 1946, ja 1947 hän suomensi yhdessä Vilho Hokkasen kanssa *Decameronen* "täydellisestä italiankielisestä laitoksesta" Tammen kustantamana. Kirjan on kuvittanut Arne Ungermann ja esipuheen siihen on kirjoittanut Vihtori Laurila. Teoksesta on otettu uusia painoksia mm. Kurki-sarjaan varustettuna alaotsikolla "valikoima kertomuksia", kaksiosaisena laitoksena ja yhtenäisnaitteenä, viimeksi 1995. Samana vuonna julkaistiin myös *Decameronen* seitsemäs käännösversio Ensimmäinen - Seitsemäs päivä ja siihen kuuluvat 10 kertomusta, jonka Lukumiehen kustantamana suomensi Anja Elenius-Panzopoulos "saksalaisesta painoksesta". Tämäkin versio, kuten kaikki muutkin *Decamerone*-käännökset Lahden & Hokkasen työtä lukuun ottamatta, on vaillinainen.

1950-luvulta lähtien suomennoksia alkoi ilmestyä keskimäärin kolme kertaa enemmän kuin aiempina vuosikymmeninä.

Tauno Nurmelan ensimmäinen Alberto Moravian suomennosromaani, *Roomatar*, ilmestyi 1950. Esipuheen teokseen on kirjoittanut Roberto Wis ja se, kuten muutkin Moravian kirjat, on Tammen kustantama. Kolme muuta Moravian romaania - *Välinpitämättömät* 1952, *Keskipäivän aave* 1956 ja *Kaksi naista* 1958 - Nurmela suomensi nimimerkillä Kai Vuosalmi. Seuraavaksi ilmestyneen teoksen, *Agostino*, on kääntänyt Mirjam Polkunen 1959. Myös Giovanni Guareschin tuotannon suomentaminen alkoi 1950-luvulla: Helka Hiisku suomensi WSOY:lle teokset *Isä Camillon kylä* 1952, *Isä Camillo ja hänen laumansa* 1953, *Isä Camillon paluu* 1954 ja *Oma pieni maailmani* 1955. Näiden lisäksi Helka Hiisku suomensi vielä Carlo Levin romaanin *Jumalan selän takana* 1956 ja Maria Giacobben *Opettajattaren päiväkirjan* 1958.

1950-luvun muuta tuotantoa ovat Riccardo Bacchellin romaani *Po-joen mylly*, jonka on "lyhentäen" suomentanut Eino Palola 1951, Carlo Cócchiolin romaani *Taivas ja maa*, jonka on kääntänyt Yrjö Kaijärvi 1953, samoin 1953 Tauno Nurmelan suomennoksena Giovanni Vergan *Malavoglian suku*. Vuonna 1952 ilmestyi Giovanni Boccaccion *Fiammetta* A. R. Koskimiehen suomentamana ja Jaakko Simojoen esipuheella varustamana Kariston klassillisessa kirjastossa, ja 1954 julkaistiin Torquato Tasson *Vapautettu Jerusalem* Elina Vaaran kääntämänä. Alkulauseen teokseen on kirjoittanut Eino E. Suolahti, sen on kuvittanut Charles Nicolas Cochin ja kustantanut WSOY.

Céspedesin romaaneista ilmestyivät *Kielletty päiväkirja* Anna Louhivuoren suomentamana 1956 ja *Naisen kannalta* Sirkku Buldrinin kääntämänä 1957. Alli Holman suomennokset Giuseppe Marottan teoksesta *Napolin kultaa* ilmestyi 1956 ja Elsa Moranten ensimmäisestä suomennetusta romaanista *Arturon saari* 1957. Vuosikymmenen lopulla julkaistiin vielä Ilmari Lahden suomennos Goffredo Parisen teoksesta *Kaunis pappi* (1957), Mirjam Polkusen käänös Franco Solinasin teoksesta *Meren ryöstäjä* (1959) ja Tyyni Tuulion suomennos Giuseppe Tomasi di Lampedusan romaanista *Tiikerikissa* (1959). Teoksen on kustantanut WSOY, kuvittanut Alfons Eder ja esittelyn kirjoittanut Roberto Wis. Se on ilmestynyt myös Kolibri-kirjasto -sarjan ensimmäisenä teoksena 1963 ja viimeisin uusi painos on vuodelta 1992. Ulla-Kaarina Jokisen ensimmäinen italialaisen kirjallisuuden suomennos on Francesco Serantinin *Puhuvan kissan majatalo* vuodelta 1959, ja seuraavana vuonna hän käänsi Serantinin toisen romaanin *Paavin pyssy* (1960).

1960-luvulla Pentti Saarikoski aloitti Italo Calvinon teosten kääntämisen "Esi-isät -trilogian" kahdella ensimmäisellä osalla: *Paroni puussa* ilmestyi 1960 ja *Ritari joka ei ollut olemassa* 1962. L. Ah-tiluodon suomennokset ovat Ennio Flaianon *Oikotie*, 1960 ja Carlo Cassolan *Buben tyttö* 1961. Vuonna 1962 ilmestyivät vielä *Giacomo Leopardin laulut* Elsa Tervon käännökseenä, Pier Paolo Pasolinin romaani *Kiihkeä elämä* Aira Buffan ensisuomennoksena, Salvatore Quasimodon runokokoelma *Ja äkkiä on ilta* Elli-Kaija Könkään käännökseenä ja Tomasi di Lampedusan novellikokoelma *Seireeni ja muita kertomuksia* Tyyni Tuulion suomennoksena. Ulla-Kaarina Jokisen (nimimerkillä Kaarina Mieskivi) suomennostyö jatkui Moravian romaanilla *Tyhjä kangas* vuodelta 1962, Giorgio Bassanin teoksella *Ferraran puutarha* (1963), Dacia Marainin "italiankielisestä käsikirjoituksesta" suomennetulla romaanilla *Heräämisen aika* (samoin 1963), ja kolmella Guareschin teoksella: *Toveri Don Camillo* (1964), *Aviomiehen totutusajo* (1967) ja *Humoristin salainen sotapäiväkirja 1943-1945* (1968).

Vuonna 1963 Elina Vaara teki uuden käännökseen Danten *Jumalaisesta näytelmästä*. Teoksen johdannon ja selitykset on laatinut Tyyni Tuulio ja sen on kuvittanut Gustave Doré. Vuonna 1966 Elina Vaara suomensi Francesco Petrarcan *Sonetteja Lauralle* -kokoelman. Myös siihen johdannon on kirjoittanut Tyyni Tuulio.

Vuosikymmenen puolivälissä ilmestyivät Rodolfo Cellettin romaani *Bianca Marian katu* Mirja Rutasen suomentamana (1964), Dino Buzzatin romaani *Muuan rakkaus* Marja-Leena Mikkolan kääntämänä (1966) ja Carlo Cassolan teos *Pyyntimies* J. A. Hollon neljäntenä italian kirjallisuuden käännökseenä (1966). Pirkko Wass-Colussin suomennoksina ovat ilmestyneet Lorenza Mazzettin teokset *Raivo* ja *Taivas sortuu*, molemmat 1965 sekä Cesare Pavesen romaaneista ensin suomen-nettu *Vain naisten kesken*, 1966, joka kuuluu sarjaan Aikamme kertojia. Samoin 1966 ilmestyivät myös Moravian tuotannosta romaani *Valhe*, joka on Jorma Kaparin ensimmäinen Italian kirjallisuuden käännöstyö, ja *Pinocchion* kolmas käännos Hilikka Palolan suomennoksena.

Vuosikymmenen loppupuolella julkaistiin vielä Andrea Giovenen teos *Nykyajan aatelismies Giuliano di Sansevero* Matti Pyhälän suomentamana (1967), Enzo Bettizan teos *Trieste 1913* Pirkko Peltosen ensimmäisenä suomennoksena (1968) ja Gaia Servadion teos *Melinda ei halua nukkua yksin* Eila Leinosen kääntämänä (1969). Liisa Ryömän ensimmäiset suomennokset Calvinon *Kosmomiikkaa* ja Moravian *Automaatti* ilmestyivät molemmat 1969. Curzio Malaparten teoksista on suomeksi julkaistu *Kaputt* Eila Kostamon käännökseenä (1967), *Iho* Tapio Hiisivaaran käännökseenä (1969) ja *Edessä palaa Leningrad* Marja-Leena Mikkolan käännökseenä (1970).

Ulla-Kaarina Jokisen käännöstöitä 1970-luvulla olivat Guareschin *Isä Camillo ja ne nykynuoret* (1970), *Humoristin perhe-elämää* (1971) ja *Kohtalo nimeltä Clotilde* (1977) sekä Carlo Frutteron ja Franco Lucentinen romaani *Sunnuntainen* (1974) ja Oriana Fallacin ensimmäinen suomennettu teos *Kirje lapselle joka ei koskaan syntynyt* (1978). Lisäksi hän on suomentanut yhteistyössä Elina Suomelan kanssa Elsa Moranten romaanin *La storia* (1976). Jorma Kaparin suomennoksia ovat Calvinon trilogian kolmas osa *Halkaistu varakreivi* (1970), *Näkymättömät kaupungit* (1976) ja *Tämä vaikea elämä* (1979) sekä Moravian romaani *Minä ja hän* (1972), Pavesen *Kuu ja kokkotulet* (1975) ja Giuseppe Dessin *Varjojen maa* (1977).

Vuonna 1970 julkaistiin Nicoló Barbaron teos *Kolme neitoa Pisasta*, jonka on saksasta suomentanut Anna-Eva Salo. Aarre Huhtalan suomentamina ilmestyivät sekä Pier Paolo Pasolinin *Teoreema* (1972) sekä Massimo Felisattin ja Fabio Pittorrun salapoliisiromaani *Tyttörukka* (1975). 1970-luvulla ilmestyivät lisäksi Mirjan Polkusen kääntämä Italo Svevon romaani *Zenon tunnustuksia* (1971), Anna-Maija Raittilan suomentama Adriana Zarrin runokokoelma *Rukoileminen on niitty* (1974) ja Yrjö Kaijärven postuumisti julkaistu käännös *Michelangelon runoja* (1975). Pirkko Peltosen suomentamina julkaistiin vielä Elio Vittorinin *Vierailu* (1977) ja Moravian *Desideria* (1979).

Vuonna 1980 julkaistiin viimeinen Guareschin teos *Isä Camillo vauhdissa*, joka on valikoima jo aiemmin ilmestyneistä Helka Hiiskun ja Ulla-Kaarina Jokisen suomentamista Isä Camillo -kirjoista. Ulla-Kaarina Jokisen muuta suomennostuotantoa ovat Renato Besanan ja Marcello Staglienon teos *Kasarmimme eessä ...* (1984), Dino Buzzatin romaani *Tataariaro* (samoin 1984) sekä Roberto Pazzin teokset *Keisaria etsimässä* (1987) ja *Prinsessa ja lohikäärme* (1989). Jorma Kaparin suomennoksia 1980-luvulta ovat Mario Soldatin romaani *Amerikkalainen vaimo* (1980), Calvinon teoksista *Jos talviyönä matkamies* (1980) ja *Marcovaldo eli Vuodenajat kaupungissa* (1986) sekä Antonio Tabucchin ensimmäiseksi suomennettu novellikokoelma *Pieniä yhdentekeviä väärinkäsityksiä* (1989). Yhteistyössä Eila Leinosen kanssa Kapari suomensi myös Oriana Fallacin romaanin *Mies* (1981).

Viimeiseksi julkaistun Calvinon teoksen *Herra Palomar* suomensi Liisa Ryömä 1988. Mirjam Polkusen neljäntenä suomennoksena ilmestyi Carlo Betocchin *Vanhenemisen päiväkirja ja muita runoja* (1982). Teos julkaistiin Eurooppalaista runoutta -sarjan ensimmäisenä osana, ja esipuheen siihen on kirjoittanut Kai Laitinen. Pirkko Peltosen suomennoksia ovat Moravian teos *Vuosi 1934* (1982) ja Primo Levin teos *Jos ei nyt niin milloin?* (1987). Kaksi seuraavaa Moravian teosta, *Erootti-*

sia tarinoita (1987) ja *Sivustakatsojan* (1988) suomensi Tuula Saarikoski, jolta ilmestyi 1988 toinenkin käännös: Andrea de Carlon romaani *Macno*. Aira Buffan kääntäminä julkaistiin Umberto Econ teos *Ruusun nimi* (1983), Francesca Durantin romaani *Talo kuujärven rannalla* (1986) ja Elsa Moranten tuotannon kolmas suomennos *Aracoeli*-romaani (1987).

1980-luvulla ilmestyivät lisäksi suomennokset Salvatore Sattan romaanista *Pieni kaupunki Sardiniasa* Elina Suomela-Härmän kääntämänä 1983, Natalia Ginzburgin romaanista *Kotina ystävyys* Erkki Kirjalaisen käännöksenä 1987 ja Carlo Sgorlonin teoksesta *Menetettyjen jokien armeija* Marja-Leena Mikkolan suomennoksena. Leonardo Sciscian teokset *Huuhkalinnut* ja *Viininkarvainen meri ja muita kertomuksia* suomensi Soma Rytönen 1984 ja 1987.

Pinocchio ilmestyi 1980-luvulla peräti viisi uutta käännöstä, joista 1981 julkaistut kaksi versiota ovat "suomeksi kertoneet" Nora Rutanen ja Anna Rutanen. Vuosien 1983, 1986 ja 1989 -laitoksilla on "suomentajat": Ann-Marie Falck, Laila Niukkanen ja Annikki Suni.

1990-luvulla Tuula Saarikosken suomennoksina ilmestyivät Umberto Econ romaanit *Foucaultin heiluri* (1990) ja *Edellisen päivän saari* (1995) sekä Rosa Giannetta Alberonin teos *Paratiisin yrtti-tarha* ja Moravian teos *Matka Roomaan* molemmat 1991. Moravian teoksen *Perjantain huvila ja muita kertomuksia* suomensi Liisa Ryömä 1992. Myös Luigi Pirandellon romaani *Mennyttä miestä* (1992) sekä Antonio Tabucchin teokset *Taivaanranta* (1995) ja *Kertoo Pereira* (1996) ovat Liisa Ryömän suomennoksia. 1992 ilmestyi Oriana Fallacin kolmas suomennosromaani *Inshallah* Aira Buffan kääntämänä.

Kaikki loput 1990-luvun käännökset ovat suomentajiensa "esikoiskäännöksiä": 1990 ilmestyi Federico Fellinin *Giulietta*-teos Eija Pokkisen suomentamana, 1992 Guido Morsellin *Kadotus* ja 1994 Enrico Morovichin *Pudotus*, viimeksimainitut Paula Kaurismäen suomennoksina. Gianni Celatin novellikokoelmat *Tasankojen kertojia* (1995) ja *Neljä novellia näennäisyyksistä* (1997) ovat Hanni-mari Heinon suomennoksia, samoin kuin Giuseppe Ungarettin runoteos *Haudattu satama* (1996). Susanna Tamaron teokset *Kulje sydämesi tietä* (1995) ja *Maailman henki* (1998) sekä Pia Peran teoksen *Lolitan päiväkirja* (1997) on suomentanut Leena Taavitsainen-Petäjä. 1990-luvulla on julkaistu vielä Jukka Nymanin kääntämänä Lino Aldanin tieteisromaani *Jäärästi* (1996), Elina Suolahden suomentama Alessandro Bariccon teos *Silkki* (1997) ja Martti Bergerin kääntämänä Pier Paolo Pasolinin *Orgiat* (1995), joka on ainoa näytelmä italialaisen kirjallisuuden (painettuna julkaistujen) suomennosten joukossa.

2.2.2.2 Tilastollista tarkastelua

Kirjat ja kirjailijat. Edellä mainituin perustein valittuja teoksia on yhteensä 166 kappaletta. Italialaisia alkuteoksia on kymmenen vähemmän eli 156, sillä Boccaccion *Decamerone* on suomennettu peräti seitsemän kertaa, Danten *Jumalainen näytelmä*, Manzoniin *Kihlautuneet* ja Giovagnolin *Spartkus* kukin kaksi kertaa, ja Guareschilta on julkaistu lisäksi valikoima myös erillisinä monogafioina ilmestyneistä teoksista. Kirjailijoita on 86, kun 'kirjailijaparit' (Besana & Staglieno, Felisatti & Pittorru, Fruttero & Lucentini) lasketaan kukin yhdeksi yhteisvastuulliseksi tekijäksi.

Kirjailijakohtaisesti suomennoksia on julkaistu seuraavasti⁴⁷:

57 kirjailijalta 1 teos	14 kirjailijalta 2 teosta	9 kirjailijalta 3 teosta	6 kirjailijalta useita
	Buzzati 2	Céspedes 3	Serao 5
	Cassola 2	Dante 3	
57	Celati 2	Eco 3	Deledda 6
57	Giovann. 2	Fallaci 3	
	Manzoni 2	Fogazzaro 3	Boccaccio 8
	Mazzetti 2	Malaparte 3	
	Papini 2	Morante 3	Calvino 9
	Pavese 2	Pasolini 3	
	Pazzi 2	Tabucchi 3	Guareschi 11
	Pirandello 2		
	Sciascia 2	9	Moravia 15
	Serantini 2	27	
	Tamaro 2		6
	Tomasi di L. 2		54
	14	28	

Kaikista 86 kirjailijasta 57:ltä eli täsmälleen kahdelta kolmasosalta on käännetty vain yksi teos. 23 (14+9) kirjailijalta on suomennettu 2 tai 3 kirjaa, joita kertyy yhteensä 55 (28+27) teosta. Käännettyimpien 6 kirjailijan tuotannosta on ilmestynyt 54 suomennosta. Verrattuna suomennettujen teosten kokonaismäärään (166) noin kaksi kolmasosaa teoksista on 1, 2 tai 3 suomennosta saaneiden

⁴⁷ Kunkin (neljän) palstan alla lasketuista yhteismääristä vasemmanpuoleinen numero osoittaa kirjailijoiden yhteismäärän ja oikeanpuoleinen ko. palstalla mainittujen kirjailijoiden teosten suomennosten yhteismäärän.

kirjailijoiden teoksia, ja yksi kolmasosa kaikista teoksista on kuuden käännetyimmän kirjailijan tuotantoa! Yli kymmeneen suomennettuun teokseen yltää vain kaksi kirjailijaa, Moravia (15 teosta) ja Guareschi (11 teosta), ja lähelle sitä eli kolmanneksi käännetyimmäksi kirjailijaksi tulee Calvino 9 teossuomennoksella.

Alkuteoksia ajatellen 59 kirjailijalta on suomennettu vain yksi teos, 14 kirjailijalta 2 teosta ja 8 kirjailijalta 3 teosta kultakin. Loppujen 5 kirjailijan osalta (joilta on julkaistu useita teoksia) määrät ovat muuten samat kuin edellä, mutta Boccaccio jää kokonaan tästä ryhmästä pois (vain kaksi alkuteosta) ja Guareschin teosmäärä putoaa kymmeneen.

Luetteloon sisältyvistä teoksista **kolme** on julkaistu 1880-luvun loppupuolella. Tämän vuosisadan puolella teosmäärät (yhteensä 163) jakautuvat ajallisesti oheisen 'taulukon' mukaan⁴⁸:

	5-v.	10-v.	50-v.	-kaudet
1900-1904	-			
1905-1909	5	5		
1910-1914	5			
1915-1919	2	7		
1920-1924	3			
1925-1929	11	14		
1930-1934	4			
1935-1939	3	7		
1940-1944	3			
1945-1949	5	8	<u>41</u>	
1950-1954	10			
1955-1959	14	24		
1960-1964	15			
1965-1969	16	31		
1970-1974	10			
1975-1979	11	21		
1980-1984	11			
1985-1989	14	25		
1990-1994	9			
1995- (noin 3,5 v.)	(12)	(21)	101 + (21) = <u>122</u>	
yhteensä: 3 (1800-l.) + 41 (1900-1949) + 122 (1950-1998) = 163				

⁴⁸ 'Taulukkoon' olen merkinnyt teosten kokonaislukumäärät ensin viisivuotiskausittain (palsta: 5-v.), sitten vuosikymmenittäin (10-v.) ja vielä puolivuosisadoittain (50-v.). Tämän kuluva kauden teosmäärät olen laittanut sulkuihin, sillä kausi päättyy vasta 1999 lopussa, johon mennessä - toivottavasti - saadaan vielä jokunen uusi suomennos.

Suomennostuotanto on ollut korkeimmillaan ensin 1950-luvun puolivälistä 1960-luvun loppuun (viisivuotiskausittain 14+15+16 teosta), ja sitten uudelleen 1980-luvun jälkipuoliskolla (14 teosta). Runsaimman julkaisutuotannon vuosikymmenet ovat järjestyksessä: 1960-luku (31 teosta), 1980-luku (25 teosta) ja 1950-luku (24 teosta). Tuotannon 'huippuvuodet', jolloin samana vuonna ilmestyi kuusi teosta, ovat 1962 ja 1987.

1900-luku jakaantuu selvästi kahtia suomennettujen teosten lukumäärin suhteen. Vuosisadan alkupuolella teoksia ilmestyi viisivuotiskausittain 0-5 teosta, lukuun ottamatta jaksoa, johon sisältyvät Deleddan 1928-29 julkaistut 6 romaania (1925-29 kaikkiaan 11 teosta). Vuosisadan loppupuolella kirjoja on tuotettu viidessä vuodessa 9-16 teosta ja yhdessä vuodessakin 0-6 teosta. Lähes kolme neljäsosaa koko italialaisen kirjallisuuden suomennostuotannosta on julkaistu vuoden 1950 jälkeen. Keskimäärin suomennettuja teoksia on julkaistu:

1900-1949:	1950-1998:	1900-1998:
1 vuodessa 0,82	1 vuodessa 2,5	1 vuodessa 1,65
5 vuodessa 4,1	5 vuodessa 12,6	5 vuodessa 8,55
10 vuodessa 8,8	10 vuodessa 25,2	10 vuodessa 16,5

Kustantajat. Kaksi kolmasosaa suomennoksista on suurimpien kustantajien WSOY:n, Tammen ja Otavan julkaisemia. WSOY on kustantanut kaikkiaan 53 teosta, joista 11 Guareschin kirjoja. Toisena tulee Tammi 33 julkaisulla, joista 9 on Calvinon ja 15 Moravian teoksia. Otava on kustantanut yhteensä 22 suomennosta, mutta koska sillä ei ole edellä mainittujen kaltaisia suuria suosikkikirjailijoita, se ohittaa Tammen reilusti tuotannon monipuolisuudessa.

Suomennosten määrän mukaan seuraavana on Kirja (kaikkiaan 10 teosta, joista tosin 6 Deleddan romaaneja), sitten Gummerus (9 teosta), Kirjayhtymä (6 teosta), Karisto (4 teosta), Andalusialainen koira (3 teosta), Eurographica ja Like (kumpikin 2 teosta). Näiden kustantajien lisäksi 22 muutakin kustantajaa on julkaissut kukin yhden teoksen, joten suomennosten tuotantoon on osallistunut yhteensä 32 kustantajaa. Kaikki muutkin kustantajat on lueteltu - ja kunkin kustantajan tuotanto on eritelty - LIITTEESSÄ 1 C.

2.2.2.3 Kirjallisuuden lajit

Runomuotoisia teoksia (UDK 850-1, Lyyriset runot, Eepokset) on käännetty vain yksitoista (joihin jo sisältyy Danten Jumalaisen näytelmän kaksi eri suomennosta):

- Carlo Betocchin Vanhenemisen päiväkirja ... (suom. Mirjam Polkunen, 1982)
- *Dante Alighierin Jumalainen näytelmä* ⁴⁹ (suom. Eino Leino, 1912-14)
- *Dante Alighierin Jumalainen näytelmä* (suom. Elina Vaara, 1963)
- Dante Alighierin Vita nuova ⁵⁰ (suom. Tyyni Tuulio, 1920)
- Giacomo Leopardin laulut (suom. Elsa Tervon, 1962)
- Michelangelon runoja (suom. Yrjö Kajjärvi, 1975)
- Francesco Petrarcan Sonetteja Lauralle (suom. Elina Vaara, 1966)
- Salvatore Quasimodon Ja äkkiä on ilta (Elli-Kaija Köngäs, 1962)
- *Torquato Tasson vapautettu Jerusalem* (suom. Elina Vaara, 1954)
- Giuseppe Ungarettin Haudattu satama (suom. Hannimari Heino, 1996)
- Adriana Zarrin Rukoileminen on niitty (suom. Anna-Maija Raittila, 1974)

Kirjallisuudentutkimuksen piirissä luonnollisestikin käytetään yleensä pääjakoa 1. lyriikka, 2. draama ja 3. epiikka, jolloin myös eepokset ja kertovat runoelmat kuuluvat tietysti kertomakirjallisuuteen (3.), vaikka ne - käänösprosessia ajatellen - rinnastuvat paremmin lyyristen runojen kuin suorasanaisten, proosamuotoisen epiikan käännöksiin, jota jaottelua käytetään myös kirjastoluokituksissa. (Epiikan piiriin kuuluvat teokset olen yllä olevassa luettelossa kursivoinut.)

Näytelmiä ⁵¹ (UDK 850-2, Draamakirjallisuus) on julkaistu painetussa muodossa ainoastaan yksi:

- Pier Paolo Pasolinin Orgiat (suom. Martti Berger, 1995).

⁴⁹ Danten Jumalainen näytelmä on Suomen kansallisbibliografiassa luokitettu virheellisesti näytelmäksi (UDK 850-2)!

⁵⁰ Vaikka Vita Nuovaan sisältyy myös kerrontaa, olen sen tässä käsittänyt ennen kaikkea lyyriseksi teokseksi.

⁵¹ Teattereissa meillä on esitetty jonkin verran italialaisia näytelmiä, kuten Benedettiä, de Filippoa, Dario Fota, Carlo Gozzia, Carlo Goldonia, Giovanni Guareschia, Niccolò Machiavellia ja Luigi Pirandelloa. Pirandellon näytelmiä esitettiin aika paljon jo 1930-luvulla, 1950-luvulla vallitsi 'Don Camillo' -kuume, 1960-luvun suosikkeja olivat taas uudelleen Pirandello sekä Dario Fo. Toistuvasti ohjelmistoihin palaavat myös Goldonin ja Machiavellin klassikonäytelmät, esim. Majatalon emäntä (La locandiera) ja Lemmenjuomaa (La Mandracola), joita ei siis ole lainkaan painettu. (Jokinen 1981, 156-163; Jokinen 1987, 158; Jokinen 1996, 20.)

Valtaosa koko suomennostuotannosta - noin 93 % - on proosaa (UDK 850-3, Romaanit, Novellit, Kertomukset): 166 suomennoksesta 154 kuuluu tähän ryhmään. Mukana on yksi täysin selväpiirteinen science fiction -teos, Lino Aldanin *Jääristi*, ja kaksi 'dekkaria', Massimo Felisattin ja Fabio Pittorrun *Tyttörukka* ja Carlo Frutteron ja Franco Lucentinin *Sunnuntainainen*. Salapoliisikertomuksen aineksia voi tosin löytää muistakin teoksista, jopa Umberto Econ *Ruusun nimestä*, mutta näissä muissa on aina mukana muitakin ulottuvuuksia tai tasoja. Ainoa puhtaasti humoristisia kertomuksia julkaissut kirjailija on Giovanni Guareschi. Novellikokoelmia ovat Boccaccion *Decameronen* lisäksi Gianni Celatin molemmat suomennetut teokset (*Tasankojen kertojia* ja *Neljä novellia näennäisyyksistä*), Leonardo Sciascian *Viininkarvainen meri ja muita kertomuksia*, Antonio Tabucchin *Pieniä yhdentekeviä väärinkäsityksiä* ja Giuseppe Tomasi di Lampedusan *Seireeni ja muita kertomuksia*. Se, katsotaanko esimerkiksi Moravian *Eroottiset tarinat* tai *Perjantain huvila ja muita kertomuksia* -teokset novelleiksi vai muuksi lyhytmuotoiseksi proosaksi - tai ylipäättäänkään taidekirjallisuudeksi - näyttää selvästikin olevan arvioijasta riippuvainen tulkintakysymys. Jonnekin novellien ja romaanien välimaastoon, tai vaikkapa 'pienoisromaanin'-nimekkeen alle voisi sijoittaa mm. Alessandro Bariccon *Silkin* ja huomattavan osan Italo Calvinon tuotantoa, samoin Matilde Seraon teokset - jos ne välttämättä jonnekin haluaa luokitella. Suomennoksiin kuuluu myös melkoinen määrä erityyppisiä muistelmia, kertomuksia ja tarinoita, mutta valtaosa teoksista on romaaneja.

2.2.2.4 Kääntäjät

Italian kaunokirjallisuuden suomennokset ovat kaikkiaan 65 kääntäjän työn tulosta. Heistä yli puolet eli 35 kääntäjää on suomentanut vain yhden italiankielisen teoksen ja muut 30 kääntäjää ovat suomentaneet kaksi tai useampia teoksia.

Alla olevassa luettelossa on mainittu kaikki monografiateosten suomennostyöhön osallistuneet kääntäjät siten, että kahden kääntäjän yhteistyönä syntyneet suomennokset on merkitty vain teoksessa ensimmäiseksi mainitun kääntäjän tilille. Tällaisia tapauksia ovat: Hiisku & Jokinen, Jokinen & Suomela, Lahti & Hokkanen ja Leinonen & Kapari. Vilho Hokkasta lukuun ottamatta muut kuuluvat alla mainittuihin kääntäjiin. (Kahden kääntäjän henkilöllisyys on selvittämättä.)

Kääntäjät, jotka ovat suomentaneet

1 teoksen:

Berger, Matti
Buldrini, Sirkku
Carling, A.
Elenius-Panzopoulos, Anja
Erich, Mikko V.
Hiisi, Kaarina
Hiisivaara, Tapio
Kaukonen, Toini
Kirjalainen, Erkki
Koskimies, A. R.
Kostamo, Eila

Köngäs, Elli-Kaija
Lehtonen, Joel
Leino, Eino
Linnus, Olavi
Louhivuori, Anna
Muukkonen, K. J.
Nyman, Jukka
Olsson, Hagar
Pokkinen, Eija
Pyhälä, Matti
Raittila, Anna-Maija

Rauhamäki, E.
Rautanen, S. E.
Rutanen, Mirja
Salo, Anna-Eva
Silfverblad, Anna
Suolahti, Elina
Suomela-Härmä, Elina
Törmälä, E.
Wickstedt, Ida
Wickström, F. E.
Yrjö-Koskinen, Ida

2 teosta:

Ahtiluoto, L.
Brinis, Hilja
Holma, Alli
Huhtala, Aarre
Kaurismäki, Paula
Leinonen, Eila
Palola, Eino
Rytkönen, Soma
Saarikoski, Pentti
Tervo, Elsa

3 teosta:

Heino, Hannimari
Kaijärvi, Yrjö
Lahti, Ilmari
Mikkola, Marja-Leena
Taavitsainen-Petäjä, Leena
Tuulio, Tyyni
Vaara, Elina
Wass-Colussi, Pirkko

4 teosta:

Hollo, J. A.
Polkunen, Mirjam

5 teosta:

Buffa, Aira
Nurmela, Tauno
Peltonen, Pirkko
Viitanen, F. O.

useita teoksia:

Hiisku, Helka: 7
Ryömä, Liisa: 7
Saarikoski, Tuula: 7
Hahl, Jalmari: 9
Kapari, Jorma: 11
Jokinen, Ulla-Kaarina: 18

Kaikkein tuotteliain suomentaja on Ulla-Kaarina Jokinen. Vuosien 1959-1989 aikana hän on suomentanut yhteensä 18 teosta, joista 6 Guareschilta, muilta kymmeneltä kirjailijalta yhdestä kahteen teosta. Käännösten lukumäärän mukaan seuraavaksi tulee Jorma Kapari. Hänen suomennoksiinsa kuuluu 5 Calvinon ja 2 Moravian teosta sekä teokset neljältä muulta kirjailijalta, siis yhteensä 11 teosta. Kolmanneksi eniten käännöksiä on tehnyt Jalmari Hahl, jonka 9 suomennoksesta 6 on Deleddan teoksia. Sekä Liisa Ryömä, Tuula Saarikoski että Helka Hiisku ovat jokainen suomentaneet 7 kirjaa. Helka Hiiskun tuotantoon kuuluu 5 Guareschia, muuten kaikki ovat kääntäneet pari kolme teosta kultakin kirjailijalta. Täydellinen luettelo kunkin kääntäjän suomennoksista on LIITTEENÄ 1 B (s. 167).

Useimmat suomentajista ovat ammattikäntäjiä tai 'puoliammattilaisia', jotka tekevät käännöstyötä toisen työn ohessa, mutta mukana on myös monia kirjailijoita: Hilja Brinis (Haahti - Krohn), joka on suomentanut romaanit Fogazzarolta ja Panzinilta, Yrjö Kaijärvi, jonka käännöstuotantoa ovat *Michelangelon runojen* ohella Còcciolin ja Palazzeschin romaanit, Joel Lehtonen ja Eino Leino, joiden ainoat, mutta todella arvokkaat ja erinomaiset suomennokset ovat Italian kirjallisuuden tärkeimmät teokset *Decamerone*-valikoima ja *Jumalainen näytelmä*, Marja-Leena Mikkola, joka on kääntänyt romaanit Buzzatilta, Malapartelta ja Sgorlonilta, Hagar Olsson, joka myös on kääntänyt suppean valikoiman *Decameronesta*, Eino Palola, jonka käännöksiä ovat Bacchellin ja Fogazzaron romaanit, Anna-Maija Raittila, joka on suomentanut Zarrin runokokoelman, Pentti Saarikoski, joka on kääntänyt Calvinon kaksi teosta, Tyyni Tuulio, jonka suomennoksia *Vita Nuovan* lisäksi ovat Tomasi di Lampedusan romaani ja novellikokoelma ja Elina Vaara, joka myös on kääntänyt *Jumalaisen näytelmän* sekä *Sonetteja Lauralle* ja *Vapautetun Jerusalemin*.⁵²

Henkilön luonnehdinta kirjailijaksi, ammattikäntäjäksi, tai muun alan yksinomaiseksi tai edes päätoimiseksi harjoittajaksi on usein mahdotonta, mutta esimerkinomaisesti suomentajia voisi jaotella vaikkapa seuraavasti: Täysin ammattikäntäjinä voitaneen tässä yhteydessä pitää Aira Buffaa, joka on myös simultaanitulkki, Aarre Huhtalaa, joka tosin kirjoittaa myös arvosteluja, Pirkko Peltosta, joka on kääntänyt paljon myös ranskan kielestä, Eija Pokkista, joka on kielenkääntäjä, ja erikoistunut ennen kaikkea suomentamaan elokuvia ja elokuvaa käsitteleviä tietokirjoja (myös Fellinin romaanin *Giulietta*), Liisa Ryömää, joka kääntää myös mm. romaniankielistä kirjallisuutta ja Mirja Rutasta, joka tosin on itsekin kirjoittanut kolme tietokirjaa.

⁵² Katso myös kappaleet 1.4 ja 2.2.2.7 .

'Puoliammattilaisiksi' voisi nimittää vaikkapa Anja Elenius-Panzopoulosta, joka on varsinaiselta ammatiltaan arkkitehti, mutta myös kääntää saksan kielistä kirjallisuutta (myös Boccaccion suomennoksen hän teki saksalaisesta käännöksestä), Mikko V. Erichiä, joka oli kansanedustaja, tunnettu Mäntsälän kapinan vaiheista, Jalmari Hahlia, joka dosentuurin hoidon lisäksi toimi pari vuotta myös Kansallistetterin johtajana, Ulla-Kaarina Jokista, joka on toiminut romaanisen filologian professorina, mutta myös suomentanut näytelmät mukaan lukien kaikkiaan noin viitisenkymmentä teosta, joista suurinpiirtein puolet ranskasta, samoin Anna Louhivuorea, joka on toiminut ranskan kielen lehtorina, ja kääntänyt myös ranskalaista kirjallisuutta, mutta siirtynyt sittemmin taidekasvatukseen piiriin, akateemikko Tauno Nurmela, joka toimi pitkään romaanisten kielten professorina ja sittemmin rehtorina ja Ida Yrjö-Koskista, joka oli lehtori, yksi naisasialiikkeen johtohahmoja ja lopulta kansanedustaja.

Yhteen ryhmään kääntäjistä voisi koota ne, jotka ovat suomentamisen 'puoliammattilaisia', mutta ovat myös itse kirjoittaneet kaunokirjallisia teoksia olematta ehkä kuitenkaan pääasiallisesti kirjailijoita. Tähän ryhmää kuuluisivat esimerkiksi Helka Hiisku, joka on julkaissut kolme runokokoelmaa, mutta työskennellyt toimittajana ja äidinkielenopettajana, Vilho Hokkanen, toimittaja ja kääntäjä, jolta on ilmestynyt myös romaani, Jorma Kapari, joka on kirjoittanut runoja ja ollut toimittajana, mutta tehnyt kuitenkin ehkä päätyönsä kääntäjänä suomentamalla yhteensä yli viitisenkymmentä teosta italiasta ja ranskasta, Eila Kostamo, kustannustoimittaja ja kääntäjä (italia ja ranska), mutta myös romaanikirjailija, Ilmari Lahti, joka oli toimittaja ja romaanisten kielten dosentti, mutta julkaisi myös romaanin ja Mirjam Polkunen, joka toimittajan työn, teatteripäällikön toimen ja kirjallisuustieteen piiriin kuuluvien teosten kirjoittamisen ohessa on kirjoittanut jonkin verran myös kaunokirjallisuutta.

J. A. Hollon - jonka professuuri tosin kuului kasvatustieteen alaan - lisäksi kirjallisuuden tulkintaa ja arviointia on harjoittanut tutkimusten, esseistiikan tai arvostelujen muodossa myös monet muut ammattikäntäjät tai alaa muun toimen ohessa vakinaisemmin harrastavat suomentajat, kuten myös kirjailija-kääntäjätkin, joista paras esimerkki on Eino Leino.

Valtion kääntäjäpalkintoja ovat mainituista suomentajista saaneet ainakin Aira Buffa 1984, Jorma Kapari 1974 ja 1980, Eila Kostamo 1973, Anna-Maija Raittila 1971, Liisa Ryömä 1976 ja 1981 ja Pentti Saarikoski 1970, 1973 ja 1982.

2.2.2.5 Suomentamisen viive ja puuttuvat käännökset

Viive alkuteoksen ilmestymisestä suomennoksen julkaisemiseen on suurten varhaisten klassikkojen osalta pisimmillään yli kuusisataa vuotta, sillä Italian kirjallisuutta alettiin suomentaa (paria poikkeusta lukuun ottamatta) vasta tällä vuosisadalla. Danten ja Boccaccion pääteosten ensimmäiset suomennokset ilmestyivät heti vuosisadan alussa: *Jumalainen näytelmä* Leinon suomentamana 1912-14, *Decamerone* ensikertaa 1908- alkaen ja 1914 Lehtosen käännöksenä, sekä *Vita Nuova* 1920. Uuden, ensimmäisen täydellisen, suomennoksen *Decamerone* sai 1947 (Lahti & Hokkanen) ja *Jumalainen näytelmä* 1963 (Elina Vaara). Boccaccion *Fiammetta* saatiin suomeksi 1952 ja Petrarcan *Sonetteja Lauralle* niinkin myöhään kuin 1966.

1500-luvun kirjailijoiden tuotannosta on suomennettu Tasson *Vapautettu Jerusalem*, joka ilmestyi vasta 1954 ja *Michelangelon runoja*, joka ilmestyi kirjailijan syntymän viisisataavuotisjuhlavuonna 1975. Suomennosten luettelosta puuttuvia nimiä voisivat olla vaikkapa Matteo Maria Boiardo, Angelo Poliziano, Luigi Pulci, tai ainakin Lodovico Ariosto ja Vittorio Alfieri.

Seuraavan ryhmän klassikkokirjailijoita muodostavat 1800-luvun alun romantiikan isänmaalliset runoilijat Foscolo, Manzoni ja Leopardi. Foscolon tuotannon ainoa suomennos on *Jacopo Ortisin viimeiset kirjeet* (joka suomennettiin jo varhain, 1919) ja Manzoniilta on käännetty pelkästään *Kihlautuneet* (jonka ensimmäinen käännös ilmestyi jo 1909-11 ja uusi 1946). Molemmilta on siis suomennettu ainoastaan romaanit, vaikka kumpikin olivat pääasiassa lyyrikkoja. Vain Leopardilta on käännetty runokokoelma, sekin vasta 1962. Suomennosten viiveeksi jää noin sata vuotta, Leopardin osalta lähes sataneljäkymmentä.

Italian yhdistymisen jälkeistä kirjallisuutta pystyy seuraamaan suomen kielelläkin kohtalaisesti. 1800-luvun puolella syntyneistä kirjailijoista on suomennettu Vergan, Fogazzaron, Svevon, D'Annunzion, Panzinin, Pirandellon, Deleddan, Papinin, Palazzeschin, Ungarettin, Bacchellin ja Tomasi di Lampedusan teoksia, useimmilta tosin vain yksi. Sen sijaan Giosue Carduccin, Giovanni Pascolin, Ada Negrin, Massimo Bontempellin, Umberto Saban, Emilio Cecchin, Carlo Emilio Gaddan, Eugenio Montalen tuotannosta ei ole julkaistu yhtään monografiasuomennosta.

Merkittävimpiä tällä vuosisadalla syntyneistä kirjailijoista, joiden tuotantoa on julkaistu suomeksi, ovat Silone, Quasimodo, Satta, Soldati, Buzzati, Moravia, Pavese, Vittorini, Dessì, Morante, Bassani, Ginzburg, Cassola, Sciascia, Pasolini, Calvino, Sgorlon, Eco, Celati, Tabucchi, Pazzi, Tamaro ja

Baricco. Monilta näistä kirjailijoista on suomennettu vain yksi teos, eikä sekään aina ole kirjailijan 'pääteos', vaan esimerkiksi Sciascialta on käännetty *Huuhkalinnut* ja *Viininkarvainen meri ja muita kertomuksia*, mutta ei *Todo modoa* tai Silonelta on suomennettu vain *Leipä ja viini*, ei *Fontamaraa* (Jokinen 1996, 19). Yhtä edustavan listan tosin saa myös niistä merkittävistä kirjailijoista, joiden teoksia ei ole suomen kielelle käännetty: Giovanni Arpino, Giuseppe Berto, Gesualdo Bufalino, Beppe Fenoglio, Anna Maria Ortese, Mario Pomilio, Lalla Romano, Vasco Pratolini, Paolo Volponi; Mario Biondi, Aldo Busi, Paolo Capriolo, Daniele Del Giudice, Gianni D'Elia, Giovanni Giudice, Rosetta Loy, Valerio Magrelli, Giorgio Montefoschi, Elisabetta Rasy, Paolo Ruffilli, Pier Vittorio Tondelli, Sebastiano Vassalli ja Sandro Veronesi.⁵³

Alkuteoksen ilmestymisen ja suomennoksen julkaisemisen väli on tosin monissa tapauksissa venynyt hyvinkin pitkäksi. Oivallinen esimerkki - josta ilmenevät molemmat ääripäät - on Pirandello, jonka teos *Elämän filmi* ilmestyi Italiassa 1926 ja suomeksi se saatiin jo seuraavana vuonna, mutta romaanin *Mennyttä miestä* suomennosta saatiin odottaa 88 vuotta (1904 - 1992)! Tärkeimpien teosten suomennoksista pitkään on jouduttu odottamaan myös esimerkiksi Vergan *Malavoglian sukua* (72 vuotta), Svevon *Zenon tunnustuksia* (48 vuotta) ja Fogazzaron *Malobraa* (43 vuotta). Myös monien uudempienkin kirjailijoiden osalta viive on yllättävän suuri: Buzzatin *Tataariaro* (44 vuotta), Vittorinin *Vierailu* (36 vuotta), Pavesen *Kuu ja kokkotulet* (25 vuotta), Sciascian *Huuhkalinnut* (23 vuotta) ja Celatin molemmat teokset (10 vuotta). Tavallisimmin viive on ehkä noin kolmen vuoden luokkaa. Toisen ääripään esimerkkejä ovat Marainin *Heräämisen aika*, jonka Ulla Jokinen suomensi teoksen käsikirjoituksesta, ja joka julkaistiin alkuteoksen kanssa samana vuonna, samoin Guareschin *Aviomiehen totutusajo* ja Moravian *Vuosi 1934*. Alkuteoksen ilmestymistä seuraavana vuonna julkaistiin suomennokset mm. Tomasi Di Lampedusan *Tiikerikissasta*, Giovennen *Nykyajan aatelismies Giuliano di Sanseverosta*, Moranten *Arturon saaresta*, Bassanin *Ferraran puutarhasta*, Cassolan *Buben tytöstä*, Econ *Edellisen päivän saaresta* ja Bariccon *Silkistä*.

⁵³ Edellä mainittujen kaltaisia 'puuteluetteloita' (so. kirjailijoita, joiden tuotantoa ei ole suomennettu) ovat laatineet myös mm. Giorgio Colombo (1996, 10-12), Luigi De Anna (1989, 14-15, 22-27), Ulla Jokinen (1987, 159-169 ja 1996, 17-19) ja Elina Suolahti (= Mänttari Pia et. al 1996, 66-67). Ruotsinnettuja, mutta ei suomennettuja kirjailijoita olen maininnut s. 106.

Mitä parhaimman kuvan - aivan varhaisimmista kausista Ungarettiin saakka - antaa myös Tyyni Tuulion antologia *Italian kirjallisuuden kultainen kirja* (jonka sisällysluettelo on LIITTEENÄ 4 A), samoin omalta osaltaan täysin kattava ja teoksia esittelevä kaksiosainen Elina Suomela-Härmän kirjoittama artikkeli 'Italian 1970-luvun romaanikirjallisuudesta', joka on julkaistu *Studi italiani in Finlandia* julkaisun osissa [I] sivuilla 128-142 ja II sivuilla 71-90.

2.2.2.6 Aikakauslehtiartikkelit

Aikakauslehti ja -kirja-arvostelut⁵⁴ olen kerännyt *Suomen aikakauslehti-indeksistä* sekä varhaisimmat, vuoteen 1954 ulottuvat tiedot, lisäksi Vallinkosken (1955) bibliografiasta ja uusimmat, vuodesta 1980 alkaen, ATK-tietokannoista KATI, ALEKSI ja ARTO, joista KATI sisältää viitteitä kotimaisten lehtien artikkeleista ja kirjoista 1980-1994, ja ALEKSIIN (1982 lähtien) ja ARTOON (1995 lähtien) kootaan viitteitä suomalaisista aikakauslehtiartikkeleista. Kaikissa tietokannoissa haun joutuu suorittamaan jokaisella kirjailijanimellä (Alberoni ... Zarri) erikseen, sillä aineistoa ei ole luokitettu eri kielialueiden kirjallisuuksiin, mutta rajauksessa voi käyttää asiasanoja esim. 'kirja-arvostelut', 'kirjallisuusarvostelut'. Artikkelit on lueteltu LIITTEESSÄ 2 (s. 177) arvostelun kohteen mukaisessa järjestyksessä. Niitä kertyy yhteensä 93 kappaletta (joista viidessä käsitellään kahdesta kolmeen eri teosta) eli puolet suomennetuista teoksista on siis saanut arvostelun aikakauslehdessä.⁵⁵

⁵⁴ Sanamalehtikritiikkejä en ole ottanut mukaan tarkasteluun laisinkaan, sillä niitä on yksinkertaisesti 'liian paljon' käsiteltäväksi tämän työn puitteissa (arvioni mukaan luku saattaisi lähennellä tuhatta arvostelua - useita satoja joka tapauksessa), ja toisaalta päivälehtikritiikit ovat yleensä ajankohtaisia ja julkaisukelpoisia vain suhteellisen pian teoksen ilmestymisen jälkeen, joten varsinkaan niissä arvostelujen kirjoittajat eivät ole ehtineet paneutua teokseen kovinkaan syvästi (poikkeuksia tietysti on!), puhumattakaan siitä, että niissä paneuduttaisiin käännoistyöhön, tai edes mainittaisiin, että kysessä on suomennos.

Jumalaisen näytelmän ja Decameronen arvostelut sisältyvät seuraavaan kappaleeseen.

⁵⁵ Markku Huotari on rakentanut erittäin perinpohjaisen mallin kirjallisuusarvostelujen analysoimiseksi. Sen ydin on, että arvosteluissa eritellään syntaktisella, semanttisella ja pragmaattisella tasolla kuvaava, tulkitseva ja arvottava aines. Valitettavasti tarkastelussa ei kuitenkaan oteta huomioon käännoskritiikkiä sisältävien arvostelujen erityispiirteitä tai äärimmillään oikeastaan edes käännoistyön panosta lainkaan, vaan esim. kriitikon huomio: "Anna-Maija Raittila on tehnyt suurtyön suomentaessaan kaikki nuo virkkeet, jotka pursuilevat pikku yksityiskohtia ..." luokituu Huotarin mallin mukaan 'syntaktiseksi teoskohtaiseksi' arvottamiseksi, mutta jos sama virke alkaisi "Kirjailija x on tehnyt suurtyön kirjoittaessaan ..." luokituslaji vaihtuisi 'kirjailijakohtaiseksi'. Ainoa maininta käännoistyöstä sisältyy luokkaan 'pragmaattinen kuvaus', mutta sinäkin se tarkoittaa "havaintoa yhteiskunnasta", "irrationaalista huomiota teoksen vastaanotosta, ilmestymisestä, käännoistyöstä, ...". Tämän sisällönanalyysimallin avulla ei ole mahdollista erottaa käännoistyön työtä kirjailijan työstä (lähtö- ja kohdetekstit ikään kuin oletetaan identtisiksi - ja samoin samaistetaan kumpaa tahansa koskevat huomiot), vaikka kriitikko nimenomaan kuvaisi, tulkitseisi ja / tai arvottaisi käännoistyötä. Huotarin artikkeli 'Mistä ja miten kriitikot kirjoittavat'. Malli kirjallisuuskritiikin sisältöjen analysoimiseksi on julkaistu Yrjö Varpion toimittamassa teoksessa *Kirjallisuuskritiikki Suomessa, I Johdatusta kirjallisuuskritiikin tutkimiseen*. 1980. Helsinki: Kirjastopalvelu.

Tähän aineistoon sisältyvät arvostelut ovat siis tavanomaisia kirjallisuusarvosteluja, joissa kuvataan, tulkitaan ja arvotetaan teoksia - eivät varsinaisia 'käännöskritiikkejä' (vrt. kappale 2.1 , s. 35-37) - mutta minä käsittelen niitä tässä vain niiltä osin kuin ne koskettelevat käännöstyötä tai ainakin huomioivat sen, että kyseessä on suomennos tai jollakin muulla lailla ottavat huomioon alkuteoksen italialaisuuden.

Vanhimpia kirja-arvosteluja ovat 1908 Kirjastolehdessä julkaistu arvio Carlo Collodin *Pinocchion seikkailuista*: "erinomainen lastenkirja", maininta Edmondo de Amicisin *Sydämen*, "tämän kultaisen nuorisonkirjan" kolmannen painoksen ilmestymisestä (Valvoja 1914) ja Matilde Seraon teosten arvostelut. Valvojassa 1908 ilmestyi Y[rjö] K[oskelaisen] kirjoittama *Tanssijatar ja Korkokeinottelua* -teoksia koskeva artikkeli, jossa hän arvioi tuolloin Italiassa erittäin suosittua kirjailijaa naisena (luonnostaan sentimentaalinen, vaikka ei kuitenkaan verrattavissa pohjoismaalaisiin) ja italialaisena: "Aiheen rajoitus ja kirkas konseptiosi on romaanilaisten luonnonlahja". Serao on kirjoittajan mielestä keskinkertainen, mutta miellyttävä kertoja. Niin harvinaista kuin käännöstyön arvioiminen yleensä onkin, jo tässä varhaisessa artikkelissa kirjoittaja kritisoi sitä kiittäen kuitenkin kääntäjä Viitasta siitä että "hän on tehnyt ensi aloitteen nykyaikaisen Italian kirjallisuuden lähentämiseksi meihin". Koskelaisen mukaan suomennokset jättivät paljon toivomisen varaa: "Kankeita lauseita ja sulattamattomia kohtia tapaa tuon tuostakin". Esimerkkeinä hän mainitsee muutamia lauseita, kuten "ajajat istuivat jalat riippuvina kuskinistuimella" ja "tunsi voimansa tykkänään perikadon uuvuttamiksi", samoin oikeinkirjoituksessa esiintyviä "epätarkkuuksia" (Stranda, po. Strada). Seuraavana Serao-arvosteluna julkaistiin Raatajassa 1909 artikkeli, jossa nimimerkki L. W-r. esittelee pääasiassa *Pienoiskuvia elämästä* -teoksen eri kertomuksissa esiintyviä henkilöitä ja näiden kohtaloita, ja kiittää lopuksi "ansiokasta kääntäjää". Myös J[uhani] S[iljo] on kirjoittanut arvostelun samasta teoksesta (Valvoja 1910). Arviointi on kaikkiaan hyvin myönteinen, ja Siljon mukaan suomennoksessa on "yleensä saatu säilytetyksi tyylin itsetietoinen varmuus ja eheys; paikoin tapaa kuitenkin kankeutta". Kirjastolehdessä 1913 julkaistussa artikkelissa V. Tarkiainen esittelee Matilde Seraon yhtenä Italian luetuimmista kirjailijoista, jota on käännetty monille Euroopan kielille, sekä suosittelee *Vartia, pidä varasi!* -kertomusta kirjastoille.

Valvojassa 1916 ilmestyneessä artikkelissa L. Onerva on analysoinut Gabriele d'Annunziota ja tämän taidekäsityksiä *Kuoleman riemuvoitto* -romaanin esittelyä laajemminkin. Suomennosta Onerva arvioi seuraavasti: "Käännöstyön on suorittanut tohtori Jalmari Hahl, joka hienoastisena taiteen- ja kielentuntijana on vaikeasta tehtävästään erinomaisesti suoriutunut".

Ugo Foscolon *Jacopo Ortisin viimeiset kirjeet* -teoksen on arvostellut H[annes] H[eikkinen] Valvo-
jassa 1919. 'Werther-romaneihin' lähinnä ivallisesti suhtautuva kirjoittaja on kirjannut muistiin
"erään epäsuomalaisuuden: 'Kenellä on oikein' pitäisi olla: 'Ken on oikeassa'".

Dante Alighierin *Vita nuovasta* on julkaistu kolme arvostelua. M[artti] H[aavi]on (Ylioppilaslehti
1920) esittely teoksesta on kaikin puolin arvostava, myös Tyyni Haapanen-Tallgrenin suomen-
nosta hän kiittää "erinomaisen hyväksi". Rafael Forsmanin (Aika 1921) mukaan tämän Danten
nuoruudenrunoelman suomentaminen on "tavallista merkillisempi tapaus kirjallisuustuotannos-
samme" ja suomentajan työ "tunnustusta ansaitseva". Edellisistä poiketen V. T[arkiainen] (Valvoja
1921) katsoo, että teos on nykylukijalle (siis 20-luvulla) vieras, että se on "meidän silmissämme
muuttunut "kivennäiseksi", jota on lähestyttävä kirjallisen muinaistutkijan kouluttuneella ammat-
titymmäryksellä" ... "Kirjallisuus- ja sivistyshistorialliselta kannalta katsoen on oltava "Suomalai-
sen kirjallisuuden edistämisrahastolle" kiitollisia siitä, että tämä runoteos on saatu liitetyksi suo-
malaiseen kirjallisuuteemme ja että se on tapahtunut niin tunnollisesti ja taitavasti kuin Tyyni
Haapanen-Tallgrenin suomennos joka sivullaan osoittaa."

V. A. K[oskenniemi] on kirjoittanut artikkelin (Valvoja-Aika 1928) Grazia Deleddan *Marianna*-
romaanista, tai pikemminkin siitä, millä perustein Nobel-palkintoja jaetaan. Itse kirjaa Koskennie-
mi ei pidä minään mestariteoksena, vaikka se hänen mukaansa "edustaa kaunista, miltei klassilli-
sen puhdaspiirteistä kirjallista taidetta", ja toteaa tyydytyksellä, että Suomessa kirjoitetaan jatku-
vasti parempia romaaneja.

Nimimerkki N. J. A. (Ylioppilaslehti 1925) on arvioinut Giovanni Papinin *Sanovat miehen sammu-
neen* -teosta esittämällä lähinnä syytöksiä kirjailijan itsekeskeisyydestä, josta johtuen "*Un uomo
finitoa* vastaan on hyökätty. Onpa väitetty, että teoksen suomentaminen olisi tehty suotta, mikä kai
merkinnee, että se on myös suotta kirjoitettu". Elsa Enäjärvi-Haavio (Suomalainen Suomi 1934) on
puolestaan tarkastellut Papinin *Gog*-teosta - parodiana - hyvinkin myönteisesti.

Tatu Vaaskivi aloittaa artikkelinsa Suomalaisessa Suomessa 1938 seuraavasti: "Modernin italialai-
sen kirjallisuuden suuresta tuntemattomasta pulpahtaa vihdoinkin näkyviimme *yksi* kirkas kupla:
Aldo Palazzeschin romaani" ja hänen arvionsa romaanista *Materassin sisarukset*, jonka esikuvana
hän pitää Boccaccioa, on kokonaisuudessaan kiittävä.

[Ellen Oittinen] kehuu Alba de Cespedesin esikoisromaanin *Ylioppilaskoti* psykologista erittelyä ja realismia Työläisopiskelijassa 1943 julkaistussa artikkelissaan, mutta mielenkiintoisinta siinä ovat kirjoittajan huomiot italialaisen kulttuurin erilaisuudesta: "Kirjan aihepiiri on näin suomalaisesta lukijasta eräissä suhteissa hieman erikoinen. Ympäristönä on näet nunnaluostari ...", ja kirjassa "erinomaisesti valotetaan eräitä tyypillisesti italialaisia luonteenpiirteitä, joten se hausalla ja viehättävällä tutustuttaa lukijan tuohon kansaan, jonka elämänrytmi on niin paljon nopeampi kuin meidän suomalaisten".

Toinen sota-aikana ilmestynyt arvostelu on V. A. K[oskenniemen] artikkeli Salvatore Gottaan romaanista *Mitään salaamatta*, jossa kirjoittaja ei mainitse mitään teoksen käännöstyöstä. Samoin on laita Ignazio Silonen *Leipä ja viini* -romaanin suomennoksen osalta, joka on saanut kaksikin arvostelua (Työläisopiskelija 1945, Poliitikka 1947), mutta jotka esittelevät vain teoksen aihetta ja aatetaustaa.

Kaikissa kolmessa Alberto Moravian *Roomatarta* arvioivassa kritiikissä nostetaan oleelliseksi pohdittavaksi Moravian itsensä teoksen alkulauseessa esittämä kysymys näkökulman valinnasta: alaluokkaan kuuluva päähenkilö kertoo tarinan, mutta kirjailijan "oman tason normaliteetissä". Tuomas Anhavan (Suomalainen Suomi 1951) lopullinen arvio kuuluu näin: "Roomatar on taidokas, saumaton ja etelämaalaisittain selkeä tutkielma, sitä voi epäröimättä sanoa ensiluokkaiseksi romaanitaiteeksi", ja hän kiinnittää huomionsa myös käännöstyöhön: "Suomennos tuntuu erinomaiselta; alkukieltä osaamattoman on tietenkin mahdotonta sanoa, mitä käännettäessä on saattanut joutua hukkaan." Myös E. S. Repo (Parnasso 1951) päätyy hyvin positiiviseen arvioon. Sen sijaan Y[rjö] M[äättä] (Työläisopiskelija 1951) mielestä "teos suurenmoisesta tyylistään ja kiitetystä syvyyspsykologiastaan huolimatta" ansaitsee - ilmeisen kirjoittajan moraalisen närkästyksen takia - kielteisen tuomion; "Suomalaista mentaliteettia ajatellen "Roomatar" tuntuu painavan vähän, ja ehkäpä se siis kuuluukin enemmän 'suureen maailmaan' ... ". "Suomennoksen on suorittanut Tauno Nurmela" Määttä mukaan "ilmeisen onnistuneesti."

Giovanni Guareschin teoksesta *Isä Camillon kylä* julkaistiin peräti neljä arvostelua. Tauno Väinölä (Valvoja 1952) on ilahtunut teoksen huumorista, ja huomioi lisäksi, että teokselle lienee "eduksi se, että suomennos - joka muuten on taidolla suoritettu - on lyhennetty alkuperäisestä". Klau Papinojan (Parnasso 1952) ja Tuomas Anhavan (Viikko sanomat 1952) mielestä teos on lyhennettynä suomennoksenakin liian pitkä, mutta he, samoin kuin K[auko] K[are] (Suomalainen Suomi 1952) pitävät sitä hyvänä ajanvietekirjana. Guareschin toisen kirjan, *Isä Camillo ja hänen laumansa*, ar-

vostelu ilmestyi Kirkollisessa aikakauslehti Vartijassa 1954. Sen kirjoittaja Jorma Kauko kuvaa kirjaa "riemastuttavaksi" ja vaikka "vilkas italialainen mentaliteetti on paikoin hyvinkin karrikoitua, löytää siitä suomalainenkin lukija helmeilevän, iloisen huumorin". Artikkelin kirjoittajaa miellyttää teoksessa lisäksi se, ettei Guareschi "lankea käyttämään isä Camillosta ja hänen toimistaan sitä ironista, ivailevaa tyyliä kuin tämän vastustajista" ja hän löytää teoksesta jopa "julistusta", mikä "selittänee osaltaan sen, miksi tällainen kirja on saanut armon [!] tulla käännettyksi suomeksikin"!

KIROUS JA EHDOTUS

Jo kansanomaisessa latinassa käytettiin prepositiolla *de* muodostettua genetiivin korviketta; nykyisissä romaanisissa kielissä ei muuta genetiiviä olekaan. Ei sanota 'kaupungin asukas' vaan 'asukas kaupungista', niin kuin kyllä suomenkielessäkin voitaisiin ajatella sanottavan. Tällaista genetiiviä käytettäessä attribuutti on aina pääsanana jäljessä, ja seuraava relatiivipronomini viittaa attributtiin, ellei pronominin suku osoita muuta. Italiankielessä on mahdollista puhua sekä 'kaupungin asukkaasta, joka' että 'kaupungin asukkaasta, kaupungin, joka'; kuten esimerkiksi havaitaan, jälkimmäinen rakenne voidaan kääntää suomeen ainoastaan toistamalla genetiiviattribuutti.

Kielitieteellisen johdannon aiheutti ärtymys. Luettuani Helka Hiiskun suomentamaa *Opettajattaren päiväkirjaa* neljänneksen verran kyllästyin kuuntelemaan änkytystä ja minun piti selvittää itselleni, miksi vähintään joka toisella sivulla kummitteli tämän tapainen hirviö: "hupsujen pohjoismaisten satujen kertomiseen, satujen, joissa julmat noita-akat". Päätin kirjoittaa kielitieteellisen johdannon, sillä mikään ei rauhoita hermoja niin kuin kielitieteellinen johdanto. Se syventää perspektiiviä ja avartaa näkemystä: opettaa suhtautumaan ymmärtäväisesti kääntäjän vaikeaan työhön. Onko näet kääntäjän vika, että suomi on niin köyhä ja kömpelö kieli.

Kirottu genetiiviattribuutti! Sillä todellinen vahinko on, että se tekee mahdottomaksi lukea Maria Giacobben viehättävän koulukuvauksen. ...

Alli Holman suomentama *Arturon saari* on sekin ikävää luettavaa; tämän käännöksen perusteella on vaikea ymmärtää Moranten romaanin nauttimaan arvonantoa. ...

Kääntämisen taidosta ja taiteesta olisi ajankohtaista kirjoittaa esitys, mieluummin oikein oppikirja. Olisi järkevämpää käyttää rahoja sellaiseen kuin kelvottomien käännösten julkaisemiseen. Tekijää on tietysti vaikea löytää, kun se Kivimieskin on niin ovela.

Näin Pentti Saarikoski Parnassossa 1959.

Moravian *Kaksi naista* -romaanin saamat kaksi arviota ovat päinvastaiset: V. A. K[oskenniemen] (Valvoja 1959) on pääasiassa kielteinen, ja Mirjam Polkusen (Suomalainen Suomi 1959) täysin myönteinen. Polkunen, joka itse suomensi seuraavan Moravian teoksen, *Agostinon*, kirjoittaa tästä

Kai Vuosalmen (eli Tauno Nurmelan) käännöksestä: "Suomennoksessa on kokonaisuudesta hyppähtävien sanojen ja viimeisten lauseiden sanatoiston ohella myös tyyliään eheitä ja eläviä jaksoja". Pentti Saarikoski (Parnasso 1960) puolestaan kritisoi *Agostino*-käännöstä seuraavasti:

"Suomentaja Mirjam Polkunen ansaitsee kiitoksen: vuosisataisten kirjallisten perinteiden hiomasta kielestä ei ole helppoa kääntää tyyliänsä tekstiä suomenkieleen, joka vielä puhkuu arkaaisissa kapaloissaan. Toivottomilta näyttävät tällaiset kampaalauseet: "Kun äiti joskus esiintyy uudessa ranta-asussa, hän (sc. Agostino) ei voinut olla siitä äänekkäästi huomauttamatta, toivoen muiden sen kuulevan." Joskus Polkusen käännös vaikuttaa hätäiseltä: "Mutta nuorukaisen tavanomainen saapumisaika oli jo ohitse, ja äidin pettynyt ja ikävystynyt ilme kertoi selvästi, ettei hänellä enää ollut toiveita toisen tulosta." Aivan näin kevytmielinenhän äiti ei ollut."

Muilta osin Saarikoski suhtautuu teokseen negatiivisesti, samoin kuin nimimerkki E. L.:kin (Valvoja 1959), jonka mukaan Moravian kertomusta ei "olisi kannattanut siirtää suomalaiseen asuun". Samassa artikkelissa E. L. arvostelee myös Francesco Serantinin "veijariromaanin" *Puhuvan kissan majatalo*, jonka hän tyrmää yhtä lailla ihmetellen "minkä vuoksi vakava kustantaja on suomentanut sellaisen kirjallisesti täysin arvottoman tuotteen". Myös Kai Laitinen (Parnasso 1960) päätyy samanlaiseen arvioon *Puhuvan kissan majatalosta*, jonka käännöstyö on hänen mukaansa "epätasaista", eikä se ole ihme, sillä "Serantinin teksti tuskin on omiaan ketään innostamaan". Laitisen artikkelin pääpaino on Giuseppe Tomasi di Lampedusan *Tiikerikissan* tulkinnessa ja kaikin puolin myönteisessä arvostamisessa, mutta samalla arvostuksella hän kuvailee myös kolmatta mukana olevaa teosta, Franco Solinasin *Meren ryöstäjää*, joiden molempien suomentajien, Tyyni Tuulio ja Mirjam Polkusen, hän katsoo "selviytyneen tehtävästään hyvin". Toisen, vieläkin kiittävämmän, arvion *Meren ryöstäjästä* on kirjoittanut Erno Paasilinna (Suomalainen Suomi 1960), jonka mielestä "Mirjam Polkusen käännöslöytö on viime vuoden [1959] merkitsevimpiä".

Italo Calvinon *Paroni puussa* -teoksesta on julkaistu kaksi positiivista arvostelua, joissa kummasakin on kiinnitetty harvinaisen paljon huomiota käännöstyön onnistumiseen. Seuraavassa sitaattit Heikki Brotheruksen (Suomalainen Suomi 1960) ja Pekka Mattilan (Valvoja 1961) artikkeleista:

Pentti Saarikosken suomennos on erinomaista työtä, luontevaa ja kaikesta käännöskankeudesta vapautunutta. Hänen oikeakielisyyteen kohdistamansa väkivalta on joskus huvittavaa ("minun koira meni sinne", "Sinun kanssa rakastelen"), mutta tyyli-keinona yleensä arveluttava. ... Pieni erehdys on sattunut: Ajatteletko jo *casartea*? Pro casarte. Niin ikään on sanottava pallohuone (vallankumouksen vala) eikä tennishalli. (H. B.)

Suomentaja Pentti Saarikoski on eräässä yhteydessä Calvinoa esitellessään maininnut, että Calvino on niitä, joiden teosten kääntämisen onnistumiseen hän ei ylipääntään usko: "Hänen teoksissaan italian kieli elää kauneimmillaan ja kypsimmillään; jokaisesta käännöksestä ja jokaisesta referaatista puuttuu siis jotakin oleellista." Suomennos näyttää joka tapauksessa aika onnistuneelta: senkin välittämät vaikutelmat ovat valloittavia. Kielemme kannalta vähän huolellisempaa työtä kääntäjä olisi voinut tehdä. Ehkäpä hän on tunnetussa uudistusinnossaan yrittänyt parantaa vanhoja sanontatapoja sattuvammiksi esim. puhumalla ... *sanan jättämisestä* - vai eikö hän kenties ole tiennyt, mitä on *sanan*, mitä *sananvuoron jättäminen jklle?* - tai panemalla Violetan *rypistämään nenää* ("Viola rypisti yhtäkkiä nenää" - ei edes *nenäänsä*). Tuskinpa kielemme täsmällisyys tai luontevuus kohentuu seuraavanlaisessaakaan rakenteessa: " Joka tapauksessa, niin kauan kuin veljeni oli mukana oli ulkoilmavapaa-muurariuden (niin kuin sitä nimitän erotukseksi myöhemmästä, jolla oli kokouksen-sa suljetussa rakennuksessa) paljon rikkaampi rituaali, johon kuului pöllöjä, teleskooppeja, pinjankäpyjä, vesipumppuja, sieniiä, Cartesiuksen sukeltajia, hämähäkkejä, Pythagoraan taulukoita." Ei Saarikosken suomennos sentään vilisemällä vilise näitä (alkuperäistä tekstiä tuskin vastaamattomia) omituisuuksia. Ylipäänsä se on luotettavan tuntuista, sujuvaa käännöstä. (P. M.)

Calvinon *Ritari joka ei ollut olemassa* sai osakseen vain yhden lyhyen, Juhani Nyysösen (Nuori Voima 1962) arvostelun, jonka mukaan kirja on "hauska"; suomentajaa (Pentti Saarikoskea) siinä ei edes mainita.

Pier Paolo Pasolinin *Kiihkeä elämä* -teoksen käännöstä on arvioinut Ami Aarto (Kommunisti 1962): "Aira Buffan suomennos tuntuu hyvältä, joskin 'una vita violenta' on enemmän kuin kiihkeä elämä, pikemminkin se on väkivaltaista, raivoisaa, hurjaa elämää, mikä vastaisi myös paremmin romaanin sisältöä." Myös Risto Hannula (Parnasso 1962) kommentoi arvostelussaan teoksen kääntämistä: "Sanotaan, että Pier Paolo Pasolinin runojen ja romaanien Italiassa herättämä kohu paljossa perustuu hänen kieleensä, murteella höystettyyn ja kaavoja runtelevaan. Minulla ei ole mitään erityistä Aira Buffan käännöstä vastaan, mutta en liioin mahda mitään sille, että *Siepparin* jälkeen tavallinen yleiskirjallinen slangi maistuu keinotekoiselta suomelta."

Jaakko Ahokas on kirjoittanut kritiikin Carlo Cassolan *Buben tytöstä* Parnassoon 1962. Teoksen muun analysoinnin lisäksi kirjoittaja pohdiskellee myös sekä Cassolan että suomentajan käyttämää kieltä:

"Cassolan kieli on yhtä yksinkertaista ja koruton kuin hänen kertomuksensakin, pyrkimättä myöskään mihinkään murteella tai slangilla keikailevaan naturalismiin. Kääntäjä [L. Ahtiluoto] on tavoittanut hyvin tämän tyylin kertovissa kohdissa, mutta ei ole valitettavasti pystynyt samaan keskusteluissa. Kun maalaispoika ja -tyttö kiussottelevat toisiaan, he sanovat: "Valehtelet raukkamaisesti" - "Itse valehtelet raukkamaisesti" - ja kaikki muu on samaan tyyliin. Pentti Saarikoski valitteli Salingerin

Siepparia kääntäessään, että oli kovin vaikeaa siirtää sen slangia suomenkieleen, mutta se onnistui häneltä kuitenkin vällän hyvin, sillä onhan Helsingin koulu-, katu- ym. pojilla heilläkin slanginsa. Olisiko niin, että sujuvaa ja luonnollista puhekieltä ei meillä ole - tai henkilöitä, jotka osaisivat sitä kirjoittaa?"

Cassolan toisen teoksen, *Pyyntimiehen*, arvostelussa Rauni Tukia (Suomalainen Suomi 1966) ei puutu kääntäjä J. A. Hollon työhön mitenkään.

Giorgio Bassanin romaanista *Ferraran puutarha* on julkaistu kaksi arvostelua. Toisessa Heikki Brotherus (Suomalainen Suomi 1964) selostaa teoksen sisältöä ja mainitsee, että Ulla-Kaarina Jokisen "suomennos on sujuvan tuntuista", ja toisessa, nimimerkki H-M. S:n (Opistolehti 1965) arviossa, on teosanalyysin ohessa poikkeuksellinen 'parannusehdotus': "Suomennos tuntuu sujuvalta, mutta siinä ihmetyttää lukuisien italian-, ranskan- ja englanninkielisten sanontojen esittäminen alkuperäisessä kieliasussa, kääntämättä. Vaikka käännöstyössä yleensä onkin tapana noudattaa kirjailijan omaa kannanottoa tällaisissa tapauksissa, olisi ehkä alaviitteillä voitu saada nämäkin kohdat kielitaidottoman lukijan ymmärrettäviksi".

Artikkelissaan, jonka yhtenä kohteena on Dino Buzzatin romaani *Muuan rakkaus*, Sirkka Heiskanen-Mäkelä (Suomalainen Suomi 1966) arvioi pääasiassa teoksen henkilöahmoja ja muuta sisältöä, eikä kommentoi lainkaan käännöstyötä.

Nuoressa Voimassa 1967 on julkaistu Juhani Salokanteleen arvostelu Andrea Giovenen romaanista *Nykyajan aatelismies Giuliano di Sansevero*, joka on kirjailijan viisiosaisen teossarjan toinen osa. Kirjoittajan mielestä "Kielellisiä nautintoja kuitenkin vähentää suomennos. Romaani on käännetty standardisuomeen, joka vielä on leimattu muutamalla kielivirheelläkin" ja toivoo tilanteen korjaantuvan muiden osien käännöksissä, joita ei kuitenkaan koskaan julkaistu.

Matti Elomaa ei 1967 (Nuori Voima) ilmestyneessä Moravian *Valheen* arvostelussa kommentoi Jorma Kaparin käännöstä mitenkään, vaan selvittelee mm. Moravian - tässäkin romaanissa esiin tulevaa - tyyliä, jota hän arvostaa paljon. Myöskään Rauni Tukia ei puutu suomennokseen artikkelissaan Cesare Pavesen romaanista *Vain naisten kesken*, mutta pahoittelee kirjailijan ja teoksen esittelyn yhteydessä sitä, että "ne eteläiset nimet", jotka ovat merkittäviä kotimaassaan, saadaan suomalaisten lukijoiden käyttöön varsin myöhään.

Curzio Malaparten teoksen *Kaputt* molemmat arvioinnit (Aimo Vuorinen, Itäsuomi 1967 ja Pekka Kapari, Parnasso 1968) ovat tyrmääviä, ja Kapari pitää romaanin julkaisemisen ainoana syynä sitä että "siinä on tiedetty olevan ihmejuttuja Suomesta". Kaparin mukaan "Eila Kostamon suomenkielissä tuntuu riittävän taipuisuutta ja sanoja, ja hän on aivan oikein säilyttänyt Malaparten ei-italialaisten sanojen virheelliset kirjoitusasut".

Giovanni Guareschin omaelämäkerrallisen vankileirikuvauksen, *Humoristin salainen sotapäiväkirja*, arvostelussa Pauli Stavén (Itäsuomi 1968) kirjoittaa Guareschin tekstin olevan vakavaa ja välillä runollistakin kuten "todellisten humoristien tekstit aina ovat". Käännössuoritusta Stavén ei kommentoi.

Italo Calvinon *Kosmomiikka*-kirjan on arvostellut Arto Virtanen (Pohjoinen 1970) ja *Näkymättömät kaupungit* -teoksen Pekka Kapari (Parnasso 1977) ja Yrjö Sepänmaa (Kanava 1977). Missään näistä artikkeleista ei puututa suomentajien (Liisa Ryömä, Jorma Kapari) työn tuloksiin, vaan pitäydytään teosten filosofian ja rakenteen selvittelyssä. Molemmissa *Näkymättömien kaupunkien* arvioinneissa esitellään myös Calvinon tuotannon aiemmat suomennokset, 'Esi-isämme' -trilogia ja *Kosmomiikka*, sekä Sepänmaan artikkelissa lisäksi edelleen suomentamaton *Risteytyvien kohtaloiden linna* (Il castello dei destini incrociati, 1973) -teos.

Elsa Moranten teoksen *La storia* ovat arvostelleet nimimerkki KH (Pellervo 1976), joka ei tunnu kirjaa juurikaan arvostavan, ja Risto Tolsa (Mark Markkinointi 1977), joka ei pidä sitä "vuosisadan hienoimpana romaanina" (kuten Natalia Ginzburg takakannen mukaan), mutta kylläkin "hyvänä, hienona ja liikuttavana historiana/tarinana", kuten Tolsa nimen suomentaa. Risto Tolsan kirjoittama on myös Elio Vittorinen *Vierailu*-romaanin kritiikki (Mark Markkinointi 1978). Hänen mukaansa teos on "upea romaani jonka Pirkko Peltonen on luultavasti [!] upeasti suomentanut, kirjoittanut suomeksi".

Katri Simonen (Nuori Voima 1982) on kirjoittanut Oriana Fallacin teosta *Mies* käsittelevän artikkelin, jossa hän Fallaciin - sinä-muodossa - kohdistetun, kritiikin lopulla moittii tätä seuraavasti: "... liioittelet monisanaisesti, kirjoitat hirmuisen kliseemäisesti", ja luettelee suomennoksesta löytämiään esimerkkejä kuten "kohtalon rattaat kolisevat yms.". Nimimerkki SH (Aikanainen 1983) puolestaan kyselee, "miksi Fallaci on muuten antanut kirjalleen nimeksi Mies? Miksi se ei ole esimerkiksi Muuan mies tai Eräs sankari?" - Fallacin alkuteoksen nimi on Un uomo.

Salvatore Sattan teoksen *Pieni kaupunki Sardiniasa* arvostelun on julkaissut Eija Silius Nuoressa Voimassa 1983, mutta hän ei käsittele teosta suomennoksena. Italo Svevon romaanin *Zenon tunnustuksia* on arvioinut Harri Lehtola Kaltiossa 1984. Lehtola on tulkinnut teoksen psykoanalyysin parodiaksi, ja mainitsee, että vaikka teos on modernin eurooppalaisen kirjallisuuden klassikko, vain harvat tuntevat sen nykyään.

Dino Buzzatin *Tataariaro* on saanut kaksi arvostelua, joista toisen on kirjoittanut Pentti Suomela Kaltioon 1984 ja toisen Hannu Niklander Kanavaan 1985. Suomelan artikkeli on pikemminkin syvällinen analyysi teoksesta, kuin tavallinen teosta esittelevä kritiikki, ja tavallisuudesta poiketen siinä paneudutaan myös suomennoksen arviointiin erillisessä kappaleessa otsikolla "Suomennos tavoittaa eheän tunnelman":

Buzzatin kieli on äärimmäisen yksinkertaista ... Ulla-Kaarina Jokisen suomennos on tehty rennolla otteella. Tulos on jokseenkin luistavaa luettavaa ja tunnelmiltaan eheä niin kuin *réverien* tulee olla. Jos suomennoksen tunnelma poikkeaa jonkin verran alkutekstin herättämästä (niin kuin se mielestäni tekee), niin se johtuu osaksi kielten eritunnelmaisuudesta, mutta varmaan osaksi myös joistakin suomentajan valinnoista. Buzzati viljelee tavattoman yleisiä ja väljiä sanoja, jotka Jokinen on monin paikoin suomentanut rajaavammin. Esimerkiksi torven äänestä Buzzati käyttää säännöllisesti mahdollisimman väljää sanaa *suono*, jonka Jokinen suomentaa milloin helähdykseksi, milloin toivotukseksi tai törähdykseksi.

Niklander esittelee artikkelissaan kyseisen teoksen lisäksi myös Buzzatin muuta tuotantoa ja elämänvaiheita. 'Uneksinnan' tulkitsemisen sijasta hän päätyy arvailemaan Bastianin linnan sijaintipaikkaa ja tapahtuma-aikaa sekä väittää, että, Kafkaan verrattuna, "Buzzatin kerronta on värikkäämpää [!] ja havainnollisempaa".

Italo Calvinon suomennostuotannosta *Jos talviyönä matkamies* -romaanin on arvioinut Sini Lappalainen (Nuori voima 1984), *Marcovaldo eli Vuodenajat kaupungissa* -teoksen Arto Virtanen (Parnasso 1986) ja Calvinon viimeiseksi jääneen kirjan *Herra Palomar* Outi Hallia (Nuori Voima 1988) ja Juha Sandberg (Katsaus 1989). Muut kriitikot painiskelevat teosten tulkinnan kanssa, vain Arto Virtanen on kiinnittänyt huomionsa myös käännökseen: "Jorma Kapari ... Calvinon uskollinen suomentaja, on jälleen onnistunut tuomaan teoksen runoilijan ja tyylytaiturin kauniisti esiin".

Arvostelussaan Alberto Moravian teoksesta *Eroottisia tarinoita* Arto Virtanen (Parnasso 1987) mainitsee muitakin lukemiaan Moravian teoksia ja kertoo huomanneensa esim. *Keskipäivän aaveesta*, "miten keho Kai Vuosalmen suomennos on". Varsinaisesta kritiikin kohteena olevasta

teoksesta Virtanen kirjoittaa, että kirjan suomenkielinen nimi johdattaa harhaan: "Alkuperäinen nimi 'La cosa e altri racconti', jonka sanakirjan avulla suomennan muotoon *Esine* ja toinen kertomus, ei viittaa konkreettisesti oikein mihinkään ... Nimen alkuosassa, *esineessä*, voi tietysti nähdä ... ja nimen jälkiosan, 'toisen kertomuksen', voi tulkita joksikin täsmentymättömäksi ja utuiseksi ... Virtanen siis perustaa teoksen analyysinsä tähän täysin väärään omaan suomennokseensa (nimen voisi kääntää sanatarkasti vaikkapa muotoon 'se' - asia, ei *esine* - 'ja muita kertomuksia') ja jatkaa vielä tulkintaansa: "Jos tuntisin Derridan oppeja paremmin, sanoisin varmasti, että kysymyksessä on samanaikaisesti kertomus ja sen dekonstruktio; että kokoelman alkukielinen nimi viittaa juuri tähän." Edelleen Virtanen kritisoi kirjan suomennosta:

Miten siis suomennetaan teosta, jonka haasteet eivät varmastikaan tule suoraan kielien tasolta? Tuula Saarikosken suomennos on kätevä ja enimmältään toimivakin. Joissakin kohdin pedantisti ajatusta palveleva lause on saanut hassunkurisen suomenkielisen asun: "Molempien Giulioitten samannimisyys tuntuu samanlaiselta pahanilkiselta ja käsittämättömältä tempulta." ... En myöskään uskoisi kenenkään kirjailijan panevan novellin nimeksi "Kädet kaulassa" jos kysymys ei ole kaulasta esiintyvistä käsistä vaan sen ympärille kiertyvistä.

Toisen arvostelun teoksesta on kirjoittanut Hannu Niklander (Kulttuurivihkot 1988). Hän on varmasti lukenut Virtasen artikkelin, sillä hänkin esittää teoksen alkukieliselle nimelle oman suomennoksensa ('*Se juttu ja muita kertomuksia*'). Muutoin Niklander - samoin kuin Virtanenkin - pääasiassa pyrkii osoittamaan, että teos ei ole pornografinen. Myös Moravian *Sivustakatsojan* arvostelussa kriitikko Pekka Vartiainen (Parnasso 1988) ottaa tulkintansa perustaksi romaanin suomenkielisen ja alkuperäisen italiankielisen nimen ('*L'uomo che guarda*', 'Mies, joka katsoi' [pitäisi tosin olla 'katsoo'], jonka kirjoittaja katsoo tarkoittavan 'tirkistelyä') välisen eron niin että suomennos tavoittaa "oikeamman" merkityksen: "'*Sivustakatsoja*' on enemmän havainnointia kuin katsomista."

Antonio Tabucchin ensimmäiseksi suomennetun teoksen *Pieniä yhdentekeviä väärinkäsityksiä* on arvostellut Arto Virtanen otsikolla *Kertomus jää ilmaan* (Parnasso 1989). Kirjoittajan mukaan teos on ennakkoluuloton voitto maineikkaan Keltaisen kirjaston historiassa ja kääntäjä Jorma Kapari "liikkuu Tabucchin verbaalisessa maastossa hienovaraisesti ja tarkasti".

Umberto Econ 1990-luvun suomennokset *Foucaultin heiluri* ja *Edellisen päivän saari* ovat saaneet yhteensä seitsemän arvostelua. Ensimmäisistä mainituista romaanista ovat kirjoittaneet Roo Ketvel Nuoresa Voimassa, Arto Virtanen Parnassossa ja Aarre Huhtala Ruumiin kulttuurissa, kaikki 1990. Virtanen on päätenyt arvostelemaan teoksen siitäkin huolimatta, että itse ilmoittaa lukeneensa kir-

jasta vain 34 ensimmäistä sivua. Ainoa asiallinen arvio on Aarre Huhtalan, jossa tämä tarkastelee myös käännöksen onnistumista: "Tuula Saarikosken käännöksestä löytyy sieltä täältä huomautettavaa, mutta eipä ole tehtäväkään ollut helppo. Yleisilmeeltään suomennos on hyvinkin hatunoston arvoinen: hullunrohkeuden lisäksi mukana on ollut kosolti ammattitaitoa." *Edellisen päivän saarta* ovat selvittelleet Petri Salin Portissa 1995, jossa hän toteaa, että "Tuula Saarikosken suomennosta on nautinto lukea", Jan Blomstedt Suomen Kuvalehdessä 1995, Kimrai Lehtonen Tähtivaeltajassa 1996 - ainoana, joka piti lukemastaan - ja Jussi Vähämäki Nuoressa Voimassa 1997. Vähämäen mielestä Tuula Saarikosken käännös on "paikka paikoin todella hieno".

Guido Morsellin *Kadotus*-teoksen on esitellyt Juha Drufva (Ydin 1992), ja Enrico Morovicin *Pudotus*-nimisen kirjan ovat arvioineet Hannimari Heino (Nuori Voima 1994), jonka mukaan teoksen suomennos on "osuva", ja Jukka Nyman (Portti 1994), joka kysyy, miksi "kirjalle on annettu harhaanjohtava nimi Pudotus, kun sen alkukielinen nimi "Kuilu" nimeää kukaties kirjan päätekijän, salaperäisen sieluvaraston?"

Ainoan suomenkielellä painettuna julkaistun näytelmätekstin, Pier Paolo Pasolinin *Orgiat*, on arvostellut Kari Hukkila Nuoressa Voimassa 1995. Hän selvittää teoksen postmoderniutta, sen hidasta tietä suomalaisen teatteriin, Pasolinin käyttämää kieltä ja myös suomennosta:

"Traagisen ilmapiirin kannalta on oleellista, että *Orgiat* on kirjoitettu säikeiksi - ja hyvin Martti Bergerin suomennos tavoittaa alkukielen lauseiden melodisen sointuvuuden ja rytmin joka tuo lauseisiin vastaansanomaton kohtalon ja kumma kyllä logiikan tuntua. Sen sijaan hämmentää vähänkin pitkien säkeiden puolittaminen kahdelle riville. Ei kai tämä vain johdu niin yksinkertaisesta asiasta kuin kirjan sivun formaatti?"

Susanna Tamaron menestysromaanista *Kulje sydämesi tietä* Katja Kallio on kirjoittanut esittelevän artikkelin *Magia*-lehteen 1995, mutta käännöstyötä hän ei huomioi lainkaan. Lino Aldanin science fiction -teoksen *Jäärästi* ovat arvostelleet Jarmo Mäkäläinen (Tähtivaeltaja 1996), Pirjo Suvilehto - hyvin perusteellisesti analysoiden - (Kaltio 1997) ja Petri Salin (Portti 1996), joka esittää mielenkiintoisen huomion: "Italoscifi on yleensä arkista, melko surumielistä, perusilmeeltään viipyilevää ja verhottua. Sen arkisuuden ja surumielisyyden voi usein nähdä melkein pä suomalaisena."

Antonio Tabucchin romaanista *Taivaanranta* ovat kirjoittaneet arvionsa Jan Blomstedt (Suomen kuvalehti 1995) ja Hannimari Heino (Nuori Voima 1995). Heino käsittelee artikkelissaan *Taivaanrannan* ohella myös Tabucchin toista samana vuonna suomeksi ilmestynyttä teosta nimeltä *Requi-*

em, jonka Tabucchi on kirjoittanut portugaliksi. *Taivaanrannan* suomennokseen on Heinon mukaan "haettu suomalaisia vastaavuuksia esim. "jokapaikan erkki" -sanonnan myötä. En kyllä ole aivan vakuuttunut ... Muitakin häiritseviä onnahduksia on, esimerkiksi "historiallinen keskus" kun tarkoitetaan yksinkertaisesti vanhaakaupunkia, vanhaa keskustaa." Tabucchin *Kertoo Pereira* -romaanina ovat esitelleet Merja Minkkinen Ytimessä 1997 ja Kaisa Neimala Opettajassa 1997 toden, että teos on "hyvin suomennettu".

Gianni Celatin *Tasankojen kertojia* -teosta ovat tulkinneet Jukka Koskelainen Nuorena Voimassa 1996 ja Jan Blomstedt Suomen Kuvalehdessä 1996. Molemmat selvästi arvostavat Celatin kerrontaa, mutta eivät huomioi suomennosta mitenkään. Celatin elämänvaiheita, tuotantoa ja toisen suomennetun kirjan, *Neljä novellia näennäisyyksistä*, on esitellyt Marjaana Tuominen Imagelehdessä 1997.

Otto Lappalainen käsittelee Parnassossa 1997 julkaistussa artikkelissaan Antonio Tabucchin ja Gianni Celatin jo mainittujen kirjojen lisäksi myös Alessandro Bariccon teosta *Silkki*, joka on kirjoittajan mukaan "viime aikojen hienoimpia käännöskirjoja."

Edellä mainitsemistani lähes sadasta (93) arvostelusta viidessäkymmenessä ei käsitellä mitenkään teoksen italialaista alkuperää, kääntäjän työtä, tai edes mainita että kyseessä on suomennos. Kolmessakymmenessä artikkelissa on jokin lyhyt, yleensä parilla adjektiivilla ilmaistu yleinen toteamus suomennoksesta, esimerkiksi ansiokas, tunnollinen ja taitava, hyvin tehtävästään selviytynyt kääntäjä, tai osuva, tunnustusta ansaitseva, sujuvan tuntuinen, paikka paikoin hieno - tai jopa "luultavasti (!) upea" - käännös. Negatiivista palautetta ei selvästikään mielellään kirjoiteta näissä lyhyissä kommentteissa, paitsi kun mainitaan jokin yksittäinen kielivirhe muuten "onnistuneessa" suomennoksessa. Parissa kriitikissä kirjailija saa selvästikin kantaa kääntäjälle kuuluvat syyteet. Omaperäisimpiä ovat kommentit siitä että 'teos on saanut armon (!) tulla käännetyksi' ja toinen, jonka mukaan 'käännös on epätasaista, mutta muuta ei olisi voinut odottaakaan, koska alkuteksti on niin keho, ettei se voi ketään innostaa hyvään käännökseenkään'. Vain kaksitoista arvostelua sisältää varsinaista käännöskritiikkiä, jossa analysoidaan osin hyvinkin tarkasti suomennoksen virheitä, mutta annetaan kyllä myös parannus- tai korjausehdotuksia. Viimemainitun ryhmän tärkein nimi on Pentti Saarikoski - joko kriitikkona tai kritiikin kohteena.

2.2.2.7 Divina Commedian ja Decameronen suomennokset ja niiden arvostelut

Italian kirjallisuuden merkittävimmät teokset ovat Danten *Divina Commedia* ja Boccaccion *Decamerone*. Kummankin kirjailijan tuotannon suomennetut ja monografioina julkaistut teokset on mainittu alla olevassa tekstissä (ja ne sisältyvät myös BIBLIOGRAFIA 1:een) ja sarjajulkaisuissa ja antologioissa ilmestyneet otteet on lueteltu LIITTESSÄ 3. Seuraavassa joitakin (vertailevia) huomioita ennen kaikkea Jumalaisen näytelmän molemmista täydellisistä, Eino Leinon ja Elina Vaaran kääntämistä suomennoksista sekä Decameronen kahdesta merkittävimmästä käännöksestä, jotka ovat Joel Lehtosen *Novelleja Giovanni Boccaccion Decameronesta* ja kääntäjäpari Ilmari Lahti & Vilho Hokkasen ainoa koko teoksen kattava suomennos *Decamerone*.

DANTE. Danten *Jumalaisen näytelmä* on suomennettu kaksi kerran kokonaan: ensimmäisen käännöksen teki Eino Leino 1912-14 ja toisen Elina Vaara 1963. Leinon suomennoksen tarkasti O. J. Tuulio ja Vaaran suomennokseen johdannon ja selitykset laati Tyyni Tuulio (-Tallgren), joka myös suomensi Danten *Vita Nuovan* 1920. Otteita Jumalaisesta näytelmästä ovat kääntäneet myös Oskar Uotila, Kaarlo Forsman ja V. Arti [=Kaarlo Väinö Valve].

Otteet. Oskar Uotilan käännös Helveti-osan kolmannesta laulusta nimellä 'Laulu Danten *Divina Commedista*' julkaistiin 1886. Ajan suomennosperiaatteiden mukaisesti Uotila pyrkii alkutekstin 'konkreettisten elementtien', ei niinkään 'runoilijan hengen', siirtämiseen mahdollisimman tarkasti suomen kieleen. Koska Uotila haluaa säilyttää sekä runomitan että riimin, hän joutuu käyttämään sananlyhennyksiä ja -pidennyksiä sekä muuttamaan alkutekstin sanajärjestystä. Tämä alkutekstille tiukan uskollinen käännös on Danten säkeisiin verrattuna 'kalpeampi', mutta kokonaisuutena (varsinkin rytmillisesti) onnistunut. (Huhtala 1981, 144-145.)

Toinen suomennosote on Kaarlo Forsmanin kääntämä Helvetin viides laulu vuodelta 1898. Uotilan käännökseen verrattuna Forsmanin suomennos noudattaa täysin päinvastaisia periaatteita: se on täysin 'uudelleenrunoiltu' Kalevalanmitalle, jonka tehokeinoja, kuten toistoa ja kertoa, siinä käytetään niin ylen määrin, että Forsman on venytettyä Danten 142 säettä jopa 230 säkeeksi. Käännös on kaikin puolin niin vapaa, että siitä on vaikea erottaa Dantea lainkaan. (Huhtala 1981, 145-146.)

Otteita *Divina Commedista* on suomentanut myös Kaarlo Väinö Valve nimimerkillä V. Arti. Hänen käännöksensä Paratiisi-osan lauluista 27, 28 ja 30 ilmestyivät 1935, siis parikymmentä vuotta

Leinon suomennostyön jälkeen. Vaikka Arti on säilyttänyt alkutekstin mitan ja riimin, käännös on kuitenkin hyvin "vapaa" erityisesti sanaston valinnan osalta, jossa hän joutuu (mm. säilyttääkseen riimin) turvautumaan alkutekstistä varsin poikkeaviin ratkaisuihin, jopa kliseisiin.

Eino Leinon suomennos ⁵⁶. Tertiinimitaan Eino Leino oli tutustunut jo kouluaikana. Hyvän latinantaitonsa ansiosta Leino oppi pikaisesti italian kieltä ja pystyi siten tekemään Divina Comedian suomennoksensa italialaisen, Brunone Bianchin edition (11. p. 1896), pohjalta. Teoksen saksannosta (Otto Gildemeister, 4. p. 1905) Leino käytti käännöstyössä vain apuna - ennen kaikkea selitysten osalta. Jo Roomassa ollessaan Leino pystyi sekä lukemaan italialaista runoutta ja sanomalehtiä alkukielellä että ainakin ymmärtämään puhuttua kieltä. (Lilja 1985, 11, 26; Oksala 1986, 29-30; Onerva 1979, 300, 308.)

Jo ennen Rooman-matkaansa, eli kesäkuussa 1908, Leino julkaisi Päivässä "Jumalaisen näytelmän" ensimmäisen laulun ('Luonnos suomennokseen'). Siinä hän on säilyttänyt Danten tertiinien loppusoinnut. Lopullisessa suomennoksessaan Leino - samoin kuin Elina Vaarakin omassa käännöksessään - säilytti runomitan 11-tavuiset säkeet (endecasillabo), mutta luopui riimeistä. Tässä ratkaisussa katoaa valitettavasti yksi taso Danten käyttämästä kolmijaosta (teoksen kolme osaa, säkeistöissä kolme säettä, kolme samaa loppusointua kaavan aba, bcb, jne. mukaan), mutta se myös mahdollistaa suuremman tarkkuuden alkutekstiin nähden, eikä vähennä mitenkään teoksen poeettista arvoa. ⁵⁷ Esipuheessaan (s. 5-6) Leino selvittää asiaa:

Loppusoinnut ... ovat jätetyt pois osaksi siitä syystä, että käännös täten on voinut tulla tarkemmaksi ja sananmukaisemmaksi, osaksi siitä, että ne suomenkielessä tuskin olisivat teoksen runollista arvoa, saati sitten sen hartautta ja vakavaa mahtipontta lisänneet, osaksi siitä, että suomentaja on arvellut kielen muiden runokaunisteiden, kuten alkusoinnun ja ennen kaikkea poljennon, riittävän tässä tapauksessa alkutekstin ankaraa runollisuutta tulkitsemaan. Tämä on ollut myös 'Suomalaisen kirjallisuuden edistämisrahaston' kaunokirjallisen osaston mielipide.

⁵⁶ Teivas Oksala on teoksessaan *Eino Leinon tie Paltamosta Roomaan : Tutkielma runoilijan suhteesta antiikkiin ja klassiseen perintöön*, 1986, selvittellyt perusteellisesti myös Leinon suhteita Danteen: Leinon Dante-esseitä (Maailmankirjailijoiden projektin neljä esseettä, "Kiertue-essse", Dante-muisto), s. 29-35 ja hänen Rooman matkaansa ja Italian vaikutusta hänen tuotantoonsa s. 44-64. Pekka Lilja tarkastelee teoksessaan *Eino Leino ja Italia*, 1985, Leinon Italian matkaa ja sen vaikutusta kirjailijaan. (Tässä työssä olen jo maininnut Eino Leinon Italian matkasta s. 21 ja Suomalaisen kirjallisuuden edistämisvarojen toimeksiannosta s. 40.)

⁵⁷ Riimeistä luopuminen oli hyvä ratkaisu myös siitä syystä, että suomen kielessä - päinvastoin kuin italiassa - loppusoinnut eivät vie kertomusta eteenpäin (eivät synnytä 'eoppista imua') vaan pikemminkin kahlitsevat sitä.

Kyseinen rahasto oli jopa ehdottanut, että Leino voisi suomentaa 'Kiirastuli' ja 'Paratiisi' -osat selityksin varustettuina proosakäännöksinä, ellei suorastaan sivuuttaen ne yhteenvedonomaisesti.⁵⁸ (Huhtala 1981, 148-149.)

Leinon suomennostyön aikoihin sanakatkojen käyttö runoudessa (myös alkuperäislyriikassa) oli aivan yleistä ja jopa suositeltavaa. Saadaksean säkeistä 11-tavuisia Leinokin käyttää niitä, mutta yllättävää kyllä, Helvetin ensimmäisen laulun riimillisessä 'luonnoksessa' vähemmän (12) kuin lopullisen version vastaavassa kohdassa (14). Ja vaikka Leino itse sanookin osittain korvaavansa riimien poisjättöä alkusoinnuilla, on niitä kuitenkin 'luonnoksessa' 24, ja lopullisessa vain 13. (Huhtala 1981, 151.)

Runomitan vaatimuksesta Leino joutuu myös 'keksimään' sanastollisia⁵⁹, luonnollisen kielen ilmauksista poikkeavia, uusmuodosteita, joiden määrää hän on tosin - odotetusti - saanut karsittua "luonnoksesta" lopulliseen versioon, mutta siinäkin niitä on liikaa - samoin kuin on Vaarankin käännöksessä. Leinon käyttämään sanastoon kuuluu myös runsaasti sekä arkaistisia että vain 'kirjakelessä' esiintyviä ilmauksia silloinkin kun Dante käyttää on tavanomaista kieltä. Esimerkiksi Helvetin ensimmäisen laulun säkeissä 68-69, jotka kuuluvat -

e li parenti miei furon lombardi,
Mantoani per patria ambedui

mun oli taatto, maammo Mantuasta
isäini luita maa Lombardian painaa

- ilmaukset 'taatto' ja 'maammo' ovat hyvin arkaistisia (kalevalaisia), kun taas 'maa Lombardian' on ns. 'korkeakirjallinen'. Suomennoksen säkeiden ilmaus: 'luita maa ... painaa' ei ole peräisin alkutekstistä, vaan Leinon omaa sepitettä. (Huhtala 1981, 150-151.)

⁵⁸ Leinon omin sanoin: " ... 'Kiirastuleen' ja 'Taivaaseen' nähden on komitea tehnyt sellaisen merkillisen kommervengin, että ne muka olisivat vain refereeraamalla ja proosaksi suomennettavat! Tulisi sangen epätaiteellinen laitos siitä, mutta suomenkansa ei kuulu vielä olevan kypsä muulle kuin "helvetille", arvattavasti ei suometajakaan." (Leinon kirje Otto Manniselle Roomasta 4.1.1909. - teoksesta Leino, Eino (1960-1962) Kirjeet I-IV (toim. Aarre M. Peltonen).

⁵⁹ Esim. termin 'candelabri' (Purgatorio 24: säkeet 50, 52) Leino suomentaa ensin muotoon 'kandelabrit' ja sitten 'tuohusjalat', vaikka käytettävänä olisi myös (yhtäläillä nelitavuinen) sana kyntteliköt. (Uotila 1991, 83).

Irrottautuessaan Danten sanamuodoista ja ilmauksista Leinon käännös tavoittaa kuitenkin - Vaaran suomennosta paremmin - alkutekstin voimalliset, ankarat ja jylhät sävyt.

Elina Vaaran suomennos. Viisikymmentä vuotta Eino Leinon suomennosta myöhemmin Elina Vaara teki *Divina Commedista* uuden käännöksen, joka ilmestyi 1963, sillä - koska kyse on hyvin nuoresta kirjakielestä - Leinon kielenkäyttö alkoi jo tuntua liian vanhahtavalle. Leinon käännöksestä oli myös löydetty joitakin virheitä, joista osan Vaara kylläkin siirtää myös omaan suomennokseensa ⁶⁰.

Elina Vaaran tavoitteena on siis käännöksen suurempi tarkkuus, uskollisuus alkutekstille ja ennen kaikkea kielenkäytön nykyaikaistaminen. Kuitenkin myös Vaara joutuu turvautumaan sanastollisiin uusmuodosteisiin, arkaismeihin ja 'korkeakirjallisiin' ilmauksiin silloinkin kun Danten sanonta on tavallista vaatimatonta kieltä. (Huhtala 1981, 153).

Leinon suomennokseen verrattuna nykykielisemmässä käännöksessään Vaara turvautuu toistuvasti motivoimattomiin säkeen-, jopa säkeistön ylityksiin, käyttää vähemmän alkusointuja ja aloittaa säkeen "epäjambinomaisesti" useammin kuin Leino ⁶¹ (Oksala 1986, 31). Osaltaan säkeenylitysten runsautta ja mutkikkaita sanakäänteitä voi selittää sillä, että 1960-luvulla ei voinut enää turvautua sanakatkoihin, osaltaan siihen lienee syynä liiallinen täsmällisyyteen pyrkiminen, joka puolestaan köyhdyttää runokuvia (Bassnett ⁶² 1995, 124; Huhtala 1981, 153).

Kokonaisuutta ajatellen Vaaran käännös on kuitenkin useimmiten tarkempi, alkutekstille uskollisempi ja nykyaikaisempi, mutta kielikuvat ovat Leinolla tehokkaampia ja hän tavoittaa "Danten jyrkän stroofirakenteen" paremmin. (Bassnett 1995, 123; Lilja 1985, 36; Oksala 1986, 30.)

⁶⁰ Teivas Oksala (1986) osoittaa erään Leinolta periytyvän tulkintavirheen teoksessaan s. 34 (ja viite 13, s. 227).

⁶¹ Teivas Oksala (1986) on vertaillut alkusointujen ja "epäjambinomaisten" aloitusten määriä Helvetin viidennen laulun käännöksissä: ks. viite 9, s.227, ja Aarre Huhtala (1981) säkeenylityksiä, s. 152-153.

⁶² Danten suomennosten vertailua ei ole tehnyt *Teoksesta toiseen* -kirjan kirjoittaja Susan Bassnett, vaan yksi sen kääntäjistä, tai paremminkin 'uudelleenkirjoittajista', joka ko. jaksossa - 'Runouden kääntäminen', s. 101-125 - on Reetu Kurkijärvi.

Teoksen ehkä tunnetuimmissa säkeissä (Helvetin 3. laulu 3 ensimmäistä säkeistöä) Leinon suomennos on kuitenkin alkutekstiä monelta osin paremmin vastaava, ja viimeiseltä säkeeltään suorastaan sananparreksi vakiintunut:

Per me si va ne la città dolente,
per me si va ne l'eterno dolore,
per me si va tra la perduta gente.

Giustitia mosse il mio alto fattore:
fecemi la divina potestate,
la somma sapienza e 'l primo amore.

Dinanzi a me non fuor cose create
se non eterne, e io eterna duro.
Lasciate ogni speranza, voi ch' entrate.

Ma johdan kaupunkihin kärsimyksen,
ma johdan tuskaan iankaikkiseen
ma johdan kadotetun kansan joukkoon.

"Tuskien kaupunkiin vien portti minä,
tie kauttani käy iankaikkisvaivaan,
luo kadotettuun joukon johdan minä.

Oikeutta tahtoi ylväs Tekijäni:
loi minut jumalainen Kaikkivalta
ja suurin Viisus ja ensi Rakkaus.

Innoitti oikeus ylhän tekijäni,
loi minut kaikkimahti jumalainen
ja korkein viisus ja ensi rakkaus.

Mua ennen luotua ei ollut mitään,
ijäistä vain, myös itse kestän iki:
ken tästä käy, saa kaiken toivon heittää.
(Leino)

Ei luotuja mua ennen, iäiset vain,
kuin itse kestän iki: heittäkääte,
sisälle kävijät, pois kaikki toivo!"
(Vaara)

'Tradurre Dante'. Artikkelissaan 'Tradurre Dante' Eeva Uotila tarkastelee Oskar Uotilan Helvetin 3. laulun käännöstä ja vertailee sitä Eino Leinon ja Elina Vaaran suomennosten vastaaviin kohtiin. Eeva Uotilan mielestä Eino Leinon olisi pitänyt säilyttää tertsiniinien riimit ⁶³ (ottaen huomioon että se onnistui Oskar Uotilaltakin ilman että tämä olisi loitonnut alkutekstistä enempää kuin muutkaan kääntäjät) ja käyttää loppusointujen lisäksi myös enemmän alkusointuja (Uotila 1991, 76-77). ⁶⁴ Tarkastellessaan käännösten sanastoa Eeva Uotila löytää niistä useita virheitäkin, esim. säkeen 6 (ks. ed.) ilmauksen 'primo amore' merkitys on sama kuin 'Spirito Santo' eli Pyhä Henki. Oskar Uo-

⁶³ Ainutlaatuinen mielipide! - tietääkseni kukaan muu kuin Eeva Uotila ei liene esittänyt tällaista vaatimusta. (Vrt. s. 80.)

⁶⁴ Metriikan osalta Eeva Uotila (1991, 78-79) vertailee yksityiskohtaisesti esim. painon osumista 10. tavulle, tavuluvun poikkeamia 11:stä ja säkeen viimeisen sanan valintaa säkeenylitystapauksissa kunkin kääntäjän säkeissä Danten alkutekstiin verrattuna.

tila on suomentanut ilmauksen 'ensilemmeksi', Vaara kirjaimellisesti 'ensi rakkaudeksi' ja vain Leino on pyrkinyt korostamaan ilmauksen oikeaa tulkintaa käyttämällä isoa kirjainta: 'ensi Rakkaus'.⁶⁵ (Uotila 1991, 76-81.)

Yksi kaikkein vaikuttavimmista Danten käyttämistä retoorisista keinoista on anafora, jonka kuuluisin esimerkki lienee 3. laulun ensimmäinen säkeistö "Per me si va ..." (ks. ed.), jonka Oskar Uotila ja Eino Leino ovat säilyttäneet, mutta Elina Vaara sitä vastoin kadottanut kokonaan (Uotila 1991, 81-82). Alkutekstin painokas 'minä' esiintyy Vaaran käännöksessä vain ensimmäisessä ja kolmannessa säkeistössä, ja niissäkin vasta lopussa. Vaikka Leino on toteuttanut Danten säkeiden rakenteen toiston osalta johdonmukaisesti, hänen ratkaisunsa ("Ma johdan ...") ei kuitenkaan vastaa alkutekstiä merkitykseltään tai kieliopilliselta rakenteeltaan ('per me' - 'minun kauttani' + passiivinen 'si va' - 'mennään').⁶⁶

Varsinkin Leinon käännöstä Eeva Uotila moittii sanaston osalta: sanakatkot, arkaismit, kalevalaiset termit, liian triviaalit tai kansanomaiset sanat eivät useinkaan tyyllillisistä vastaa Danten alkutekstiä. (Uotila 1991, 1982-84.)

Arvostelut. Leinon suomennoksesta ovat kirjoittaneet arvosteluja Onni Okkonen (Valvoja 1913, 1914, 1915) ja Mikko V. Erich (Helsingin Sanomat 1913, 1913, 1914). Vaaran käännöksen on arvostellut Jaakko Ahokas (Suomalainen Suomi 1964). Vaaran suomennoksen ilmestyttyä Tuomas Anhava on kirjoittanut artikkelin, jonka mukaan hän pitää Vaaran käännöstä ehdottomasti parempa-

⁶⁵ Eeva Uotila (1991) on maininnut muita löytämiään väärin tulkittuja ilmauksia tai suoranaisia käännösvirheitä artikkelissaan s. 80-81; Esim. Danten (säe 27) 'suon di mano' -ilmauksen Leino - samoin kuin Vaarakin - on suomentanut 'käntenväännöksi'.

⁶⁶ Teivas Oksala (1995) on tehnyt ko. säkeistä kaksikin suomennosvaihtoehtoa, joista molemmat ovat ehdottomasti varsinaisten kääntäjien ratkaisuja paremmat:

Tie kauttani käy kaupunkiin vain tuskan,
tie kauttani käy loputtomaan vaivaan;
tie kauttani käy kiroton luo kansan. (a)

Tie tästä käy nyt kaupunkiin vain tuskan,
tie tästä käy vain loputtomaan vaivaan,
tie tästä käy luo kadotetun kansan. (b)

Vaihtoehdossa (a) Oksala on säilyttänyt kertojan /puhujan minä-muodon, (b) taas tulee lähemmäs alkutekstin tehoa siinä, että säkeet alkavat neljällä lähes yksitavuisella sanalla, ja muuttumattomana toistuva osa mahtuu neljää ensimmäiseen tavuun.

na, mutta sitä seurasi myös toinen, Tauno Nurmela Uudessa Suomessa ilmestynyt kritiikki, jossa päädytään päinvastaiseen tulokseen.⁶⁷

'Helveti'-osan arvostelussa Onni Okkonen pääasiassa kiittää Leinon "huolekkaasti suoritettua ja vuolaasti virtaavaa" suomennosta, sen "yleensä varsin täyteläistä ja paikoin mahtavaakin sanontaa". Leino on Okkosen mukaan kyennyt välttämään kuluneita sanontoja ja käyttänyt niiden sijaan onnistuneesti "kalevalaisia ja korventakaisia sanoja, joissa on leveyttä ja tehoisuutta". Leinon rytmiä kirjoittaja osin moittii, ja selvittelee artikkelissaan samalla metriikan alkeita. Okkonen on sitä mieltä, että juuri Leino taidoillaan olisi pystynyt tekemään käännöksen riimillisenäkin.

Kiirastuli-osaa koskevassa artikkelissa Okkonen paneutuu pääasiassa alkuteoksen selvittelyyn, ja huomauttaa mm. siitä, että tarkasti ottaen kiirastuli on katolisen opin mukaan vain purgatorion yksi osa. Viimeisenkin osan ilmestyttyä Okkonen kiteyttää Leinon työn "kulttuurivoitoksi", mutta esittää lopussa myös kriittisiä huomautuksia:

Jos suomennoksen rytmi esim. olisi ollut tahdikkaampi, olisi lukijan mielenkiinto kulkenut helpommin yli Danten skolastisten paikkojen; jos suomennoksen vakituinen "kaunistuskeino", alkusointu, olisi ollut valitumpaa, olisi vältetty paljon retoorisuuden leimaa; jos semmoisia hätämuotoja kuin "vieläi", "hävii", "hymyyvän" olisi kartettu, olisimme tunteneet itsemme varmemmiksi Danten "laulavan laivan" kannella. Sanat semmoiset kuin "Peritaatto" ja "yhteis-auttanehet" hymähdyttävät kenties joitakin lukijoita ylimalkaisella kalevalaisuudellaan ja osuustoiminta-hengellään. Yhdenmukaisuuden puutetta ilmenee etenkin siinä, että kaksoisääntiöt au ey j. n. e. ovat poljennossa tavatut milloin yhteen milloin erikseen.

Mikko V. Erichin arviointi Helveti-osan suomennoksesta julkaistiin Helsingin sanomien kahdessa perättäisessä numerossa helmikuussa 1913. Ensimmäisessä osassa kirjoittaja esittelee Dantea ja Divina Commediaa, mutta toisen osan lopussa hän esittää myös arvionsa käännöksestä. Erichin mukaan Leinon suomennos on "Danten runoilijahengen läpätunkema ja täydellisessä sopusoinnussa alkutekstin kauneuden kanssa", teksti on alkutekstiin verrattuna "tarkkaa ja sananmukaista" ja "rytmi ontuu vain harvoin". Kiirastuli ja Paratiisi -osat saavat Erichiltä yhtä ylistävän lausunnon kuin ensimmäinenkin osa. Hän kiittää Leinon syvällistä eläytymistä Danteen ja onnittelee tätä menestyksellisestä työstä, joka on merkkitapaus myös Suomen kirjallisuuden historiassa.

⁶⁷ Erichin arvostelua "referoin" Pekka Liljan (1985, s. 34-36) esittämien huomioiden pohjalta. Kahden viimemainitun artikkelin (Anhava, Nurmela) olemassaolosta olen saanut tiedon Teivas Oksalalta, mutta kyseisiä tekstejä en ole löytänyt käyttööni.

Jaakko Ahokas (1964) aloittaa artikkelinsa toteamalla että vieraskielisten klassikoiden käännöksiä on välillä syytä tomuttaa, "varsinkin silloin kun oma kieli muuttaa näköään yhtä nopeaan kuin seitsemännen kuilun kadotetut". Ahokkaan mielestä Leinon suomennoksen vanhahtava sävy oli alkanut käydä häiritseväksi, mutta hänen mielestään on kuitenkin vaikeaa arvioida kumpi käännös on parempi. Riimittömyyden molemmat kääntäjät korvaavat Ahokkaan mukaan luontevalla, "runoa luovalla" rytmillä. Vaaran käännös on nykyaikaisempi ja usein täsmällisempi alkutekstiin nähden, mutta rytmiltään jäykempi, kun taas Leinon suomennos on sointuvampi ja toisinaan jopa tarkempikin. Suomennosten eroja selvitellessään Ahokas ottaa esimerkiksi Helvetin 24. laulun säkeet 103-106:

Ja kun hän maassa hajonneena makas kokousi tuhka itsestänsä jälleen samana että taas hän seiso i heti. (Leino)	Tuhottu kun näin maassa virui, tuhka kokoontui itsestänsä entiselleen kuin taikaiskusta, sai hahmon saman. (Vaara)
---	---

"Taikaisku" on Vaaran omaa seipitettä, eikä sovi lainkaan Jumalan tahdon hallitsemaan paikkaan; Leinon käännös taas vastaa täysin alkutekstiä (per se stessa). Alkutekstin *distritto*-sanana Vaara on puolestaan kääntänyt sananmukaisella vastineella, ja Leino on vaihtanut sen tilalle 'hajonneena'-termin. Ahokkaan mukaan "Leinon rytmi pyrkii enemmän säkeen hahmottamiseen kokonaisuutena, välittämättä niinkään paljon yksityisistä sanoista tai niiden järjestyksestä, kun taas Vaara rakentaa säkeensä huolellisesti valikoiduista yksiköistä, joista jokainen säilyttää erilliset ominaisuutensa".

BOCCACCIO. Giovanni Boccaccion *Decameronesta* on julkaistu yhteensä seitsemän suomennosmonografiaa, joista vain yksi, Lahti & Hokkasen käännös kattaa koko alkuteoksen. Samoihin aikoihin kuin Joel Lehtonen suomensi ensimmäisiä otteita teoksesta, ilmestyivät myös ensimmäiset painetut osat ensin 'Kirjan' ja sittemmin Luukkosen ja Kumppaneiden kustantamana 1908-1910 nimellä *Boccaccion Decameron* (yhteensä neljä osaa ja yli 1000 sivua). Tässä ensimmäisessä versiossa ei mainita kääntäjää, mutta todennäköisesti se on suomennettu ruotsista. Seuraavaksi ilmestyi Joel Lehtosen käännös nimellä *Novelleja Giovanni Boccaccion Decameronesta* (1914). Lehtosen jälkeen suomennosvalikoimia ovat julkaisseet Hagar Olsson (1926) nimellä *Rakkaustarinoita Decameronista*, K. J. Muukkonen (1932) teoksen 'toisella nimellä' *Prinssi Galeotto eli jutelmia Decameronista*, osa 1, ja F. E. Wickström (1936) nimellä *Decamerone*, osa 1. Yhtä aikaa Lahti & Hokkasen suomennoksen ilmestymisen kanssa julkaistiin myös saksankielestä Anja Elenius-

Panzopouloksen tekemää käännöstä erillisinä niteinä, joista kuhunkin kuuluu yhden päivän kymmenen kertomusta, mutta tämä *Decamerone*-niminen 'sarja' lopetettiin seitsemännen päivän jälkeen. Ilmari Lahden ja Vilho Hokkasen suomennos, joka sisältää kehyskertomuksen ja kaikki sata novellia, ilmestyi 1947.

Boccaccion tuotannosta on *Decameronen* lisäksi suomennettu myös *Fiammetta* A. R. Koskimiehen kääntämänä 1952 ja 'Il Corbaccio eli Rakkauden labyrintti eli Vanhan variksen laulu suomenkielissä asussaan' osana Tauno Nurmelan kielitieteellistä tutkimusta *Vanha Varis eli tuntematon Boccaccio* 1975.

Ensimmäinen erillinen novelli Decameronesta (I:3) on julkaisu Turun Wiikko-Sanomissa 1825 ja seuraava ote Nuoren Voiman kirjallisessa liitteessä 1910. Nimellä 'Maallikko nolaa kekseliällä päähänpistolla munkkien ilkeän teeskentelyn' ilmestyi *Decameronen* novelli I:6 1912 ja nimellä 'Pyhimystaru' novelli I:1 1915. V. Hämeen-Anttilan suomentamina ja hänen toimittamassaan sarjassa *Hyvää yötä!* julkaistiin 'Metsästyshaukka' (V: 9) 1934 ja 'Kokki kerran pinteessä' (VI:4) 1937, ja Maailman mestarikertojia -sarjassa ilmestyi Arno Katermon suomentama 'Kertomus Decameronista' (VII:5) 1945. (Joel Lehtosen kääntämät lehdissä ja antologioissa julkaistut otteet alla.)⁶⁸

Joel Lehtosen suomennos. ⁶⁹ Jo ennen italian matkaansa 1907-1908 Lehtonen oli opiskellut italian kieltä ja perehtynyt renessanssia koskevaan kirjallisuuteen. Roomassa ollessaankin hän käänsi joidakin italialaiskirjailijoiden novelleja suomalaisiin lehtiin. Vuodenvaihteessa 1908-09 Lehtonen sai Suomalaisen kirjallisuuden edistämisvarojen rahastolta kovasti toivomansa toimeksiannon Decameronen suomentamiseen. ⁷⁰ (Saarenheimo 1991, 101-102.)

⁶⁸ Ulla Jokinen (1985, 73-76) on tarkastellut "eniten käännettyjä novelleja" saadakseen selville, "mitä aihepiirejä suomalaiset ovat suosineet". Hän on merkinnyt taulukkoon (s. 76) kunkin novellin käännökset joko L-kirjaimella, joka tarkoittaa esiintymistä Lehtosen käännösvalikoimassa tai x-kirjaimella, joka merkitsee yksittäistä novellia muussa julkaisussa. Merkkien runsaus taulukossa tietyn novellin kohdalla ei kuitenkaan osoita varsinaisesti käännösten suurta lukumäärää (sillä Lehtosen valikoimaan sisältyvä novelli on joissain tapauksissa julkaistu - täysin samana suomennoksena - myös lehdessä, tai se on otettu sellaisenaan Italian kirjallisuuden kultaiseen kirjaan), mutta se osoittaa kyllä tietyn novellin julkaisutiheyttä, mistä voisi päätellä sen saamaa arvostusta, erityistä kiinnostavuutta, tms.

⁶⁹ Lehtosen matkasta olen jo maininnut s. 20 ja 'Edistämisrahaston' tilauksesta s. 40.

⁷⁰ Decameronen suomennostyö oli luvattu ensin Onni Okkoselle.

Lehtonen olisi halunnut suomentaa Decameronen kokonaan, mutta 'rahasto' vaati karsintaa: se närkästytti Lehtosta, sillä hän pelkäsi "teoksesta tulevan arvottoman sen kautta, että 'valtion työssä' täytyy ottaa huomioon moraaliseikat, joilla ei taiteessa oikeastaan ole mitään tekemistä, sillä hyvän taiteen ikähän ei riipu moralisteista ollenkaan". (Saarenheimo 1991, 102-103.)

Muutamia Lehtosen suomentamia novelleja ilmestyi jo 1909 Valvojassa (I:1), Päivässä (IV:1) ja Punanen Viesti -lehdessä (VI:19). Lopullinen suomennosvalikoima, joka sisältää yhteensä 29 novellia, julkaistiin Otavan kustantamana 1914 ja 1972 siitä otettiin uusi erikoispainos (Ex Libris). Esipuheen alkuperäiseen versioon on kirjoittanut Werner Söderhjelm ja uuteen Rafael Koskimies. Italian kirjallisuuden kultaiseen kirjaan (1945) Tyyni Tuulio on valinnut näytteeksi Boccaccion pääteoksesta Lehtosen suomennosvalikoiman novellit I:3, V:9 ja VI:4.

Arvostelut. Lehtonen oli huolestunut hänen oman käännöstyönsä aikoihin markkinoille tulleesta Luukkosen ja Kumppaneiden Boccaccion Decameron -teoksesta, josta hän itse kirjoittaa, että "italiasta se *ei* ole käännetty" ... vaan "eräästä ruotsalaisesta hutilopainoksesta" ... "yleisön huonoja vaistoja sillä koetetaan ärsyttää, syrjäyttämällä luultavastikin taiteelliset näkökohdat". (Saarenheimo 1991, 103.)

Toisen arvioinnin kyseisestä suomennoksesta julkaisi E[ino] P[alola] Päivässä 1909 nimellä 'Boccaccio-käännös sekini'. Siinä Palola kehuu Lehtosen jo julkaistuja suomennosnäytteitä erinomaisiksi ja esittää närkästyttyään siitä että joku ylipäätään julkaisee toista suomennosta rinnan Lehtosen käännöstyön kanssa:

Hiukan sen jälkeen kun tuli julkisuuteen, että valtio aikoo kustantaa suomennoksen Boccaccion Decameroneen, herätti kiusallista huomiota se seikka, että eräs obskuuri tamperelainen yhtiö ilmoitti kustantavansa saman teoksen käännöksen. ... Jos koko homma itsessään, tarkoitan kilpailua valtion erityisen tarkoituksen kanssa, on moitittavaa, niin ei se tapa millä käännöstyö, eri tahoille jaettujen näytevihkojen mukaan on suoritettu, ansaitse minkäänlaista kannatusta.

Kun nyt kerran tahdotaan kääntää jotain vierasta kieltä, eiköhän silloin olisi välttämätöntä hankkia sellainen henkilö työn suorittajaksi, joka todella osaa kieltä, millä teos on kirjoitettu, etenkin kun on kysymys niin arvokkaasta ja kuuluisasta teoksesta kuin Decamerone on.

Palola löytää käännöksen jokaiselta sivulta useita kohtia, joissa kääntäjä on "seurannut ruotsinnoksen lauserakennetta ymmärtäen ajatuksen väärin". Suomennoksen nimettömäksi jäänyt kääntäjä

lisäksi jättää "usein pois sanoja, jopa lauseitakin pannen omiaan sijalle". "Mihinkä joutuu näin ollen Boccaccion henki ja tyyli? Kummastakaan ei suomennoksessa ole jälkeäkään".

Hienosta ylevästä taideteoksesta, mikä se todellisuudessa on, joutuu Decamerone tyydyttämään alhaisia aisteja ja intohimoja, kun kaikki tuo kaunis, jolla Boccaccio peittää muutamien novelliensa rivouden, otetaan pois. Boccaccio ei ole raaka kertoesaan aistillisimpiakaan juttuja; suomentajan käsissä hän muuttuu siksi.

Sitä vastoin Lehtosen "tyyli on Boccaccion rikasta rytmikästä proosaa". "Lauserakennus suomenkielen vaatimusten mukainen ja kirjailijan henki kulkee siinä herkkänä, nuorteana yhtähyvin kuin alkuteoksessa".

Toivomme että [Lehtosen suomennos] pian valmistuisi työntääkseen syrjään edellämainitun, kokonaan kelvottoman, sekä sitä paitsi moitittavan yrityksen.

Lehtosen suomennosta ovat arvioineet myös nimimerkki A-a. Kansakoulun Lehdessä 1915, joka toteaa, että "vaikean suomennostyön on ansiokkaasti, teoksen hengen ja sävyn vaatimuksia noudattaen tehnyt kirjailija Joel Lehtonen" ja Onni Okkonen Valvojassa samana vuonna. Aluksi Okkonen esittelee Boccaccion alkuteoksen esikuvia, sen 'keskiaikaista koomisuutta' ja 'gallialaista "rafinimenttiä"', mutta kiinnittää huomiota myös käännökseen:

Puheenaoleva suomennos, joka Boccaccion mutkallisen ja tarkkapiirteisen kielen vuoksi on ollut vaikea tehtävä, on huolellisesti ja sentään tarpeellisella rohkeudella suoritettu, niin että sen vaikutus vastaa jokseenkin uskollisesti alkuperäisen teoksen antamaa vaikutusta. Alkuperäinen tunnelma olisi vieläkin täydellisemmin säilynyt, jos Boccaccion arkaismit olisi korvattu useammin kuin on tapahtunut vastaavilla suomalaisilla vanhanaikuisilla sanoilla ja lausetavoilla.

Ilmari Lahden ja Vilho Hokkasen suomennos. Ainoan täydellisen suomennoksen Decameronesta ovat tehneet Turun klassillisen lyseon saksan- ja ranskan kielen lehtori, dosentti Ilmari Lahti ja toimittaja, kirjailija Vilho Hokkanen. Ulla Jokisen mukaan ovat kääntäneet teoksen suoraan italiankielisestä alkuteoksesta. Esipuheen tähän ensi kertaa 1947 julkaistuun suomennokseen on kirjoittanut Vihtori Laurila, ja siitä on otettu lukuisia uusia painoksia, viimeisin, 14. painos, 1995. (Jokinen 1985, 72.)

Arvostelu. Kai Laitinen on kirjoittanut arvostelun Lahti & Hokkasen suomennoksesta Suomalaiseen Suomeen 1948. 'Herra Boccaccio Firenzestä' -artikkelissaan Laitinen ensin analysoi alkuteosta ja kommentoi sitten käännoästä: "Ilmari Lahti ja Vilho Hokkanen, jotka ovat ilmeisesti pyrkineet

alkutekstin mahdollisimman sanatarkkaan ja uskolliseen tulkitsemiseen, ovat suorittaneet vaativan, mittasuhteiltaan jättäjäismäisen suomennostyönsä huolellisesti ja hyvin; vain joissakin kohdin alkukielen latinalaisen mutkikas lauserakenne näyttää temmanneen heidät mukaansa ja jättäneen suomalaiseseen tekstiin hieman liian 'italialaisilta' tuntuja sanakäänteitä".

Lehtosen ja Lahti & Hokkasen käännösten vertailua. Edellä siteeraamieni arvostelujen mukaan Lehtosen lauserakenne on suomen kielen mukainen (Palola), mutta käännös sisältää liian vähän vanhahtavia ilmauksia (Okkonen), kun taas Lahti & Hokkasen lauserakenne on välillä pikemminkin italian mukainen, ja käännös alkutekstiin nähden uskollinen ja sanatarkka (Laitinen).

Asia näyttäisi kuitenkin olevan juuri päinvastoin: Joel Lehtonen on seurannut alkutekstiä sekä lauserakenteen että sanaston osalta huomattavasti tarkemmin kuin Lahti ja Hokkanen, jotka pilkkovat Boccaccion usein hyvinkin pitkät ja monimutkaiset virkkeet useiksi lyhyemmiksi lauseiksi tai virkkeiksi, mutta jättävät sekä osia alkutekstistä kääntämättä että - vielä useammin - lisäävät suomennokseensa eräänlaisia "selittäviä" lauseita, joita ei ole alkutekstissä.

Seuraavassa täysin sattumanvaraisesti valittuna esimerkkinä ns. 'Metsästyshaukka'-novellin (IV:9) alku- ja loppuosat:

Era usato di dire, tra l'altre sue belle cose, che in Firenze fu già un giovane chiamato Federigo di messer Filippo Alberghi, in opera d'arme e in cortesia pregiato sopra ogn'altro donzel di Toscana. Il quale, sì come il più de' gentili uomini avviene, d'una gentil donna chiamata monna Giovanna s'innamorò, ne' suoi tempi tenuta delle più belle donne e delle più leggiandre che in Firenze fossero.

Hänellä oli tapana kertoa muiden kauniiden tarinain muassa firenzelaisestä nuorukaisesta Federigosta, Filippo Alberighin pojasta, jota pidettiin asetaitonsa ja hienojen tapojensa tähden suuremmissa arvossa kuin muita aatelisnuorukaisia koko Toscanassa. Hän rakastui useimpien aatelismiesten tapaan aateliseen naiseen, monna Giovannaan, jota aikoinaan pidettiin erittäin kauniina ja viehättävänä naisena. (Lehtonen)

Erityisen mielellään hän kertoi Filippo degli Alberighin pojasta Federigosta, nuoresta aatelismiehestä, joka oli aseleikeissä ja ritarillisissa tavoissa Toscanan parhaita ja siksi myös naisten suuressa suosiossa. Mutta Federigolle kävi samoin kuin Nastagiollekin. Hän rakastui erääseen nuoreen, ylhäiseen naiseen, jota aikoinaan pidettiin Firenzen kauneimpiin ja hurmaavimpiin naisiin kuuluvana - hänen nimensä oli Monna Giovanna - mutta hän oli onnettomuudeksi jo naimisissa. (Lahti ja Hokkanen)

Lehtonen on kääntänyt ensimmäisen virkkeen alkutekstin mukaisesti, myös ilmaukset 'oli tapana' ja 'muiden kauniiden tarinain muassa', sekä Federigon isän nimen. Boccaccion tekstin mukaan Federigo, kuten muutkin aatelismiehet, oli rakastunut ... eikä ollut itse naisten suosiossa, kuten Lahti & Hokkanen kääntävät. Täysin kääntäjäkaksikon omaa, alkutekstissä mainitsematonta sepitettä on lause "Mutta Federigolle kävi samoin kuin Nastagiollekin", samoin selittävä huomautus Giovannasta "... mutta hän oli onnettomuudeksi jo naimisissa", joka käy kyllä selville muutenkin myös Boccaccion ja Lehtosen teksteissä. Lause "hänen nimensä oli Monna Giovanna" Lahti & Hokkasen käännöksessä on suomalaista lukijaa harhaanjohtava, sillä italiaa taitamaton tuskin voi käsittää ettei 'monna' (kuten se on Lehtosen käännöksessä) ole nimi vaan vanha muoto termistä madonna (mia donna).

... il quale così fatta donna e cui egli cotanto amata avea, per moglie vedendosi, e oltre a ciò ricchissimo in letizia con lei, miglior massaiò fatto, terminò gli anni suoi.

Kun Federico oli saanut vaimokseen naisen, jota oli niin suuresti rakastanut ja joka sitä paitsi oli sangen rikas, hän eli sitten hänen kanssaan, aikaisempaa paremmin omaisuuttaan hoitaen, ilossa päiväinsä päähän. (Lehtonen)

Päästyään naimisiin niin kauan tavoittelemana naisen kanssa Federicosta tuli aivan toinen mies, ja tästä lähtien hän osasi pitää parempaa huolta omaisuudestaan. Hän elikin kunniallisen, uskollisen vaimonsa kanssa onnellisena monen monta vuotta. (Lahti ja Hokkanen)

Viimeisen virkkeen rakenne on Lehtosen suomennoksessa - mahdollisimman suuressa sanatarkkuudessaan - vaikeasti hahmotettavissa (eli ... hänen kanssaan ... ilossa), mutta täysin alkutekstin merkitystä noudattava (terminare-verbi on tässä yhteydessä korvattava toisella, sillä ilmauksella tarkoitetaan juuri iloista elämää eikä iloista kuolemaa). Lahti & Hokkasen suomennos sitä vastoin tarkentaa Federigon eläneen 'monen monta vuotta' alkutekstin ilmauksen 'gli anni suoi' (vuotensa, merkityksessä loppuelämänsä) sijasta ja tulkitsee Federigon muuttuneen 'aivan toiseksi mieheksi' (missä mielessä ?) ja korostaa oma-aloitteisesti Giovannan 'kunniallisuutta' ja 'uskollisuutta' (jota tämä oli ollut kaiken aikaa).

Näyttäisi siis siltä, että Lehtonen on noudattanut käännöksessään tarkasti alkutekstiä, kun taas Lahti & Hokkasen suomennos poikkeaa siitä jatkuvasti etenkin lisäyksien osalta ja niinkin erikoislaatuisissa tapauksissa kuin henkilön alkukielisessä nimessä (Filippo / degli / Alberighi). Tämä ei ole kuitenkaan todennäköistä, vaan ilmeistä on, että Lehtonen ja Lahti & Hokkanen ovat käyttäneet eri alkutekstejä, siis kääntäjäkaksikko on tehnyt suomenoksensa jonkun kriittisen editoin, selityksillä varustetun laitoksen perusteella - tai sitten he eivät olekaan tehneet käännöstä suo-

raan italian kielestä. Edellä mainitut kommentit Lahti & Hokkasen käännöksen vastaavuudesta lähtötekstiin nähden eivät näin ollen pidä paikkaansa.

Ulla Jokinen (1989, 58)⁷¹ on havainnut vastaavan eron käännösten lähtötekstien poikkeavuudessa, mistä johtuen ne eivät ole vertailukelpoisia, mutta hänenkin mukaansa Lehtosen loistava ja eloisa suomennos seuraa uskollisesti italialaista tekstiä jopa arkaistisia ja kansanomaisia sanontoja myöten, kun taas Lahti & Hokkanen käyttävät huomattavan vapaassa käännöksessään normaalia suomalaista proosatyylä. Saman asia vahvistavat edellisellä sivulla siteeratut katkelmat, jotka Lehtonen on kääntänyt mahdollisimman tarkasti italialaista alkutekstiä noudattaen.

⁷¹ Ulla Jokinen (1989) on vakuuttunut, että Lahti & Hokkanen tekivät oman käännöksensä suoraan italian kielestä ja epäilee Lehtosen mahdollisesti käyttäneen jotain muuta(kin) välikielistä käännöstä, mutta pari vuotta Jokisen artikkelin julkaisemisen jälkeen Eero Saarenheimo (1991, 101-103) osoitti Lehtosen todella osanneen italiaa ja tehneen suomennoksensa suoraan siitä.

2.2.3 Antologiat

Otteita italialaisesta kaunokirjallisuudesta on julkaistu ainakin 17 alla mainitussa antologiassa. Kaksi niistä, Hanna Andersinin *Nuori Italia* (1893) ja Tyyni Tuulion *Italian kirjallisuuden kultainen kirja* (1945) koostuvat pelkästään Italian kirjallisuudesta, muihin sisältyy otteita eri maiden kirjallisuudesta. Viidessä antologiassa on kussakin vain yksi näyte. Noin kaksi kolmasosaa antologioista koostuu joko vain proosa- tai proosa- ja runosuomennoksista. Pelkästään lyriikkaa sisältäviä antologioita ovat *Kaksikymmentäyksi Nobel-runoilijaa* (1976), *Maailmankirjallisuuden mestarilyriikkaa* (1967), *Rakkausrunoja* (1953), *Sata runoa* (1916) ja *Tuhat laulujen vuotta* (1957).

ANTOLOGIOITA:

Aikamme parhaita rakkauskertomuksia / valikoinut Erkki Reenpää. - Helsinki : Otava, 1954. - 424, [2] s.

Elämän pyhiinvaellusteiltä : kokoelma eri kirjailijain kertomuksia / julk. Ilmari Salonen. - Helsinki : Otava, 1923. - 282 s. - (Kristillisen taideseuran julkaisuja)

Hyvää yötä : hetki lepoa kunnes nukutte / toim. V. Hämeen-Anttila. - Hämeenlinna : Karisto, 1934. - 484 s.

(Hyvää yötä!) Kahdestoista "Hyvää yötä!" : hetki lepoa kunnes nukutte / toim. Martti Qvist. - Hämeenlinna : Karisto, 1961. - 225, [3] s. : kuv.

Ikuisia ajatuksia / [toim. Martti Haavio]. Porvoo: WSOY, 1926. - 447, [1] s.

6. p. - [Porvoo Hki] : WSOY, 1972. - 1011, [1] s. - ISBN: 951-0-01881-3 - ISBN: 951-0-01882-1 (sid.). - 7. p. 1976. - 8. p. [64. tuhat] 1981. - 9. p., 67. tuhat 1986. - 10. p. 1988. - 11.-12. p. 1992. - 13. p. 1993. - 14.-15. p. 1994. - 16. p. 1995. - 17. p. 1996

Iloitse kanssani : valikoima huumoria luettavaksi ja lausuttavaksi / koonn. Terttu Pajunen-Kivikäs. - Jyväskylä : Gummerus, 1945. - [2], 502 s. - 2. p. 1946

Italian kirjallisuuden kultainen kirja / toimittanut Tyyni Tuulio. - Porvoo : WSOY, 1945. - [2], 743 s. - (Maailmankirjallisuuden kultainen kirja)

Kaksikymmentäyksi Nobel-runoilijaa / Aale Tynni ; suom. Tuomas Anhava ... [et al.] - Porvoo Helsinki : WSOY, 1976. - 301, [1] s. - (Nobel). ISBN: 951-0-07416-0 (nid.)

Lapsi maailmankirjallisuudessa / toimittanut I. Havu ; kuvat valinnut Teodor Schalin. - Turku : Kirjokansi, 1946. - : [2], 449, [5] s., 18 kuval. : kuv.

Maailman mestarikertoja : kokoelma tunnettujen kirjailijoiden edustavimpia tuotteita. OSA: 1-2 / suom. Arno Katermo. - Lahti : Mantere, 1945. - 2 nid. ([2], 480, [1] s., [2], 477, [1] s.)

Maailmankirjallisuuden mestariilyriikkaa / Valikoinut Maunu Niinistö ; Kuvituksena seuraavien taiteilijoiden graafisia töitä: Rafael... - Porvoo Hki : WS, 1967. - 198 s. : kuv.

Maailmankirjallisuuden mestarinovelleja / valikoinut Aulis Ojajärvi ; suom. Ilmari Lahti...[et al.]
Porvoo : WSOY, 1961. - 308 s. - 2. p. 1962. - 4. p. 1972. - 5. p. 1987. - 6. p. 1990. - ISBN (OSA): 951-0-14291-3 (nid.)

Nobel-kirjailijat : maailmankirjallisuuden mestarit

- OSA: 1 [Hki] : Otava : Valitut palat, 1977. - 459 s. : kuv.
Sisältää: Nobel-kirjailijat v. 1901-1920
ISBN: 951-1-04343-9 (sid.) - ISBN (OSA): 951-1-04344-7 (sid.)
- OSA: 2 [Hki] : Otava : Valitut palat, 1977. -): 480 s. : kuv.
Sisältää: Nobel-kirjailijat 1921-1938
ISBN: 951-1-04343-9 (sid.) - ISBN (OSA): 951-1-04345-5 (sid.)
- OSA: 3 [Hki] : Otava : Valitut palat, 1977. -): 458 s. : kuv.
Sisältää: Nobel-kirjailijat v. 1939-1960
ISBN: 951-1-04343-9 (sid.) - ISBN (OSA): 951-1-04346-3 (sid.)
- OSA: 4 [Hki] : Otava : Valitut palat, 1977. - 456 s. : kuv.
Sisältää: Nobel-kirjailijat v. 1961-1976
ISBN: 951-1-04343-9 (sid.) - ISBN (OSA): 951-1-04347-1 (sid.)

Nuori Itaalia / suom. Hanna Andersin. - Helsinki : Otava, 1893. - 215 s. - (Otavan helppohintainen kirjasto ; 4)

Kokoelmassa on kertomuksia seuraavilta kirjailijoilta: Luigi Capuana, Giovanni Verga, Matilde Serao, Edmondo de Amicis ja Giuseppe Giacosa

Rakkausrunoja : valikoima maailmankirjallisuudesta / kuvittanut Anneli Qveflander. - Helsinki : Otava, 1953. - 254 s. : kuv.

Sata runoa : valikoituja maailmankirjallisuudesta / suom. Valter Juva. - Porvoo : WSOY, 1916. - XI, 240 s.

2. p. - Porvoo : Söderström, 1926. - 249 s.

Sata tarinaa tulipunaisesta kukasta : Decameronesta Emmanuelleen / juontotarinat Hannu Tarmio ; toim. Sirkku Klemola. - Porvoo Hki Juva : WSOY, 1988. - 825, [1] s. - 2. p. 1998. - ISBN: 951-0-15133-5 (sid.) . - Hki : Suuri suomalainen kirjakerho, 1989 (WSOY). - 816 s. - ISBN: 951-643-299-9 (sid.)

Tuhat laulujen vuotta : valikoima länsimaista lyriikkaa / toim. ja suom. Aale Tynni ; teoksessa on toimittajan omien suomennosten ohella käännöksiä seuraavilta runoilijoilta: Tuomas Anhava ... [et al.]. - Porvoo : WSOY, 1957. - XXIII, [I], 866, [1] s.

Tuhat laulujen vuotta : valikoima länsimaista lyriikkaa / toim. ja suom. Aale Tynni & [Otto Manninen]

Uus. ja täyd. laitos

[Porvoo] [Helsinki] : WSOY, 1974. - X, 1127, [1] s.

Alkutekstein varustettu laitos

ISBN: 951-0-06216-2 (sid.) - ISBN: 951-0-6217-0 (1/2 n.)

Ensimmäinen italialaisen kirjallisuuden antologia, Hanna Andersinin suomentama ja toimittama teos, *Nuori Italia* ilmestyi jo 1893. Se sisältää novelleja ja otteita muista proosateoksista Luigi Capuanalta ('Käräjissä', 'Kilpailua'), Giovanni Vergalta ('Yksinkertainen juttu', 'Rosso Malpelo', 'Rakkautta'), Matilde Seraolta ('Asentoon!'), Edmondo de Amicisilta ('Muuan yömarssi', 'Koulu kodissa') ja Giuseppe Giacosalta ('Kaksi metsästäjää', 'Minuetti').

Seuraavaksi julkaistiin *Sata runoa*, jotka on maailmankirjallisuudesta valikoinut ja suomentanut Valter Juva (1916). Tähän teokseen sisältyy yksi italialainen, Vincenzo da Filicajan, runo. 1920-luvulla ilmestyivät *Elämän pyhiinvaellusteitä*, jonka ainoa italialainen kertomus on De Amicisilta, sekä *Ikuisia ajatuksia*, jossa italialaisia edustaa pelkästään Fransiskus Assisilainen.

Ensin Väinö Hämeen-Anttilan ja sittemmin Martti Qvistin toimittama *Hyvää Yötä* -sarjajulkaisu koostuu "eri maiden kertomuskirjallisuudesta". Sen ensimmäinen osa ilmestyi 1934, ja viimeinen, kahdestoista osa, 1961, jona aikana eri niteissä oli julkaistu kaksi Boccaccion novellia ('Metsästyshaukka', 'Kokki kerran pinteessä'), Machiavellin 'Naisen pahuus', Vergan 'Maalaiskunnia', D'Annunzion 'Sankari' ja näytteet Giovanbattista Giraldi Cintion, Ser Giovannin, Benvenuto Cellinin, Alba de Cèspedesin ja Luigi Pirandellon tuotannosta.

1940-luvun puolivälissä ilmestyi peräti neljä antologiaa. Ehdottomasti tärkein on Maailmankirjallisuuden kultainen kirja -sarjan Italian kirjallisuutta käsittelevä osa, jonka on toimittanut Tyyni Tuulio 1945. *Italian kirjallisuuden kultainen kirja* on ainutlaatuinen kokonaisuus sekä Italian kirjallisuushistoriasta että sen kaunokirjallisuuden kehityksestä. Suurin osa monipuolisista ja ajallisesti varsin kattavista lyriikka-, epiikka- ja draamanäytteistä on Tyyni Tuulion suomentamia. Ilman tätä kokoelmaa kuva Italian kirjallisuudesta jäisi Suomessa varsin puutteelliseksi.⁷²

Iloitse kanssani - valikoima huumoria luettavaksi ja lausuttavaksi - ilmestyi 1945. Sen on koonnut Terttu Pajunen-Kivikäs, ja sen ainoa italialainen näyte on Giovanni Papinin tuotantoa. Samoin 1945 julkaistiin *Maailman mestarikertoja* - kokoelma tunnettujen kirjailijoiden edustavimpia tuotteita, johon on valittu Italian kirjallisuuden edustajiksi Matteo Bandello, Giovanni Boccaccio ja Ben-

⁷² *Italian kirjallisuuden kultaiseen kirjaan* palaan vielä sivulla 95.

venuto Cellini. Suomennokset ovat Arno Katermon.⁷³ Antologia *Lapsi maailmankirjallisuudessa* (1946) sisältää lasta kuvaavat katkelmat Silvio Pellicon 'Vankeuteni', Edmondo de Amicisin 'Sydän' ja Giovanni Papinin 'Sanovat miehen sammuneen' -romaaneista.

1953 julkaistiin valikoima *Rakkausrunoja* ja 1954 *Aikamme parhaita rakkauskertomuksia*, johon sisältyy ote Luigi Pirandellon tuotannosta. *Rakkausrunoja*-kokoelmassa on runoja (tai katkelmia) peräti 14 italialaiselta lyyrikolta. Puolet teoksen runoista on suomentanut Aale Tynni; muut kääntäjät ovat Saima Harmaja, Sirkka Selja, Yrjö Kaijärvi, Elsa Tervo, Mirjam Polkunen ja Yrjö Jylhä.

Runoantologioista - Italiankin osalta - ehdottomasti merkittävin on kuitenkin *Tuhat laulujen vuotta*, jonka Aale Tynni toimitti ja suomensi ensi kerran 1957 ja täydensi sitten 1974. Uudistetun laitoksen italialaisista runoista enää kaksi on Otto Mannisen suomennoksia, kaikki muut Aale Tynnin omia. Tämä kokoelma antaa hyvän yleiskuvan italialaisen lyriikan kehityksestä - kaikilta tärkeimmiltä runoilijoilta on teoksessa näyte - ja samalla mahdollisuuden verrata eri maiden runoutta keskenään.

Maailmankirjallisuuden mestarinovelleja (1961) -valikoimaan sisältyy Boccaccion Decamerone-otteen lisäksi näytteet Italo Calvinolta ja Alberto Moravialta. *Maailmankirjallisuuden mestari-lyriikkaa* (1967) -teoksen italialaiset näytteet ovat Danten, Petrarcan ja Leopardin runoutta. Aale Tynnin toimittama *Kaksikymmentäyksi Nobel-runoilijaa*, joka ilmestyi 1976, sisältää luonnollisesti Giosuè Carduccin, Eugenio Montalen ja Salvatore Quasimodon runoutta. Aale Tynnin käännösten ohella teoksessa on V. A. Koskenniemen, Saima Harmajan, Yrjö Kaijärven ja Kaarlo Sarkian Carducci-suomennoksia sekä Elli-Kaija Könkään ja Mirjam Polkusen Quasimodon runojen käännöksiä. *Nobel-kirjailijat* -teokseen, joka julkaistiin neliosaisena 1977, sisältyvät edellä mainittujen lyyrikkojen tuotannosta Carduccin viisi runoa Jaakko Ahokkaan suomentamina, Montalelta neljä runoa Mirjam Polkusen kääntäminä ja Quasimodon kahdeksan runoa Elli-Kaija Könkään suomennoksina, sekä Grazia Deleddalta novelli Kolme veljestä ja Luigi Pirandelloilta novelli Matka. 1988 julkaistussa *Sata tarinaa tulipunaisesta kukasta* -antologiassa edustavat italialaiskirjailijoita Giovanni Boccaccio ja Alberto Moravia.

⁷³ Arno Katermon kääntämänä on julkaistu myös antologia *Maailman mestariseikkailijoita* : kokoelma tunnettujen kirjailijoiden edustavimpia tuotteita (2 nid ; Lahti : Mantere, 1946.), johon sisältyy kertomuksia mm. Giacomo Casanovan ja Marco Polon retkistä.

Italian kirjallisuuden kultainen kirja. ⁷⁴ Tyyni Tuulio ei ole pelkästään koonnut tähän 1945 julkaistuun teokseen - edelleenkin - kaikkein laajinta ja monipuolisinta näytevalikoimaa italialaisesta kirjallisuudesta suomenksi käännettynä, vaan hän on kirjoittanut siihen myös - edelleenkin - ainoan suomenkielisen Italian kirjallisuus- ja kulttuurihistorian, tai kuten Tuulio itse sanoo, sivistyshistorian, katsauksen.

Teoksen alussa on yleisesittely Italian kirjallisuuden luonteesta, sen ominaispiirteistä, joista Tuulio painottaa erityisesti klassisen perinteen, roomalaisen tradition, jatkuvuutta, joka on huomattavasti katolista perinnettäkin vahvempi. Italian kirjallisuuden "epätasaista kehitysviivaa" Tuulio (1945, 13) kuvaa seuraavin sanoin:

... on Italiassa ehdoton lumihuippunsa Dante, jonka tasolle yksikään toinen ei nouse, suuret neronsa Leonardo ja Michelangelo, joiden pääpanos tosin ei kuulu kirjallisuuden alalle, ja useita sangen korkeita huippuja - Petrarca, Ariosto, Manzoni, Leopardi ym. - mutta huippujen ja ylänköjen välillä on melko syviä laaksoja, jotka alentavat keskitasoa, tyhjiä ja onttoja ajanjaksoja, jolloin helki lepää - tai toimii toisilla aloilla.

Siten Italian kirjallisuuden historiaakaan ei voida käsitellä selvinä toisistaan eroavina ajanjaksoina, vaan joko vuosisatoina, tai tärkeimpien kirjailijoiden mukaan niin, että muut liitetään heidän piiriinsä. Tuulio on tässä omassa teoksessaan tavallaan yhdistänyt nämä molemmat lähtökohdat, ja seurailee pääpiirteissään (Hauvetten) jaottelua: "Alkuvaiheet Danten kuolemaan saakka, Renessanssi, Klassismi, rappeutumiskausi, Risorgimento ja Uusi Italia". (Tuulio 1945, 14.)

Alkukatsauksen jälkeen teos etenee - rakenteellisesti - kirjailija- (tai kirjoittaja-) nimestä toiseen syntymäaikojen mukaisessa kronologisessa järjestyksessä niin että ensin tulee Tuulion kirjoittama esittely ja sen perään näytteet tuotannosta. Kunkin henkilön esittelyyn sisältyy elämänvaiheiden ja tuotannon luonnehdintaa, mutta myös kyseisen ajan valtiollisen tilanteen, aate- ja kirjallisuushistoriallisten muutosten ja kirjalliset piirien ('Akatemioiden' ja lehtien) selvittelyä. Varsin mielenkiintoisesti Tuulio myös yhdistää samojen kirjallisten vaikutteiden piiriin kuuluvia kirjailijoita toisiinsa viittaamalla aina edeltäjiin ja muihin aikalaiskirjailijoihin. Ensimmäiset viittaukset ovat pelkästään italialaiskirjailijoiden välisiä, esimerkiksi Danteen, Petrarcaan ja Boccaccioon Tuulio liittyy muut varhaiset 'dolce stil nuovon' -runoilijat, *Novellinon* ja muut novellin lajihistorian kannalta oleelliset teokset, jne. Vähitellen vaikutuspiiri laajenee ja kansainvälistyy, mutta viittaukset ulkomaalaisiin

⁷⁴ Italian kirjallisuuden kultaisen kirjan sisällysluettelo on LIITTEENÄ 4 A.

kirjailijoihin vaikutteiden antajina tai esikuvina yleistyvät vasta 1800-luvulla, mikä tulee hienosti esiin Tuulio tekstissä.

Italian kirjallisuuden kultainen kirja alkaa aivan alusta, eli Fransiscus Assisilaisesta, joka on kirjoittanut ensimmäisen arvonsa säilyttäneen kansankielisen runon, vaikka hänen toimintansa pääpaino ei ollutkaan runoilijantyössä. Fransiscus voitaneen kuitenkin lukea mukaan myös kaunokirjailijoiden joukkoon, kuten Lorenzo de'Medici, Niccolò Macchiavelli, Michelangelo Buonarroti, Francesco Redi ⁷⁵, Silvio Pellico ⁷⁶, ja ehkä jokunen muukin, vaikka heidän merkittävin elämäntyönsä kuuluukin toiselle alalle. Koko teoksen henkilögalleria huomioiden noin kolmannes kirjoittajista, joilta on tekstinäytteitä, on muita kulttuurihistoriallisesti merkittäviä vaikuttajahenkilöitä kuin kirjailijoita. Mukaan on otettu löytöretkeilijä Marco Polo, kirkon edustajia tai katolista oppia vastustavia ajattelijoita (Jacopo Passavanti, Katariina Sienalainen, Bernardino Sienalainen, Girolamo Savonarola, Giordano Bruno), filosofeja (Giambattista Vico, Benedetto Croce), monia historioitsijoita (Dino Compagni, Jacopo Nadi, Francesco Guicciardini, Massimo d'Azeglio), taidehistorioitsijoita ja kuvataiteilijoita (Lorenzo Ghiberti ⁷⁷, Benvenuto Cellini, Giorgio Vasari), tiedemiehiä (Galileo Galilei, Leonardo da Vinci), hovietiketin edustajia (Baldassare Castiglione), valtiomiehiä tai risorgimento-sankareita (Giuseppe Mazzini, Giuseppe Cesare Abba) ja kirjallisuuden tutkijoista Francesco De Sanctis, jonka tulkintoja Tuuliokin usein lainaa.

Varsinaisten kirjailijoiden osalta Tuulio käsittelee aihettaan sitä perusteellisemmin mitä varhaisemmasta ajasta kyse. Painopiste jää ehkä hiukkasen liikaa ensimmäisiin vuosisatoihin, jotka toki ovat 'huippukautta', jota seurasivat vähemmän arvokasta tuotantoa luoneet vuosisadat: Dante saa osakseen ansaitsemansa runsaat seitsemänkymmentä sivua, ja kaikkiaan varhais- ja täysrenesanssin kirjailijat on esitetty varsin kattavasti. Vaikka 'Seicenton' ja 'Settecenton' osuus on huomattavan suppea, niistä tuskin jää puuttumaan yhtään merkittävää nimeä, sillä kirjallisuuden elpyminen alkoi vasta valtiollisen yhdistymisen aatteiden leviämisen myötä. 1800-luvun kirjailijoista suuret isänmaalliset "romantikot" Foscolo, Manzoni ja Leopardi kuuluvat luonnollisestikin mu-

⁷⁵ luonnontieteilijä

⁷⁶ Valtiollisen toiminnan seurauksena vankeus, jota kuuluisa teos kuvaa, mutta myös kaunokirjallista nuoruudentuotantoa, esim. murhenäytelmä (ja sittemmin ooppera) *Francesca da Rimini*.

⁷⁷ Ghibertin kuolematon maine tosin perustuu häneen tekemäänsä "paratiisin porttiin" eli Firenzen kastekappelin pronssiovien reliefeihin.

kaan, samoin klassistirunoilija Giosuè Carducci, ja italialaisen realismin, verismin, luoja Giovanni Verga, joiden mukana päästään jo tämän vuosisadan vaihteen molemmin puolin teoksiaan julkaisseiden kirjailijoiden pariin, joita toivoisi mukana olevan enemmänkin⁷⁸, mutta varsinkin 1900-luvun alussa ilmestyneiden teosten osalta puutteellisuudet ovat täysin ymmärrettäviä, kun ottaa huomioon, että Tuulio alkoi tehdä tätä antologiaa jo 1930-luvun lopulla, joten kyse oli aikalaikirjailijoiden lähes tuoreista teoksista.

Tämä antologia toteuttaa kirjallisuushistoriallisen kaanonin paljon täydellisemmin kuin monografiateoksina julkaistut suomennokset, ja erityisen ansiokkaasti siinä mielessä, että merkittävimmän tuotantonsa lyyrikkoina luoneilta kirjailijoilta on mukaan otettu runonäytteitä, toisin kuin monografioiden kohdalla. (Tämän mahdollistaa teoksen antologialuonne, joka luonnollisestikin suosii lyhytmuotoisia sepitteitä, mutta toisaalta tietysti rajoittaa eeposten tai romaanien kirjoittajien tuotannon esittelymahdollisuuksia.)

Tärkeimmät lyriikan antologiat. Pelkästään runoista koostuvista antologioista merkittävimmät ovat valikoima *Rakkausrunoja* maailmankirjallisuudesta (1953) ja Aale Tynnin toimittamat *Tuhat laulujen vuotta*, jonka ensimmäinen laitos ilmestyi 1957 ja uudistettu 1974, ja *Kaksikymmentäyksi Nobel-runoilijaa* (1976).

⁷⁸ Mukana saisi olla ainakin Marinetti futurismi-julistuksineen, ja ehkäpä esim. Clemente Rèbora, Camillo Sbarbaro, Corrado Govoni, Corrado Alvaro ja Carlo Emilio Gadda, ehdottomasti Italo Svevo, Marino Moretti ja Ignazio Silone, joilta kaikilta on suomennettu kokonaisia teoksiakin, ja hermeetikkorunoilijoista - Ungarettin ohella - useampia, vaikkapa Vincenzo Cardarellin, Alfonso Gattón, Leonardo Sinisgallin, Mario Luzin, tai ainakin Umberto Saba, Eugenio Montalen ja Salvatore Quasimodon tuotantoa.

Oheiseen luetteloon olen koonnut tärkeimpiin antologioihin eli *Italian kirjallisuuden kultaiseen kirjaan*, edellä mainittuihin tärkeimpiin runoantologioihin, ja *Nobel-kirjailijat* -teokseen sisältyvien suomennosten ⁷⁹ kääntäjät ⁸⁰ :

"Antologiakääntäjät"	IKKK	RR	TLV -57	21 NOB.R.	NOB.K.	monogr.
Ahokas, Jaakko	---	---	---	---	NOB.K.	
Arti, V.	IKKK					
Erich, Mikko V.	IKKK					1
Hahl, Jalmari	IKKK					9
Harmaja, Saima	IKKK	RR	---	21 NOB.R.		
Hollo, J. A.	IKKK					4
Jokinen, Ulla-Kaarina	---	---	---	---	NOB.K.	18
Jylhä, Yrjö	IKKK	RR				
Kaijärvi, Yrjö	IKKK	RR	TLV -57	21 NOB.R.		3
Kallio-Visapää, Sinikka	---	---	---	---	NOB.K.	
Koskenniemi, V. A.	IKKK	---	---	21 NOB.R.		
Köngäs, Elli-Kaija	---	---	---	21 NOB.R.	NOB.K.	1
Lehtonen, Joel	IKKK					1
Leino, Eino	IKKK					1
Lyy, Toivo	IKKK					
Manninen, Otto	IKKK	---	TLV -57 *			
Polkunen, Mirjam	---	RR	---	21 NOB.R.	NOB.K.	4
Sarkia, Kaarlo	IKKK	---	TLV -57	21 NOB.R.		
Selja, Sirkka	---	RR				
Tervo, Elsa	IKKK	RR				2
Tuulio, O. J.	IKKK	---	TLV -57			
Tuulio, Tyyni	IKKK	---	TLV -57			3
Tynni, Aale	IKKK	RR	TLV -57 *	21 NOB.R.		
Vaara, Elina	IKKK	---	TLV -57			3
Viljanen, Lauri	IKKK	---	TLV -57			

⁷⁹ **Lyhenteet:** **IKKK** - Italian kirjallisuuden kultainen kirja. 1945; **TLV -57** - Tuhat laulujen vuotta, 1957-laitos & * - myös Tuhat laulujen vuotta, 1974-laitos; **RR** - Rakkausrunoja. 1953; **21 NOB.R.** - Kaksikymmentäyksi Nobel-runoilijaa. 1976; **NOB.K.** - Nobel-kirjailijat. 1-4. 1977; Sarakemerkintä 'monorg.' - ko.kääntäjän suomentamien monografiateosten lukumäärä.

⁸⁰ *Italian kirjallisuuden kultaisen kirjan* osalta suomentajien luettelosta olen tässä kohdin jättänyt pois ne kääntäjät, jotka ovat suomentaneet pelkästään muuta kuin kaunokirjallisuutta: Halonen, Maija (Cellinin Oma-elämäkerta), Hedman, Valfrid (Papinin Kristuksen historia), Heurlin, Kaarlo af (Macchiavellin Mietteitä Liviuksen ...), Kallio, O. A. (Macchiavellin Ruhtinas), Palmén, Hjalmar F. (Pellicon Vankeuteni) ja Vasara, Helvi (Savonarolan Kirje).

Tyyni Tuulio on itse suomentanut lähes kaikki *Italian kirjallisuuden kultaiseen kirjaan* sisältyvät proosanäytteet eli melkein viideltäkymmeneltä eri kirjoittajalta kultakin useimmiten pari kolme tekstikatkelmaa. O. J. Tuulion suomennosten lisäksi muut kokoelmaan sisältyvät proosatekstit ovat otteita myös monografioina julkaistuista teoksista, joiden kääntäjät ovat Mikko V. Erich (Foscolo), Jalmari Hahl (d'Annunzio, Deledda, Manzoni), J. A. Hollo (Papini), Yrjö Kaijärvi (Palazzeschi) ja Joel Lehtonen (Boccaccio). Otteita eepisistä runoelmista tai runomuotoisista draamoista ovat suomentaneet V. Arti (Dante, Boiardo, Tasso, Tassoni, Marino), Yrjö Jylhä (Ariosto), Eino Leino (Dante) ja Lauri Viljanen (Alfieri).

Nobel-kirjailijat teokseen (osa 2.) luonnollisestikin sisältyvät lyyrikoiden tuotannon lisäksi myös näytteet prosaisti-nobelisteilta: Ulla-Kaarina Jokisen suomennos Grazia Deleddan novellista 'Kolme veljestä' ja Sinikka Kallio-Visapään käännösLuigi Pirandello novellista 'Matka'.

Mainituissa antologioissa on julkaistu lyriikkaa seuraavien kääntäjien suomentamana:

Ahokas, Jaakko	Carducci
Arti, V.	Cavalcanti, de'Medici, Marino, Parini
Harmaja, Saima	d'Aquino, Guinizelli, Dante, Savonarola, Carducci, Ada Negri
Jylhä, Yrjö	Ungaretti
Kaijärvi, Yrjö	Michelangelo ⁸¹ , Stampa, Carducci, Pascoli
Koskenniemi, V. A.	Carducci
Köngäs, Elli-Kaija	Quasimodo
Lyy, Toivo	Petrarca, Michelangelo, Redi, Ungaretti
Manninen, Otto	da Todi, da San Gimignano, da Pistoia, Metastasio, Giusti, d'Annunzio
Polkunen, Mirjam	Ada Negri, Montale
Sarkia, Kaarlo	Leopardi, Carducci, Pascoli, d'Annunzio
Selja, Sirkka	Michelangelo
Tervo, Elsa	Manzoni, Leopardi, d'Annunzio, Ungaretti
Tuulio, O. J.	Carducci, Leopardi, d'Annunzio, Ada Negri
Tuulio, Tyyni	Assisilainen, Angiolieri, Bruno, Carducci, Cavalcanti, d'Alcamo, Dante, Foscolo, Leopardi, Marino, Pascoli, Petrarca, Poliziano
Tynni, Aale	Assisilainen, Barile, Betocchi, Campana, Carducci, Cavalcanti, Chiabre- ra, Corrazzini, Da Todi, D'Annunzio, Dante, De'Medici, Filicaia, Fos- colo, Guinizelli, Leopardi, Luzi, Manzoni, Marino, Michelangelo, Montale, Ada Negri, Parini, Parronchi, Petrarca, Poliziano, Quasimodo, Rebora, Saba, Sbarbaro, Tasso, Ungaretti, Vittorelli
Vaara, Elina	Pascoli, d'Annunzio, Gozzano, Campana, Palazzeschi
Viljanen, Lauri	Monti, Foscolo, Manzoni, Leopardi

⁸¹ Lihavoiden merkittyjen kirjailijoiden lyriikkaa on julkaistu myös monografiateoksina.

Kirjailijoittain ja runoittain ko. antologioihin sisältyvät lyriikan suomennokset on lueteltu LIITTEESSÄ 4 B. *Italian kirjallisuuden kultaiseen kirjaan* sisältyy 89 runonimekettä, muihin merkittäviin runoantologioihin ja *Nobel-kirjailijat* -teoksen yhteensä sellaisia, jotka 'Kultaisesta kirjasta' puuttuvat, vain 68 nimekettä, tai jos vertailukohdaksi ottaa nimekkeet vain Ungarettiin saakka, johon 'Kultainen kirja' varhaisimpana näistä antologiosta päättyy, muihin sisältyy yhteensä vain 40 'Kultaisesta kirjasta' puuttuvaa runonimekettä.

Tietyn runon sama suomennos on usein julkaistu monessakin antologiassa ⁸², mutta vielä useammin käännösten julkaisun kehitys on kaavamaisen yksinkertaisesti ollut seuraavanlainen: Aale Tynni on suomentanut aiemmin 'Kultaisessa kirjassa' julkaistun runon uudelleen joko jo *Rakkausrunoja*-kokoelmaan tai viimeistään *Tuhat laulujen vuotta* -antologian jompaankumpaan laitokseen. *Kaksikymmentäyksi Nobel-runoilijaa* -kokoelmaan on otettu Carduccin tuotannon näytteet "Kultaisen kirjan" suomennoksista eli Koskenniemen, Sarkian, Harmajan ja Kaijärven käännökset, ja Tynnin jo *Rakkausrunoja* tai *Tuhat laulujen vuotta* -antologioissa julkaistuista suomennoksista. Sitä vastoin *Nobel-kirjailijat* teokseen uudet Carducci-käännökset on tehnyt Jaakko Ahokas. Montalen ja Quasimodon tuotannosta (jota ei siis 'Kultaisessa kirjassa' ole) 'Nobel-runoilijat' kokoelmassa on Montalelta yhtä Mirjam Polkusen uutta käännöstä lukuunottamatta vain Aale Tynnin suomennoksia, Quasimodolta yhden Mirjam Polkusen suomennosrunon ohella sekä Aale Tynnin että Elli-Kaija Könkään käännöksiä, mutta *Nobel-kirjailijat* teoksessa kaikki näytteet Montalen tuotannosta ovat Mirjam Polkusen, samoin kaikki Quasimodon runot Elli-Kaija Könkään käännöksiä.

⁸² Katso LIITE 4 B:n siniset palkit.

Hyvin merkittävä osa runosuomennoksista on ilmestynyt runoilijakääntäjien omissa kokoelmissa. Seuraavassa esimerkinomaisesti Jorma Vallinkosken (1955) bibliografiaan sisältyvät teokset: ⁸³

Saima Harmaja	Kootut runot, 1938. (Novaro)
Valfrid Hedman	Itämaalaisia haaveiluja, 1906. (Censorio, Francioni, Ricotta, Stecchetti)
Yrjö Jylhä	Kurimus, 1928. (Vivanti) Veri ja kultta, 1954. (Vivanti)
Uuno Kailas	Punajuova, 1933. (Vanzetti) Silmästä silmään, 1926. (Angiolieri)
V. A. Koskenniemi	Lyyra ja paimenhuilu, 1917. (Carducci)
Aarni Kouta	Maailman lyriikkaa, 1922. ('Vanha sisilialainen paimenlaulu')
Eino Leino	Kirjokeppi, 1949. (Dante)
Toivo Lyy	Rakeita, 1944. (Michelangelo)
Lauri Pohjanpää	Väsyneet kädet, 1930. (Savonarola)
Jussi Raitio	Pohjavoimat, 1917. (Negri)
Kaarlo Sarkia	Runot, 1944. (D'Annunzio, Carducci, Leopardi, Pascoli)
Elsa Tervo	Teltantekijän lauluja, 1942. (Carducci)
Oskar Uotila	Kootut runoteokset II, 1911 (Dante, Tasso)
Lauri Viljanen	Helikonin lähde, 1951. (Leopardi, Manzoni)

Suurin osa runo- ja novellisuomennoksia sekä otteita laajemmista teoksista on julkaistu sanoma- ja aikakauslehdissä ja -kirjoissa. ⁸⁴

⁸³ Myös uudemmat kokoelmat sisältävät suomennoslyriikkaa: mm. Jorma Kaparin 1984 ilmestyneessä *Fiktiivisiä runoja* -teoksessa on Giuseppe Ungarettin runouden käännöksiä.

⁸⁴ Mielenkiintoinen kuriositeetti julkaistuista suomennosnäytteistä on myös W. O. Renkosen teos *Johdatusta italiankielen : Otteita Italian uusimmasta kirjallisuudesta ...* (1945), jonka käännösvalikoima ei ole suinkaan vaatimaton: teoksessa on otteet Nicola Lisin, Ercole Luigi Morsellin, Carlo Collodin, Giuseppe Mazzinin, Silvio Pellicon, Alessando Manzoniin, Gabriele d'Annunzion, Giovanni Papinin, Grazia Deleddan, Luigi Pirandellon, Alfredo Panzinin ja Giulio Bechin tuotannosta sekä "Elämäkerrallisia pikkuviitteitä".

2.3 Ruotsinnokset

Italian kirjallisuuden ruotsinnokset liittyvät oleellisesti Italian kirjallisuuden suomennoksiin siinä mielessä, että ennen kuin Suomen kirjakieli oli tarpeeksi kehittynyttä, suomalainen sivistyneistö luki ruotsin kielellä, ja tietysti kaksikielisessä maassa luetaan edelleen kirjallisuutta myös ruotsiksi.

Italian kirjallisuuden ruotsinnoksia olen koonnut luetteloksi **BIBLIOGRAFIA 2**. Sen pohjana on noin 160 ruotsalaisen (ennen kaikkea tieteellisen) kirjaston ON-LINE -käyttöinen yhteisluettelo Libris, jonka tietoihin olen lisännyt puuttuvat nimekkeet Tönnes Klebergin (1944) bibliografiasta *Italien i svensk litteratur*, joka sisältää käännökset 1941 asti, ja Pirkko Liliuksen (1987) artikkelista *Förteckning över italiensk skönlitteratur översatt till svenska åren 1941-1960*. Suomen kansalliskirjallisuuteen kuuluvien teosten ⁸⁵ osalta olen täydentänyt luetteloa Jorma Vallinkosken (1954) bibliografian ja Fennican tiedoilla.

Ruotsinnetut teokset ovat luettelossa tekijän mukaisessa aakkosjärjestyksessä, ja teokset on myös luokitettu lajeittain (proosa, draama ja lyriikka, joka sisältää kaiken runomuotoisen kirjallisuuden, siis myös eepokset) sekä antologiat ja suomalaiskirjailijoiden käännöksiä sisältävät monografiat ja lisäksi merkittävimmät lastenkirjat omalla sivullaan.

Italialaisia kirjailijoita, joiden kaunokirjallisia teoksia on käännetty ruotsiksi, on yhteensä 187, ja ruotsinnettuja teoksia heiltä kertyy 439. Verrattuna vastaaviin suomennosmääriin kirjailijoita, joiden tuotantoa on ruotsinnettu on noin kaksi kertaa enemmän (86 / 187) kuin suomeksi ilmestyneiden teosten kirjoittajia, ja ruotsiksi käännettyjä teoksia noin kolme kertaa enemmän (166 / 439) kuin suomennoksia ⁸⁶.

⁸⁵ Teos kuuluu Suomen kansalliskirjallisuuteen, jos joku sen tekijöistä (kirjoittaja, toimittaja, kääntäjä, kuvittaja tai kustantaja, jne.) on tai on ollut suomalainen (henkilön kansalaisuus, yhtiön kotipaikka), jos se on painettu Suomessa, jos se on - osittainkaan - suomenkielinen tai sen aihe koskettaa Suomea. Italian kirjallisuuden ruotsinnosten yhteydessä kysymykseen tulevien teosten joko (a) kääntäjä on suomalainen tai (b) teos on painettu Suomessa.

⁸⁶ Luetteloon sisältyy todennäköisesti myös joitakin Suomennokset-osassa mainituin perustein ei-kaunokirjallisuuteen kuuluvia teoksia, joten täysin vastaavin kriteerein kootussa luettelossa ruotsinnosten määrä olisi hiukan pienempi kuin tässä mainittu, mutta oletettavasti myöskään lähteenä käyttämäni kirjastoluettelot eivät ole täydellisiä.

Varhaisin ruotsinnos on G. B. Guarinin näytelmä *Den trogna heerden från wijdt-äläägnan bygd framhafd och alle wackre Swänske wallbarn som redelig älskog kiär hafwa* vuodelta 1696. 1700-luvun käännöksiä on kuusi: kaksi Giambattista [Johanne Babtista] Marinin (tai Marinon) *Adone*-runoelman katkelmaa, kaksi Giovanni Ambrosio Marinin proosateosta (otteita *Colloandrosta*) ja kaksi Carlo Goldonin draamaa.

1800-luvulla proosateosten ruotsinnoksia ilmestyi 59, näytelmiä 18 ja lyriikkaa 20, yhteensä 97 monografiateosta ja lisäksi vielä 3 antologiaa ja 4 lastenkirjaa. Vastaavaan teosmäärään suomennosten osalta päästiin vasta 1969.

Ruotsinnoksina julkaistiin jo viimevuosisadalla mm. Giovanni Boccaccion *Decamerone*, Alessandro Manzoinin *De trololvade*, useita Edmondo de Amicisin, Gabriele d'Annunzion, Antonio Fogazzaron ja Matilde Seraon proosateoksia, Vittorio Alfierin, Carlo Goldonin, Carlo Gozzin, Niccolò Machiavellin ja Torquato Tasson näytelmiä sekä runouden suurista klassikoista Dante Alighierin *Gudomliga komedi* ja *I livets vår*, Lodovico Arioston *Den rasande Roland*, Giosuè Carduccin *Valda dikter*, Francesco Petrarcan *Sonetter till Laura*, *Canzonor, ballater och sistiner* ja *Afrika* sekä Torquato Tasson *Befriade Jerusalem*.

1900-luvun alkupuolella ruotsinnettiin esimerkiksi Gabriele d'Annunzion, Antonio Fogazzaron, Grazia Deleddan (jopa 17 teosta!), Annie Vivantin, Luigi Pirandellon, Ignazio Silonen, Riccardo Bacchellin, Alba de Cèspedesin ja Alberto Moravian romaaneja, kuusi Luigi Pirandello draamaa sekä useiden Dante Alighierin *Divina Commedia* -käännösten ohella *Sonetter till Beatrice*, Michelangelo Buonarroton *Kärlek* ja Francesco Petrarcan *Italia mia*.

1950 jälkeen käännöksiä on julkaistu mm. seuraavien prosaistien tuotannosta: Riccardo Bacchelli, Alessandro Baricco, Giorgio Bassani, Dino Buzzati, Italo Calvino, Carlo Cassola, Alba de Cèspedes, Carlo Còccioli, Francesca Duranti, Umberto Eco, Oriana Fallaci, Antonio Fogazzaro, Carlo Fruttero, Natalia Ginzburg, Giovanni Guareschi, Carlo Levi, Dacia Maraini, Elsa Morante, Alberto Moravia, Aldo Palazzeschi, Alfredo Panzini, Goffredo Parise, Cesare Pavese, Luigi Pirandello, Salvatore Satta, Leonardo Sciascia, Ignazio Silone, Mario Soldati, Franco Solinas, Italo Svevo, Antonio Tabucchi, Susanna Tamaro, Giuseppe Tomasi di Lampedusa, Giovanni Verga ja Elio Vittorini. Kuluvan vuosisadan jälkipuoliskolla painettuna julkaistuja näytelmiä ovat mm. Dario Fon viisi draamaa ja Niccolò Macchiavellin *Komedier* sekä Pier Paolo Pasolinin *Drömmer jag?* ja *Calderón*. Runoteoksista ruotsinnoksina ovat ilmestyneet esimerkiksi Salvatore Quasimodon *Och plötsligt är*

det afton, Dikter ja *Poesie*, Francesco Petrarcan *Kärleksdikter* ja Dante Alighierin *Vita nuova* sekä kokoelmat Ugo Foscololta, Giacomo Leopardilta, Pier Paolo Pasolinilta, Cesare Paveseilta ja Giuseppe Ungaretilta.

Kaikkien edellä mainittujen 1900-luvulla ruotsinnettujen teosten kirjailijoiden tuotannosta on julkaistu myös suomennoksia. Sitä vastoin esimerkiksi seuraavien merkittävien kirjailijoiden teoksia ei ole ilmestynyt suomeksi lainkaan: Corrado Alvaro ja Vasco Pratolini (joilta molemmilta on ruotsinnettu viisi teosta), Giovanni Arpino, Giuseppe Berto, Massimo Bontempelli, Vitaliano Brancati, Paola Capriolo, Bruno Cicognani, Danilo Dolci (*Dikter*), Rosetta Loy, Mario Luzi, Eugenio Montalen (*Poesie, Ovädret ja Dikter*), Ippolito Nievo, Silvio Pellico, Guido Piovene, Umberto Saba (*Poesie*) ja Paolo Volponi.

Suomen kansalliskirjallisuuteen kuuluvat ruotsinnokset. Niitä on 37 kirjailijalta yhteensä 50 monografiateosta, 2 antologiaa, 2 lastenkirjaa ja neljältä Suomen ruotsinkieliseltä kirjailijalta kokoelmat, jotka sisältävät italialaisen runouden käännöksiä.

Suomen kirjallisuuteen kuuluvat ruotsinkieliset käännökset:

[Benaglio Castellani, Ines] - Markisinnan af Arcello - Hfors, 1889	
[Goldoni, C.] - [2] Lilla kusin från Kuusamo - Hfors, 1861	
Artoria, R. - Skilda mål - Hfors, 1881	
Bacchelli, Riccardo - Floderna flyter mot havet - Stockholm, 1941	*
Bacchelli, Riccardo - Gammal värld är alltid ny - Stockholm, 1944	*
Bacchelli, Riccardo - Lais' son - Stockholm, 1948	*
Bacchelli, Riccardo - Nöden kommer i båt - Stockholm, 1942	*
Bassani, Giorgio - Den förlorade trädgården - Stockholm, Helsingfors, 1964	
Bersezio, V. - För sen ånger - Gamlakarleby, 1903	
Bersezio, V. - Rivalerna - Wasa, 1888	
Boccaccio, Giovanni - Decameron. 1-2 - Helsingfors, 1937	
Boccaccio, Giovanni - Decamerone - Helsingfors, 1947	
Bottacchiari, Rodolfo - Den brustna bron - Stockholm, 1942	*
Buzzati, Dino - En kärlekshistoria - Stockholm, 1965	*
Carducci, Giosuè - [3] Valda dikter - Sthlm, 1894	*
Castelnuovo, E. - Clarinas statskupp - Hfors, 1881	
Castelnuovo, E. & Bersezio, V. - Från det unga Italien - Hfors, 1883	
Cèspedes, Alba de - Flykt - Tampere, 1943	
Cèspedes, Alba de - Ingen vänder tillbaka - Stockholm, 1941	*
Cicognani, Bruno - Jag, konungen - Helsingfors, 1956	
Cicognani, Bruno - Velia - Stockholm 1951	*
Còccioli, Carlo - Det stora spelet - Stockholm, 1953	*
Còccioli, Carlo - Himmel och jord - Stockholm, Helsingfors, 1954	
D'Annunzio, G. - Elden - Hfors, Sthlm 1901	

Dante Alighieri - [3] Dantes Gudomliga komedi. 1 Helvetet - Stockholm, 1915	*
Dante Alighieri - [3] Dantes Gudomliga komedi. 1-3 - Helsingfors, 1924	
Del Negro, C. - Florentinska nattfjärilar - Nikolaistad, 1885	
Deledda, Grazia - Hemlängtan - Hfors, -22 = Regina Tagliamari - Sthlm, 1922	
Denti di Pirajno, Alberto - Doktor i Afrika - Stockholm, 1956	*
Farina, S. - Herr J. A. G. - Åbo 1891	
Ferruggia, Gemma - Tjuskraft - Hfors, 1898	
Fersi, Edvige - Eklöfskransen - Hfors, 1884	
Fogazzaro, Antonio - I våra dagar - Hfors, 1902	
Ghisalberti, Mario - Guldets och korset - Stockholm, 1948	*
Giacosa, G. Den besynnerliga vägvisaren - Hfors, 1900	
Invrea, David - Släkt med solen - Stockholm, 1952	*
Manzoni, Alessandro - De Trolovade - Sthlm, Tampere, 1951	
Moravia, Alberto - Romerska berättelser - Stockholm, Helsingfors 1959	
Olivieri Sangiacomo, A. - Guido Fortis (& France, A. Balthasar) - Hfors, 1900	
Papini, G. - En färdig man - Sthlm, Hfors, 1923-24	
Papini, G. - Mannen som var slut - Hfors, 1923	
Petrarca, Francesco - [3] Kärleksdikter - Stockholm, 1989	*
Pirandello, L. - En till! - Hfors 1927	
Pratolini, Vasco - Fattiga älskares krönika - Helsingfors, 1949	
Pratolini, Vasco - Flickorna i Sanfrediano - Stockholm, Helsingfors, 1954	
Romano, Romualdo - Sirocco - Hfors 1953	
Serao, Matilde - Giovannino eller döden! - Hfors, 1895	
Serao, Matilde - Väninnor - Hfors, 1891	
Vergani, Orio - Möte på tåg - Stockholm, 1951	*
<i>Vivanti [-Chartres], Annie - Gift - Sthlm, Hfors, 1924</i>	

Suomen kirjallisuuteen kuuluvia antologioita:

Hemgren, Karl - [ant.] Moder och barn - Åbo: G. W. Wilén, 1901
Pipping, Aline - [ant.] Nyare italiensk lyrik : en samling skaldeporträtt och öfversättningar - Helsingfors: Helios, 1906 - VII, 314 s. (Giosuè Carducci, Giovanni Marradi, Giovanni Pascoli, Gabriele d'Annunzio, Annie Vivanti, Ada Negri)

Suomalaiskirjailijoiden ruotsinnoksia sisältäviä kokoelmia:

Hertzberg, Rafael - [ant.] Dikter - Helsingfors, 1880 (Italiensk folkvisor)
Runeberg, Johan Ludvig - [ant.] Samlade arbeten - Helsingfors - 1861 (Siciliansk sång)
Törnegrén, C. W. - Dikter - [ant.] Helsingfors, 1860 (Pellico)
Zilliaccus, Emil - [ant.] Sonetter och sånger - Helsingfors, 1921 (Carducci, Pascoli)

Suomen kirjallisuuteen kuuluvia lastenkirjoja:

Amicis, Edmondo de - [last.] Hjärtat - Helsingfors, 1894
Collodi, Carlo - [last.] Pinochios äfventyr. Berättelse om en marionett - Hfors, 1904

Kaikki muut kuin *::llä merkityt 16 teosta on painettu (myös) Suomessa.

Merkittävimmät ruotsinnoksia tehneet suomalaiskääntäjät ovat:

E. R. Gummerus: Bacchelli (x2), Cèspedes, Coccioli, Invrea, Vergani, yhteensä kuusi teosta, Elisabeth von Törne-Arfwedson: Bassani, Buzzati, Denti di Pirajno, Ghisalberti, kaikkiaan neljä kirjaa, ja ennen kaikkea Aline Pipping, joka on kääntänyt omalla nimellään Giosuè Carduccin *Valda dikter* (1894), *Dantes Gudomliga komedi* (1915, 1924) ja antologian *Nyare italiens lyrik* (1906) sekä Collo-din *Pinocchios äfventyr* (1904) ja nimimerkillä Karin Alin Riccardo Bacchellin *Gammal värld är alltid ny* (1944), Bruno Cicognanin *Velia* (1951), Vasco Pratolinin *Fattiga älskares krönika* (1949) ja *Flickorna i Sanfrediano* (1954), sekä nimimerkillä Karin de Laval Riccardo Bacchellin *Lais' son* (1948), Alba de Cèspedesin *Flykt* (1943), Carlo Cocciolin *Det stora spelet* (1953), Alberto Moravian *Romerska berättelser* (1959) ja Romualdo Romanon *Sirocko* (1953) -teokset, siis runoantologian lisäksi 12 monografiaa.

2.4 Italiannokset

Oheiset tiedot Suomen kirjallisuuden italiannoksista olen kerännyt kansanrunouden osalta julkaisuista *Kalevala-teokset Suomessa ja ulkomailla* (1985) sekä E. N. Setälän ja O. J. Tallgrenin Valvojassa 1908-1911 julkaistuista Kalevan italiannoksia koskevista artikkeleista, ja kaunokirjallisuuden osalta Sulo Haltosen ja Rauri Purasen (1979) teoksesta *Kaunokirjallisuutemme käännöksiä*. Molemmissa osissa olen lisäksi käyttänyt lähteenä Fennican ATK-versiota ja Danilo Ghenon (1987) artikkelia *L'Italia e la letteratura di Finlandia*. Suomalaisen kirjallisuuden italiannoksia on julkaistu jonkin verran myös lehdissä ja muissa sarjajulkaisuissa, mutta seuraavassa esittelen vain monografioina julkaistuja teoksia - poikkeuksena 'Jos mun tuttuni tulisi' -runo. **BIBLIOGRAFIA 3** sisältää kansanrunoudesta muut kuin Kalevalan käännökset ja kaunokirjallisuudesta suomen- ja ruotsinkielisten monografioina ilmestyneiden teosten ohella antologioina julkaistut italiannokset.

2.4.1 Kansanrunous

Italialaiset tutustuivat suomalaiseen kansanrunouteen jo Acerbin välityksellä, siis yli kolmekymmentä vuotta ennen *Kalevalan* ilmestymistä. Acerbi sai asiantuntevia tietoja kansanrunoudestamme Porthanilta, joka lahjoitti vieraalle mm. *De Poësi Fennica* -tutkimuksensa, ja Akatemian kirjastonhoitaja Franzénilta, joka kirjoitti hänelle muistiin kansanlaulun 'Jos mun tuttuni tulisi'. Acerbin matkakertomuksen mukana tämä runo tuli laajalti tunnetuksi - sen saksansi itse Goethe nimellä 'Finnisches Lied' - ja se saavutti ennätysellisen maailmanmaineen kaikkiaan 467 erikielisellä ja -murteisella versiolla, jotka eräs ruotsalainen tutkija tilasi kielitieteelliseksi tutkimusmateriaaliksi. Eri murteilla laadittuja italiannoksia on 18, joista ensimmäinen Acerbin ja hänen matkakumppaninsa Skjöldebrandin yhteistyötä. (Ghenon 1987, 189-190; Saarenheimo, Eero 1975, 545-546; Wis 1969, 108, 110.)

Italialaisten tuntema erityinen mielenkiinto suomalaista kansanrunoutta kohtaan näkyy selvästi Kalevala-käännösten suuresta määrästä. Ensimmäiset näytteet kalevalaisista häärunoista italiansi Antonio Lami 1872. Viime vuosisadan puolella muita runo- tai proosamuotoisia otteita käänsivät myös Ottaviano Targioni-Tozzetti ja hänen poikansa Giovanni sekä Domenico Ciampoli ja E. Teza. Kirjailija Antonio Fogazzaro teki Le Ducin ranskannoksen pohjalta häärunoista osittain runomittaisia, osittain proosakäännöksiä, jotka hän julkaisi ensin yhdessä *Dell'epopea nazionale finnica* -

tutkielmansa kanssa 1901 teoksessa *Minime*, ja sitten 1908 runokokoelmassaan *Le poesie* otsikolla 'Traduzione libera dal Kalevala'.

Täydellisinä *Kalevalan* ovat italiantaneet runomuotoisena Ignito Cocchi (1909) ja Paolo Emilio Pavolini ⁸⁷ (1910) sekä proosakäännöksenä Francesco Di Silvestri- Falconieri (1912). Arvostetuin on Pavolinin kokonaan runomittainen (ottanario) versio, jossa on mm. Gallen-Kallelan kuvitusta. Teoksesta on tehty myös lyhennetty laitos, ja otettu lukuisia uusia painoksia.

Myöhempiä *Kalevala*-käännöksiä ovat Elena Primicerion *Finlandia, terra d'eroi* (1941, 1965), Giuseppe Pennazzan *I racconti del Mago : Quattordici favole da poter esser lette ai fanciulli ed ai vecchi* (1949), Pino Bavan *Kalevala* (1957) ja Giovanni Randonen *Tra gli eroi di Kalevala* (1971), kaikki lähinnä lapsille suunnattua proosakerrontaa. Viimeisimmän version *Racconti finlandesi* on englanninkielestä kääntänyt Liliana Calimeri 1980.

Muita kansanrunouden italiannoksia ovat Carlo Marinon toimittama ja kustantama, 1986 ilmestynyt teos *Fiabe finlandesi*, joka sisältää suomalaisia kansansatuja, mm. *Antti Puuhaaran*.

Kanteletar : raccolta di liriche popolari finniche, jonka on suomenkielestä kääntänyt Renzo Porceddu, julkaistiin italiaksi 1992. Tämän valikoiman ovat toimittaneet Lauri Lindgren ja Luigi de Anna, esipuheen on kirjoittanut Senni Timonen, ja kuvitus on Akseli Gallen-Kallelan.

Paula Loikalan toimittamista 'naislyriikan' antologioista ensimmäinen, 1994 ilmestynyt teos *Finlandia raccontata dalle donne : antologia dei canti popolari*, koostuu kansanrunoudesta. (Modernin lyriikan antologia julkaistiin 1996, ks. s. 113).

⁸⁷ Giovanni Pascoli julkaisi ensimmäisen näytteen Pavolinin italiannoksesta (runon XLI) teoksessaan *Sul limitare* 1902 (Setälä 1909, 334).

2.4.2 Kaunokirjallisuuden käännökset

Tilastollista tarkastelua. Suomenkielistä kaunokirjallisuutta on käännetty ja julkaistu italiaksi kaikkiaan 47 nimekettä, joista kolme on lyriikan antologioita. Muut 44 teosta koostuvat 18 eri kirjailijan tuotannosta seuraavasti: 10 kirjailijalta on italiannettu kultakin vain yksi teos, 7 kirjailijalta kahdesta viiteen teosta jokaiselta, ja yhdeltä kirjailijalta, Mika Waltarilta, on ilmestynyt peräti 13 nimekettä.

Waltarin jälkeen eniten italiannoksia on tehty Mauri Kunnaksen tuotannosta, jota on julkaistu viiden kirjan verran vuosien 1982-1988 aikana. Seuraavaksi eniten käännöksiä (yhteensä neljä nimekettä) on saanut F. E. Sillanpää, jolta on italiannettu kaksi romaania (*Hurskas kurjuus* ja *Nuorena nukkunut*) 1930-luvulla, ja niiden lisäksi hänen tuotannostaan on 1960-luvulla julkaistu myös kaksi kokoomateosta, joissa 'uusien' teosten lisäksi myös em. romaanit on julkaistu toiseen kertaan. Neljänneksi käännetty kirjailija on Arto Paasilinna, jonka kolme romaania ilmestyivät 1994-97. Juhani Aholta, Aino Kallakselta ja Johannes Linnakoskelta on käännetty kaksi teosta.

Aleksis Kiveltä on italiaksi ilmestynyt kolme nimekettä: *Lean* lisäksi *Seitsemästä veljeksestä* on julkaistu kaksi eri käännöstä. Myös Mika Waltarin *Kuka murhasi rouva Skrofin?* ja *Sinuhe, egyptiläinen* -teokset on käännetty italiaksi kaksi kertaa, samoin *Fine van Brooklyn*, joka jo sisältyi aiemmin julkaistuun kokoomateokseen.

Ajallisesti kaunokirjallinen käännöstuotanto jakaantuu seuraavasti:

1900-luku	2 teosta
1910-luku	-
1920-luku	3 teosta
1930-luku	5 teosta
1940-luku	6 teosta
1950-luku	10 teosta (sisältää 7 Waltarin teosta)
1960-luku	5 teosta
1970-luku	1 teos
1980-luku	10 teosta (sisältää 5 Kunnaksen teosta)
1990-luku	5 teosta

Kunkin vuosikymmenen aikana on italiannettu 1-6 teosta, paitsi 1910-luvulla ei julkaistu yhtään teosta, ja 1950- ja 1980-luvuilla ilmestyi peräti 10 teosta (joista 50-luvulla 7 Waltarin teosta ja 80-luvulla 5 Kunnaksen kirjaa). Keskimääräinen tuotanto on noin 4,7 teosta kymmenessä vuodessa eli kirja noin joka toinen vuosi.

Lähes neljännes kaikista italiannoksista on lastenkirjallisuutta: Mauri Kunnaksen viiden teoksen lisäksi neljältä muulta kirjailijalta (Kokko 1950, Setälä 1955, Siekkinen 1987, Vuori 1988) on käännetty kaikilta yksi lastenkirja. Lyriikan edustajia on neljä: kolmen lyriikan antologian (julkaistu 1985, 1986 ja 1996) lisäksi myös Eeva Kilveltä on käännetty runoteos *Terveisin* nimellä *Saluti* 1987.

Kronologista tarkastelua. Ensimmäiseksi käännettiin Juhanin Ahon *Trucioli: Viaggio di nozze (Lastuja: Kaksin)* 1904 ja novelli *Fedele (Uskollinen)* 1906. Nämä 13-sivuiset 'kertomukset' jäivätkin ainoiksi näytteeksi Ahon tuotannosta, ja 1920-luvulle saakka nämä varhaisimmat italiannokset oli myös ainoat näytteet suomalaisesta kaunokirjallisuudesta. Vuonna 1922 P. E. Pavolini käänsi Aleksis Kiven *Lea*-näytelmän, joka ilmestyi *Rassagna moderne* -julkaisun osana. Toinen 1920-luvun italiannos on Ester Ståhlbergin teos *Domenica (Sunnuntai)*⁸⁸, joka julkaistiin ensimmäisen kerran 1924 ja vielä uudelleen 1925 ja 1928.

Johannes Linnakosken tuotannosta julkaistiin italiaksi romaanit *Il canto del fiore rosso (Laulu tulipunaisesta kukasta)* ensin 1929 ja uudelleen eri kustantajan toimesta 1933 sekä *Fuggischi (Pakolaiset)* -teos, johon on liitetty myös novelli *Hilja, portatrice di latte (Hilja maitotyttö)* 1936. 1930-luvun italiannoksia olivat myös Larin-Kyöstin *Il timoniere della corona e altri racconti (Antsetä ja harmaahylje ym. kertomuksia)*, jonka esipuheen on kirjoittanut P. E. Pavolini ja kääntänyt hänen vaimonsa Paola Faggioli 1932 sekä F. E. Sillanpään - jota koko 1930-luvun ajan arvailtiin mahdolliseksi Nobel-voittajaksi - romaanit *Santa miseria (Hurskas kurjuus)* 1933 (ja uutena painoksena 1939, 1964 ja 1967) ja *Silja (Nuorena nukkunut)* 1934. Aino Kallaksen teokset *La sposa del lupo (Suden morsian ja Barbara von Tisenhusen)*, joka ilmestyi 1934 *Narratori Nordici* -sarjassa, ja *Il pastore di Reigi (Reigin pappi, Pyhän joen kosto ja Imant ja hänen äitinsä)*, joka julkaistiin 1941 (ja uudelleen 1945), on kääntänyt Paola Faggioli.

⁸⁸ Ester Ståhlbergin alkuteos on julkaistu samalla kertaa (Helsingissä 1922) sekä suomeksi että ruotsiksi.

Aleksis Kiven *I sette fratelli (Seitsemän veljestä)* -teoksesta on tehty kaksi eri käännöstä: ensimmäinen versio on julkaistu 1940 alanimekkeellä 'racconto finlandese', ilman mainintaa kääntäjästä, ja tekijänimellä 'Kivi, Alessio'. Toisen version on toimittanut ja italiantanut P. E. Pavolini. Se julkaistiin ensikerran I grandi scrittori stranieri -sarjassa 1941, uudelleen 1946 ja vielä Marjatta Vilkkamaan esittelytekstillä varustettuna 1984. Unto Seppäsen romaanitrilogia *Markku e la sua stirpe (Markku ja hänen sukunsa)* julkaistiin 1942 ja jo samana vuonna siitä otettiin uusintapainos.

Mika Waltarin tuotannon ensimmäiset italiannokset tehtiin jo 1940-luvulla. Romaani *Il podere (Vieras mies tuli taloon)* on käännetty saksankielisestä teoksesta, ja julkaistu ensin sarjassa Narratori nordici 1942 ja uudelleen Serie romanzi d'oggi 1954. Waltarin alkuteos *Kuka murhasi rouva Skrofin?* on käännetty kaksi kertaa nimillä: *Delitto al n:o 8* (1943) ja *Chi ha ucciso la signora Skrof?* (1955). Myös *Sinuhe l'Egitto* on käännetty kaksi kertaa: ensimmäisen italiannoksen on tehnyt Giuliana Pozzo 1950 ja uuden Maria Gallone, jonka kymmenistä uusista painoksista viimeisin on vuodelta 1991. *L'avventuriero (Mikael Karvajalka)* julkaistiin 1952. Romaanit *Il vagabondo (Mikael Hakim)*, joka ilmestyi 1953, ja *L'angelo nero (Johannes Angelos)*, joka ilmestyi 1954, on molemmat käännetty englanninkielestä ja julkaistu Grandi scrittori stranieri -sarjassa. Maria Gallone on italiantanut myös romaanin *Turms l'Etrusco (Turms, kuolematon)*, jonka ensimmäinen painos ilmestyi 1957, viimeisin 1990. Maria Gallonen toimittamana on ilmestynyt myös *Marco il Romano (Valtakunnan salaisuus)* ensin 1961 ja uudelleen 1979. Teokset *Lauso il cristiano*, 1967, (*Ihmiskunnan viholliset*) ja *La spirale dei sogni*, 1970, on molemmat italiannettu englanninkielisen käännöksen pohjalta. Viimemainittu koostuu neljästä rakkaustarinasta (*La spirale dei sogni [Koiranheisipuu]*, *Qualcosa nella gente [Jokin ihmisessä]*, *Mai un domani [Ei koskaan huomispäivää]* ja *Fine van Brooklyn*), ja se on ainoa käännös koko 1970-luvulla! *Fine van Brooklynin* uusi käännös, Ernesto Boellan suomenkielestä tekemä italiannos, julkaistiin Luigi de Anna esipuheella varustettuna 1995.

1950-luvulla ilmestyivät ensimmäiset suomalaisen lastenkirjallisuuden käännökset. Yrjö Kokon *Gli amici della foresta (Pessi ja Illusia)* julkaistiin ensikerran 1951 ja uudelleen 1964. Teoksessa mainitaan, että Gilberto Forti on tehnyt käännöksen 'suomenkielisestä' alkuteoksesta 'Jorden och vingar-na'. Annikki Setälän *Aurora boreale (Irja)* ilmestyi kuvitettuna versiona 1955.

Väinö Linnan romaani *Croci in Karelia (Tuntematon sotilas)* on käännetty saksankielisestä teoksesta (*Kreuze in Karelien*) ja se julkaistiin jo 1956, vain kaksi vuotta alkuteoksen ilmestymisen jälkeen. Ensio Tiiran *La zattera della disperazione (Epätoivon lautta)* ilmestyi 1966, ja 1960-luvun

lopulla julkaistiin vielä F. E. Sillanpään tuotannosta kaksi uutta teosta: *Premio Nobel per la letteratura 1939* (1967), johon sisältyvät *Santa miseria* ja *Vita e sole (Elämä ja aurinko)*, sekä *Le opere* (1969), jossa ovat mukana jo 1930-luvulla ilmestyneet romaanit ja uutena, Eeva Uotila Arcellin käännöksenä *Racconti (Kertomuksia)*.

Ensimmäinen Mauri Kunnaksen kirja - joihin tekstit on kirjoittanut Tarja Kunnas - *Il paese di Babbo Natale (Joulupukki)* ilmestyi 1982 ja seuraavat *Mille e uno sport (Suuri urheilukirja)* 1984, *Quando i bambini dormono (Yökirja)* 1985. *Joulupukin* ja *Yökirjan* on italiantanut Felicia Pioggia. *Che spavento! (Hui kauhistus!)* julkaistiin 1986, ja *12 doni per babbo natale (12 lahjaa joulupukille)*, joka on käännetty englannin kielestä, ilmestyi 1988. 1980-luku oli varsinainen lastenkirjallisuuden kulta-aika, sillä Mauri Kunnaksen viiden kirjan lisäksi silloin julkaistiin myös Raija Siekkisen kuvakirja *Il piccolo re* (1987, alkuteos: *Herra kuningas*) ja Pekka Vuoren *Le sette sottovesti*, 1988, joka on mukaelma ('adattamento') teoksesta *Kadonneet alushameet*.

Vuonna 1985 julkaistiin ensimmäinen suomalaisen lyriikan antologia italian kielellä. *Il dirigibile Italia* -kokoelma, jonka ovat toimittaneet Sebastiano Vassalli ja Sirpa Hietanen, sisältää Arto Mellerin (jonka teoksesta *Ilmalaiva Italia* kokoelman nimi), Risto Ahtin, Paavo Haavikon, Teemu Hirvilammin, Jarkko Laineen ja Eira Stenbergin runoutta. Heti seuraavana vuonna ilmestyi *Il ghiaccio e il fuoco : Poesia del Novecento finlandese* koostuu alanimekkeensä mukaisesti 1900-luvun suomalaisen (suomen- ja ruotsinkielisen) runouden käännöksistä. Kokoelmassa on otteita mm. Katri Valan, Uuno Kailaan, Kaarlo Sarkian, Arvo Turtiaisen, Helvi Juvosen, Eeva-Liisa Mannerin, Lassi Nummen, Paavo Haavikon ja Pentti Saarikosken tuotannosta. Antologian on toimittanut ja suurelta osin myös kääntänyt Tommaso Pisanti (muut kääntäjät ovat Roberto Wis, Dorothea Björkenheim Bianchini, Renzo Porceddu ja Satu Vaahtera). Seuraavana vuonna, 1987, julkaistiin taas runoteos, Eeva Kilven *Saluti (Terveisin)*, johon runot ovat valinneet ja suomentaneet Gisa Casarubea ja Andrea Perruccio. Viimemainituissa kokoelmissa runot on painettu vierekkäin alkukielellä ja italiaksi käännettyinä.

1990-luvun italiannoksia ovat Arto Paasilinnan *L'anno della lepre (Jäniksen vuosi)*, 1994, *Il bosco delle volpi (Hirtettyjen kettujen metsä)*, 1996, ja *Il mugnaio urlante (Ulvova mylläri)*, 1997. Kaikki teokset on kääntänyt suomesta Ernesto Boella ja esipuheet niihin on kirjoittanut Fabrizio Carbone.

Paula Loikalan toimittamista kahdesta 'naislyriikan' antologiasta (joista ensimmäinen kansanrunoudesta koostuva teos 1994 ilmestyi, ks. s. 108) toinen *Il Nord come destino : liriche finlandesi moderne al femminile*, modernia runoutta sisältävä teos, julkaistiin 1996.

Suomenruotsalainen kaunokirjallisuus. Suomen ruotsinkielisten kirjailijoiden tuotantoa on käännetty italiaksi hyvin vähän, vain seitsemältä kirjailijalta. Tove Janssonin tuotannosta on italiannettu kuusi kirjaa, Sally Salmiselta viisi, Johan Ludvig Runebergiltä kolme ja muilta neljältä kirjailijalta vain yksi teos kultakin, eli kaikkiaan 18 teosta.

Ensimmäinen italiannos on Johan Ludvig Runebergin *Nadeschda schiava russa (Nadeschda: Nio sånger)* vuodelta 1883, jonka on kääntänyt Domenico Ciampoli, toinen 'Maamme'-laulun käänös *Patria nostra (Vårt land)*, joka ilmestyi 1908 Esther Åkerblomin ja Francesco di Silvestri Falconierin yhteistyönä, ja kolmas *Anna (Hanna: En dikt i tre sånger)* vuodelta 1910, jonka on italiannut Emilio Teza. Mainitut kääntäjät Ciampoli, Teza ja Silvestri Falconieri ovat kaikki Kalevalan italiantajia.

Sally Salmisen tuotannosta on käännetty *Katrina* 1939 (josta otettiin 16. painos 1952), *Mariana (Den långa våren)* 1941 (7. p. 1951), *Sabbie mobili (På lös sand)* 1942, *Principe Efflam* 1955 ja *La saga di Lars Laurila (Lars Laurila, Nya land, Små världar, Klyftan och stjärnan)* tetralogia kaksiosaisena kirjana 1958.

Sakari Topeliuksen satuja julkaistiin 1956 italiaksi nimellä *Sampo il lapponcino ed altre fiabe finlandesi*. G. R. Gummeruksen romaani *La fortezza (Fästningen)* ilmestyi 1944, Göran Steniuksen romaani *Le campane di Roma (Klockorna i Rom)* 1964 ja 1983 julkaistiin Björn Kurténin *La danza della tigre : un romanzo dell'era glaciale (Den svarta tigern)*, joka on käännetty englantilaisesta laitoksesta Dance of the tiger.

Tove Janssonin tuotannosta ilmestyivät italiaksi ensimmäisenä *Magia d'estate (Farlig midsommar)* 1959 ja *Magia d'inverno (Trollvinter)* 1961 Donatella Ziliotton kääntäminä. Molemmat julkaistiin uusintapainoksina 1978 ylänimekkeellä *Mumin*. 1975 ilmestyi kuvakirja *Moomin. Il libro dell'estate (Sommarboken)* ja *L'onesta bugiarda (Den ärliga bedragaren)* julkaistiin molemmat 1989, ja *Viaggio con bagaglio leggero (Resa med lätt bagage)*, 1994, kaikki Carmen Giorgetti Ciman italiantamina.

PÄÄTÄNTÖ

Kun suomalaisten esi-isät tulivat Suomeen ja täällä elettiin pronssikautta, Italiassa oli jo sydänkeskiaika meneillään. Suomen keskiaikana taas Italiassa oli siirrytty jo varhaisrenessanssin kauteen. Myös maantieteellinen etäisyys, noin 3000 kilometriä, oli ennen nykyajan kulkuvälineitä valtava, kun päivämatkat saattoi olla korkeintaan 30 kilometriä. Katolisen keskiajan perintönä suomalaisille jäi ennen kaikkea latinan kieli sivistyskielenä, ja hyvin pitkään sitä opiskeltiin useimmissa kouluissakin. Latinan kielen taito on tietysti hyvä pohja myös italian opinnoille.

1500-luvulla Juhana-herttua toi Italian renessanssikulttuurin vaikutteita Turun hoviin, ja 1600- ja 1700-luvuilla monet italialaiset vierailivat - tai oleskelivat pitempäänkin - Suomessa. Kävijöistä merkittävin lienee Acerbin, jonka matkakirjan välityksellä levisi Suomi-tietoutta ympäri Eurooppaa. Kustaa III:n Grand Tour 1770-luvulla muodostui esikuvaksi Euroopan vanhoihin sivistysmaihin suuntautuville opinto- ja kulttuurimatkoille, ja kun Turun Akatemian kansallisen tietoisuuden leimaama klassistis-romanttinen ilmapiiri vielä synnytti suomalaisissa 'unelman Italiasta', lukuisat suomalaiset suuntasivat matkansa 1800- ja 1900-luvuilla ensin etupäässä Roomaan, myöhemmin Firenzeen.

Italian kirjallisuutta alettiin kääntää jo 1700-luvulta alkaen ruotsiksi, joka oli myös suomalaisen sivistyneistön kieli. Tämän vuosisadan alkupuolelle asti suomalaiset saattoivat tutustua arvokkaampaan italialaiseen kirjallisuuteen vain ruotsin kielellä, mutta merkittävimmät klassikot olikin ruotsinnettu jo 1800-luvulla. Suomenkielinen käännöskirjallisuus oli 1840-luvulle asti oli lähes kokonaan joko hengellistä kirjallisuutta, erilaisia käytännöntaitojen oppaita tai muuten kasvattavaa lukemista rahvaalle. Viimemainittuun kuuluu myös ensimmäinen italian kirjallisuuden käännös Yxi lyhyt ja ... vuodelta 1801, joka on käännetty ruotsista. Kansallisen herätyksen aikoihin ennen kaikkea Snellman ja Lönnrot tekivät monia aloitteita vieraskielisen kirjallisuuden merkkiteosten kääntämiseksi suomen kielelle, sillä he tajusivat, että nuorten kansojen on haettava esikuvansa oman kielensä ja kirjallisuutensa kehittämiseksi vanhoista sivistysmaista, kuten Italiasta. Hankkeen toteuttaminen oli kuitenkin vaikeaa, sillä suomalainen kustannus- ja kirjapainotoiminta oli tuolloin olematonta, ja vasta 1800-luvun loppupuolella voitiin jo alkaa kiinnittää huomiota suomennettujen teosten laatuun. Viime vuosisadan lopulla ilmestyivät ensimmäiset italialaisen kirjallisuuden monografiasuomennokset, samoin ensimmäinen lastenkirja, Sydän, ja ensimmäinen antologia Nuori

Itaalia. 1800-luvun loppupuolella julkaistiin myös ensimmäiset Kalevalan käännösoitteet ja pian myös kaikki kolme täydellistä Kalevalan italiannosta, joista arvostetuin, Pavolinin käännös 1910.

Ensimmäiset kuvataiteilijat oleskelivat Italiassa jo 1800-luvun alkupuolella, muutamat 1860- ja 1870-luvuilla ja lopulta 1890-luvulla kaikki tuon ajan vähänkin nimekkäämmät suomalaistaitelijat. Suomalaiskirjailijoiden ensimmäinen varsinainen 'kultakausi' Italian-matkailun suhteen ajoittuu heti tämän vuosisadan alkuun. Tuolloin Italiassa kävi tai jopa asuikin jonkin aikaa toistakymmentä kirjailijaa, mm. Joel Lehtonen ja Eino Leino, jotka sittemmin suomensivat Italian kirjallisuuden kaksi suurinta klassikkoa Suomalaisen kirjallisuuden edistämisyseuran (perustettu 1907) rahaston tilauksesta. Ennen Leinon Dante-käännöksen ilmestymistä (1912-14) oli suomeksi saatu käännettyä vasta kymmenen italialaista kaunokirjallista teosta.

Toinen Italian vierailujen suosikkikausi suomalaiskirjailijoiden keskuudessa oli 1930-luku. Vaikka 1930-luku oli erityisen vilkasta aikaa myös italialais-suomalaista ystävyysseuratoiminnassa - esimerkiksi 1932 perustetun 'Dante-seuran' piirissä, jonka toimintaan kuuluivat tuolloin italian kielen ja kirjallisuuden opetus, esitelmät monilta kulttuurin eri aloilta, näyttelyt, teatterivierailut, konsertit ja erilaiset juhlatilaisuudet - suomennosten määrä jäi vähiin. Suomen kirjallisuudesta italiannettiin 1930-luvulla mm. Sillanpään teoksia varmaankin Nobelisti-arvailujen kannustamana. 1941 Suomeen perustettiin Italian kulttuuri-instituutti, jonka ensimmäisenä johtajana toimi Roberto Wis. Instituutin toiminta oli alkuaikoina samanlaista kuin Dante-seurankin, mutta sen toimintaan kuului - ja kuuluu edelleenkin - italialaisen kirjallisuuden kääntämisen ja levityksen edistäminen. 1940-luvulla julkaistiin erittäin merkittävä Tyyni Tuulion toimittama ja suurelta osin suomentama, *Italian kirjallisuuden kultainen kirja* -antologia. 1950-luvulta lähtien italialaisen kirjallisuuden suomennoksia on ilmestynyt 21-31 teosta vuosikymmenittäin, 0-6 vuosittain. Lähes kolme neljäsosaa koko suomennosmäärästä on julkaistu tänä aikana. Koko suomennostuotanto koostuu pääasiassa tämän vuosisadan arvostettujen italialaiskirjailijoiden tuotannosta, mukana on vain harvoja ajanvietekirjoja. Suomalaisen kirjallisuuden italiannoksia tuotettiin kaikkein eniten juuri 1950-luvulla, mutta ensimmäiset suomalaisen lyriikan antologiat julkaistiin 1980-luvulla. Kun suomalaisen italiaksi käännetyn kertomakirjallisuuden ansioituneille kirjailijoille päätettiin 1993 jakaa Acerbi-palkinto, huomattiin, että mahdollisia aikalaikirjailijoita oli elossa vain kaksi: Tove Jansson ja Paasilinna, jolle palkinto sitten annettiin.

Vaikka italialaisen kirjallisuuden suomennoksia on vähän, on suomalaisen kirjallisuuden italiannoksia vielä kovin paljon vähemmän, mikä tietysti selittyy osaltaan kummankin maan kulttuuri-

perintöön kuuluvan alkukielisen kirjallisuuden määrällä ja laadulla - ja tradition ajallisella jatkuvuudella.

Sadan vuoden työn tuloksena on saatu aikaan 166 italialaisen kaunokirjallisuuden monografiasuomennosta 156 alkuteoksesta, jotka ovat 86 kirjailijan tuotantoa. Työhön on tarvittu 65 kääntäjän panos, joista 30 on suomentanut enemmän kuin yhden teoksen.

Kaikkein tärkeimmät monografioiden suomentajat "vanhemmasta polvesta" ovat kirjailijakääntäjät tai "mestarikäntäjät" Eino Leino (Jumalainen näytelmä), Elina Vaara (Vapautettu Jerusalem, Jumalainen näytelmä ja Sonetteja Lauralle), Joel Lehtonen (Decamerone), Tyyni Tuulio (Vita Nuova ja Tomasi di Lampedusan teokset) ja J. A. Hollo (Albertini, Cassola, Gotta, Papini). Kaiken kunnioituksen ansaitsevat myös kaikki ne lukuisat suomalaiskirjailijat, jotka ovat suomentaneet antologioissa, aikakauslehdissä tai omissa runokokoelmissaan julkaistuja otteita Italian kirjallisuuden klassikoista: Saima Harmaja, Yrjö Jylhä, Yrjö Kaijärvi, V. A. Koskenniemi, Toivo Lyy, Otto Manninen, Mirjam Polkunen, Kaarlo Sarkia, Sirkka Selja, Elsa Tervo, Lauri Viljanen ja ennen kaikkea Aale Tynni.

Jatkotutkimuksia. Tämän italialaisen kaunokirjallisuuden suomentamisen peruskartoituksen pohjalta olisi hyvä lähteä analysoimaan kaikkia yksittäisiä suomennoksia sekä esteettiseltä että käännöstyön onnistumisen - ja sen arvioinnin - kannalta, mihin ei tässä katsauksessa ollut mahdollisuutta paneutua.

BIBLIOGRAFIAT

BIBLIOGRAFIA 1 :

Italialaisen kaunokirjallisuuden suomennokset

Alberoni, Rosa Giannetta

Paratiisin yrttitarha / Rosa Giannetta Alberoni ; suomentanut Tuula Saarikoski. - Porvoo ; Helsinki ; Juva : WSOY, 1991. - 886, [1] s.

Alkuteos: L'orto del paradiso.

ISBN 951-0-16741-X

UDK 850-3

Albertini, Alberto

Kroisos / Alberto Albertini ; suomentanut J. A. Hollo. - Helsinki : Suomen kirja, 1945. - 431 s. - (Eurooppa-sarja ; 4)

Alkuteos: Cresco.

UDK 850-3

Aldani, Lino

Jääristi / Lino Aldani ; suomentanut Jukka Nyman. - Helsinki : Like, 1996. - 180 s. - (Like scifi)

Alkuteos: La croce di ghiaccio.

ISBN 951-578-278-3

UDK 850-3

Amicis, Edmondo de

Erään kansakoulu-opettajan nuoruudenvaiheet / Edmondo de Amicis ;[suom. Ida Yrjö-Koskinen]. - Helsinki : WSOY, 1892. - (Werner Söderströmin kokoelma kaunokirjallisuutta ; 5)

1. - 236 s.

2. Kansakoulu-opettajan nuoruudenvaiheet. - 202 s.

Alkuteos: Il romanzo di un maestro.

Itaialainen alkuteos

UDK 850-3

Bacchelli, Riccardo

Po-joen mylly : historiallinen romaani / Riccardo Bacchelli ; lyhentäen suom. Eino Palola. - Porvoo ; Helsinki : WSOY, 1951. - 801, [2] s.

Alkuteos: Il mulino del Po : 1-2 (1938-40).

Tekijän luvalla tästä käännöksestä on jätetty pois eräitä liiaksi paikallishistoriallisia kohtia

UDK 850-3

Barbaro, Nicolò

Kolme neitoa Pisasta / Nicolò Barbaro ; suom. Anne-Eva Salo. - Helsinki : Kirjayhtymä, 1970. - 238 s.

Alkuteos: Tre putele di Pisa (1769).

Suom. saks. Teoksesta Drei Jungfrauen aus Pisa

UDK 850-3

Baricco, Alessandro

Silkki / Alessandro Baricco ; suomentanut Elina Suolahti. - Porvoo ; Helsinki ; Juva : WSOY, 1997. - 114 s.

Alkuteos: Seta (1996).

2. p. 1998

ISBN 951-0-21834-0

UDK 850-3

Barrili, Anton Giulio

Kiertoteitä / Anton Giulio Barrili ; [suom. Ida Wickstedt]. Pori : Porilainen kirjapaino, 1893. - 128 s.

UDK 850-3

Bassani, Giorgio

Ferraran puutarha / Giorgio Bassani ; suom. Ulla-Kaarina Jokinen. - Porvoo : WSOY, 1963. - 290, [1] s.

Alkuteos: Il giardino dei Finzi-Contini (1962).

UDK 850-3

- 2. p. - [suom. Ulla-Kaarina Jokinen] - 1980. - 288, [1] s. - (Kolibri-kirjasto ; 31) - ISBN 951-0-09616-4

Besana, Renato

Kasarnimme eessä... / Renato Besana & Marcello Staglieno ; suom. Ulla-Kaarina Jokinen. - Porvoo ; Hki ; Juva : WSOY, 1984. - 345, [1] s.

Alkuteos: Lili Marleen (1980).

ISBN 951-0-11178-3

UDK 850-3

Betocchi, Carlo

Diarietto invecchiando e altre poesie = Vanhenemisen päiväkirja ja muita runoja / Carlo Betocchi ; suom. = traduzione di Mirjam Polkunen. - Hki : Eurographica, 1982. - 64 s. : muotokuva ; (Quaderni di poesia europea ; 1)

Sarjalla myös suom. rinnakkaisnimeke: Eurooppalaista runoutta. - S. 5-8: Carlo Betocchi / Kai Laitinen ; käänös = traduzione di Elina Suolahti

UDK 850-1

Bettiza, Enzo

Trieste 1913 / Enzo Bettiza ; suomentanut ja esipuheen kirj. Pirkko Peltonen. - Porvoo ; Helsinki : WSOY, 1968. - 469, [2] s. ; - (Aikamme kertojia. A-sarja)

Alkuteos: Il fantasma di Trieste (1958).

UDK 850-3

Boccaccio, Giovanni

Boccaccion Decameron ; [s.n.].

1 osa. - Tampere : Kustannusyhtiö Kirja, 1908. - 226 s. - Suomennos

2 osa. - Tampere : Luukkonen ja Kumpp., [1909?]. - S. 227-560, 5 kuvaliitettä

3 osa. - Tampere : Luukkonen ja Kumpp., 1910. - S. 565-834

4 osa. - Tampere : Luukkonen ja Kumpp., 1910. - S. 835-1039

Alkuteos: Decamerone (1353).

UDK 850-3

Boccaccio, Giovanni

Decamerone : 1 osa / Giovanni Boccaccio ; suom. F. E. Wickström. - Helsinki : Te-Vi, 1936. - 240 s.

Alkuteos: Decamerone (1353).

UDK 850-3

Boccaccio, Giovanni

Decamerone / Boccaccio ; täydellisestä italiankielisestä laitoksesta suomentaneet Ilmari Lahti ja Vilho Hokkanen ; esipuheen kirj. Vihtori Laurila ; kuvittanut Arne Ungermann. - Helsinki : Tammi, 1947. - 631, [2] s. : kuv.

Alkuteos: Decamerone (1353).

2. p. 1948

UDK 850-3

- 2. p. - 1951. - 3. p. - [1961]. - 631, [1] s.

- 3. p. - Decamerone : valikoima kertomuksia - 1955. - 253, [3] s. - (Kurki-sarja ; 4) - 5. p. 1966.

- 1. - 5. p. - 1973.

- 6. p. 1973. - (Kurki-kirja) - ISBN 951-30-2850-X

[1. osa] 255 s. - ISBN 951-30-2849-6

[2. osa] 338 s. - ISBN 951-30-2143-2

- 6. [i.e. 7.] p. - 1983. - 560 s. : kuv.

- 8. p. 1983. - 9.-11. p. 1984. - 12. p. 1985. - 13. p. 1988 - ISBN 951-30-5774-7

- 14. p. - 1995. - 589 s. - (Kurki-kirja) - ISBN 951-31-0620-9

Boccaccio, Giovanni

Dekamerone / Boccaccio ; saksalaisesta painoksesta suom. Anja Elenius-Pantzopoulos. - Turku : Lukumies.

Ensimmäinen päivä ja siihen kuuluvat 10 kertomusta. - 1947. - [2], 94 s.

Toinen päivä ja siihen kuuluvat 10 kertomusta. - 1947. - [2], 117 s.

Kolmas päivä ja siihen kuuluvat 10 kertomusta. - 1947. - [2], 128 s.

Neljäs päivä ja siihen kuuluvat 10 kertomusta. - 1947. - [2], 92 s.

Viides päivä ja siihen kuuluvat 10 kertomusta. - 1947. - [2], 103 s.

Kuudes päivä ja siihen kuuluvat 10 kertomusta. - 1947. - 83, [2] s.

Seitsemäs päivä ja siihen kuuluvat 10 kertomusta. - 1947. - [2], 91 s.

Alkuteos: Decamerone (1353).

UDK 850-3

Boccaccio, Giovanni

Fiammetta / Giovanni Boccaccio ; [italiankielestä suom. A. R. Koskimies]. - Hämeenlinna : Karisto, 1952. - 210 s. - (Kariston klassillinen kirjasto ; 65)

Alkuteos: L'elegia di madonna Fiammetta (1342).

Johdannon kirj. Jaakko Simojoki

UDK 850-3

- 2. p. - 1989 - ISBN 951-23-2768-6

Boccaccio, Giovanni

Novelleja Giovanni Boccaccion Decameroneesta / Giovanni Boccaccio ; suomentanut Joel Lehtonen ; esipuheen kirjoittanut Werner Söderhjelm. - Helsinki : Otava, 1914. - 422 s.

Alkuteos: Decamerone (1353).

UDK 850-3

- Erikoisp. - Novelleja Giovanni Boccaccion Decameroneesta - esipuhe: Rafael Koskimies ; piirroksset: Aimo Virtasalo. - Helsinki : Ex libris, 1972. - 339, [1] s. : kuv. - Concert hall society

Boccaccio, Giovanni

Prinssi Galeotto eli jutelmia Decameronista : 1 / Giovanni Boccaccio ; suom. K. J. Muukkonen. - Helsinki : Muukkonen, 1932. - 32 s.

Alkuteos: Decamerone (1353).

Vihko n:o 1

UDK 850-3

Boccaccio, Giovanni

Rakkaustarinoita Decameronista / Boccaccio ; [suom. ja esipuheella varustanut Hagar Olsson]. - Helsinki : Kustannusliike Daimon, 1926. - 95 s.

Alkuteos: Decamerone (1353).

UDK 850-3

- [2. p.] - Pori - 1928. - 136 s.

- [erip.] - Helsinki : Suomen kirjakeskus, 1928. - 136 s.

Buzzati, Dino

Muuan rakkaus / Dino Buzzati ; suom. Marja-Leena Mikkola. - Keuruu : Otava, 1966. - 275 s. - (Moderneja kirjailijoita)

Alkuteos: Un amore (1963).

UDK 850-3

Buzzati, Dino

Tataariaro / Dino Buzzati ; suom. Ulla-Kaarina Jokinen. - Keuruu : Otava, 1984. - 252 s. - (Otavan kirjasto)

Alkuteos: Il deserto dei Tartari (1940).

ISBN 951-1-07651-5

UDK 850-3

Calvino, Italo

Halkaistu varakreivi / Italo Calvino ; suom. Jorma Kapari. - Helsinki : Tammi, 1970. - 115 s. (Keltainen kirjasto ; 96)

Alkuteos: Il visconte dimezzato (1952).

UDK 850-3

Calvino, Italo

Herra Palomar / Italo Calvino ; suom. Liisa Ryömä. - Hki : Tammi, 1988. - 132, [2] s. - (Keltainen kirjasto ; 215)

Alkuteos: Palomar.

ISBN 951-30-6506-5

UDK 850-3

Calvino, Italo

Jos talviyönä matkamies / Italo Calvino ; suom. Jorma Kapari. - Hki : Tammi, 1983. - 274, [2] s. - (Keltainen kirjasto ; 178)

Alkuteos: Se una notte d'inverno un viaggiatore (1979).

ISBN 951-30-5425-X

UDK 850-3

Calvino, Italo

Kosmokomiikkaa / Italo Calvino ; suom. Liisa Ryömä. - Helsinki : Tammi, 1969. - 158, [2] s. - (Keltainen kirjasto ; 93)

Alkuteos: *Le cosmicomiche* (1965).
UDK 850-3

Calvino, Italo

Marcovaldo eli Vuodenajat kaupungissa / Italo Calvino ; suom. Jorma Kapari. - Hki : Tammi, 1986.
- 142, [1] s. - (Keltainen kirjasto ; 198)

Alkuteos: *Marcovaldo ovvero Le stagioni in città* (1958).

ISBN 951-30-6115-9

UDK 850-3

- 2. p. - 1987. - 143 s. - (Kurki-kirja) - ISBN 951-30-6753-X

- 3. p. - 1989. - 218 s. - (Tammen isotekstiset) - ISBN 951-30-9164-3

Calvino, Italo

Näkymättömät kaupungit / Italo Calvino ; suom. Jorma Kapari. - Helsinki : Tammi, 1976. - 167, [1] s. - (Keltainen kirjasto ; 127)

Alkuteos: *Le città invisibili* (1972).

ISBN 951-30-3270-1

ISBN 951-30-3271-X

UDK 850-3

Calvino, Italo

Paroni puussa / Italo Calvino ; suom. Pentti Saarikoski. - Helsinki : Tammi, 1960. - 247, [2] s. - (Keltainen kirjasto ; 29)

Alkuteos: *Il barone rambante [= rampante]* (1957).

UDK 850-3

- 2. p. - ISBN 951-30-0517-8

- 3. p. 1994

Calvino, Italo

Ritari joka ei ollut olemassa / Italo Calvino ; suom. Pentti Saarikoski. - Helsinki : Tammi, 1962. - 126, [2] s. - (Keltainen kirjasto ; 41)

Alkuteos: *Il cavaliere inesistente* (1959).

UDK 850-3

Calvino, Italo

Tämä vaikea elämä / Italo Calvino ; suom. Jorma Kapari. - Hki : Tammi, 1979. - 205, [1] s. - (Keltainen kirjasto ; 152)

Alkuteos: *La vita difficile* (1958).

ISBN 951-30-4212-X

UDK 850-3

Cassola, Carlo

Buben tyttö / Carlo Cassola ; suom. L. Ahtiluoto. - Porvoo : WSOY, 1961. - 283, [1] s.

Alkuteos: *La ragazza di Bube* (1960).

UDK 850-3

Cassola, Carlo

Pyyntimies / Carlo Cassola ; italian kielestä suom. J. A. Hollo. - Porvoo : WSOY, 1966. - 183, [1] s.

Alkuteos: *Il cacciatore* (1964).

UDK 850-3

Celati, Gianni

Tasankojen kertojia / Gianni Celati ; suomennos Hannimari Heino. - Helsinki : Andalusialainen koira, 1995. - 160 s. : kartt.

Alkuteos: Narratori delle pianure (1985).

ISBN 952-9691-08-4

UDK 850-3

Celati, Gianni

Neljä novellia näennäisyyksistä / Gianni Celati ; suomentanut Hannimari Heino. - Helsinki : Loki-kirjat, 1997. - 142 s.

Alkuteos: Quattro novelle sulle apparenze (1987).

ISBN 952-9646-36-4

UDK 850-3

Celletti, Rodolfo

Bianca Marian katu : romaani / Rodolfo Celletti ; suom. Mirja Rutanen. - Jyväskylä : Gummerus, 1964. - 473, [1] s.

Alkuteos: Viale Bianca Maria (1961).

UDK 850-3

Céspedes, Alba de

Kielletty päiväkirja : romaani / Alba de Céspedes ; suom. Anna Louhivuori. - Keuruu : Otava, 1956. - 279 s. - (Otavan kirjakerho ; 1956, 6)

Alkuteos: Quaderno proibito (1953).

UDK 850-3

Céspedes, Alba de

Naisen kannalta / Alba de Céspedes ; suom. Sirkku Buldrini. - Hämeenlinna : Karisto, 1957. - 543 s.

Alkuteos: Dalla parte di lei (1950).

UDK 850-3

Céspedes, Alba de

Ylioppilaskoti : romaani / Alba de Céspedes ; italiankielisestä alkuteoksesta ... suom. Toini Kaukonen. - Helsinki : Otava, 1943. - [2], 418 s. - (Uusia valioromaaneja ; 8)

Alkuteos: Nessuno torna indietro (1938).

2. p. 1943

UDK 850-3

Còccioli, Carlo

Taivas ja maa : romaani / Carlo Còccioli ; suom. Yrjö Kajjärvi. - Helsinki : Otava, 1953. - 412, [2] s. - (Otavan kirjakerho ; 1953, 7)

Alkuteos: Il cielo e la terra (1951).

UDK 850-3

D'Annunzio, Gabriele

Kuoleman riemuvoitto : romaani / Gabriele d'Annunzio ; italiankielestä suomentanut Jalmari Hahl. - Tampere : Kirja, 1916. - 403, [1] s.

Alkuteos: Il trionfo della morte (1894).

Dante Alighieri

Jumalainen näytelmä / Dante ; suomentanut Eino Leino. - Porvoo : WSOY, 1912-1914.

1 : [Helvetti]. - 256 s.

2 : Kiirastuli. - 272 s.

3 : Paratiisi. - 295, [1] s.

Alkuteos: Divina commedia.

UDK 850-1

- [1. osa] - 2. p. - 1917. - 276 s.
 - 3. p. - 1921. - 256 s.
 - 4. p. - 1924. - 240 s., 19 kuvalehteä : kuv.
 - [Uusi laitos]. - Helsinki : Otava, 1966. - 223 s.
- [2. osa] - 2. p. - 1921. - 272 s.
 - 3. p. - 1924. - 238 s., 13 kuvalehteä : kuv.
 - [Uusi laitos] - Helsinki : Otava, 1966. - 239 s.
- [3. osa] - 2. p. - 1921. - 295 s.
 - 3. p. - 1924. - 239 s., 9 kuvalehteä : kuv.
 - [Uusi laitos] - Helsinki : Otava, 1966. - 259 s.
- [yhteisnide] kuvittanut Gustave Doré. - Porvoo : WSOY, 1924. - 240, 238, 239 s. : kuv. - Sisältää: Helvetti, Kiirastuli, Paratiisi. - 3.-4. p. 1924
 - [uusip.] Dante Alighieri - [Hämeenlinna] : Karisto, 1980. - 446 s. : kuv. - ISBN 951-23-1399-5
 - [uusip.] 1990. - ISBN 951-23-2801-1
 - 3. [i.e. 2.] p. 1991
 - Näköisp. - Dante ; [suomentanut Eino Leino]. - [Helsinki] : [WSOY], 1997. - 240, 238, 239 s., [79] kuvas. : kuv. - ISBN 951-0-21562-7 - Näköisp. 1924 julkaistusta yhteisniteestä

Dante Alighieri

Jumalainen näytelmä = Divina commedia / Dante ; suom.: Elina Vaara ; johdannon ja selitykset laatinut Tyyni Tuulio ; kuv. Gustave Doré. - Porvoo : WSOY, 1963. - XIX, 880, [1] s. : kuv.

Alkuteos: Divina commedia.

UDK 850-1

Dante Alighieri

Vita nuova = (Uusi elämä) / Dante ; suomentanut Tyyni Haapanen-Tallgren ; esipuheen kirjoittanut V. A. Koskenniemi. - Porvoo : WSOY, 1920. - 130 s.

UDK 850-1

De Carlo, Andrea

Macno / Andre De Carlo ; suom.: Tuula Saarikoski. - Hki : Tammi, 1988. - 240, [1] s.

Alkuteos: Macno (1984).

ISBN 951-30-6786-6

UDK 850-3

Deledda, Grazia

Elias Portolu : romaani / Grazia Deledda ; tekijättären luvalla suomentanut Jalmari Hahl. - Helsinki : Kirja, 1928. - 236 s.

Alkuteos: Elias Portolu (1903).

UDK 850-3

Deledda, Grazia

Kotikaiho : avioliittoromaani / Grazia Deledda ; tekijättären luvalla suomentanut Jalmari Hahl. - Helsinki : Kirja, 1929. - 313 s.

Alkuteos: Nostalgie (1905).

UDK 850-3

Deledda, Grazia

Marianna : romaani / Grazia Deledda ; tekijättären luvalla suomentanut Jalmari Hahl. - Helsinki : Kirja, 1928. - 231 s., kuvalehti : kuv.

Alkuteos: Marianna Sirca (1915).

UDK 850-3

Deledda, Grazia

Muratti : romaani / Grazia Deledda ; tekijättären luvalla suomentanut Jalmari Hahl. - Helsinki : Kirja, 1929. - 244 s.

Alkuteos: L'edera (1908).

UDK 850-3

Deledda, Grazia

Pako Egyptiin : romaani / Grazia Deledda ; tekijättären luvalla suomentanut Jalmari Hahl. - Helsinki : Kirja, 1928. - 238 s.

Alkuteos: La fuga in Egitto (1926).

UDK 850-3

- [erip.] - (WSOY:n jäljennöspainoksia)

Deledda, Grazia

Äiti : romaani / Grazia Deledda ; tekijättären luvalla suomentanut Jalmari Hahl. - Helsinki : Kirja, 1928. - 188 s.

Alkuteos: La madre (1920).

UDK 850-3

Dessi, Giuseppe

Varjojen maa / Giuseppe Dessì ; suom. Jorma Kapari. - Jyväskylä : Gummerus, 1977. - 328 s.

Alkuteos: Paese d'ombre (1972).

ISBN 951-20-1284-7

UDK 850-3

Duranti, Francesca

Talo Kuujärven rannalla / Francesca Duranti ; suom. Aira Buffa. - Porvoo ; Hki ; Juva : WSOY, 1986. - 237, [1] s.

Alkuteos: La casa sul lago della luna (1984).

ISBN 951-0-13416-3

UDK 850-3

Eco, Umberto

Edellisen päivän saari / Umberto Eco ; suomentanut Tuula Saarikoski. - Porvoo ; Helsinki ; Juva : WSOY, 1995. - 488 s.

Alkuteos: L'isola del giorno prima (1994).

2. p. 1996

ISBN 951-0-20528-1

UDK 850-3

Eco, Umberto

Foucaultin heiluri / Umberto Eco ; suomentanut Tuula Saarikoski. - Porvoo ; Helsinki ; Juva : WSOY, 1990. - 693, [1] s. : kuv.

Alkuteos: Il pendolo di Foucault (1988).

2. p. 1990

ISBN 951-0-15984-0

UDK 850-3

- 4. p. - 1996. -(Best seller)- ISBN 951-0-21520-1

Eco, Umberto

Ruusun nimi / Umberto Eco ; suom. Aira Buffa. - Porvoo ; Hki ; Juva : WSOY, 1983. - 632, [3] s. : kuv.

Alkuteos: Il nome della rosa (1980).

2.-3. p. 1983. - 4.-8. p. 1984. - 9. p. 1985

ISBN 951-0-12082-0

UDK 850-3

- 10. p. - (Best seller) - ISBN 951-0-13449-X - 11. p. 1988. - 12. p. 1990. - 13. p. 1996. - 14. p. 1997

Fallaci, Oriana

Inshallah : romaani / Oriana Fallaci ; suomentanut Aira Buffa. - Porvoo : WSOY, 1992. - 891, [1] s.

Alkuteos: Insciallah [?1990].

ISBN 951-0-17201-4

UDK 850-3

- [uusip.] - Inshallah. - Helsinki : Suuri suomalainen kirjakerho.

1. nide. - 360 s. - ISBN 951-643-418-5

2. nide. - 375, [1] s. - ISBN 951-643-419-3

Fallaci, Oriana

Kirje lapselle joka ei koskaan syntynyt / Oriana Fallaci ; suom. Ulla-Kaarina Jokinen. - Keuruu : Otava, 1978. - 126 s.

Alkuteos: Lettera a un bambino mai nato (1975).

ISBN 951-1-04753-1

UDK 850-3

Fallaci, Oriana

Mies : romaani / Oriana Fallaci ; suom. Eila Leinonen ja Jorma Kapari. - Hki : Kirjayhtymä, 1981. - 572, [2] s.

Alkuteos: Un uomo (1979).

2. p. 1982

ISBN 951-26-1857-5

UDK 850-3

Felisatti, Massimo

Tyttörukka / Massimo Felisatti, Fabio Pittorru ; suom. Aarre Huhtala. - Porvoo ; Helsinki : WSOY, 1975. - 147 s. - (Sapo ; 181)

Alkuteos: A scopo di libidine (1973).

ISBN 951-0-06763-6

UDK 850-3

Fellini, Federico

Giulietta : kertomus / Federico Fellini ; suomentanut Eija Pokkinen. - Helsinki : Love kirjat, 1990. - 107 s.

Alkuteos: Giulietta.

ISBN 951-8978-17-4

UDK 850-3

Flaiano, Ennio

Oikotie / Ennio Flaiano ; suom. L. Ahtiluoto. - Porvoo : WSOY, 1960. - 296, [3] s.

Alkuteos: Tempo di uccidere.

UDK 850-3

Fogazzaro, Antonio

Malombra : romaani / Antonio Fogazzaro ; italiankielestä suom. Hilja Brinis. - Helsinki : Otava, 1924. - 496 s. - (Otavan uusi romaanisarja ; 23)

Alkuteos: Malombra (1881).

UDK 850-3

Fogazzaro, Antonio

Pieni vanha maailma : romaani / Antonio Fogazzaro ; alkuteoksen 89:nnestä painoksesta suomentanut [ja esipuheella varustanut] Kaarina Hiisi. - Helsinki : Kirja, 1930. - IX, 384 s.

Alkuteos: Piccolo mondo antico (1896).

UDK 850-3

Fogazzaro, Antonio

Runoilijan salaisuus / Antonio Fogazzaro ; italian kielestä suomentanut Eino Palola. - Porvoo : WSOY, 1914.

1. - 139 s. - (Werner Södeström Osakeyhtiö[n] 50 pennin kirjoja ; 62)

2. - S. 141-276. - (Werner Södeström Osakeyhtiö[n] 50 pennin kirjoja ; 63)

Alkuteos: Il mistero del poeta.

UDK 850-3

Foscolo, Ugo

Jacopo Ortisin viimeiset kirjeet / Ugo Foscolo ; italian kielestä suomentanut ja johdannolla varustanut Mikko V. Erich. - Hämeenlinna : Karisto, 1919. - 218 s. - (Kariston klassillinen kirjasto ; 8)

Alkuteos: Ultime lettere d'Jacopo Ortis (1802).

UDK 850-3

Fruttero, Carlo

Sunnuntainainen / Carlo Fruttero, Franco Lucentini ; suomentanut Ulla-Kaarina Jokinen. - Keuruu : Otava, 1974. - 444 s.

Alkuteos: La donna della domenica (1972).

ISBN 951-1-01575-3

UDK 850-3

Germanetto, Giovanni

Parturin muistelmia / Giovanni Germanetto ; Italialaisen vallankumouksellisen muistiinpanoista suom. S. E. Rautanen. - Leningrad : Valtion kustannusliike Kirja, 1935. - 285 s.

Alkuteos: Le memorie di un barbiere.

UDK 850-3

Giacobbe, Maria

Opettajattaren päiväkirja / Maria Giacobbe ; suom. Helka Hiisku. - Jyväskylä : Gummerus, 1958. - 292 s.

Alkuteos: Diario di una maestra (1957).

UDK 850-3

Ginzburg, Natalia

Kotina ystävyys / Natalia Ginzburg ; suom. Erkki Kirjalainen. - Hki : Kirjayhtymä, 1987. - 286 s. - (Arena-sarja)

Alkuteos: La città e la casa (1984).

ISBN 951-26-3073-7

UDK 850-3

[Giovagnoli, Raffaele]

Spartakus : romaani / Giovannioli ; lyhennetystä painoksesta suom. E. Rauhamäki. - Leningrad : "Kirja", 1927. - 124 s.

Alkuteos: Spartaco (1874).

UDK 850-3

[Giovagnoli, Raffaele]

Spartakus : romaani/ Giovannioli ; suomennos lyhennetystä painoksesta [s. n.]. - Astoria (Or.) : Amerikan suomalaisten sosialististen kustannusliikkeiden liitto, 1928. - 237 s.

Alkuteos: Spartaco (1874).

UDK 850-3

Giovene, Andrea

Nykyajan aatelismies Giuliano di Sansevero / Andrea Giovene ; suomentanut Matti Pyhälä. - Porvoo : WSOY, 1967. - [3], 275 s.

Alkuteos: L'autobiografia di Giuliano di Sansevero (1966).

UDK 850-3

Gotta, Salvatore

Mitään salaamatta : romaani / Salvatore Gotta ; suomentaja J. A. Hollo. - Porvoo : WSOY, 1942. - [2], 247, [1] s.

Alkuteos: A bocca nuda.

2. p. 1942

UDK 850-3

Guareschi, Giovanni

Aviomiehen totutusajo : lystikäs tarina / Giovanni Guareschi ; suom. Ulla-Kaarina Jokinen. - Porvoo ; Helsinki : WSOY, 1967. - 222, [1] s.

Alkuteos: Il marito in collegio (1967).

2.-4. p. 1967. - 5. p. (14. tuhat.) 1968

UDK 850-3

Guareschi, Giovanni

Humoristin perhe-elämää / Giovanni Guareschi ; lyhentäen suom. Ulla-Kaarina Jokinen. - Porvoo : WSOY, 1971. - 269 s.

Alkuteos: Vita in famiglia (1968).

2.-3. p. 1971

UDK 850-3

Guareschi, Giovanni

Humoristin salainen sotapäiväkirja 1943-1945 / Giovanni Guareschi ; suom. Ulla-Kaarina Jokinen. - Porvoo : WSOY, 1968. 188 s.

Alkuteos: Diario clandestino 1943-1945.

Teoksen piirrookset ovat kirjailijan käsialaa

2. p. (9. tuhat.) 1968
UDK 850-3

Guareschi, Giovanni

Isä Camillo ja hänen laumansa / Giovanni Guareschi ; suom. Helka Hiisku. - Porvoo : WSOY, 1953. - 329, [2] s. : kuv.

Alkuteos: Don Camillo e il suo gregge (1952).

2. p. 1953 - 3. p. 1955

UDK 850-3

- 4. p. 1988. - (Best seller) - ISBN 951-0-15012-6 - 5. p. 1991

Guareschi, Giovanni

Isä Camillo ja ne nykyuoret / Giovanni Guareschi ; [suom. Ulla-Kaarina Jokinen]. - Porvoo : WSOY, 1970. - 278, [2] s. : kuv.

Alkuteos: Don Camillo e i giovani d'oggi (1969).

4. p. 1970

ISBN 951-0-10742-5

UDK 850-3

- 5. p. - 1981. - (Koulun peruskirjasto ; 23)

Guareschi, Giovanni

Isä Camillo vauhdissa : valikoima "Don Camillo"-sarjasta / Giovanni Guareschi ; suom. Helka Hiisku ja Ulla-Kaarina Jokinen ; toim. Kaarina Visakanto ; vinjetti- ja piirroksien tekijän. - Juva : WSOY, 1980. - 275, [3] s. : kuv.

Alkuteokset: Don Camillo...et al.

Valikoima teoksista Isä Camillon kylä, Isä Camillo ja hänen laumansa, Isä Camillon paluu, Toveri Don Camillo, Isä Camillo ja nykyuoret.

ISBN 951-0-09473-0

UDK 850-3

- [uusip.] - [suom. Helka Hiisku ja Ulla-Kaarina Jokinen ; toim. Kaarina Visakanto]. - Hki : Suuri suomalainen kirjakerho, 1980. - ISBN 951-643-144-5

Guareschi, Giovanni

Isä Camillon kylä / Giovanni Guareschi ; lyhentäen suom. Helka Hiisku. - Porvoo : WSOY, 1952. - 273, [2] s. : kuv. - (Eurooppa-sarja ; 9)

Alkuteos: Mondo piccolo "Don Camillo" (1948).

Teoksen piirroksien ovat kirjailijan käsialaa

2.-3. p. 1952. - 4.-5. p. 1953. - 6.-7. p. 1954

UDK 850-3

- 8. p. 1962. - italiankielisestä alkuteoksesta ... lyhentäen suom. Helka Hiisku. - (Taskukirjasto ; 22)

- 9. p. 1973. - [lyhentäen suom. Helka Hiisku] - (Taskukirjasto ; 22) - ISBN 951-0-01657-8 - 10. p. 1980

- 2. p. 1970. - 3. p. 1971. - Suuri suomalainen kirjakerho

Guareschi, Giovanni

Isä Camillon paluu / Giovanni Guareschi ; teoksista ... ja ... suom. Helka Hiisku. - Porvoo : WSOY, 1954. - 322, [2] s.

Alkuteos: Mondo piccolo 'Don Camillo' ; Don Camillo e il suo gregge.

2. p. 1954

UDK 850-3

Guareschi, Giovanni

Kohtalo nimeltä Clotilde : rakkaus- ja seikkailuromaani... / Giovanni Guareschi ; [suom. Ulla-Kaarina Jokinen]. - Porvoo ; Hki ; Juva : WSOY, 1977. - 239, [1] s.

Alkuteos: *Il destino si chiama Clotilde* (1942).

ISBN 951-0-08010-1

UDK 850-3

Guareschi, Giovanni

Oma pieni maailmani / Giovanni Guareschi ; suom. Helka Hiisku. - Porvoo : WSOY, 1955. - 322, [2] s.

Alkuteos: *La scoperta di Milano* (1941).

UDK 850-3

Guareschi, Giovanni

Toveri Don Camillo / Giovanni Guareschi ; suom. Ulla-Kaarina Jokinen. - Porvoo : WSOY, 1964. - 290, [2] s. : kuv.

Alkuteos: *Il compagno Don Camillo*.

Tekijän kuvittama

2.-6. p. 1964. - 7. p. (30. tuhat.) 1965

UDK 850-3

Leopardi, Giacomo

Giacomo Leopardin laulut ; suomennos Elsa Tervo ; kuvittanut Kimmo Kaivanto. - Tampere : Lehmus, 1962. - 177 s.

Alkuteos: *Canti* [2 kokoelmaa](1824, 1826).

UDK 850-1

Levi, Carlo

Jumalan selän takana / Carlo Levi ; suom. Helka Hiisku. - Porvoo : WSOY, 1956. - 298, [1] s. - (Eurooppa-sarja)

Alkuteos: *Christo si è fermato a Eboli* (1946).

UDK 850-3

Levi, Primo

Jos ei nyt niin milloin? / Primo Levi ; suom. Pirkko Peltonen. - Hki : Tammi, 1987. - [2], 349, [3] s. : kartt.

Alkuteos: *Se non ora, quando?* (1981).

ISBN 951-30-6096-9

UDK 850-3

Malaparte, Curzio

Edessä palaa Leningrad / Curzio Malaparte ; suomentanut Marja Leena Mikkola. - Jyväskylä : Gummerus, 1970. - 279 s.

Alkuteos: *Il Volga nasce in Europa* (1943).

UDK 850-3

Malaparte, Curzio

Iho / Curzio Malaparte ; suomentanut Tapio Hiisivaara. - Jyväskylä : Gummerus, 1969. - 336 s.

Alkuteos: *La Pelle* (1949).

UDK 850-3

Malaparte, Curzio

Kaputt / Curzio Malaparte ; suomentanut Eila Kostamo ; tekijän esittelyn kirj. Matti Kurjensaari. - Jyväskylä : Gummerus, 1967. - 445 s.

Alkuteos: Kaputt (1944).

2.-3. p. 1967

UDK 850-3

Manzoni, Alessandro

Kihlautuneet : historiallinen romaani : / Alessandro Manzoni ; italiankielestä suomentanut Jalmari Hahl. - Porvoo : WSOY.

1. - milanolainen kertomus XVII:nneltä vuosisadalta. - 1909. - 432 s. - (Suurten kertojain teoksia ; 30, 1)

2.- 1911. - s. 433-827. - (Suurten kertojain teoksia ; 30, 2)

Alkuteos: I promessi sposi (1827).

UDK 850-3

-[uusip.]

[1. osa] 1-19 vihko. - 1909. - [4], 448 s. - (Merkkiteoksia maailman kirjallisuudesta ; 3 sarja, 2)

[2. osa] 1911. - [4 s.], s. 449-827. - (Merkkiteoksia maailman kirjallisuudesta ; 3 sarja)

Manzoni, Alessandro

Kihlautuneet : romaani / Alessandro Manzoni ; lyhennetyt suomennoksen suoritti Olavi Linnus. - Lyhennetty p. - Helsinki : Lehtipaino, 1946. - [2], 254 s.

Alkuteos: I promessi sposi (1827).

UDK 850-3

Maraini, Dacia

Heräämisen aika / Dacia Maraini ; italiankielisestä käsikirjoituksesta suom. Ulla-Kaarina Jokinen. - Keuruu : Otava, 1963. - 192 s.

Alkuteos: L'età del malessere (1963).

2.-3. p. 1963

UDK 850-3

Marotta, Giuseppe

Napolin kultaa / Giuseppe Marotta ; suom. Alli Holma. - Porvoo : WSOY, 1956. - 214, [2] s.

Alkuteos: L'oro di Napoli (1927).

UDK 850-3

Mazzetti, Lorenza

Raivo / Lorenza Mazzetti ; suom. Pirkko Wass-Colussi. - Porvoo ; Helsinki : WSOY, 1965. - 285, [1] s.

Alkuteos: Con rabbia (1963).

UDK 850-3

Mazzetti, Lorenza

Taivas sortuu / Lorenza Mazzetti ; suom. Pirkko Wass-Colussi. - Porvoo : WSOY, 1965. - 182 s.

Alkuteos: Il cielo cade (1961).

UDK 850-3

Michelangelo Buonarroti

Michelangelon runoja ; suom. ja valikounut Yrjö Kaijärvi. - Keuruu : Otava, 1975. - 109 s. - (Del-fiinikirjat)

ISBN 951-1-01937-6

UDK 850-1

- [erip.] 1980. - Michelangelo - kuvanveistäjä, maalari, runoilija / István Rácz ; [runot suom. Yrjö Kaijärvi]. - 158, [1] s. : kuv. - Runot rinnakkain italiaksi ja suomeksi - ISBN 951-1-05523-2

Morante, Elsa

Aracoeli / Elsa Morante ; suom. Aira Buffa. - Juva : WSOY, 1987. - 403, [1] s.

Alkuteos: Aracoeli (1982).

ISBN 951-0-14092-9

UDK 850-3

Morante, Elsa

Arturon saari / Elsa Morante ; lyhentäen suom. Alli Holma. - Porvoo : WSOY, 1958. - 306, [1] s.

Alkuteos: L'isola di Arturo (1957).

UDK 850-3

Morante, Elsa

La storia : romaani / Elsa Morante ; suom. Ulla-Kaarina Jokinen ja Elina Suomela. - Keuruu : Otava, 1976.

1. - 1976. - 351, [1] s. - ISBN 951-1-02477-9 - ISBN 951-1-02463-9

2. - 1976. - 282, [2] s. - 2. p. 1976 - ISBN 951-1-02477-9 - ISBN

951-1-04005-7

ISBN 951-1-04151-7

Alkuteos: La storia (1974).

UDK 850-3

- [uusip.] La storia : 1-2. - 1988. - ISBN 951-1-09921-3

Moravia, Alberto

Agostino / Alberto Moravia ; suom. Mirjam Polkunen. - Helsinki : Tammi, 1959. - 141, [1] s. - (Keltainen kirjasto ; 26)

Alkuteos: Agostino (1945).

UDK 850-3

Moravia, Alberto

Automaatti / Alberto Moravia ; suom. Liisa Ryömä. - Helsinki : Tammi, 1969. - 279 s. - (Keltainen kirjasto ; 89)

Alkuteos: L'automa (1963).

UDK 850-3

Moravia, Alberto

Desideria / Alberto Moravia ; suom. Pirkko Peltonen. - Hki : Tammi, 1979. - 330, [3] s.

Alkuteos: La vita interiore (1978).

ISBN 951-30-4711-3

UDK 850-3

Moravia, Alberto

Eroottisia tarinoita / Alberto Moravia ; suom. Tuula Saarikoski ; [otteet Charles Baudelairin runosta "Tuomitut naiset" on ranskan kielestä suom. Helena Saarikoski-Hyttinen]. - Hki : Tammi, 1987. - 231, [2] s.

Alkuteos: La cosa e altri racconti.

ISBN 951-30-6184-1

UDK 850-3

Moravia, Alberto

Kaksi naista / Alberto Moravia ; suom. Kai Vuosalmi. - Helsinki : Tammi, 1958. - 299, [1] s. - (Keltainen kirjasto ; 18)

Alkuteos: *La ciociara* (1957).

2. p. 1963

UDK 850-3

- [new ed.] 1970. - Suuri suomalainen kirjakerho

Moravia, Alberto

Keskipäivän aave / Alberto Moravia ; suom. Kai Vuosalmi. - Helsinki : Tammi, 1956. - 265, [1] s. - (Keltainen kirjasto ; 10)

Alkuteos: *Il disprezzo* (1955).

UDK 850-3

Moravia, Alberto

Matka Roomaan / Alberto Moravia ; suomentanut Tuula Saarikoski. - Helsinki : Tammi, 1991. - 258, [1] s. - (Keltainen kirjasto ; 249)

Alkuteos: *Il viaggio a Roma* (1988).

ISBN 951-30-9268-2

UDK 850-3

Moravia, Alberto

Minä ja hän / Alberto Moravia ; suom. Jorma Kapari. - Helsinki : Tammi, 1972. - 337, [1] s. - (Keltainen kirjasto ; 106)

Alkuteos: *Io e lui* (1971).

ISBN 951-30-2167-X

ISBN 951-30-2168-8

UDK 850-3

Moravia, Alberto

Perjantain huvila ja muita kertomuksia / Alberto Moravia ; suomentanut Liisa Ryömä. - Helsinki : Tammi, 1992. - 230 s. - (Keltainen kirjasto ; 259)

Alkuteos: *La villa del venerdì e altri racconti* (1990).

ISBN 951-30-9661-0

UDK 850-3

Moravia, Alberto

Roomatar / Alberto Moravia ; alkuteoksesta ... suom. Tauno Nurmela ; esipuheen kirj. R[oberto] W[is]. - Helsinki : Tammi, 1950. - 403, [1] s.

Alkuteos: *La romana* (1947).

2. p. 1951

UDK 850-3

- 3. p. 1964. - suom. Tauno Nurmela. - 401, [1] s. - (Keltainen kirjasto ; 58)

- [Uusi laitos]. - suom. Tauno Nurmela ; kuv. Seppo Polameri. Helsinki : Suuri suomalainen kirjakerho, 1975. - 386, [1] s. : kuv.

ISBN 951-643-600-5

- 4. p. 1981. - 401, [1] s. - (Keltainen kirjasto ; 165)

ISBN 951-30-0659-X - 3. p. 1964. - 5. p. 1990

Moravia, Alberto

Sivustakatsoja / Alberto Moravia ; suom. Tuula Saarikoski. - Hki : Tammi, 1988. - 191, [1] s. - (Keltainen kirjasto ; 217)

Alkuteos: L'uomo che guarda.

2. p. 1988

ISBN 951-30-6906-0

UDK 850-3

Moravia, Alberto

Tyhjä kangas / Alberto Moravia ; suom. Kaarina Mieskivi. - Helsinki : Tammi, 1962. - 337, [3] s. - (Keltainen kirjasto ; 43)

Alkuteos: La noia (1960).

2. p. 1962

UDK 850-3

Moravia, Alberto

Valhe / Alberto Moravia ; suom. Jorma Kapari. - Helsinki : Tammi, 1966. - 343, [1] s. - (Keltainen kirjasto ; 75)

Alkuteos: L'attenzione (1965).

UDK 850-3

Moravia, Alberto

Vuosi 1934 / Alberto Moravia ; suom. Pirkko Peltonen. - Hki : Tammi, 1982. - 266, [1] s. - (Keltainen kirjasto ; 175)

Alkuteos: 1934 (1982).

2. p. 1983. - 3. p. 1984

ISBN 951-30-5665-1

UDK 850-3

Moravia, Alberto

Välinpitämättömät : romaani / Alberto Moravia ; alkuteoksesta ... suom. Kai Vuosalmi. - Helsinki : Tammi, 1952. - 333, [1] s.

Alkuteos: Gli indifferenti (1928).

UDK 850-3

Moretti, Marino

Fioravantin leski : romaani / Marino Moretti ; suom. Elsa Tervo ; esipuheen kirj. Roberto Weiss. - Jyväskylä : Gummerus, 1943. - [2], 287 s.

Alkuteos: La vedova Fioravanti (1941).

UDK 850-3

Morovich, Enrico

Pudotus / Enrico Morovich ; suomentanut Paula Kaurismäki. - Helsinki : Andalusialainen koira, [1994]. - 131 s.

Alkuteos: Il baratro (1964).

ISBN 952-9691-04-1

UDK 850-3

Morselli, Guido

Kadotus / Guido Morselli ; [suomentanut Paula Kaurismäki]. - Helsinki : Andalusialainen koira, 1992. - 127 s.

Alkuteos: *Dissipatio* H. G. (1977).
 ISBN 952-9691-00-9
 UDK 850-3

Palazzeschi, Aldo

Materassin sisarukset : romaani / Aldo Palazzeschi ; suomentanut Yrjö Kaijärvi. - Helsinki : Otava, 1938. - 328 s. - (Nykyajan kertojamestareita ; 8)
 Alkuteos: *Sorelle Materassi* (1934).
 UDK 850-3

Panzini, Alfredo

Minä etsin vaimoa! : romaani / Alfredo Panzini ; 15:nnestä italiankielisestä painoksesta suom. Hilja Brinis. - Helsinki : Otava, 1922. - 240 s. - (Tähtisarja ; 20)
 Alkuteos: *Io cerco moglie* (1920).
 UDK 850-3

Papini, Giovanni

Gog / Giovanni Papini ; italiankielestä suomentanut A. Carling. - Porvoo : WSOY, 1934. - 240 s.
 Alkuteos: *Gog* (1930).
 UDK 850-3

Papini, Giovanni

Sanovat miehen sammuneen / Giovanni Papini ; italiankielisen alkutekstin yhdenneistötoista painoksesta suom. J. Hollo. - Helsinki : Otava, 1925. - 318 s.
 Alkuteos: *Un uomo finito* (1912).
 UDK 850-3

Parise, Goffredo

Kaunis pappi / Goffredo Parise ; suom. Ilmari Lahti. - Helsinki : Tammi, 1957. - 253, [1] s. - (Keltainen kirjasto ; 12)
 Alkuteos: *Il prete bello* (1954).
 UDK 850-3

Pasolini, Pier Paolo

Kiihkeä elämä : romaani / Pier Paolo Pasolini ; italian kielestä suom. Aira Buffa. - Helsinki : Kansankulttuuri, 1962. - 404, [1] s.
 Alkuteos: *Una vita violente* (1959).
 UDK 850-3

Pasolini, Pier Paolo

Orgiat / Pier Paolo Pasolini ; suomentanut Martti Berger. - Helsinki : Like, 1995. - 110 s.
 Alkuteos: *Orgia* (1979).
 ISBN 951-578-197-3
 UDK 850-2

Pasolini, Pier Paolo

Teoreema / Pier Paolo Pasolini ; suom. ja esipuheen kirj. Aarre Huhtala. - Porvoo : WSOY, 1971. - 214 s. - (Aikamme kertojia. A-sarja)
 Alkuteos: *Teorema* (1968).
 UDK 850-3

Pavese, Cesare

Kuu ja kokkotulet / Cesare Pavese ; suom. Jorma Kapari. - Porvoo : WSOY, 1975. - 191 s. - (Aikamme kertojia)

Alkuteos: La luna e i falò (1950).

ISBN 951-0-06653-2

ISBN 951-0-06654-0

UDK 850-3

Pavese, Cesare

Vain naisten kesken / Cesare Pavese ; suom. Pirkko Wass-Colussi. - Porvoo ; Helsinki : WSOY, 1966. - 188 s. - (Aikamme kertojia. A-sarja)

Alkuteos: Tra donne sole (1949).

UDK 850-3

Pazzi, Roberto

Keisaria etsimässä / Roberto Pazzi ; suom. Ulla-Kaarina Jokinen. - Keuruu : Otava, 1987. - 200 s. - (Otavan kirjasto)

Alkuteos: Cercando l'Imperatore (1985).

ISBN 951-1-08953-6

UDK 850-3

Pazzi, Roberto

Prinsessa ja lohikäärme / Roberto Pazzi ; suom. Ulla-Kaarina Jokinen. - Helsinki : Otava, 1989. - 170 s.

Alkuteos: La principessa e il drago (1986).

ISBN 951-1-09614-1

UDK 850-3

Pera, Pia

Lolitan päiväkirja / Pia Pera ; suomentanut Leena Taavitsainen-Petäjä. - Helsinki : Otava, 1997. - 510 s.

Alkuteos: Diario di Lo.

ISBN 951-1-14307-7

UDK 850-3

Petrarca, Francesco

Sonetteja Lauralle / Francesco Petrarca ; suom. Elina Vaara ; johdannon kirj. Tyyni Tuulio. - Porvoo : WSOY, 1966. - XVII, 145 s.

Alkuteos: Canzoniere.

UDK 850-1

Pirandello, Luigi

Elämän filmi / Luigi Pirandello ; suomentanut Anna Silfverblad. - Helsinki : Kirja, 1927. - 262 s., kuvalehti. + muotok., kuv.

Alkuteos: Si gira ... (1926).

UDK 850-3

Pirandello, Luigi

Mennyttä miestä / Luigi Pirandello ; suomentanut Liisa Ryömä. - Porvoo ; Helsinki ; Juva : WSOY, 1992. - 301 s. - (Aikamme kertojia)

Alkuteos: Il fu Mattia Pascal (1904).

2. p. 1992

ISBN 951-0-17540-4

UDK 850-3

- 3. p. - [suomentanut Liisa Ryömä]. Helsinki : Forma, 1993. - (Trendi-klassikot) - ISBN 952-9562-15-2

Quasimodo, Salvatore

Ja äkkiä on ilta / Salvatore Quasimodo ; suomennos ja esittely: Elli-Kaija Köngäs. - Helsinki : Kirjayhtymä, 1962. - 84, [1] s.

Alkuteos: Ed è subito sera (1942).

UDK 850-1

- 2. p. 1988. - [suom. ja esittely: Elli-Kaija Köngäs]. ISBN 951-26-3255-1

[Ristori, Giuseppe]

Erään italialaisen poliisi-palvelijan muistoon-panoja : neljä kertomusta / [Giuseppe Ristori] ; ruotsista suom. E. T[örmälä]. - Tampere : Emil Hagelberg'in ja kumpp. Kirjapaino, 1880. - 83 s.

UDK 850-3

Satta, Salvatore

Pieni kaupunki Sardiniassa / Salvatore Satta ; suom. Elina Suomela-Härmä. - Keuruu : Otava, 1983. - 318 s. - (Otavan kirjasto)

Alkuteos: Il giorno del giudizio (1977).

ISBN 951-1-07216-1

UDK 850-3

Sciascia, Leonardo

Huuhkalinnut / Leonardo Sciascia ; suom. Soma Rytönen. - Hki : Tammi, 1984. - 133 s. - (Keltainen kirjasto ; 187)

Alkuteos: Il giorno della civetta (1961).

ISBN 951-30-6068-3

UDK 850-3

Sciascia, Leonardo

Viininkarvainen meri ja muita kertomuksia / Leonardo Sciascia ; suom. Soma Rytönen. - Hki : Eurographica, 1987. - 77, [1] s. - (Nykykirjailijoita ; 5)

Kolme kertomusta kirjasta "Il mare colore del vino" (1973)

ISBN 951-9371-30-3

UDK 850-3

Serantini, Francesco

Paavin pyssy / Francesco Serantini ; suom. Ulla-Kaarina Jokinen. - Porvoo : WSOY, 1960. - 116, [1] s.

Alkuteos: Il fucile di papa della genga.

UDK 850-3

Serantini, Francesco

Puhuvan kissan majatalo / Francesco Serantini ; suom. Ulla-Kaarina Jokinen. - Porvoo : WSOY, 1959. - 210, [1] s.

Alkuteos: L'osteria del gatto parlante.

UDK 850-3

Serao, Matilde

"Giovannino tai kuolema!" / Matilde Serao ; tekijän luvalla italiasta suomentanut F. O. Viitanen. - Helsinki : Emil Vainio, 1910. - 56 s. - (Helsingin kaiun kertomuskokoelma ; 10)

Alkuteos: O Giovannino o la morte.

UDK 850-3

Serao, Matilde

Korkokeinottelua / Matilde Serao ; tekijän luvalla italiasta suomentanut F. O. Viitanen. - Tampere : Osuuskunta Wäinämöinen, 1908. - 112 s.

Alkuteos: Trenta per cento.

UDK 850-3

Serao, Matilde

Pienoiskuvia elämästä / Matilde Serao ; tekijän luvalla italiasta suomentanut F. O. Viitanen. - Lahti : Väinämöisen kirjakauppa, 1909. - 307, [2] s.

UDK 850-3

Serao, Matilde

Tanssijatar : pieni elämäntarina / Matilde Serao ; tekijän luvalla italiasta suomentanut ja esipuheella varustanut F. O. Viitanen. - Tampere : K. Kaatra, 1908. - 177 s. - (Markan kirjasto ; 12)

Alkuteos: La ballerina.

UDK 850-3

- Tittelpainos - Tampere : Isak Julin, 1912. - (Neljäkymmenen pennin kirjasto ; 11)

Serao, Matilde

"Vartia, pidä varasi!" / Matilde Serao ; tekijän luvalla italiasta suomentanut ja esipuheella varustanut F. O. Viitanen. - Hämeenlinna : Karisto, 1910. - 180 s. - (Kirjallisia pikkuhelmiä ; 35)

UDK 850-3

Servadio, Gaia

Melinda ei halua nukkua yksin : romaani / Gaia Servadio ; suomentanut Eila Leinonen. - Jyväskylä : Gummerus, 1969. - 377 s.

Alkuteos: Tanto gentile e tanto honesta (1967).

UDK 850-3

Sgorlon, Carlo

Menetettyjen jokien armeija / Carlo Sgorlon ; suom. Marja-Leena Mikkola. - Helsinki : Otava, 1988. - 287 s. - (Otavan kirjasto)

Alkuteos: L'armatà dei fiumi perduti (1985).

ISBN 951-1-08817-3

UDK 850-3

Silone, Ignazio

Leipä ja viini / Ignazio Silone ; suomentanut Ilmari Lahti. - Helsinki : Tammi, 1946. - 383 s.

Alkuteos: Pane e vino (1935).

UDK 850-3

Soldati, Mario

Amerikkalainen vaimo / Mario Soldati ; [ital. teoksesta suom. Jorma Kapari]. - Hki : Kirjayhtymä, 1980. - 158, [1] s.

Alkuteos: La sposa americana (1977).

ISBN 951-26-1826-5

UDK 850-3

- [uusip.]- Hki : Uusi kirjakerho, 1980. - ISBN 951-54-0230-1

Solinas, Franco

Meren ryöstäjä / Franco Solinas ; italiankielisestä alkuteoksesta ... suom. Mirjam Polkunen. - Helsinki : Kirjayhtymä, 1959. - 110 s.

Alkuteos: Squarcidò.

UDK 850-3

Svevo, Italo

Zenon tunnustuksia / Italo Svevo ; suom. ja jälkipuheen kirj. Mirjam Polkunen. Helsinki : Weilin + Göös, 1971. - 356 s.

Alkuteos: La coscienza di Zeno (1923).

UDK 850-3

- 2. p. - [Espoo] : Weilin + Göös, 1984. (Weilin + Göösin kirjasto)

ISBN 951-35-0242-2

Tabucchi, Antonio

Kertoo Pereira / Antonio Tabucchi ; suomentanut Liisa Ryömä. - Helsinki : Tammi, 1996. - 176 s. - (Keltainen kirjasto ; 291)

Alkuteos: Sostiene Pereira (1994).

2. p. 1996

ISBN 951-31-0543-1

UDK 850-3

Tabucchi, Antonio

Pieniä yhdentekeviä väärinkäsityksiä / Antonio Tabucchi ; suom. Jorma Kapari. - Hki : Tammi, 1989. - 160 s. - (Keltainen kirjasto ; 225)

Alkuteos: Piccoli equivoci senza importanza (1985).

ISBN 951-30-6806-4

UDK 850-3

Tabucchi, Antonio

Taivaanranta / Antonio Tabucchi ; suomentanut Liisa Ryömä. - Helsinki : Tammi, 1995. - 112 s. - (Keltainen kirjasto ; 277)

Alkuteos: Il filo dell'orizzonte (1986).

ISBN 951-30-9989-X

UDK 850-3

Tamaro, Susanna

Kulje sydämesi tietä / Susanna Tamaro ; suomentanut Leena Taavitsainen-Petäjä. - Helsinki : Otava, 1995. - 207, [1] s.

Alkuteos: Va dove ti porta il cuore.

ISBN 951-1-13772-7

UDK 850-3

- [uusip.]- 1997. - ISBN 951-1-14773-0

Tamaro, Susanna

Maailman henki / Susanna Tamaro ; suomentanut Leena Taavitsainen-Petäjä. - Helsinki : Otava, 1998. - 351 s.

Alkuteos: Anima mundi
ISBN 951-1-14748-x
UDK 850-3

Tasso, Torquato
Vapautettu Jerusalem / Torquato Tasso ; suomentanut Elina Vaara ; alkulauseen kirj. Eino E. Suolahti ; kuvittanut Charles Nicolas Cochin. - Porvoo : WSOY, 1954. - XVI, 654, [1] s., 32 kuval. ; kuv.
Alkuteos: Gerusalemme liberata (1575).
UDK 850-1

Tomasi di Lampedusa, Giuseppe
Seireeni ja muita kertomuksia / Giuseppe Tomasi di Lampedusa ; suom. Tyyni Tuulio. - Porvoo : WSOY, 1962. - 135, [1] s.
Alkuteos: Racconti (1959).
UDK 850-3

Tomasi di Lampedusa, Giuseppe
Tiikerikissa : romaani / Giuseppe Tomasi di Lampedusa ; alkuteoksesta ... suom. Tyyni Tuulio ; teoksen esittelyn kirj. Roberto Wis ; vignetit piirtänyt Alfons Eder. - Porvoo : WSOY, 1959. - XII, 270, [2] s. : kuv.
Alkuteos: Il Gattopardo (1958).
2. p. 1960
UDK 850-3

- 3. p. 1963. - (Kolibri-kirjasto ; 1)
- [uusip.] 1990. - Helsinki : Suuri suomalainen kirjakerho. - 258 s. ISBN 951-643-316-2 - ISBN 951-643-315-4
- 4. p. - 1992. - 258 s. - ISBN 951-0-17973-6

Ungaretti, Giuseppe
Haudattu satama / Giuseppe Ungaretti ; valikoinut ja suomentanut Hannimari Heino. - Porvoo ; Helsinki ; Juva : WSOY, 1996. - 106, [5] s.
2. p. 1996
ISBN 951-0-21307-1
UDK 850-1

Verga, Giovanni
Malavoglian suku / Giovanni Verga ; suomentanut Tauno Nurmela ; alkulauseen kirjoittanut Roberto Wis. - Porvoo ; Helsinki : WSOY, 1953. - 299, [1] s., 1 kuval. : kuv.
Alkuteos: I Malavoglia (1881).
UDK 850-3

Vittorini, Elio
Vierailu / Elio Vittorini ; suom. Pirkko Peltonen. - Jyväskylä : Gummerus, 1977. - 218, [1] s.
Alkuteos: Conversazione in Sicilia (1941).
ISBN 951-20-1430-0
UDK 850-3

Vivanti, Annie
Onnen särkijät : romaani / Annie Vivanti ; italian kielestä suom. ja esipuheella varustanut Jalmari Hahl. - Helsinki : Kirja, 1930. - 372 s., kuval. : kuv.
Alkuteos: I divoratori.

UDK 850-3

Zarri, Adriana

Rukoileminen on niitty : runoja / Adriana Zarri ; ... suom. Anna-Maija Raittila. - [Helsinki] : Kirjapaja, 1974. - 93 s.

Alkuteos: TU.

ISBN 951-621-112-7

UDK 850-1

LASTEN- JA NUOTENKIRJALLISUUDEN KLASSIKOIDEN SUOMENNOKSET

Amicis, Edmondo de

Sydän : kirja nuorisolle / Edmondo de Amicis ; mukailemalla suomentanut Maikki Friberg. - Helsinki : Otava, 1894. - 230 s. - (Otavan helpohintainen kirjasto ; 18.)

Alkuteos: Cuore.

UDK 850-3

- 2. p. - Kuopio, 1897. - VI + 224 s.
- 3. p. - 1913. - 168 s. - (Otavan 50-pennin kirjasto ; n:o 46. 0046)
- 4. p. - Helsinki, 1931. - 238 s. - (Nuorten kirjoja. Uusi sarja 19.)
- 5. p. - Lahti, 1953. - 224 s.

Capuana, Luigi

Oli kerran ... : satuja / Luigi Capuana ; italian kielestä suomensi Oiva E. Vento. - Helsinki : Otava, 1919. - 144 s.

UDK 850-3(024.7)

Collodi, Carlo

Pinocchio / Carlo Collodi ; suom. Hilikka Palola. - Helsinki : Kirja-Lito, 1966. - 24 s. : kuv.

Alkuteos: Le avventure di Pinocchio : storia di un burattino (1880).

UDK 850-3(024.7)

Collodi, Carlo

Pinocchio / Collodi ; [suomeksi kert. Nora Rutanen]. - [Östersundom] : [Kirjalito], [1981]. - [11] s. : kuv. - (Suloisia satuja)

Alkuteos: Le avventure di Pinocchio : storia di un burattino (1880).

ISBN 951-28-0779-3

UDK 850-3(024.7)

Collodi, Carlo

Pinocchion seikkailut : kertomus marionetista / C. Collodi ; italian kielestä suomensi Maija Halonen. - Helsinki : Kustannus-o.y. Helios, 1906. - VIII, 234 s.

Alkuteos: Le avventure di Pinocchio : storia di un burattino (1880).

UDK 850-3(024.7)

- 2. p. - kuv. Enrico Mazzanti. - Hämeenlinna : Karisto, 1989. - 207, [3] s. : kuv. - Jälkipuheen kirj. Markus Brummer-Korvenkontio. - ISBN 951-23-2778-3

Collodi, Carlo

Pinokkio / Carlo Collodi ; kuv. Roberto Innocenti ; suom. Annikki Suni. - Porvoo ; Hki ; Juva : WSOY, 1989. - 144 s. : kuv.

Alkuteos: *Le avventure di Pinocchio : storia di un buratino* (1880).

ISBN 951-0-15732-5

UDK 850-3(024.7)

Collodi, Carlo

Pitkänenän seikkailut : kertomus puunukesta / C. Collodi ; italiankielestä suomentanut Elli Sihvo. - Helsinki : Otava, 1927. - 256 s. : kuv.

Alkuteos: *Le avventure di Pinocchio : storia di un buratino* (1880).

UDK 850-3(024.7)

- 2. p. - 1954. - 264 s. - (Meidän lasten kirjasto)

- [uusi p.] - Pinokkio / kuv. Gioia Fiammenghi -1975. - 278, [2] s. : kuv.

- 2. p. 1994. - ISBN 951-1-01990-2

Collodi, Carlo

Pinocchio / [suomeksi kert. Anna Rutanen]. - [Östersundom] : [Kirjalito], [1981]. - [11] s. : kuv. - (Satuklassikot)

Alkuteos: *Le avventure di Pinocchio : storia di un buratino* (1880).

Kannessa: PR-lastenkirja

ISBN 951-28-0791-2

UDK 850-3(024.7)

Collodi, Carlo

Pinocchio / Collodi ; suom. Ann-Marie Falck - Vantaa : PR-tuotanto, [1983]. - [10] s. : kuv. - (PR-lastenkirja)

Alkuteos: *Le avventure di Pinocchio : storia di un buratino* (1880).

ISBN 951-95815-3-7

UDK 850-3(024.7)

Collodi, Carlo

Pinokkio / [suom. Laila Niukkanen]. - Östersundom : Kirjalito, 1986. - [10] s. : kuv.

Alkuteos: *Le avventure di Pinocchio : storia di un buratino* (1880).

Näyttämökirja

ISBN 951-28-1529-X

UDK 850-3(024.7)

BIBLIOGRAFIA 2 :

Italialaisen kaunokirjallisuuden ruotsinnokset ⁸⁹

- [Benaglio Castellani, Ines] - **Markisinnan af Arcello - Hfors, 1889**
 [Benaglio Castellani, Ines] - Mia - Sthlm 1897
 [Compagnoni, G.] - Tasso's nätter - Sthlm, 1861
 [Goldoni, C.] - [2] Grefvinnan Rosaura - Sthlm, 1907
 [Goldoni, C.] - [2] **Lilla kusin från Kuusamo - Hfors, 1861**
 [Goldoni, C.] - [2] Sophie - Sthlm, 1788
 [Goldoni, C.] - [2] Tos-orden - Sthlm, 1798
 [Guarini, G. B.] - [2] Den trogna heerden från wijdt-afl. ... - Stettin, [1696]
 [Marini, G.] - Den tappre och o-öfwerwinnerlige prins Colloander, ... Sthlm, 1769
 [Marini, G.] - Den tappre och ädelmodige prins Spinador Musulman, ... Sthlm, 1770
 [Metastasio, P.] - [2] La clemenza di Tito - Sthlm, 1818
 [Metastasio, P.] - [2] Pimmalion - Sthlm, 1818
 [Metastasio, P.] - [2] Titus - Sthlm, 1823
 [Tedeschi-Treves, Virginia]= Cardelia - Kärlekens hypnotism - Stockholm, 1892
 [Tedeschi-Treves, Virginia]= Cardelia - Mitt brott - Visby, 1898
 [Torelli-Viollier, Maria] - 1. Utan kärlek & 2. På risfälten - Sthlm, 1895
 [Torelli-Viollier, Maria] = Marchesa Colombi - Giovanna - Sthlm, 1885
 [Varese, C.] - Den liguriska trolofvade - Sthlm, 1848
 [Zuccari, Anna Radius] = Neera - Farväl! - Sthlm, 1887
 Alberti, Barbara - Delirium - Stockholm, 1980
 Alberti, Barbara - Evangelium enligt Maria - Stockholm, [1982]
 Alberti, Barbara - Glädjeflickan - Stockholm, 1985
 Aldobrandini, Carlo, pseud. - Dialog med kärleken - Österskär, 1981
 Aldobrandini, Carlo, pseud. på Bruno Buozzi - Intermezzo - Österskär, 1979
 Aleramo, Sibilla - En kvinnas liv - Stockholm, 1988
 Aleramo, Sibilla - En kvinna - Sthlm, 1908
 Alfieri, V. - [2] Filip - Christianstad, 1831
 Alfieri, V. - [2] Filip den andra - Hedemora, 1874
 Alonzo, Francesco Saverio - Räddad från livet - Höganäs, 1990
 Alvaro, Corrado - Allt har hänt- Stockholm, 1968
 Alvaro, Corrado - Fasans land - Stockholm, 1940
 Alvaro, Corrado - Herdarna på Aspromonte - Stockholm, 1944
 Alvaro, Corrado - Orons år - Stockholm, 1965
 Alvaro, Corrado - Oskuldens år - Stockholm, 1953
 Amicis, E. de - En lärares roman - Stockholm, 1891
 Amicis, E. de - Från hemmets och skolans värld - Sthlm, 1892
 Amicis, E. de - Från Italien - Sthlm, 1882
 Amicis, E. de - Gymnastik och kärlek - Sthlm, 1892
 Amicis, E. de - Noveller - Sthlm, 1891
 Amicis, E. de - På oceanen - Sthlm, 1890
 Amicis, E. de - Skildringar ur militärlifvet - Sthlm, 1877

⁸⁹ Lihavoidut kuuluvat Suomen kansalliskirjallisuuteen; merkintä [2] tarkoittaa näytelmää, [3] runoutta (lyriikka ja eepokset) ja merkitsemättömät ovat proosaa.

- Amicis, E. de - Skizzer ur militärlifvet - Sthlm, 1891
- Amicis, E. de - Strödda blad - Sthlm, 1891
- Amicis, E. de & Farina, S. - Noveller - Ups, 1883
- Anselmi, A. - Fyratio månader på en ö i Stilla oceanen - Sthlm, 1890
- Antonioni, Michelangelo - [2] Blow up - Stockholm, 1968
- Appelius, Mario - Av främmande ras - Stockholm, 1942
- Aretino, P. - Samtal - Sthlm, 1936
- Arfelli, Dante - De överflödiga - Stockholm, 1954
- Ariosto, Lodovico - [3] Den rasande Roland. D. 1 - Stockholm, 1865
- Ariosto, Lodovico - [3] Den rasande Roland. D. 2 - Stockholm, 1865
- Ariosto, Lodovico - [3] Den rasande Roland. D. 3 - Stockholm, 1868
- Ariosto, Lodovico - [3] Den rasande Roland. D. 4 - Stockholm, 1870
- Ariosto, Lodovico - [3] Lodovico Ariosto's Rasande Roland - Ups, 1858
- Arpino, Giovanni - Den unga systemen - Stockholm, 1963
- Arpino, Giovanni - Sista akten - Stockholm, 1988
- Artoria, R. - Skilda mål - Hfors, 1881**
- Bacchelli, Riccardo - Branden i Milano - Stockholm, 1957
- Bacchelli, Riccardo - Floderna flyter mot havet - Stockholm, 1941**
- Bacchelli, Riccardo - Gammal värld är alltid ny - Stockholm, 1944**
- Bacchelli, Riccardo - Jesu blick - Stockholm, 1950
- Bacchelli, Riccardo - Lais' son - Stockholm, 1948**
- Bacchelli, Riccardo - Nöden kommer i båt - Stockholm, 1942**
- Bandello, Matteo - Hertiginnan af Malfi - Carstad, 1818
- Bandello, Matteo - Renässansnoveller ... - Sthlm, 1927
- Barbero, Alessandro - Andras krig och nöjen - Stockholm, 1997
- Bargellini, S. - Skandalklockan - Sthlm, 1903
- Baricco, Alessandro - Silke - Stockholm, 1998
- Baricco, Alessandro - Vredens slott - Stockholm, 1997
- Barrili, A. G. - På omvägar - Sthlm, 1891
- Barrili, A. G. - Som en dröm - Sthlm, 1891
- Bartolini, Luigi - Cykeltjuven - Stockholm, 1951
- Bassani, Giorgio - Bakom dörren - Stockholm, 1972
- Bassani, Giorgio - Den förlorade trädgården - Stockholm, Helsingfors, 1964**
- Bassani, Giorgio - Guldglassögonen - Stockholm, 1978
- Bassani, Giorgio - Judiska hödofter - Stockholm, 1980
- Bassani, Giorgio - Purpurhägern - Stockholm, 1977
- Belli, Giuseppe Gioachino - [3] Romerska bilder - Göteborg, 1991
- Beltramelli, A. - De röda - Sthlm, 1908
- Beltramelli, A. - Naturbarn - Sthlm, 1906
- Benni, Stefano - Komiska förskräckta krigare - Stockholm, 1992
- Bersezio, V. - För sen ånger - Gamlakarleby, 1903**
- Bersezio, V. - Rivalerna - Wasa, 1888**
- Berto, Giuseppe - Himlen är röd - Stockholm, 1949
- Bertolucci, Attilio - [3] Sovrummet - Stockholm, 1992-
- Boccaccio, Giovanni - Berättelser ur Decamerone - Höganäs, 1981
- Boccaccio, Giovanni - De bästa berättelserna ur Decameron - Stockholm, 1946
- Boccaccio, Giovanni - Decameron. 1-2 - Helsingfors, 1937**
- Boccaccio, Giovanni - Decameron. Bd 1-2 - Sthlm, 1924
- Boccaccio, Giovanni - Decameron. Bd 1-3 - Malmö 1928-29
- Boccaccio, Giovanni - Decameron. D. [1]-2 - Sthlm, 1918-22
- Boccaccio, Giovanni - Decameron. D. 1-2 - Sthlm, 1861-62

- Boccaccio, Giovanni - Decameron. D. 1-3 - Sthlm, 1914
Boccaccio, Giovanni - Decamerone - Helsingfors, 1947
 Boccaccio, Giovanni - Dekameron - Sthlm, 1906
 Boccaccio, Giovanni - En alldeles ny ... Guiscardo och Ghismonda ... - Sthlm, 1861
 Boccaccio, Giovanni - Guiscardo och Sigismonda - Sthlm, 1818
 Boccaccio, Giovanni - Kärlekshistorier ur Decameron - Malmö, 1925
 Boccaccio, Giovanni - Sextiofyra berättelser ur Dekameron. D. 1-3 - Malmö, 1919
 Boito, Arrigo - [2] Nero - Stockholm, 1925
 Bonaviri, Giuseppe - Den gudomliga skogen - Göteborg, 1993
 Bonaviri, Giuseppe - Nätter på höjden - Göteborg, 1997
 Bonaviri, Giuseppe - [3] Dikter - Göteborg, 1993
 Bonaviri, Giuseppe - [3] Kvar - Göteborg, 1996
 Bonaviri, Giuseppe - [3] Saknaden och sorgen - Lysekil, 1988
 Bonaviri, Giuseppe - Ghigò - Göteborg, 1992
 Bonaviri, Giuseppe - Skraddaren på långa gatan - Göteborg, 1991
 Bono, Elena - [3] Nattens tupper - Linköping, 1975
 Bontempelli, Massimo - Son av två mödrar - Stockholm, 1939
Bottacchiari, Rodolfo - Den brustna bron - Stockholm, 1942
 Brancati, Vitaliano - Den vackre Antonio - Stockholm, 1954
 Brancati, Vitaliano - Don Juan på Sicilien - Stockholm, 1949
 Bufalari, Giuseppe - Bondgården - Stockholm, 1963
 Bufalino, Gesualdo - Nattens lögnar - Stockholm, 1990
 Busi, Aldo - Handelsresande i damunderkläder - Stockholm, 1988
Buzzati, Dino - En kärlekshistoria - Stockholm, 1965
 Buzzati, Dino - Tataröknen - Stockholm, 1948
 Calvino, Italo - De osynliga städerna - Stockholm, 1978
 Calvino, Italo - Den obefintlige riddaren - Stockholm, 1961
 Calvino, Italo - Den tudelade visconten - Stockholm, 1962
 Calvino, Italo - En valförrättares dag - Stockholm, 1965
 Calvino, Italo - Klätterbaronen - Stockholm, 1959
 Calvino, Italo - Kosmokomik - Stockholm, 1968
 Calvino, Italo - Om en vinternatt en resande - Stockholm, 1983
 Calvino, Italo - Palomar - Stockholm, 1985
 Capriolo, Paola - Av kärlek levde jag - Stockholm, 1995
 Capriolo, Paola - Två världar - Stockholm, 1993
 Caracciolo di Forino, E. - Neapolitanska klosterlivets mysterier - Sthlm, 1865
 Cardella, Lara - Nää'ru gubbdjäväl - Stockholm, 1996
Carducci, Giosuè - [3] Valda dikter - Sthlm, 1894
 Carretto, Carlo - Jag, Franciscus - Stockholm, 1982
 Casanova, G. C. - [2] Cristina di Svezia - Sthlm, 1849
 Cassola, Carlo - Bubes flicka - Stockholm, 1962
 Cassola, Carlo - Den överlevande - Uppsala, 1980
Castelnuovo, E. - Clarinas statskupp - Hfors, 1881
Castelnuovo, E. & Bersezio, V. - Från det unga Italien - Hfors, 1883
 Cavallotti & Montecorboli & Pierantoni-Mancini - [2] Qvinnoära - Sthlm, 1897
Cèspedes, Alba de - Flykt - Tampere, 1943
 Céspedes, Alba de - Förbjuden dagbok - Stockholm, 1954
 Céspedes, Alba de - Idealisk äkta man - Stockholm, 1955
Céspedes, Alba de - Ingen vänder tillbaka - Stockholm, 1941
 Ciampoli, D. - Som en blomma - Sthlm, 1889
 Ciampoli, D. - Svarta flätor - Sthlm, 1884

- Ciampoli, D. & Verga, G. - Italienska folklied - Sthlm, 1884
 Cicognani, Bruno - Jag, konungen - Helsingfors, 1956
 Cicognani, Bruno - Velia - Stockholm 1951
 Còccioli, Carlo - Det stora spelet - Stockholm, 1953
 Còccioli, Carlo - Himmel och jord - Stockholm, Helsingfors, 1954
 Cozzani, Ettore - Unga flyghjältar - Stockholm, 1942
 Dandolo, Milli - Ängeln har talat - Stockholm, 1942
 D'Annunzio, G. - [2] Vårdröm - Sthlm, 1916
 D'Annunzio, G. - Den oskyldige - Sthlm & Gbg, 1914
 D'Annunzio, G. - Dödens triumf - Sthlm, 1898
 D'Annunzio, G. - Elden - Hfors, Sthlm 1901
 D'Annunzio, G. - Giovanni Episcopo - Sthlm, 1895
 D'Annunzio, G. - Njutningslysten - Sthlm, 1902
 D'Annunzio, G. - Oäkta - Sthlm, 1902
 D'Annunzio, Gabriele - Elden - Stockholm, 1946
 Dante [Alighieri] - [3] I livets vår - Sthlm, 1897
 Dante Alighieri - [3] Avgrunden - [Malmö], 1973
 Dante Alighieri - [3] Dante Alighieris Gudomliga komedi. 1 - Stockholm, 1921 ¹
 Dante Alighieri - [3] Dante Alighieris Gudomliga komedi. 2 - Stockholm, 1930 ¹
 Dante Alighieri - [3] Dante Alighieris Gudomliga komedi. D. 1-3 - Lund, 1856-57²
 Dante Alighieri - [3] Dantes Gudomliga komedi - Sthlm, 1902-1903 ⁴
 Dante Alighieri - [3] Dantes Gudomliga komedi - Sthlm, 1904 ⁵
 Dante Alighieri - [3] Dantes Gudomliga komedi. 1 Helvetet - Stockholm, 1915 ³
 Dante Alighieri - [3] Dantes Gudomliga komedi. 1-3 - Helsingfors, 1924 ³
 Dante Alighieri - [3] Den godomliga komedien [Inferno] - Östersund 1923-1932 ⁶
 Dante Alighieri - [3] Divina Commedia - Stockholm, 1912
 Dante Alighieri - [3] Sonetter till Beatrice - Stockholm, 1948
 Dante Alighieri - [3] Stycken ur Divina commedia. D. 1-9 - Ups, 1845-1851 ⁷
 Dante Alighieri - [3] Vita nuova - Lidingö, 1979
 De Crescenzo, Luciano - Helena, Helena min älskade - Stockholm, 1995
 De Crescenzo, Luciano - Sålunda talade Bellavista- Stockholm, 1988
 Del Giudice, Daniele - Västerländsk atlas - Stockholm, 1990
 Del Negro, C. - Florentinska nattfjärilar - Nikolaistad, 1885
 Del Serra, Maura - [2] Rosens ande - Lund, 1996
 Deledda, Grazia - Andras synder - Sthlm, 1928
 Deledda, Grazia - Annalena Bilsini - Sthlm, 1928
 Deledda, Grazia - Aska - Sthlm, 1927
 Deledda, Grazia - De levandes gud - Sthlm, 1927
 Deledda, Grazia - Den ensamme mannens hemlighet - Sthlm, 1928
 Deledda, Grazia - Den gamle på berget - Sthlm, 1927
 Deledda, Grazia - Elias Portolu - Sthlm, 1903
 Deledda, Grazia - Flykten till Egypten - Sthlm, 1927
 Deledda, Grazia - Frestelser och andra noveller - Sthlm, 1928
 Deledda, Grazia - Hemlängtan - Hfors, 1922 = Regina Tagliamari - Stockholm, 1922
 Deledda, Grazia - Herdar - Stockholm, 1909
 Deledda, Grazia - Murgrönan - Sthlm, 1926
 Deledda, Grazia - Noveller - Malmö, 1931

Danten Divina Commedien kääntäjät:

¹ Norlind, ² Lovén, ³ Pipping, ⁴ Lindfors, ⁵ Bring, ⁶ Zeilon, ⁷ Böttiger

- Deledda, Grazia - På onda vägar - Stockholm, 1907
 Deledda, Grazia - Regina Tagliamari - Stockholm, 1927
 Deledda, Grazia - Rö för vinden - Stockholm, 1928
 Deledda, Grazia - Skuggan av det förflutna - Sthlm, 1927
 Deledda, Grazia - Ärliga själar- Stockholm, 1928
Denti di Pirajno, Alberto - Doktor i Afrika - Stockholm, 1956
 Di Lascia, Mariateresa - Färd i skugga - Stockholm, 1998
 Dolci, Danilo - Sicilianska berättelser -Stockholm, 1975
 Dolci, Danilo - [3] Dikter - Stockholm, 1973
 Duranti, Francesca - Huset vid Månsjön - Stockholm, 1986
 Eco, Umberto - Foucaults pendel - Stockholm, 1989
 Eco, Umberto - Gårdagens ö - Stockholm, 1995
 Eco, Umberto - Rosens namn - Stockholm, 1983
 Fallaci, Oriana - Brev till ett barn som aldrig föddes - Stockholm, 1982
 Fallaci, Oriana - En man - Stockholm, 1981
 Fallaci, Oriana - Inshallah - Stockholm, 1992
 Farina, S. - Blind kärlek - Sthlm, 1880
 Farina, S. - En kärlekssaga - Sthlm, 1901
Farina, S. - Herr J. A. G. - Åbo 1891
 Farina, S. - Med förbundna ögon - Sthlm, 1886
 Farina, S. - Mitt barn! - Sthlm, 1890
 Farina, Salvatore - Kärlekens argusögon - Stockholm, 1884
 Fenoglio, Beppe - En privat angelägenhet - Bromma, 1983
 Ferrero, Guglielmo - Abessiniernas fånge - Stockholm, 1936
Ferruggia, Gemma - Tjuskraft - Hfors, 1898
Fersi, Edvige - Eklöfskransen - Hfors, 1884
 Fiorentino, Giovanni - Det stora fåret - Göteborg, 1959
 Flaiano, Ennio - Livet läker - Stockholm, 1949
 Fo, Dario - [2] Dario Fo x 4 - Stockholm, 1997
 Fo, Dario - [2] En målare kommer sällan ensam - [s.l.], [1968?]
 Fo, Dario - [2] Gycklarens teater - Stockholm, 1984
 Fo, Dario - [2] Tjuvar lik och fala quinnor - Stockholm, 1963
 Fo, Dario - [2] Vi betalar inte, vi betalar inte! - [s.l.], [19??]
 Fogazzaro, Antonio - Daniel Cortis - Sthlm, 1886
 Fogazzaro, Antonio - Ett helgon - Sthlm, 1907
Fogazzaro, Antonio - I våra dagar - Hfors, 1902
 Fogazzaro, Antonio - Krossade idyller och andra berättelser - Skövde, 1953
 Fogazzaro, Antonio - Målgari - Lund, 1930
 Fogazzaro, Antonio - Malombra - Sthlm, 1888
 Fogazzaro, Antonio - Skaldens hemlighet - Sthlm, 1888
 Foscolo, Ugo - [3] Dikter - Stockholm, 1986
 Frateili, Arnaldo - Det hände om natten ... - Stockholm, 1941
 Fruttero, Carlo - Söndagskvinnan - Stockholm, 1975
 Garibaldi, G. - Munkens spira eller Rom i nittonde århundradet - Sthlm, 1870
 Gelli, Licio - [3] Sång till Wanda - Stockholm, [1997]
 Gherardi del Testa, T. - [2] En perla bland äkta män - Sthlm, 1860
 Gherardi del Testa, T. - [2] Ett ungdomslöfte - Helsingborg, 1871
 Ghisalberti, Mario - De sju städerna - Stockholm, 1951
Ghisalberti, Mario - Guldets och korset - Stockholm, 1948
 Giacosa, G. - [2] Ett parti schack - Sthlm, 1891

- Giacosa, G. - [2] Kärlekens triumf - Sthlm, 1891
Giacosa, G. Den besynnerliga vägvisaren - Hfors, 1900
 Ginzburg, Natalia - Alla våra gårdagar - Stockholm, 1956
 Ginzburg, Natalia - Familjen - Stockholm, 1981
 Ginzburg, Natalia - Kära Michele - Stockholm, 1974
 Gioberti, F. - I spillror - Sthlm, 1909
 Giovagnoli, R. - [3] Pasquino och Marforio - Sthlm, 1877
 Giovanni Fiorentino - Laura eller Idealet - Sthlm, 1835
 Goldoni, Carlo - [2] Vårdshusvärdinnan - Lund, 1992
 Gotta, Salvator - Med osminkade läppar - Stockholm, 1941
 Gozzi, C. - [2] Prinsessan Tu-ran-dot - Sthlm, 1857
 Grazzini, E. - Ny vår - Stockholm, 1943
 Guareschi, Giovanni - Don Camillo kommer tillbaka - Stockholm, 1953
 Guareschi, Giovanni - Don Camillo och hans lilla värld - Stockholm, 1956
 Guareschi, Giovanni - Don Camillo och Peppone - Stockholm, 1958
 Guareschi, Giovanni - Don Camillos dilemma - Stockholm, 1956
 Guareschi, Giovanni - Min egen lilla värld - Stockholm, 1954
Invrea, David - Släkt med solen - Stockholm, 1952
 Jaeggy, Fleur - Tuktans ljuva år - Stockholm, 1994
 Kezich, Lalla - Förberedelsen - Bromma, 1985
 Ledda, Gavino - Padre padrone - Stockholm, 1990
 Leopardi, G. - Valda skrifter - Sthlm, 1913
 Leopardi, Giacomo - [3] Är ljuvt att få förlisa - Stockholm, 1981
 Levi, Carlo - Klockan - Stockholm, 1953
 Levi, Carlo - Kristus stannade i Eboli - Stockholm, 1948
 Levi, Primo - Fristen - Stockholm, 1991
 Levi, Primo - Om icke nu, så när? - Stockholm, 1986
 Levi, Primo - Är detta en människa? - Stockholm, 1988
 Llera Moravia, Carmen - Georgette - Stockholm, 1989
 Loy, Rosetta - Vinterdrömmar - Stockholm, 1996.
 Loy, Rosetta - Vägar till Monferrato - Stockholm, 1992
 Luzi, Mario - [3] Poesie - Stockholm, 1979
 Machiavelli, Niccolò - [2] Komedier. (Andriskan. Clizia. Alruna.) - Sthlm, 1970
 Machiavelli, Niccolò - [2] Mandragola - Ups, 1883
 Machiavelli, Niccolò - Belphagor - Stockholm, 1956
 Magris, Claudio - Ett annat hav - Stockholm, 1992
 Mantegazza, P. - Upilio Faimali - Ups, 1880
 Manzoni, Alessandro - De trolofvade. D. 1-3 - Sthlm, 1832
Manzoni, Alessandro - De Trolovade - Sthlm, Tampere, 1951
 Manzoni, Alessandro - De trolovade - Uddevalla, 1974
 Manzoni, Alessandro - De trolovade. D. 1 - Uddevalla, 1974
 Manzoni, Alessandro - De trolovade. D. 2 - Uddevalla, 1974
 Maraini, Dacia - Den stumma hertiginnan - Stockholm, 1994
 Marchi, E. de - Don Crillos hatt - Sthlm, 1894
 Marcone, Maria - Familjeband - Stockholm, 1979
 Marini, G. - [3] Sagan om pomum Eridis - Gbg, 1749
 Marini, G. - [3] Thet bethlehemiska barna-mordet - Gbg, 1740
 Mariotti, Giovanni - Matilde - Göteborg, 1994
 Masuccio Salernitano - San Grifones relik - Göteborg, 1976
 Mazzantini, Margareta - Zinkbaljan - Stockholm, 1997
 Michelangelo Buonarroti - [3] Kärlek - Stockholm, 1905

- Milani, Milena - Anna Drei - Stockholm, 1950
 Montale, Eugenio - [3] Dikter - Stockholm, 1975
 Montale, Eugenio - [3] Ovädret - Stockholm, 1967
 Montale, Eugenio - [3] Poesie - Stockholm, 1960
 Montanari, Gianni - Daimon - Bromma, 1980
 Montanari, Gianni - Jaktsåsong- Bromma, 1978
 Morante, Elsa - Aracoeli - Stockholm, 1985
 Morante, Elsa - Arturos ö - Stockholm, 1959
 Morante, Elsa - Historien - Stockholm, 1979
 Moravia, Alberto - 1934 - Stockholm, 1983
 Moravia, Alberto - Agostino - Stockholm, 1946
 Moravia, Alberto - Anpassningen - Stockholm, 1952
 Moravia, Alberto - Beträktaren - Stockholm, 1987
 Moravia, Alberto - De likgiltiga - Stockholm, 1945
 Moravia, Alberto - Desideria - Stockholm, 1980
 Moravia, Alberto - En lättings drömmar - Stockholm, 1943
 Moravia, Alberto - Föraktet - Stockholm, 1955
 Moravia, Alberto - Förhistoriska fabler - Stockholm, 1985
 Moravia, Alberto - Förvecklingar - Stockholm, 1956
 Moravia, Alberto - Jag och han - Stockholm, 1972
 Moravia, Alberto - Landsortsflickan och andra noveller - Stockholm, 1954
 Moravia, Alberto - Ledan - Stockholm, 1961
 Moravia, Alberto - Maskeraden - Stockholm, 1942
 Moravia, Alberto - Olydnaden- Stockholm, 1951
 Moravia, Alberto - Resan till Rom - Stockholm, 1990
 Moravia, Alberto - Romarinnan - Stockholm, 1950
Moravia, Alberto - Romerska berättelser - Stockholm, Helsingfors 1959
 Moravia, Alberto - Två kvinnor - Stockholm, 1958
 Moravia, Alberto - Uppmärksamheten - Stockholm, 1966
 Moravia, Alberto - Äktenskaplig kärlek - Stockholm, 1953
 Morlini, G. - Kvinnotrohet - Paris, [1937]
 Napoli Prario, Lucy - Tre vita slöjor - Stockholm, 1959
 Nese, Marco - Bläckfisken - Malmö, 1990
 Nievo, Ippolito - En italienares bekännelser - Stockholm, 1988
 Nievo, Stanislao - Paradisets öar - Stockholm, 1996
 Nievo, Stanislao - Ängen i havets djup - Stockholm, 1988
Olivieri Sangiacomo, A. - Guido Fortis (& France, A. Balthasar) - Hfors, 1900
 Oreglia, Giacomo - [3] Dante anarken och hans sex mästare - Stockholm, 1993
 Oreglia, Giacomo - [3] Roma brucia! - Stockholm, cop. 1997
 Palazzeschi, Aldo - Rom - Stockholm, 1955
 Palazzeschi, Aldo - Systrarna Materassi- Stockholm, 1942
 Panzini, Alfredo - Flickan och dygden - Lund, 1953
Papini, G. - En färdig man - Sthlm, Hfors, 1923-24
Papini, G. - Mannen som var slut - Hfors, 1923
 Paravicini, R. - Slafskeppskaptenen - Köping, 1882
 Parise, Goffredo - Den vackre prästen - Stockholm, 1956
 Pasolini, Pier Paolo - [2] Calderón - Lund, 1990
 Pasolini, Pier Paolo - [2] Drömmer jag? - Lund, 1988
 Pasolini, Pier Paolo - [3] Gramscis aska - Stockholm, 1975
 Pavese, Cesare - [3] Katterna kommer att förstå - Stockholm, 1976
 Pavese, Cesare - Månen och eldarna - [Stockholm], 1954

- Pellico, S. - [2] Francesca af Rimini - Halmstad, 1877
- Pellico, Silvio - I fängelse - Uppsala, 1925
- Pellico, Silvio - Mina fängelseår - Stockholm, 1962-1963
- Petrarca, Francesco - [3] Afrika - Gbg 1889
- Petrarca, Francesco - [3] Canzoner, ballater och sistiner - Sthlm, 1880
- Petrarca, Francesco - [3] Italia mia i svensk och italiensk dräkt - Lund 1901
- Petrarca, Francesco - [3] Kärleksdikter - Stockholm, 1989**
- Petrarca, Francesco - [3] Sonetter till Laura efter hennes död - Sthlm, 1895
- Petrarca, Francesco - [3] Sonetti. Sonetter till Laura - Ups, 1874
- Pierantoni-Mancini, Grazia - Lydia - Sthlm, 1884
- Pierro, Albino - [3] Knivar mot solen - Stockholm, 1988
- Pierro, Albino - [3] Metaponto - Stockholm, 1990
- Pierro, Albino - [3] Sömmen och döden - Bromma, 1985
- Piovene, Guido - Novisens bekännelser - Stockholm, 1949
- Pirandello, L. - [2] Alla ha rätt - Sthlm, 1925
- Pirandello, L. - [2] Anständighetens vällust - Sthlm, 1927
- Pirandello, L. - [2] Att finna sig själv - Sthlm, 1934
- Pirandello, L. - [2] För att skyla sin nakenhet - Sthlm, 1925
- Pirandello, L. - [2] Henrik IV - Sthlm, 1925
- Pirandello, L. - [2] Sex roller utan författare - Sthlm, 1924
- Pirandello, L. - En till! - Hfors 1927**
- Pirandello, L. - Kameran går - Lund, 1998.
- Pirandello, L. - Salig Mattias Pascal - Sthlm, 1925
- Pirro, Ugo - Kärlekens rekryter - Stockholm, 1958
- Pomilio, Mario - Vittnet - Sthlm, 1958
- Praga, M. - [2] Förrådd - Sthlm, 1897
- Pratolini, Vasco - Bröderna - Bromma, 1985
- Pratolini, Vasco - Fattiga älskares krönika - Helsingfors, 1949**
- Pratolini, Vasco - Flickorna i Sanfrediano - Stockholm, Helsingfors, 1954**
- Pratolini, Vasco - Metello - Stockholm, 1958
- Pratolini, Vasco - Ungdomsår i Santa Croce - Stockholm, 1954
- Quarantotti Gambini, P. A. - Regattorna i San Francisco- Stockholm, 1950
- Quasimodo, Salvatore - [3] Dikter - Stockholm, 1959
- Quasimodo, Salvatore - [3] Och plötsligt är det afton - Stockholm, 1957
- Quasimodo, Salvatore - [3] Poesie - Stockholm, 1959
- Ravera, Lidia - Mitt eget barn - Stockholm, 1981
- Ravera, Lidia - Slå ihjäl tiden - Stockholm, 1980
- Répací, Leonida - Brinnande blod - Stockholm, 1947
- Rigoni Stern, Mario - Berättelsen om Tönle - Stockholm, 1994
- Rimanelli, Giose - Duvjakt - Stockholm, 1954
- Rocco, pseud. för Marco Lombardo Radice - Grisar med vingar - Stockh., 1979
- Romano, Romualdo - Sirocko - Hfors 1953**
- Rovetta, Ger. - Lulu - Stockholm, 1926
- Ruzzante, pseud. för Angelo Beolco - [2] Dialoghi - Stockholm, 1976
- Saba, Umberto - [3] Poesie - Stockholm, 1966
- Satta, Salvatore - Domens dag - Stockholm, 1984
- Scandurra, Angelo - [3] Appunti per una morte di re ed altre poesie - St. 1993
- Sciascia, Leonardo - Candido eller En dröm på Sicilien- Stockholm, 1979
- Sciascia, Leonardo - Det egyptiska konsiliet - Göteborg, 1972
- Sciascia, Leonardo - Dolkmännen - Stockholm, 1985
- Sciascia, Leonardo - En enkel historia och andra texter - Stockholm, 1991

- Sciascia, Leonardo - Mönstret - Stockholm, 1974
 Sciascia, Leonardo - Ugglor i solsken - Stockholm, 1985
 Serao, Matilde - Dansösen - Sthlm, 1903
Serao, Matilde - Giovannino eller döden! - Hfors, 1895
 Serao, Matilde - Luftslott - Sthlm, 1892
 Serao, Matilde - Straff - Sthlm, 1893
Serao, Matilde - Väninnor - Hfors, 1891
 Silone, Ignazio - Bröd och vin - Stockholm, 1944
 Silone, Ignazio - En näve björnbär - Stockholm, 1953
 Silone, Ignazio - Fontamara - Stockholm, 1934
 Silone, Ignazio - Lucas hemlighet - Stockholm, 1957
 Silone, Ignazio - Sädeskornet under snön - Stockholm, 1945
 Soldati, Mario - Breven från Capri - Stockholm, 1956
 Soldati, Mario - Den gröna kavajen - Stockholm, 1954
 Soldati, Mario - Silvestris sanna jag - Stockholm, 1959
 Solinas, Franco - Den grymma vägen - Stockholm, 1959
 Svevo, Italo - Farväl till ungdomen - Stockholm, 1956
 Svevo, Italo - Zenos bekännelser - Stockholm, 1967
 Tabucchi, Antonio - Påstår Pereira - Stockholm, 1996
 Tamaro, Susanna - Eld, jord och vind - Stockholm, 1997
 Tamaro, Susanna - Ensamma röster - Stockholm, 1996
 Tamaro, Susanna - Gå dit hjärtat leder dig - Stockholm, 1995
 Tasso, T. - [2] Aminta - Sthlm, 1874
 Tasso, T. - [2] Ur Torquato Tasso's Amyntas - Sthlm, 1864
 Tasso, Torquato - [3] Det befriade Jerusalem - Sthlm, 1826
 Tasso, Torquato - [3] Prof på öfversättningar från Torquato Tasso - Lund, 1844
 Tasso, Torquato - [3] Tancreds envig med Clorinda - Ups, 1845
 Tasso, Torquato - [3] Tassos Befriade Jerusalem. Bd 1-2 - Sthlm, 1825
 Tasso, Torquato - [3] Torquato Tassos Befriade Jerusalem - Sthlm 1860
 Tasso, Torquato - [3] Torquato Tasso's Befriade Jerusalem. D. 1-12 - 1842-1851
 Tobino, Mario - Kvinnorna i Magliano - Stockholm, 1955
 Tomasi di Lampedusa, Giuseppe - Leoparden - Stockholm, 1960
 Tozzi, F. - Tre kors - Sthlm, 1926
 Ungaretti, Giuseppe - [3] Poesie - Stockholm, 1968
 Verga, Giovanni - Familjen Malvoglia - Upps. & Sthlm, 1926
 Verga, Giovanni - På Sicilien - Stockholm, 1958
Vergani, Orio - Möte på tåg - Stockholm, 1951
 Wertmüller, Lina - Alvises huvud - Stockholm, 1983
 Vittorini, Elio - Den röda nejlikan - Stockholm, 1954
 Vittorini, Elio - Samtal på Sicilien - Stockholm, 1952
 Vivanti [-Chartres], Annie - Annie - Sthlm, 1891
 Vivanti [-Chartres], Annie - Circe - Sthlm, 1922
Vivanti [-Chartres], Annie - Gift - Sthlm, Hfors, 1924
 Vivanti [-Chartres], Annie - Mor och dotter - Sthlm, 1925
 Volponi, Paolo - Den hertigliga ridån - Stockholm, 1989
 Züccoli, L. - Övermakt - Sthlm, 1926

ANTOLOGIOITA

Dante Alighieri - Divina commedia &

Petrarca, Francesco - Sonetter - canzoner &

Boccaccio, Giovanni - Decamerone - Lund, 1935

Dante Alighieri - Nytt liv; Helvetet &

Petrarca, Francesco - Dikter - Sthlm, 1928

Aurell, C. J. E. - Efterbildningar från italienska skalders - Nyköping 1877

Aurell, C. J. E. - Efterbildningar från italienskan och antiken - Sthlm, 1912

Aurell, C. J. E. - Vintergrönor. Efterbildningar från romanisk ... - Sthlm, 1913

Bergström, R. - Främmande lyrer. En antologi - Sthlm, 1887

Björkman, G. - Italiensk lyrik - Sthlm, 1906

Den italienska epiken - Sthlm 1928

Futuristisk teater & film - Stockholm, 1988

Hemgren, Karl - Moder och barn - Åbo: G. W. Wilén, 1901

Italiensk klassisk lyrik - Stockholm, 1962

Italiensk lyrik - Stockholm, 1964

Italiensk lyrik från nio sekler - Stockholm, 1965

Langenskiöld-Hoffmann, Ebba - Solstrålar och sommarskyar - Sthlm, 1934

Modern italiensk lyrik - Stockholm, 1964

**Pipping, Aline - Nyare italiensk lyrik : en samling skaldeporträtt och
öfversättningar - Helsingfors: Helios, 1906 - VII, 314 s.**

Pärlmusslan - Göteborg, 1974

Romersk trio - Stockholm, 1998

Trio i ett pastoralt landskap - Stockholm, 1995

Världslitteraturen. 13 - Stockholm, 1928

Öfversättningar från främmande författare. 4 - Göteborg, 1889

En bukett italiensk lyrik (utg. A. Österling) - Stockholm, 1954

Italienska berättare från Boccaccio till Moravia (utg. G. Oreglia) - Sthlm, 1952

Hertzberg, Rafael - Dikter - Helsingfors, 1880 (Italiensk folkvisor)

Runeberg, Johan Ludvig - Samlade arbeten - Helsingfors - 1861- (Siciliansk sång)

Törnegrén, C. W. - Dikter - Helsingfors, 1860 (Pellico)

Zilliacus, Emil - Sonetter och sånger - Helsingfors, 1921 (Carducci, Pascoli)

LASTENKIRJALLISUUTTA

Amicis, Edmondo de - Hjärtat - Helsingfors, 1894

Amicis, Edmondo de - Hjärtat på rätta stället - Sthlm, 1899

Amicis, Edmondo de - Hjärtat på rätta stället - Sthlm, 1917

Amicis, Edmondo de - Kamrater - Sthlm, 1888

Amicis, Edmondo de - Pojkar av rätta sorten - Ups & Sthlm, 1923

Capuana, Luigi - Det var en gång. Italienska sagor - Sthlm, 1883

Collodi, Carlo - Pinochios äfventyr. Berättelse om en marionett - Hfors, 1904

Collodi, Carlo - Pinocchio. Historien om en kasperdocka - Sthlm, 1954

Collodi, Carlo - Pinocchio - Sthlm, 1959

Paasilinna Arto 1994	L'anno della lepre (Jäniksen vuosi)
Paasilinna Arto 1996	Il bosco delle volpi (Hirtettyjen kettujen metsä)
Paasilinna, A. 1997	Il mugnaio urlante (Ulvova mylläri)
Seppänen Unto 1942	Markku e la sua stirpe : romanzo (Markku ja hänen sukunsa)
Setälä, Annikki 1955	Aurora boreale (Irja)
Siekinen Raija [1987]	Il piccolo re (Herra kuningas)
Sillanpää, F. E. 1969	Le opere: Santa miseria, Silja, Racconti (Hurskas kurjuus, Nuorena nukkunut, Kertomuksia)
Sillanpää, F. E. 1967	Premio Nobel per la lett. (Hurskas kurjuus, Elämä ja aurinko)
Sillanpää F. E. [1933]	Santa miseria : romanzo (Hurskas kurjuus)
Sillanpää F. E. 1934	Silja : romanzo (Nuorena nukkunut)
Ståhlberg, Ester 1924	Domenica : romanzo (Sunnuntai)
Tiira Ensio 1966	La zattera della disperazione (Epätoivon lautta)
Waltari Mika 1954	L'angelo nero :romanzo (Johannes Angelos)
Waltari Mika 1952	L'avventuriero : romanzo (Mikael Karvajalka)
Waltari Mika 1955	Chi ha ucciso la signora Skrof? (Kuka murhasi rouva Skrofin?)
Waltari Mika 1943	Delitto al n:o 8 (vrt. ed. Chi ha ucc. ...?) (Kuka murhasi rouva Skrofin?)
Waltari Mika 1995	Fine van Brooklyn (Fine van Brooklyn)
Waltari Mika 1981	Lauso il Cristiano (Ihmiskunnan viholliset)
Waltari Mika 1961	Marco il Romano : romanzo (Valtakunnan salaisuus)
Waltari Mika 1942	Il podere (Vieras mies tuli taloon)
Waltari Mika 1950	Sinuhe l'Egiziano (quindici libri dalla vita) (Sinuhe, egyptiläinen)
Waltari Mika 1952	Sinuhe, l'Egiziano (quindici libri dalla vita) (Sinuhe, egyptiläinen)
Waltari Mika 1970	La spirale dei sogni (Koiranheisipuu, Jokin ihmisessä, Ei koskaan huomispäivää, Fine van Brooklyn)
Waltari Mika 1957	Turms l'Etrusco : romanzo (Turms, kuolematon)
Waltari Mika 1953	Il vagabondo : romanzo (Mikael Hakim)
Vuori Pekka 1988	Le sette sottovesti (Kadonneet alushameet)

ANTOLOGIAT

1985	Il dirigibile Italia
1986	Il ghiaccio e il fuoco poesia del Novecento ...
1996	Il nord come destino

SUOMEN RUOTSINKIELISEN KIRJALLISUUDEN ITALIANNOKSET

Gummerus, G. R. 1944	La fortezza (Fästningen)
Jansson Tove 1989	Il libro dell'estate (Sommarboken)
Jansson Tove 1959	Magia d'estate (Farlig midsommar)
Jansson Tove 1961	Magia d'inverno (Trollvinter)
Jansson Tove 1975	Moomin (Mumin)
Jansson Tove 1989	L'onesta bugiarda (Den ärliga bedragaren)
Jansson Tove 1994	Viaggio con bagaglio leggero (Resa med lätt bagage)
Kurtén Björn 1983	La danza della tigre : un romanzo dell'era glaciale (Den svarta tigern)
Runeberg Johan Ludvig 1883	Nadeschda (Nadeschda)
Runeberg Johan Ludvig 1908	Patria nostra (Vårt land)
Runeberg Johan Ludvig 1910	Anna (Hanna)
Salminen Sally 1939	Katrina : romanzo (Katrina)
Salminen Sally 1941	Mariana : romanzo (Den långa våren)
Salminen Sally 1955	Principe Efflam : romanzo (Principe Efflam)
Salminen Sally 1942	Sabbie mobili : romanzo (På lös sand)
Salminen Sally 1958	La saga di Lars Laurila : romanzi. Vol. primo & Vol. Secondo (Lars Laurila, Nya land, Små världar, Klyftan och stjernan)
Stenius, Göran 1964	Le campane di Roma : romanzo (Klockorna i Rom)
Topelius, Zacharias 1956	Sampo il lapponcino ed altre fiabe finlandesi (Läsning för barn)

LÄHTEET

Lähdeluetteloon eivät sisälly aikakauslehtiartikkelit, jotka on lueteltu LIITTEESSÄ 2, Danten *Juomalaisen näytelmän* ja Boccaccion *Decameronen* osalta LIITTEESSÄ 3.

1. PAINAMATTOMAT LÄHTEET

ALEKSI

ARTO

Fennica

KATI

Libris -tietokannat (ON-LINE ja/tai CD-ROM -versiot), päivitykset: syksy 1998

Oksala, Teivas (1995). Kaunokirjallisuuden kääntäjä - tulkkki vai luova sanataiteilija? (Luento 2.11.95. Tampere.)

2. PAINETUT LÄHTEET

[s. n.] (1971) Finlandia-Italia ry.

- Herkutelkaamme italialaisittain, s. 52-53. [s. l.]: Finlandia-Italia ry.

Aho, Antti J. (1951 a). Juhani Aho : Elämä ja teokset. 1. Porvoo.

Aho, Antti J. (1951 b). Juhani Aho : Elämä ja teokset. 2. Porvoo.

Ala-Honkola, Anne (1989). Italialaista kaunokirjallisuutta suomeksi.

- Merja Vannela (toim.): Espanjan, Italian ja Portugalin kirjallisuus, s. 190-199. Helsinki: Kirjastopalvelu.

Anttila, Aarne (1927). Vihtori Peltonen - Johannes Linnankoski : Elämä ja toiminta v:sta 1900. Porvoo: WSOY.

Bassnett, Susan (1995). Teoksesta toiseen : Johdatus kirjallisuuden kääntämiseen. Tampere: Vastapaino.

Björkenheim, Magnus (1952). Kaarlo Sarkia. Porvoo.

Cardini, Franco (1976). Mito del Nord e conoscenza det Settentrione in alcune fonti fiorentine del Trecento.

- Italianistica Scandinava : Atti del Secondo Congresso degli Italianisti scandinavi, s. 183-221. Turku.

Cardini, Franco (1987). Alcuni aspetti dei rapporti economici e culturali fra Italia e mondo baltico scandinavo nel Medioevo.

- Rapporti culturali tra Italia e Finlandia, s. 75-80. Turku: Henrik Gabriel Porthan instituutti. (Julkaisuja 11.)

Colombo, Giorgio (1996). Introduzione.

- Italian kirjallisuus Suomessa : Kääntämisen ja kustannustoiminnan ongelmia, s. 10-12. Helsinki: Helsingin yliopisto. Romaanisten kielten laitos.

De Anna, Luigi (1975). La cultura italiana e la Finlandia.

- Il Veltro: Le relazioni tra l'Italia e la Finlandia 5-6 (XIX), s. 481-495.

De Anna, Luigi (1987). L'immagine della Finlandia in Italia.

- Rapporti culturali tra Italia e Finlandia, s. 81-118. Turku: Henrik Gabriel Porthan instituutti. (Julkaisuja 11.)

De Anna, Luigi (1989). Bibliografia delle opere italiane tradotte in finnico 1801-1988. (Quaderni di Settentrione no 1.)

Di Silvestre, Fiorello (1994). L'attività dell'Istituto di cultura.

- Italianistica Scandinava 2: Atti del Terzo Congresso degli Italianisti scandinavi, s. 123-126. Turku: Turun yliopisto. (Pubblicazioni di lingua e cultura italiana n. 4.)

Edgren, Torsten (1975). Oggetti di provenienza romana in Finlandia.

- Il Veltro: Le relazioni tra l'Italia e la Finlandia 5-6 (XIX), s. 593-598.

Furletti, Amalia (1987). L'Attività dell'Istituto Italiano di Cultura in Finlandia.

- Rapporti culturali tra Italia e Finlandia, s. 265-272. Turku: Henrik Gabriel Porthan instituutti. (Julkaisuja 11.)

Gallén, Jarl (1975). Le relazioni culturali italo finlandesi nel Medioevo.

- Il Veltro: Le relazioni tra l'Italia e la Finlandia 5-6 (XIX), s. 517-525.

Gheno, Danilo (1987). L'Italia e la letteratura di Finlandia.

- Rapporti culturali tra Italia e Finlandia, s. 169-197. Turku: Henrik Gabriel Porthan instituutti. (Julkaisuja 11.)

Ghio, Domenico (1975). L'Istituto di Cultura Italiana in Finlandia.

- Il Veltro: Le relazioni tra l'Italia e la Finlandia 5-6 (XIX), s. 651-658.

Haltsonen, Sulo & Puranen, Rauni (1979). Kaunokirjallisuutemme käännöksiä :

Bibliografinen luettelo suomenkielisen kaunokirjallisuuden käännöksistä. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. (Suomi 122:4.)

Havu, I. (1929). Juhani Aho. Helsinki.

Heinonen, Kyllikki [= K. H.] (1935). Italialais-suomalaisten kulttuurisuhteiden lujittaminen.

- Turun ylioppilaslehti (4): 83.

Heiskanen-Mäkelä, Sirkka (1989). Euroopan kirjallisuuden valtavirtauksia : Keskiajalta esiromantiikkaan. Helsinki: Gaudeamus.

Helakisa, Kaarina (1977). Saima Harmaja : Legenda jo eläessään. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY.

- Hellemann, Jarl** (1970). Suomennoskirjallisuus.
- Pekka Tarkka (toim.): Suomen kirjallisuus VIII, s. 418-484.
- Hirn, Sven** (1975). Gli italiani in Finlandia nell'Ottocento.
- Il Veltro: Le relazioni tra l'Italia e la Finlandia 5-6 (XIX), s. 551-572.
- Huhtala, Aarre** (1981). Le versioni finlandesi della "Divina Commedia".
- Studi italiani in Finlandia [1], s. 144-154. Helsinki: Istituto Italiano di Cultura.
- Index translationum** (Vuosijulkaisu). Paris: Unesco.
- Ingo, Rune** (1990). Lähtökielestä kohdekieleen : Johdatusta käännöstieteeseen. Helsinki, Porvoo, Juva: WSOY.
- Jokinen, Ulla** (1981). La presenza del teatro italiano nella Finlandia del dopoguerra.
- Studi italiani in Finlandia [1], s. 156-163. Helsinki: Istituto Italiano di Cultura.
- Jokinen, Ulla** (1985). Boccaccion käännöksistä.
- Maailmankirjallisuuden ja sen klassikkojen suomentamisesta. Osa I, s. 59-79. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston kirjallisuuden laitos. (Monisteita 30.)
- Jokinen, Ulla** (1987). Italian kaunokirjallisuuden kääntäminen suomeksi.
- Rapporti culturali tra Italia e Finlandia, s. 155-167. Turku: Henrik Gabriel Porthan instituutti. (Julkaisuja 11.)
- Jokinen, Ulla** (1989). Sulle traduzioni del *Decamerone* in Finlandia.
- Settecentrone 1 : Rivista di studi italo-finlandesi, s. 55-61. Turku.
- Jokinen, Ulla** (1996). Italian käännöskirjallisuus Suomessa: katsaus ja kysymyksiä.
- Italian kirjallisuus Suomessa : Kääntämisen ja kustannustoiminnan ongelmia, s. 16-23. Helsinki: Helsingin yliopisto. Romaanisten kielten laitos.
- Jukola, Martti** (1930). Juhana Heikki Erkkö : Elämä, runoilijatoiminta ja teokset. Helsinki.
- Kalevala-teokset Suomessa ja ulkomailla** (1985). Joensuu: Joensuun kulttuurilautakunta.
- Kannila, Helle** (1943). Tällä vuosisadalla ilmestyneen kaunokirjallisuuden suomennoksista.
- Juhlakirja J. V. Lehtosen täyttäessä 60 vuotta 8. XII. 1943. Toimituskunta: Rafael Koskimies, Aarne Anttila, Sulo Haltsonen. Helsinki: SKS. (KTSV 7.)
- Karttunen, Liisi** (1941). Rapporti culturali fra Italia e Finlandia.
- Salvini, Luigi (toim.) Finlandia, s. 109-131. Firenze: Edizioni Roma. (Il mondo d'oggi VIII.)
- Kleberg, Tönnes** (1944). Italien i svensk litteratur : Bibliografisk förteckning. Göteborg. (Acta bibliothecae gotoburgensis 2.)
- Klinge, Matti** (1975). I garibaldini finlandesi.
- Il Veltro: Le relazioni tra l'Italia e la Finlandia 5-6 (XIX), s. 627-632.

- Kunnas, Tarmo** (1984). V. A. Koskenniemi e l'Italia.
- Studi italiani in Finlandia 2. Helsinki: Istituto Italiano di Cultura.
- Laitinen, Kai** (1996). Rautalammilta Intiaan : Yrjö Kaijärven elämäntyön tarkastelua.
- Parnasso 46 (4): 407-412.
- Leino, Eino** (1912). Esisana.
- Jumalainen näytelmä. [Helvetti], s. 5-6. Porvoo: WSOY.
- Lilius, Pirkko** (1987). Förteckning över italiensk skönlitteratur översatt till svenska åren 1941-1960.
- Rapport culturali tra Italia e Finlandia, s. 303-315 (appendice). Turku: Henrik Gabriel Porthan instituutti. (Julkaisuja 11.)
- Lilja, Pekka** (1985). Eino Leino ja Italia : Tutkimus kulttuurivaikutuksesta ja -vaikutteista.
Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. (Jyväskylä Studies in the Arts 22.)
- Lindström, Aune** (1975). L'arte finlandese e l'Italia.
- Il Veltro: Le relazioni tra l'Italia e la Finlandia 5-6 (XIX), s. 581-592.
- Litzen, Aulikki** (1994). Villa Lante : Quaranta anni di attività.
- Settecentrone : Nuova serie : Anno 1994 : Rivista di studi italo-finlandesi, s. 141-147. Turku.
- Litzen, Veikko** (1987). Suomen Rooman Instituutin toiminnasta.
- Rapport culturali tra Italia e Finlandia, s. 255-264. Turku: Henrik Gabriel Porthan instituutti. (Julkaisuja 11.)
- Lönnbom-Leino, Kasimir** (1908). Charles Bassi, Suomen Rakennushallituksen ensimmäinen intendentti.
- Aika, s. 227-234, 413-425, 463-475.
- Manninen, Kerttu** (toim.)(1958). Suomennetun kaunokirjallisuuden valioluettelo. Kerava: Suomen kirjastoseura.
- Manninen, Kerttu** (1966). Suomennettua kaunokirjallisuutta. Forssa: Suomen kirjastoseura.
- Mänttari, Pia et al.** (1996). Kääntäjien näkökulma.
- Italian kirjallisuus Suomessa : Kääntämisen ja kustannustoiminnan ongelmia, s. 61-72. Helsinki: Helsingin yliopisto. Romaanisten kielten laitos.
- Nava, Vezio** (1987). Alvar Aalto e l'Italia.
- Rapport culturali tra Italia e Finlandia, s. 215-219. Turku: Henrik Gabriel Porthan instituutti. (Julkaisuja 11.)
- Okkonen, Onni** (1941). L'arte finlandese.
- Salvini, Luigi (toim.) Finlandia, s. 81-92. Firenze: Edizioni Roma. (Il mondo d'oggi VIII.)
- Oksala, Teivas** (1986). Eino Leinon tie Paltamosta Roomaan : Tutkielmia runoilijan suhteesta antiikkiin ja klassiseen perintöön. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 442.)

- Onerva, L.** (1979). Eino Leino. Runoilija ja ihminen. Helsinki: Otava.
- Palola, Eino** (1927). Joel Lehtonen : Piirteitä ja vaikutelmia. Helsinki.
- Reenpää, Eeva et al.** (1996). Kustantaja ja italialainen käännöskirjallisuus.
- Italian kirjallisuus Suomessa : Kääntämisen ja kustannustoiminnan ongelmia, s. 30-47. Helsinki. Helsingin yliopisto. Romaanisten kielten laitos.
- Riikonen, Hannu** (1985). Iltaruskon Rooma : V. A. Koskenniemen esseekokoelma *Roomalaisia runoilijoita*.
- Kurkiauran varjo : Esseitä V. A. Koskenniemestä, s. 140-167. Helsinki, Porvoo, Juva: WSOY
- Saarenheimo, Eero** (1975). Incontri italo finlandesi nel Settecento.
- Il Veltro: Le relazioni tra l'Italia e la Finlandia 5-6 (XIX), s. 537-550.
- Saarenheimo, Eero** (1987). Le relazioni tra l'Italia e la Finlandia, ieri e oggi.
- Rapporti culturali tra Italia e Finlandia, s. 27-47. Turku: Henrik Gabriel Porthan instituutti. (Julkaisuja 11.)
- Saarenheimo, Eero** (1991). Lisiä suomalaiseen Decameronen historiaan.
- Settentrione 3 : Rivista di studi italo-finlandesi, s. 101-103. Turku.
- Saarenheimo, Kerttu** (1975). Influssi italiani sugli scrittori finlandesi.
- Il Veltro: Le relazioni tra l'Italia e la Finlandia 5-6 (XIX), s. 497-515.
- Saarenheimo, Kerttu** (1994). Elina Vaara in Italia.
- Settentrione : Nuova serie : Anno 1994 : Rivista di studi italo-finlandesi, s. 39-51. Turku.
- Saksa, Mariatta** [po. Marjatta](1981). Suomalaisten kuvaamataiteilijoiden matkat Italiaan 1800-1850.
- Studi italiani in Finlandia [1], s. 165-175. Helsinki: Istituto Italiano di Cultura.
- Sariola, Petri** (1975). Ferruccio Busoni e la Finlandia.
- Il Veltro: Le relazioni tra l'Italia e la Finlandia 5-6 (XIX), s. 573-580.
- Setälä, E. N.** (1909). Kalevalan kääntäjistä ja käännöksistä : Italian kieli.
- Valvoja, s. 326-337.
- Setälä, E. N.** (1910). Kalevalan kääntäjistä ja käännöksistä : Italian kieli.
- Valvoja, s. 199-214.
- Sihvonen, Jukka** (1987). Italialaisen ja suomalaisen elokuvan suhteista.
- Rapporti culturali tra Italia e Finlandia, s. 199-213. Turku: Henrik Gabriel Porthan instituutti. (Julkaisuja 11.)
- Simplex** (1934). Suomalaiset Italian ystävät järjestyvät.
- Ylioppilaslehti, s. 219.

- Sovijärvi, Sini** (1987). Corsi di italiano nelle scuole, negli istituti serali e alla radio televisione.
- Rapporti culturali tra Italia e Finlandia, s. 233-244. Turku: Henrik Gabriel Porthan instituutti. (Julkaisuja 11.)
- Steinby, Margareta** (1983). Institutum Romanum Finlandiae : Suomen Rooman instituutti.
- Villa Lante : Institutum Romanum Finlandiae, s. 25-28. [s. l.]: [s. n.]
- Steinby, Torsten** (1975). Il sogno dell'Italia.
- Il Veltro: Le relazioni tra l'Italia e la Finlandia 5-6 (XIX), s. 455-471.
- Suolahti, Jaakko** (1987). Italian kuva Suomessa menneinä aikoina.
- Rapporti culturali tra Italia e Finlandia, s. 49-57. Turku: Henrik Gabriel Porthan instituutti. (Julkaisuja 11).
- Suomen aikakauslehti-indeksi.** (Vuosijulkaisu). Helsinki: Kirjastopalvelu.
- Suomen kirjallisuus.** (Vuosijulkaisu). Helsinki: Helsingin yliopiston kirjasto.
- Tallgren, O. J.** [= O. J. T.](1908). Kalevala italiaksi.
- Valvoja, s. 638-646.
- Tallgren, O. J.** [= O. J. T.](1911). Suomi ulkomailla : Kalevala Italiassa.
- Valvoja, s. 161-163.
- Tarkka, Pekka** (1986). Joel Lehtonen.
- Joel Lehtonen. 1. (Kodin suuret klassikot), s. 5-85. [Helsinki ?]: Weilin+Göös.
- Tuulio, Tyyni** (toim.) (1945). Italian kirjallisuuden kultainen kirja. Porvoo, Helsinki: WSOY.
(Maailmankirjallisuuden kultainen kirja.)
- Tuulio, Tyyni** (1963). Maila talvion vuosikymmenet : Edellinen osa. Porvoo, Helsinki: WSOY.
- Tuulio, Tyyni** (1965). Maila talvion vuosikymmenet : Jälkimmäinen osa. Porvoo, Helsinki: WSOY.
- Tuulio, Tyyni** (1975). La "Dante Alighieri" di Helsinki.
- Il Veltro: Le relazioni tra l'Italia e la Finlandia 5-6 (XIX), s. 659-667.
- Uotila, Eeva** (1987). Suomen kielen ja kirjallisuuden opetus Italiassa.
- Rapporti culturali tra Italia e Finlandia, s. 221-231. Turku: Henrik Gabriel Porthan instituutti. (Julkaisuja 11.)
- Uotila, Eeva** (1991). Tradurre Dante: aspetti di lingua, stile e cultura.
- Settentrione 3 : Rivista di studi italo-finlandesi, s. 74-85. Turku.
- Vaara-Vaaskivi, Elina** (1943). T. Vaaskivi.
- Vaaskivi, T. : Pyhä kevät, s. VII-XXXVIII. Porvoo: WSOY.
- Vallinkoski, Jorma** (1955). Italia Suomen kirjallisuudessa 1640-1953 : L'Italia nella letteratura finlandese 1640-1953. Helsinki: Helsingin yliopisto. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 25.)

- Vallinkoski, Jorma (1975).** Gli italiani in Finlandia nel periodo svedese.
- Il Veltro: Le relazioni tra l'Italia e la Finlandia 5-6 (XIX), s. 527-535.
- Viljanen, Lauri (1935).** V. A. Koskenniemi : Hänen elämänsä ja hänen runoutensa. Porvoo,
Helsinki: WSOY.
- Vilkuna, Kustaa (1953).** Suomalaiselle lukijalle.
- Giuseppe Acerbi: Matka halki Suomen v. 1799, s. 5-8. Porvoo: WSOY.
- Wis, Roberto (1969).** Terra boreale : Studi italo-finlandesi. Porvoo.

LIITTEET

LIITE 1 A : Italian kirjallisuuden suomennokset ajallisessa järjestyksessä

1880	Ristori, Giuseppe	Erään italialaisen poliisi-palv. ... E. T[örmälä]	
1892	Amicis, Edmondo de	Kansakoulu-opettajan nuor.	[Ida Yrjö-Koskinen]
1893	Barrili, Anton Giulio	Kiertoteitä	[Ida Wickstedt]
1908-10	Boccaccio, Giovanni	Boccaccion Decameron. 1-4	[s.n.]
1908	Serao, Matilde	Korkokeinottelua	F. O. Viitanen
1908	Serao, Matilde	Tanssijatar	F. O. Viitanen
1909-11	Manzoni, Alessandro	Kihlautuneet : 1-2	Jalmari Hahl
1909	Serao, Matilde	Pienoiskuvia elämästä	F. O. Viitanen
1910	Serao, Matilde	Giovannino tai kuolema	F. O. Viitanen
1910	Serao, Matilde	Vartia, pidä varasi!	F. O. Viitanen
1912-1914	Dante Alighieri	Jumalainen näytelmä. 1-3	Eino Leino
1914	Boccaccio, Giovanni	Novelleja Giovanni Boccacc. ...	Joel Lehtonen
1914	Fogazzaro, Antonio	Runoilijan salaisuus	Eino Palola
1916	D'Annunzio, Gabriele	Kuoleman riemuvoitto	Jalmari Hahl
1919	Foscolo, Ugo	Jacopo Ortisin viimeiset kirjeet	Mikko V. Erich
1920	Dante Alighieri	Vita nuova	Tyyni Haapanen-Tallgren
1922	Panzini, Alfredo	Minä etsin vaimoa	Hilja Brinis
1924	Fogazzaro, Antonio	Malombra	Hilja Brinis
1925	Papini, Giovanni	Sanovat miehen sammuneen	J. Hollo
1926	Boccaccio, Giovanni	Rakkaustarinoita Decamer. ...	[Hagar Olsson]
1927	Giovanniuoli	Spartakus	E. Rauhamäki
1927	Pirandello, Luigi	Elämän filmi	Anna Silfverblad
1928	Deledda, Grazia	Elias Portolu	Jalmari Hahl
1928	Deledda, Grazia	Marianna	Jalmari Hahl
1928	Deledda, Grazia	Pako Egyptiin	Jalmari Hahl
1928	Deledda, Grazia	Äiti	Jalmari Hahl
1928	Giovanniuoli	Saprtakus	[s. n.]
1929	Deledda, Grazia	Kotikaiho	Jalmari Hahl
1929	Deledda, Grazia	Muratti	Jalmari Hahl
1930	Fogazzaro, Antonio	Pieni vanha maailma	Kaarina Hisi
1930	Vivanti, Annie	Onnen särkijät	Jalmari Hahl
1932	Boccaccio, Giovanni	Prinssi Galeotto eli jutelmia ...	K. J. Muukkonen

1934	Papini, Giovanni	Gog	A. Carling
1935	Germanetto, Giovanni	Parturin muistelmia	S. E. Rautanen
1936	Boccaccio, Giovanni	Decamerone. 1 osa	F. E. Wickström
1938	Palazzeschi, Aldo	Materassin sisarukset	Yrjö Kajjärvi
1942	Gotta, Salvatore	Mitään salaamatta	J. A. Hollo
1943	Céspedes, Alba de	Ylioppilaskoti	Toini Kaukonen
1943	Moretti, Marino	Fioravantin leski	Elsa Tervo
1945	Albertini, Alberto	Kroisos	J. A. Hollo
1946	Manzoni, Alessandro	Kihlautuneet	Olavi Linnus
1946	Silone, Ignazio	Leipä ja viini	Ilmari Lahti
1947	Boccaccio, Giovanni	Decamerone	Ilmari Lahti ja Vilho Hokkanen
1947	Boccaccio, Giovanni	Dekamerone. 1-7	Anja Elenius-Pantzopoulos
1950	Moravia, Alberto	Roomatar	Tauno Nurmela
1951	Bacchelli, Riccardo	Po-joen mylly	Eino Palola
1952	Boccaccio, Giovanni	Fiammetta	[A. R. Koskimies]
1952	Guareschi, Giovanni	Isä Camillon kylä	Helka Hiisku
1952	Moravia, Alberto	Välinpitämättömät	Kai Vuosalmi
1953	Còccioli, Carlo	Taivas ja maa	Yrjö Kajjärvi
1953	Guareschi, Giovanni	Isä Camillo ja hänen laumansa	Helka Hiisku
1953	Verga, Giovanni	Malavoglian suku	Tauno Nurmela
1954	Guareschi, Giovanni	Isä Camillon paluu	Helka Hiisku
1954	Tasso, Torquato	Vapautettu Jerusalem	Elina Vaara
1955	Guareschi, Giovanni	Oma pieni maailmani	Helka Hiisku
1956	Céspedes, Alba de	Kielletty päiväkirja	Anna Louhivuori
1956	Levi, Carlo	Jumalan selän takana	Helka Hiisku
1956	Marotta, Giuseppe	Napoliin kultaa	Alli Holma
1956	Moravia, Alberto	Keskipäivän aave	Kai Vuosalmi
1957	Céspedes, Alba de	Naisen kannalta	Sirkku Buldrini
1957	Parise, Goffredo	Kaunis pappi	Ilmari Lahti
1958	Giacobbe, Maria	Opettajattaren päiväkirja	Helka Hiisku
1958	Morante, Elsa	Arturon saari	Alli Holma
1958	Moravia, Alberto	Kaksi naista	Kai Vuosalmi
1959	Moravia, Alberto	Agostino	Mirjam Polkunen
1959	Serantini, Francesco	Puhuvan kissan majatalo	Ulla-Kaarina Jokinen
1959	Solinas, Franco	Meren ryöstäjä	Mirjam Polkunen
1959	Tomasi di Lampedusa, G.	Tiikerikissa	Tyyni Tuulio
1960	Calvino, Italo	Paroni puussa	Pentti Saarikoski
1960	Flaiano, Ennio	Oikotie	L. Ahtiluoto
1960	Serantini, Francesco	Paavin pyssy	Ulla-Kaarina Jokinen

1961	Cassola, Carlo	Buben tyttö	L. Ahtiluoto
1962	Calvino, Italo	Ritari joka ei ollut olemassa	Pentti Saarikoski
1962	Leopardi, Giacomo	Giacomo Leoperdin laulut	Elsa Tervo
1962	Moravia, Alberto	Tyhjä kangas	Kaarina Mieskivi
1962	Pasolini, Pier Paolo	Kiihkeä elämä	Aira Buffa
1962	Quasimodo, Salvatore	Ja äkkiä on ilta	Elli-Kaija Köngäs
1962	Tomasi di Lampedusa, G.	Seireeni ja muita kertomuksia	Tyyni Tuulio
1963	Bassani, Giorgio	Ferraran puutarha	Ulla-Kaarina Jokinen
1963	Dante Alighieri	Jumalainen näytelmä	Elina Vaara
1963	Maraini, Dacia	Heräämisen aika	Ulla-Kaarina Jokinen
1964	Celletti, Rodolfo	Bianca Marian katu	Mirja Rutanen
1964	Guareschi, Giovanni	Toveri Don Camillo	Ulla-Kaarina Jokinen
1965	Mazzetti, Lorenza	Raivo	Pirkko Wass-Colussi
1965	Mazzetti, Lorenza	Taivas sortuu	Pirkko Wass-Colussi
1966	Buzzati, Dino	Muuan rakkaus	Marja-Leena Mikkola
1966	Cassola, Carlo	Pyyntimies	J. A. Hollo
1966	Moravia, Alberto	Valhe	Jorma Kapari
1966	Pavese, Cesare	Vain naisten kesken	Pirkko Wass-Colussi
1966	Petrarca, Francesco	Sonetteja Lauralle	Elina Vaara
1967	Giovene, Andrea	Nykyajan aatelismies G. di S. ...	Matti Pyhälä
1967	Guareschi, Giovanni	Aviomiehen totutusajo	Ulla-Kaarina Jokinen
1967	Malaparte, Curzio	Kaputt	Eila Kostamo
1968	Bettiza, Enzo	Trieste 1913	Pirkko Peltonen
1968	Guareschi, Giovanni	Humoristin salainen sotapäiv....	Ulla-Kaarina Jokinen
1969	Calvino, Italo	Kosmokomiikkaa	Liisa Ryömä
1969	Malaparte, Curzio	Iho	Tapio Hiisivaara
1969	Moravia, Alberto	Automaatti	Liisa Ryömä
1969	Servadio, Gaia	Melinda ei halua nukkua yksin	Eila Leinonen
1970	Barbaro, Nicolás	Kolme neitoa Pisasta	Anne-Eva Salo
1970	Calvino, Italo	Halkaistu varakreivi	Jorma Kapari
1970	Guareschi, Giovanni	Isä Camillo ja ne nykynuoret	Ulla-Kaarina Jokinen
1970	Malaparte, Curzio	Edessä palaa Leningrad	Marja-Leena Mikkola
1971	Guareschi, Giovanni	Humoristin perhe-elämää	Ulla-Kaarina Jokinen
1971	Pasolini, Pier Paolo	Teoreema	Aarre Huhtala
1971	Svevo, Italo	Zenon tunnustuksia	Mirjam Polkunen
1972	Moravia, Alberto	Minä ja hän	Jorma Kapari
1974	Fruttero, Carlo & Lucentini, F.	Sunnuntainainen	Ulla-Kaarina Jokinen
1974	Zarri, Adriana	Rukoileminen on niitty	Anna-Maija Raittila
1975	Felisatti, Massimo & Pittorru, F.	Tyttörukka	Aarre Huhtala
1975	Michelangelo	Michelangelon runoja	Yrjö Kaijärvi
1975	Pavese, Cesare	Kuu ja kokkotulet	Jorma Kapari

1976	Calvino, Italo	Näkymättömät kaupungit	Jorma Kapari
1976	Morante, Elsa	La storia 1-2	Ulla-K. Jokinen ja Elina Suomela
1977	Dessi, Giuseppe	Varjojen maa	Jorma Kapari
1977	Guareschi, Giovanni	Kohtalo nimeltä Clotilde	Ulla-Kaarina Jokinen
1977	Vittorini, Elio	Vierailu	Pirkko Peltonen
1978	Fallaci, Oriana	Kirje lapselle joka ei koskaan ...	Ulla-Kaarina Jokinen
1979	Calvino, Italo	Tämä vaikea elämä	Jorma Kapari
1979	Moravia, Alberto	Desideria	Pirkko Peltonen
1980	Guareschi, Giovanni	Isä Camillo vauhdissa	Helka Hiisku ja Ulla-K. Jokinen
1980	Soldati, Mario	Amerikkalainen vaimo	Jorma Kapari
1981	Fallaci, Oriana	Mies	Eila Leinonen ja Jorma Kapari
1982	Betocchi, Carlo	Vanhenemisen päiväkirja ja	Mirjam Polkunen
1982	Moravia, Alberto	Vuosi 1934	Pirkko Peltonen
1983	Calvino, Italo	Jos talviyönä matkamies	Jorma Kapari
1983	Eco, Umberto	Ruusun nimi	Aira Buffa
1983	Satta, Salvatore	Pieni kaupunki Sardiniassa	Elina Suomela-Härmä
1984	Besana, Renato & Staglieno, M.	Kasarnimme eessä...	Ulla-Kaarina Jokinen
1984	Buzzati, Dino	Tataariaro	Ulla-Kaarina Jokinen
1984	Sciascia, Leonardo	Huuhkalinnut	Soma Rytönen
1986	Calvino, Italo	Marcovaldo eli Vuodenajat k. ...	Jorma Kapari
1986	Duranti, Francesca	Talo Kuujärven rannalla	Aira Buffa
1987	Ginzburg, Natalia	Kotina ystävyys	Erkki Kirjalainen
1987	Levi, Primo	Jos ei nyt niin milloin?	Pirkko Peltonen
1987	Morante, Elsa	Aracoeli	Aira Buffa
1987	Moravia, Alberto	Eroottisia tarinoita	Tuula Saarikoski
1987	Pazzi, Roberto	Keisaria etsimässä	Ulla-Kaarina Jokinen
1987	Sciascia, Leonardo	Viininkarvainen meri ja m. ...	Soma Rytönen
1988	Calvino, Italo	Herra Palomar	Liisa Ryömä
1988	De Carlo, Andrea	Macno	Tuula Saarikoski
1988	Moravia, Alberto	Sivustakatsoja	Tuula Saarikoski
1988	Sgorlon, Carlo	Menetettyjen jokien	Marja-Leena Mikkola
1989	Pazzi, Roberto	Prinsessa ja lohikäärme	Ulla-Kaarina Jokinen
1989	Tabucchi, Antonio	Pieniä yhdentekeviä väärink. ...	Jorma Kapari
1990	Eco, Umberto	Foucaultin heiluri	Tuula Saarikoski
1990	Fellini, Federico	Giulietta	Eija Pokkinen
1991	Alberoni, Rosa Giannetta	Paratiisin yrttitarha	Tuula Saarikoski
1991	Moravia, Alberto	Matka Roomaan	Tuula Saarikoski
1992	Fallaci, Oriana	Inshallah	Aira Buffa
1992	Moravia, Alberto	Perjantain huvila ja muita k. ...	Liisa Ryömä
1992	Morselli, Guido	Kadotus	Paula Kaurismäki

1992	Pirandello, Luigi	Mennyttä miestä	Liisa Ryömä
1994	Morovich, Enrico	Pudotus	Paula Kaurismäki
1995	Celati, Gianni	Tasankojen kertojia	Hannimari Heino
1995	Eco, Umberto	Edellisen päivän saari	Tuula Saarikoski
1995	Pasolini, Pier Paolo	Orgiat	Martti Berger
1995	Tabucchi, Antonio	Taivaanranta	Liisa Ryömä
1995	Tamaro, Susanna	Kulje sydämesi tietä	Leena Taavitsainen-Petäjä
1996	Aldani, Lino	Jääristi	Jukka Nyman
1996	Tabucchi, Antonio	Kertoo Pereira	Liisa Ryömä
1996	Ungaretti, Giuseppe	Haudattu satama	Hannimari Heino
1997	Baricco, Alessandro	Silkki	Elina Suolahti
1997	Celati, Gianni	Neljä novellia näennäisyksistä	Hannimari Heino
1997	Pera, Pia	Lolitan päiväkirja	Leena Taavitsainen-Petäjä
1998	Tamaro, Susanna	Maailman henki	Leena Taavitsainen-Petäjä

Lastenkirjallisuuden klassikoiden suomennokset

1894	Amicis, Edmondo de	Sydän	Maikki Friberg
1906	Collodi, Carlo	Pinocchion seikkailut	Maija Halonen
1919	Capuana, Luigi	Oli kerran ...	Oiva E. Vento
1927	Collodi, Carlo	Pitkänenän seikkailut	Elli Sihvo
1966	Collodi, Carlo	Pinocchio	Hilkka Palola
[1981]	Collodi, Carlo	Pinocchio	[Nora Rutanen]
[1981]	Collodi, Carlo	Pinocchio	[Anna Rutanen]
[1983]	Collodi, Carlo	Pinocchio	Ann-Marie Falck
1986	Collodi, Carlo	Pinokkio	[Laila Niukkanen]
1989	Collodi, Carlo	Pinocchio	Annikki Suni

LIITE 1 B : Kääntäjät

[s. n.]	Boccaccio, Giovanni	Bocc:n Decameron. 1-4	1908-1910
[s. n.]	Giovanniuoli	Spartakus	1928
Ahtiluoto L.	Cassola, Carlo	Buben tyttö	1961
	Flaiano, Ennio	Oikotie	1960
Berger Martti 1941-	Pasolini, Pier Paolo	Orgiat	1995
Brinis Hilja 1874-1966, Haahti	Fogazzaro, Antonio	Malombra	1924
	Panzini, Alfredo	Minä etsin vaimoa	1922
Buffa Aira 1936-	Duranti, Francesca	Talo Kuujärven rannalla	1986
	Eco, Umberto	Ruusun nimi	1983
	Fallaci, Oriana	Inshallah	1992
	Morante, Elsa	Aracoeli	1987
	Pasolini, Pier Paolo	Kiihkeä elämä	1962
Buldrini Sirkku	Céspedes, Alba de	Naisen kannalta	1957
Carling A.	Papini, Giovanni	Gog	1934
Elenius-Pantzopoulos Anja; 1914-	Boccaccio, Giovanni	Dekamerone. Ens.-Seits.p.	1947-1947
Erich Mikko V. 1888-1948	Foscolo, Ugo	Jacopo Ortisin viimeiset kirjeet	1919
Hahl Jalmari 1869-1929	D'Annunzio, Gabriele	Kuoleman riemuvoitto	1916
	Deledda, Grazia	Elias Portolu	1928
	Deledda, Grazia	Kotikaiho	1929
	Deledda, Grazia	Marianna	1928
	Deledda, Grazia	Muratti	1929
	Deledda, Grazia	Pako Egyptiin	1928
	Deledda, Grazia	Äiti	1928
	Manzoni, Alessandro	Kihlautuneet : 1-2	1909-1911
	Vivanti, Annie	Onnen särkijät	1930
Heino Hannimari	Celati, Gianni	Neljä novellia näennäisyksistä	1997

	Celati, Gianni	Tasankojen kertojia	1995
	Ungaretti, Giuseppe	Haudattu satama	1996
Hiisi Kaarina	Fogazzaro, Antonio	Pieni vanha maailma	1930
Hiisivaara Tapio; 1907-1971	Malaparte, Curzio	Iho	1969
Hiisku Helka ja Jokinen Ulla-K **	Guareschi, Giovanni	Isä Camillo vauhdissa	1980
Hiisku Helka 1912-1962, Heinonen -45.	Giacobbe, Maria	Opettajattaren päiväkirja	1958
	Guareschi, Giovanni	Isä Camillo ja hänen laumansa	1953
	Guareschi, Giovanni	Isä Camillon kylä	1952
	Guareschi, Giovanni	Isä Camillon paluu	1954
	Guareschi, Giovanni	Oma pieni maailmani	1955
	Levi, Carlo	Jumalan selän takana	1956
Hollo J. A. 1885-1967	Albertini, Alberto	Kroisos	1945
	Cassola, Carlo	Pyyntimies	1966
	Gotta, Salvatore	Mitään salaamatta	1942
	Papini, Giovanni	Sanovat miehen sammuneen	1925
Holma Alli	Marotta, Giuseppe	Napolin kultaa	1956
	Morante, Elsa	Arturon saari	1958
Huhtala Aarre 1939-	Felisatti, Massimo & Pittorru, F.	Tyttörukka	1975
	Pasolini, Pier Paolo	Teoreema	1971
Jokin. Ulla-K. ja Suomela Elina **	Morante, Elsa	La storia 1-2	1976
Jokinen Ulla-Kaarina; 1921-	Bassani, Giorgio	Ferraran puutarha	1963
	Besana, Renato & Staglieno, M.	Kasarmimme eessä...	1984
	Buzzati, Dino	Tataariaro	1984
	Fallaci, Oriana	Kirje lapselle joka ei koskaan ...	1978
	Fruttero, Carlo & Lucentini, F.	Sunnuntainainen	1974
	Guareschi, Giovanni	Aviomiehen totutusajo	1967
	Guareschi, Giovanni	Humoristin perhe-elämää	1971
	Guareschi, Giovanni	Humoristin salainen sotap. ...	1968
	Guareschi, Giovanni	Isä Camillo ja ne nykynuoret	1970
	Guareschi, Giovanni	Kohtalo nimeltä Clotilde	1977
	Guareschi, Giovanni	Toveri Don Camillo	1964
	Maraini, Dacia	Heräämisen aika	1963
	Pazzi, Roberto	Keisaria etsimässä	1987

		Pazzi, Roberto	Prinsessa ja lohikäärme	1989
		Serantini, Francesco	Paavin pyssy	1960
		Serantini, Francesco	Puhuvan kissan majatalo	1959
- Mieskivi Kaarina		Moravia, Alberto	Tyhjä kangas	1962
Kaijärvi Yrjö	1896-1971, Törnqvist -36.	Cöccioli, Carlo	Taivas ja maa	1953
		Michelangelo	Michelangelon runoja	1975
		Palazzeschi, Aldo	Materassin sisarukset	1938
Kapari Jorma	1937-1991	Calvino, Italo	Halkaistu varakreivi	1970
		Calvino, Italo	Jos talviyönä matkamies	1983
		Calvino, Italo	Marcovaldo eli Vuodenajat ...	1986
		Calvino, Italo	Näkymättömät kaupungit	1976
		Calvino, Italo	Tämä vaikea elämä	1979
		Dessi, Giuseppe	Varjojen maa	1977
		Moravia, Alberto	Minä ja hän	1972
		Moravia, Alberto	Valhe	1966
		Pavese, Cesare	Kuu ja kokkotulet	1975
		Soldati, Mario	Amerikkalainen vaimo	1980
		Tabucchi, Antonio	Pieniä yhdentekeviä väärink. ...	1989
Kaukonen Toini		Céspedes, Alba de	Ylioppilaskoti	1943
Kaurismäki Paula		Morovich, Enrico	Pudotus	1994
		Morselli, Guido	Kadotus	1992
Kirjalainen Erkki		Ginzburg, Natalia	Kotina ystävyys	1987
[Koskimies A. R.];	1898-1977, Forsman -26.	Boccaccio, Giovanni	Fiammetta	1952
Kostamo Eila	1938-	Malaparte, Curzio	Kaputt	1967
Köngäs Elli-Kaija		Quasimodo, Salvatore	Ja äkkiä on ilta	1962
Lahti Ilmari ja Hokkanen Vilho	**	Boccaccio, Giovanni	Decamerone	1947
Lahti Ilmari	1907-1964	Parise, Goffredo	Kaunis pappi	1957
		Silone, Ignazio	Leipä ja viini	1946
Lehtonen Joel	1881-1934	Boccaccio, Giovanni	Novelleja Giovanni Boccacc.	1914
Leino Eino	1878-1926	Dante Alighieri	Jumalainen näytelmä. 1-2	1912-1914

Leinonen Eila ja Kapari Jorma **	Fallaci, Oriana	Mies	1981
Leinonen Eila	Servadio, Gaia	Melinda ei halua nukkua yksin	1969
Linnus Olavi 1914-, Lilius -36.	Manzoni, Alessandro	Kihlautuneet	1946
Louhivuori Anna; 1927-	Céspedes, Alba de	Kielletty päiväkirja	1956
Mikkola Marja-Leena; 1939-, Salmi	Buzzati, Dino	Muuan rakkaus	1966
	Malaparte, Curzio	Edessä palaa Leningrad	1970
	Sgorlon, Carlo	Menetettyjen jokien	1988
Muukkonen K. J.	Boccaccio, Giovanni	Prinssi Galeotto eli jutelmia ...	1932
Nurmela Tauno 1907-1985	Moravia, Alberto	Roomatar	1950
	Verga, Giovanni	Malavoglian suku	1953
- Vuosalmi Kai	Moravia, Alberto	Kaksi naista	1958
	Moravia, Alberto	Keskipäivän aave	1956
	Moravia, Alberto	Välinpitämättömät	1952
Nyman Jukka	Aldani, Lino	Jäärästi	1996
[Olsson Hagar] 1893-1978	Boccaccio, Giovanni	Rakkaustarinoita Decamer. ...	1926
Palola Eino 1885-1951, Brander -06.	Bacchelli, Riccardo	Po-joen mylly	1951
	Fogazzaro, Antonio	Runoilijan salaisuus	1914
Peltonen Pirkko, Peltonen-Ramnoni	Bettiza, Enzo	Trieste 1913	1968
	Levi, Primo	Jos ei nyt niin milloin?	1987
	Moravia, Alberto	Desideria	1979
	Moravia, Alberto	Vuosi 1934	1982
	Vittorini, Elio	Vierailu	1977
Pokkinen Eija	Fellini, Federico	Giulietta	1990
Polkunen Mirjam; 1926-	Betocchi, Carlo	Vanhenemisen päiväkirja ja ...	1982
	Moravia, Alberto	Agostino	1959
	Solinas, Franco	Meren ryöstäjä	1959
	Svevo, Italo	Zenon tunnustuksia	1971
Pyhälä Matti	Giovene, Andrea	Nykyajan aatelismies G. di S. ...	1967

Raittila Anna-Maija; 1928-, Nieminen	Zarri, Adriana	Rukoileminen on niitty	1974
Rauhämäki E.	Giovanniuoli	Spartakus	1927
Rautanen S. E.	Germanetto, Giovanni	Parturin muistelmia	1935
Rutanen Mirja 1929-	Celletti, Rodolfo	Bianca Marian katu	1964
Rytkönen Soma	Sciascia, Leonardo	Huuhkalinnut	1984
	Sciascia, Leonardo	Viininkarvainen meri ja m. ...	1987
Ryömä Liisa 1947-	Calvino, Italo	Herra Palomar	1988
	Calvino, Italo	Kosmokomiikkaa	1969
	Moravia, Alberto	Automaatti	1969
	Moravia, Alberto	Perjantain huvila ja muita k. ...	1992
	Pirandello, Luigi	Mennyttä miestä	1992
	Tabucchi, Antonio	Kertoo Pereira	1996
	Tabucchi, Antonio	Taivaanranta	1995
Saarikoski Pentti; 1937-1983	Calvino, Italo	Paroni puussa	1960
	Calvino, Italo	Ritari joka ei ollut olemassa	1962
Saarikoski Tuula; 1936-	Alberoni, Rosa Giannetta	Paratiisin yrttitarha	1991
	De Carlo, Andrea	Macno	1988
	Eco, Umberto	Edellisen päivän saari	1995
	Eco, Umberto	Foucaultin heiluri	1990
	Moravia, Alberto	Eroottisia tarinoita	1987
	Moravia, Alberto	Matka Roomaan	1991
	Moravia, Alberto	Sivustakatsoja	1988
Salo Anne-Eva	Barbaro, Nicoló	Kolme neitoa Pisasta	1970
Silfverblad Anna	Pirandello, Luigi	Elämän filmi	1927
Suolahti Elina 1959-	Baricco, Alessandro	Silkki	1997
Suomela-Härmä Elina; 1946-	Satta, Salvatore	Pieni kaupunki Sardiniassa	1983
T[örmälä] E.	Ristori, Giuseppe	Erään italialaisen poliisi-palv. ...	1880
Taavitsainen-Petäjä Leena	Pera, Pia	Lolitan päiväkirja	1997

		Tamaro, Susanna	Kulje sydämesi tietä	1995
		Tamaro, Susanna	Maailman henki1998	
Tervo Elsa	1892-1966	Leopardi, Giacomo	Giacomo Leopardin laulut	1962
		Moretti, Marino	Fioravantin leski	1943
Tuulio Tyyni	1892-1991	Tomasi di Lampedusa, G.	Seireeni ja muita kertomuksia	1962
		Tomasi di Lampedusa, G.	Tiikerikissa	1959
- Haapanen-Tallgren Tyyni (-33)		Dante Alighieri	Vita nuova	1920
Vaara Elina	1903-1980, Vehmas	Dante Alighieri	Jumalainen näytelmä	1963
		Petrarca, Francesco	Sonetteja Lauralle	1966
		Tasso, Torquato	Vapautettu Jerusalem	1954
Wass-Colussi Pirkko		Mazzetti, Lorenza	Raivo	1965
		Mazzetti, Lorenza	Taivas sortuu	1965
		Pavese, Cesare	Vain naisten kesken	1966
[Wickstedt Ida]		Barrili, Anton Giulio	Kiertoteitä	1893
Wickström F. E.		Boccaccio, Giovanni	Decamerone. 1 osa	1936
Viitanen F. O.	1881-1942	Serao, Matilde	Korkokeinottelua	1908
		Serao, Matilde	"Giovannino tai kuolema!"	1910
		Serao, Matilde	"Vartia, pidä varasi!"	1910
		Serao, Matilde	Pienoiskuvia elämästä	1909
		Serao, Matilde	Tanssijatar	1908
[Yrjö-Koskinen Ida]; 1857-1937		Amicis, Edmondo de	Kansakoulu-opettajan nuor. ...	1892

Hokkanen, Vilho; 1909-

** LAHTI & HOKKANEN; LEINONEN & KAPARI; HIISKU & JOKINEN; JOKINEN & SUOMELA

Lastenkirjallisuuden klassikoiden suomentajat

Falck, Ann-Marie	Collodi, Carlo	Pinocchio	[1983]
Friberg, Maikki	Amicis, Edmondo de	Sydän	1894
Halonen, Maija	Collodi, Carlo	Pinocchion seikkailut	1906
[Niukkanen, Laila]	Collodi, Carlo	Pinokkio	1986
Palola, Hilikka	Collodi, Carlo	Pinocchio	1966
[Rutanen, Anna]	Collodi, Carlo	Pinocchio	[1981]
[Rutanen, Nora]	Collodi, Carlo	Pinocchio	[1981]
Suni, Annikki	Collodi, Carlo	Pinocchio	1989
Sihvo, Elli	Collodi, Carlo	Pitkänän seikkailut	1927
Vento, Oiva E.	Capuana, Luigi	Oli kerran ...	1919

LIITE 1 C : Kustantajat ⁹⁰

Amer. suom. sosial. kust.liik. liitto	Giovagnoli 28
Andalusialainen koira	Celati 95, Morovich 94, Morselli 92
Emil Hagelberg'in ja kumpp. kirjapaino	Ristori 1880
Emil Vainio	Serao 10
Eurographica	Betocchi 82, Sciascia 87
Gummerus	Celletti 64, Dessi 77, Giacobbe 58, Malaparte 67, 69, 70, Moretti 43, Servadio 69, Vittorini 77
K. Kaatra	Serao 08
Kansankulttuuri	Pasolini 62
Karisto	Boccaccio: F. 52, Céspedes 57, Foscolo 19, Serao 10
Kirja	D'Annunzio 16, Deledda 28, 28, 28, 28, 29, 29, Fogazzaro 30, Pirandello 27, Vivanti 30
"Kirja"	Giovagnoli 27
Kirjapaja	Zarri 74
Kirjayhtymä	Barbaro 70, Fallaci 81, Ginzburg 87, Quasimodo 62, Soldati 80, Solinas 59
Kustannusliike Daimon	Boccaccio 26
Kustannusyhtiö Kirja + Luukk. ja Kumpp.	Boccaccio 1908-10
Lehmus	Leopardi 62
Lehtipaino	Manzoni 46
Like	Aldani 96, Pasolini 95
Loki-kirjat	Celati 97
Love kirjat	Fellini 90
Lukumies	Boccaccio 47 (-48)
[Luukkonen ja Kumpp. - ks: Kust.yht. Kirja]	
Muukkonen	Boccaccio 32
Osuuskunta Wäinämöinen	Serao 08
Otava	Boccaccio 14, Buzzati 66, 84, Céspedes 43, 56, Coccioli 53, Fallaci 78, Fogazzaro 24, Fruttero 74, Maraini 63, Michelangelo 75, Morante 76, Palazzeschi 38, Pancini 22, Papini 25, Pazzi 87, 89, Pera 97, Satta 83, Sgorlon 88, Tamaro 95, 98
Porilainen kirjapaino	Barrili 1893
Suomen kirja	Albertini 45,
Tammi	Boccaccio 47, Calvino 60, 62, 69, 70, 76, 79, 83, 86, 88, De Carlo 88, Levi 87, Moravia 50, 52, 56, 58, 59, 62, 66, 69, 72, 79, 82, 87, 88, 91, 92, Parise 57, Sciascia 84, Silone 46, Tabucchi 89, 95, 96

⁹⁰ Oikeanpuoleisella palstalla julkaistut teoksen kirjoittajat + teosten ilmestymisvuodet (kaksinumeroiset: 1900-luku)

Te-Vi	Boccaccio 36
Valtion kustannusliike kirja	Germanetto 35
Weilin+Göös	Svevo 71
WSOY	Alberoni 91, Amicis 1892, Bacchelli 51, Baricco 97, Bassani 63, Besana 84, Bettiza 68, Cassola 61, 66, Dante 12-14*, Dante 20, Dante 63, Duranti 86, Eco 83, 90, 95, Fallaci 92, Felisatti 81, Flaiano 60, Fogazzaro 14, Giovene 67, Gotta 42, Guareschi 52, 53, 54, 55, 64, 67, 68, 70, 71, 77, 80, Levi 56, Manzoni 09-11, Marotta 56, Mazzetti 65, 65, Morante 58, 87, Papini 34, Pasolini 71, Pavese 66, 75, Petrarca 66, Pirandello 92, Serantini 59, 60, Tasso 54, Tomasi di Lampedusa 59, 62, Ungaretti 96, Verga 53
Väinämöisen kirjakauppa	Serao 1909

Kirjailijat, joiden teoksia ovat julkaisseet useammat kuin yksi kustantaja:

* Dante / Leinon suomennos: ensin: WSOY, sitten uus. pain. myös: Otava, Karisto!

Boccaccio	Kustannusyhtiö Kirja + Luukkonen ja Kumpp. - Te-Vi - Tammi - Lukumies - Karisto - Otava - Muukkonen - Kustannusliike Daimon
Celati	Andalusialainen koira - Loki-kirjat
Cespedes	Otava - Karisto - Otava
Fallaci	WSOY - Otava - Kirjayhtymä
Fogazzaro	Otava - Kirja - WSOY
Giovagnoli	"Kirja" - Amerikan suomalaisten sosialististen kustannusliikkeiden liitto
Manzoni	WSOY - Lehtipaino
Morante	WSOY - WSOY - Otava
Papini	WSOY - Otava
Pasolini	Kansankulttuuri - Like - WSOY
Pirandello	Kirja - WSOY
Sciascia	Tammi - Eurographica
Serao	Emil Vainio - Osuuskunta Väinämöinen - Väinämöisen kirjakauppa - K. Kaatra - Karisto

LIITE 1 D : 'Karsitut'

Seuraavat teokset olen jättänyt suomennettujen teosten bibliografian ulkopuolelle, koska ne eivät ole joko kaunokirjallisia tai italialaisia (italialaisen italian kielellä kirjoittamia) teoksia, vaikka ne joissakin kirjastoluetteloissa on sisällytetty 'italiankieliseen kaunokirjallisuuteen'.

1. Teokset eivät ole kaunokirjallisuutta:

Calvino, Italo	- Kuusi muistiota seuraavalle vuosituhannele. 1995.
Castiglione, Baldesar	- Hovimies. 1957.
Eco, Umberto	- Matka arkipäivän epätodellisuuteen. 1985. - Miten käy : pakinoita arkipäivän aiheista. 1995. - Oppineisuuden osoittaminen. 1989.
Gatti, Attilio	- Saharasta etelään. 1951. - Saranga, viidakon poika. 1944. - Tam-Tam. 1954.
Levi, Primo	- Jaksollinen järjestelmä. 1988. - Tällainenko on ihminen. 1962.
Machiavelli, Niccolò	- Ruhtinas. 1918. - Ruhtinas. 1969. - Valtiollisia mietelmiä. 1958.
Majocchi, Andrea	- Kirurgin maailmasta. 1941. - Kirurgin muistelmia. 1940. - Sairaalassa valvotaan. 1949.
Moravia, Alberto	- Maon Kiina eli Kivinen kutsuvieras. 1968.

2. Teosta ei ole kirjoitettu italiaksi, vaan portugaliksi:

Tabucchi, Antonio	- Requim. 1995.
-------------------	------------------------

3. Kirjailijat eivät ole italialaisia:

Denti di Pirajno, Alberto
Lamartine, A. de
Pereda, José Maria de

**LIFTE 2 : Italialaisen kirjallisuuden suomennosten arvostelut aikakauslehdissä ja -kirjoissa
(1908-1997)**

ALDANI, LINO

Jäärästi	Portti	1996 (15) 2, s. 140	Salin, Petri
	Tähtivaeltaja	1996 (15) 3, s. 31	Mäkäläinen, Jarmo
	Kaltio	1997 (53)1, s. 36-37	Suvilehto, Pirjo: Olen isä Morales marsista ...

BASSANI, GIORGIO

Ferraran puut.	S.Suomi	1964, no 4, s. 249	Brotherus, Heikki: Lepoako?
	Opistolehti	1965, no 2, s. 35	H-M. S. :Rakkautta ja rotuvainoja

BARICCO, ALESSANDRO

Silkki	Parnasso	1997, nro 4, s. 469	Lappalainen, Otto: Huolestunutta käänösproosaa (vrt. Celati, Tabucchi)
--------	----------	---------------------	---

BUZZATI, DINO

Tataariaro	Kaltio	1984, nro 5, s. 213-214 *	Suomela, Pentti: "Mutta sinä istut ikkunan ääreen ..."
	Kanava	1985 (13) 2, s. 123-124 *	Niklander, Hannu: Rutiiniin karkaava nuoruus
Muuan rakkaus	S.Suomi	1966, s.337	Heiskanen-Mäkelä, Sirkka: Idän ja lännen obsessiot

CALVINO, ITALO

Kosmokom.	Pohjoinen	1970, no 19, s. 8	Virtanen, Arto: Ajaton kirjailija
Näkymätt.kaup.	Parnasso	1977, s. 253	Kapari, Pekka: Kublai-kaanin kaleidoskooppi
	Kanava	1977, s. 116 (?)	Sepänmaa, Yrjö: Venetsian heijastukset
Paroni puussa	S.Suomi	1960, s. 571	Brotherus, Heikki: Tyyliä
	Valvoja	1961, s. 39	Mattila, Pekka
Ritari joka ei ...	Nuori voima	1962, no 3, s. 11	Nyyssönen, Juhani
Herra Palomar	Nuori Voima	1988, nro 6, s. 41	Hallia, Outi: Osana universumia
	Katsaus	1989 (29) 1, s. 30-31	Sandberg, Juha: Kaavoja ja niiden murtumisia
Jos talviyönä...	Nuori Voima	1984, nro 6, s. 32 *	Lappalainen, Sini: Sini ja Italo
Marcovaldo	Parnasso	1986 (36) 6, s. 374-376 *	Virtanen, Arto: Köyhyyden estetiikka

CASSOLA, CARLO

Buben tyttö	Parnasso	1962, s. 178	Ahokas, Jaakko: Kostaja Toscanasta
Pyyntimies	S.Suomi	1966, s. 336	Turkia, Rauni: Murrosta

CELATI, GIANNI

Neljä novellia	Parnasso	1997, nro 4, s. 469	Lappalainen, Otto: Huolestunutta käänösproosaa (vrt. Baricco, Tabucchi)
	Image	1997, nro 5, s. 102	Toiminen, Marjaana: Mies joka menetti ajatuksensa ...
Tasank. kert.	Nuori Voima	1996, nro 3, s. 55-56	Koskelainen, Jukka: Kohtalon sommitelmia

- Suomen kuval. 1996 (80) 7, s. 63
- Blomstedt, Jan: Autiolle saarelle
- CÈSPEDES, ALBA DE
- Yliopp.koti Työläisopisk. 1943, nro 6, s. 176
- II- -tt- (Ellen Oittinen): Italialainen uutuuus
- D'ANNUNZIO, GABRIELE
- Kuol. Riemuv. Valvoja 1916, s. 403
- L. Onerva (Madetoja)
- DANTE ALIGHIERI
- Vita nuova Ylioppilaslehti 1920, no 24, s. 290
- Aika 1921, s. 85-87
- Valvoja 1921, s. 166-167
- M(artti) H(aavi)o
- R(afael) F(orsman)
- V. T(arkiainen)
- DELEDDA, GRAZIA
- Marianna Valvoja-Aika 1928, s. 255
- V. A. K. (oskenniemi)
- ECO, UMBERTO
- Ed. pv saari Portti 1995 (14) 4, s. 118-119
- Suomen kuval. 1995 (79) 44, s. 63
- Tähtivaeltaja 1996 (15) 1, s. 31
- Nuori voima 1997, nro 1, s. 49
- Foucaultin heil. Nuori Voima 1990, nro 5, s. 42
- Parnasso 1990 (40) 6, s. 383
- Ruumiin kultt. 1990 (7) 4, s. 53
- Salin, Petri
- Blomstedt, Jan: Historian tekijät
- Lehtonen, Kimrai
- Vähämäki, Jussi: Selvinpäin kirjoitettua
- Ketvel, Roo: Syöpä, ikuinen keskiaika, ...
- Virtanen, Arto: Umberton paradigmat eli ...
- Huhtala, Aarre: Lukijaa säälimättä
- FALLACI, ORIANA
- Mies Nuori Voima 1982, nro 4, s. 18-19
- Aikanainen 1983, nro 1, s. 28
- Simonen, Katri: Bestis puntarissa. Oriana Fallaci ja ...
- SH
- FOSCOLO, UGO
- J. O:n viim.kirj. Valvoja 1919, s. 363
- H. (annes) H. (eikkinen)
- GIACOBBE, MARIA
- Opett.päiväk. Parnasso 1959, s. 132
- Saarikoski, Pentti: Kirous ja ehdotus (vrt. Morante)
- GIOVENE, ANDREA
- Nyk.aj. aat.m. Nuori voima 1967, no 6-7, s. 12
- Salokannel, Juhani: Vuosisatamme kuvissa
- GOTTA, SALVATORE
- Mitään salaam. Valvoja-Aika 1943, s. 30
- V. A. K. (oskenniemi)

GUARESCHI, GIOVANNI

I.C.ja h.laum. Vartija 1954, no 2, s. 43
 Isä C:n kylä Valvoja 1952, s. 137
 Suomal.Suomi 1952
 Parnasso 1952, s. 279
 Viikko sanomat 1952, no 7, s.25

Hum.sal.sotap. Itäsuomi 1968, no 6, s. 29

MALAPARTE, CURZIO

Kaputt Itäsuomi 1967, no 7-8, s. 39
 Parnasso 1968, s. 262

MORANTE, ELSA

Arturon saari Parnasso 1959, s. 132
 La storia Pellervo 1.10.1976, no 15, s. 58
 Mark. Markkin. 1977, no 5, s. 58

MORAVIA, ALBERTO

Roomatar Suomal.Suomi 1951, s.421
 Parnasso 1951, s.183
 Työläisopiskel. 1951, s. 55
 Agostino Valvoja 1959, s. 284
 Parnasso 1960, s. 136
 Kaksi naista S.Suomi 1959, s. 245
 Valvoja 1959, s. 81
 Valhe Nuori voima 1967, no 3, s. 21
 Eroott. tarin. Parnasso 1987 (37) 6, s. 397-399
 Kulttuurivihk. 1988 (16) 4, s. 53-54
 Sivustakatsoja Parnasso 1988 (38) 7, s. 457-460

MOROVICH, ENRICO

Pudotus Nuori voima 1994, nro 5, s. 58
 Portti 1994 (13) 3, s. 153

MORSELLI, GUIDO

Kadotus Ydin 1992 (26) 3, s. 36

PALAZZESCHI, ALDO

Materassin sis. Suomal.Suomi 1938, s. 315 (317)

Kauko, Jorma: Guareschia

Väinölä, Tauno

K. (auko) K. (are)

Papinoja, Klau

Anhava, Tuomas: Kirjoja ja ihmisiä : Neljä
 käännösromania

Stavén, Pauli: Humoristi vankeudessa

Vuorinen, Aimo: Ritarit ja aseenkantajat

Kapari, Pekka: Pitkä matka Napoliin

Saarikoski, Pentti: Kirous ja ehdotus (vrt. Giacobbe)

K. H.: Sodan kurimuksesta

Tolsa, Risto: Yksi historia - ja toinen

Anhava, Tuomas: Kuka tuntee miehet

E. S. Repo: Tyhmän neitsyen tarina

Y. (rjö) M. (äättä): "Suurta" kuvausta ...

E. L. (vrt. Serantini)

Saarikoski, Pentti: Moravian kasvat

Polkunen, Mirjam: kuolleet jo parantuvat

V. A. K. (: La ciociara / Kaksi naista)

Elomaa, Matti: Valhe

Virtanen, Arto: Toisto ja muunnelma

Niklander, Hannu

Vartiainen, Pekka: Ei erotiikkaa

Heino, Hannimari: Danten jalanjäljillä

Nyman, Jukka

Drufva, Juha: Kadotuksen paratiisissa

T. Vaaskivi: Uutta kertomataidetta

PAPINI, GIOVANNI

- Gog Suomal.Suomi 1934, s. 92
- San.mieh.sam. Ylioppilaslehti 1925, no 13, s. 237

PASOLINI, PIER PAOLO

- Kiihkeä elämä Kommunisti 1962, no 6, s. 230
Parnasso 1962, s. 374
- Orgiat Nuori voima 1995, nro 3, s. 59

PAVESE, CESARE

- Vain naist.kesk. S.Suomi 1967, s. 196

SATTA, SALVATORE

- Pieni kaup. S. Nuori voima 1983, nro 5-6, s. 38-39

SERANTINI, FRANCESCO

- Puh.kiss.majat. Valvoja 1959, s. 284
Parnasso 1960, s. 229

SERAO, MATILDE

- Korkokeinott. Valvoja 1908, s. 564
- Pienoisk.eläm. Raataja 1909, no 18&19, s. 268
Valvoja 1910, s. 300
- Tanssijatar Valvoja 1908, s. 564
- Vartia, pidä var.Kirjastolehti 1913, s. 172

SILONE, IGNAZIO

- Leipä ja viini Työläisopisk. 1946, s. 170
- Politiikka 1947, no. 1, s. 18

SOLINAS, FRANCO

- Meren ryöstäjät S.Suomi 1960, s. 316
Parnasso 1960, s. 229

SVEVO, ITALO

- Zenon tunnust. Kaltio 1984, nro 5, s. 217

Enäjärvi-Haavio, Elsa: Palatkaamme luontoon, sanoo
Papini

N. J. A.: Muutamia Papinin ajatuksia ja muutamia
ajatuksia Papinista

Aarto, Ami: Kauniin julkisivun likainen tausta

Hannula, Risto: Pasolini on tulossa

Hukkila, Kari: Pasolini on meidän aikamme Hamlet

Turkia, Rauni: Elämisen työläs ammattitaito

Silius, Eija: Suljettujen salpojen Sardinia

E. L. (vrt. Moravia)

Laitinen, Kai: Tiikerikissa ja muita

(vrt. Solinas & Tomasi di Lampedusa)

Y. (rjö) K. (oskelainen) (vrt. Tanssijatar)

L. W-r.: Käännöskirjallisuutta

J. (uhani) S. (iljo)

Y. (rjö) K. (oskelainen) (vrt. Korkok.)

V. Tarkiainen: Arvi A. Kariston "Kirjallisia
pikkuhelmiä". Numerot 31-47

K. (aisa) S. (alonen): Ihmiskohtaloita diktatuuriin
ja miehitysten Euroopasta

Usva, Uolevi: Piero Spina - vastavallankumouksellin.

Paasilinna, Erno: Korsikalainen harakiri

Laitinen, Kai: Tiikerikissa ja muita

(vrt. Serantini & Tomasi di Lamped.)

Lehtola, Harri: Tuntematon klassikko

TABUCCHI, ANTONIO

- Kertoo Pereira Opettaja 1997, nro 20, s. 38
 Ydin 1997 (31) 1, s. 40-41
 Parnasso 1997, nro 4, s. 469
- Pieniä yhdent. Parnasso 1989 (39) 4, s. 260-261
 [Req. &] Taiv. Nuori voima 1995, nro 3, s. 58
 Taivaanranta Suomen kuval. 1995 (79) 23, s. 63

TAMARO, SUSANNA

- Kulje syd.tiet. Magia 1995, nro 3, s.33

TOMASI DI LAMPEDUSA, GIUSEPPE

- Tiikerikissa Parnasso 1960, s. 229

VITTORINI, ELIO

- Vierailu Mark markkin. 1978, no 3, s. 51

- Neimala, Kaisa: Rohkeus ja kuolema
 Minkkinen, Merja: Kulttuuritoimittaja kohtaa kuolem.
 Lappalainen, Otto: Huolestunutta käänösproosaa
 (vrt. Baricco, Celati)
 Virtanen, Arto: Kertomus jää ilmaan
 Heino, Hannimari: Katoava nykyhetki
 Blomstedt, Jan: Kaljun kampa

- Kallio, Katja: Susanna Tmaron "Epäkirja" valloittaa
 "epälukijat"

- Laitinen, Kai: Tiikerikissa ja muita
 (vrt. Serantini & Solinas)

- Tolsa, Risto

Lastenkirjallisuuden klassikkojen arvostelut

AMICIS, EDMONDO DE

- Sydän Valvoja 1914, s. 237

- J. L(ukkarinen): Lasten ja nuorten kirjallisuutta

COLLODI

- Pinocch.seikk. Kirjastolehti 1908, s.123

- H. (eikki) I. (mpivaara)

LIITE 3 : Danten ja Boccaccion teosten suomennokset

(Monografioina julkaistut teokset on luetteloitu BIBLIOGRAFIA 1:een.)

DANTE

Eino Leinon Divina Commedia -suomennoskatkelmat:

- Ensimmäinen laulu "Jumalaisesta näytelmästä". Luonnos [Eino Leinon] suomennokseen. - Päivä. 1908. - Myös: Eino Leino. Kirjokeppi. Helsinki. 1949. (s. 230-235.)
- Kolmas laulu "Jumalaisesta näytelmästä". Suom. Eino Leino. - Päivä. 1910.
- Neljäs laulu "Jumalaisesta näytelmästä". Suom. Eino Leino. - Päivä. 1910.
- Viides laulu "Jumalaisesta näytelmästä". Suom. Eino Leino. - Päivä. 1910.
- Jumalainen näytelmä. I. Helveti. [Otteita] Suom. Eino Leino. - Kotoa ja muualta. 1912. (joulun:o, s. 2-4.)
- Kadotettujen vaellus : Katkelma "Jumalaisesta näytelmästä". Suom. Eino Leino. - Uusi Suomen kirja II. Yläkansakoulujen lukukirja IV. Toim. E. N. Setälä et al. Helsinki. 1932. (s. 140-142.) (2. p. 1937.)

Muiden suomennokset Divina Commediasta:

- Laulu Danten Divina Commediasta. [Helveti] Kolmas laulu. [Suom.] Oskar Uotila. - Kaikuja Hämeestä 4. Helsinki. 1886. (s. 49-55.) - Myös: Oskar Uotilan kootut runoteokset II. Hämeenlinna. 1911. (s. 163-172.) - Sama: Suomalaisia runoilijoita 1. Hämeenlinna. 1911. (s. 163-172.)
- JULKAISEMATON [?]: Helvetin viides laulu. Suom. Kaarlo Forsman. 1898.
- Taivaan tarhat. "Jumalainen näytelmä", III. Suom. V. Arti [= Kaarlo Väinö Valve]. - Joulun-Lotta. Helsinki. 1935.

Muut Dante-käännökset:

- Sonetteja Danten Vita nuovasta. Suom. Joel Lehtonen. - Kodin kuvasto. 1916. (s. 184.) - Myös: Viesti. [Brooklyn, N. Y.] 1916. (s. 106-107.)

Antologioissa julkaistut suomennokset:

- Italian kirjallisuuden kultainen kirja (1945):
 - Otteita "Jumalaisesta näytelmästä". Suom. Eino Leino sekä V. Arti [=Valve]
 - Otteita "Vita Nuovasta". Suom. Tyyni Tuulio.
 - Sonetti. 'Ah, Guido, jospa pääsisimme kerta-'. Suom. Saima Harmaja.
- Rakkausrunoja (1953):
 - Sonetti. 'Niin herttainen ja vieno tavoiltansa'. Suom. Aale Tynni.
- Tuhat laulujen vuotta (1974):
 - 'Näin seppelen, ja siksi'; 'Niin lempeä ja hieno tavoiltansa'; 'Guido, jospa lumous asettaisi'. Suom. Aale Tynni.

Jumalaisen näytelmän arvostelut:

- Okkonen, Onni (1913). Dante, Jumalainen näytelmä. I Helvetti.
- Valvoja, s. 351-355.
- Okkonen, Onni (1914). Dante Alighieri, Jumalainen näytelmä. II Kiirastuli.
- Valvoja, s. 68-72.
- Okkonen, Onni (1915). Dante, Jumalainen näytelmä. III Paratiisi.
- Valvoja, s. 60-63.
- Ahokas, Jaakko (1964). L'eterna commedia.
- Suomalainen Suomi 32 (7): 430-432.

BOCCACCIO

Joel Lehtosen Decamerone-suomennoskatkelmat:

- Ensimmäinen novelli "Decamerone"sta. Suom. Joel Lehtonen. Valvoja. 1909.
- Luonnos Decameronesta. Neljännen päivän ensimmäinen kertomus. Suom. Joel Lehtonen. Päivä. 1909.
- Luonnos Decameronesta. Kuudennen päivän kymmenes kertomus. Suom. Joel Lehtonen. Punanen Viesti 3. Turku. 1909.
- Neifilen canzone. Suom. Decameronesta Joel Lehtonen. Päivä. 1909.

Muiden suomennokset Decameronesta:

- Kertomus kolmesta sormuksesta [Decamerone I:3]. Turun Wiikko-Sanomat. 1825: 24.
- Decameron tai kymmenen päivän ilo. - Nuori Voima, kirjallinen liite. 1910.
- Maallikko nolaa kekseliällä päähänpistolla munkkien ilkeän teeskentelyn [Decamerone I:6]. - Vapaa Ajatus. 1912.
- Pyhimystaru. Kertomus Decameronista [I:1]. Viesti. [Brooklyn, N. Y.] 1915.
- Metsästyshaukka. [Decamerone V:9. Suom. V. Hämeen-Anttila.] - Hyvää yötä! [I]. Hämeenlinna. 1934
- Kokki kerran pinteessä. [Decamerone VI:4. Suom. V. Hämeen-Anttila.] - Neljäs "Hyvää yötä!". Hämeenlinna. 1937.
- Kertomus Decameronista [VII:5]. Suom. Arno Katermo. - Maailman mestarikertoja I. Lahti. 1945.

Muut Boccaccio-käännökset:

- Il Corbaccio eli Rakkauten labyrinthti eli Vanhan variksen laulu suomenkielisessä asussaan. Suom. Tauno Nurmela. - Teoksessa: Tauno Nurmela. Vanha Varis eli tuntematon Boccaccio. s. 103-217. Porvoo: WSOY. 1975.

Antologioissa julkaistut suomennokset:

- Italian kirjallisuuden kultainen kirja (1945):
 - Ensimmäinen päivä, nov. III.; Viides päivä, nov. IX.; Kuudes päivä, nov. IV. Suom. Joel Lehtonen.

Decameronen arvostelut:

- Palola, Eino [= E. P.] (1909). Boccaccio-käännös sekín.
 - Päivä (42): 347-348.
- A-a. (1915). Novelleja Giovanni Boccaccion Decameronesta.
 - Kansakoulun lehti, s. 38.
- Okkonen, Onni (1915). Novelleja Giovanni Boccaccion Decameronesta, suomentanut Joel Lehtonen.
 - Valvoja, s. 53-55.
- Laitinen, Kai (1948). Herra Boccaccio Firenzestä.
 - Suomalainen Suomi, s. 170-172.

LIITE 4 A : Italian kirjallisuuden kultainen kirja

Sisällysluettelo. Toimittanut - ja suurelta osin kääntänyt - Tyyni Tuulio

(Kursivoidut näytteet eivät sisälly LIITTEESEEN 4 B, kursivoimattomat on mainittu myös siinä.)

Fransiskus Assisilainen	Luotujen ylistys	Tyyni Tuulio
Ciullo d'Alcamo	Sa ruusu raikas, tuoksuvin	Tyyni Tuulio
Rinaldo d'Aquino	Tytön valitus	Saima Harmaja
Jacopone da Todi	Vankilaulu	Otto Manninen
Guido Guinizelli	Canzone	Saima Harmaja
Cecco Angiolieri	Sonetti	Tyyni Tuulio
	Becchinalle	Tyyni Tuulio
Folgore da San Gimignano	Tammikuu	Otto Manninen
	Toukokuu	Otto Manninen
<i>Marco Polo</i>	<i>Tässä puhutaan suuresta juhlasta</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
Guido Cavalcanti	Sonetti	Tyyni Tuulio
	Sonetti kaunottarelle	V. Arti
	Canzone	V. Arti
<i>Dino Compagni</i>	<i>Kronikka (II, XX)</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>"Caesarin urotyöt"</i>	<i>Caesarin urotyöt</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>"Il Novellino"</i>	<i>Erään sepän merkillinen nokkeluus</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
Dante Alighieri	Sonetti	Saima Harmaja
	Otteita "Vita Nuovasta"	Tyyni Tuulio
	Otteita "Jumalaisesta Näytelmästä"	<i>Eino Leino</i>
	Otteita "Jumalaisesta Näytelmästä"	<i>V. Arti</i>
Cino da Pistoia	Sonetti	Otto Manninen
	Sonetti	Otto Manninen
Francesco Petrarca	Canzone XI	Tyyni Tuulio
	Sonetti CVIII	Toivo Lyy
	Sonetti CLIV	Toivo Lyy
	Sonetti XI	Toivo Lyy
	Sonetti XXXIV	Toivo Lyy
	Sonetti XLII	Toivo Lyy
	Sonetti CLXXI	Toivo Lyy
	Lauran kuolema	Tyyni Tuulio
	Canzone IV	Tyyni Tuulio
<i>Giovanni Boccaccio</i>	<i>Decamerone, Ensimm. päivä, nov. III</i>	<i>Joel Lehtonen</i>
	<i>Decamerone, Viides päivä, nov. IX</i>	<i>Joel Lehtonen</i>
	<i>Decamerone, Kuudes päivä, nov. IV</i>	<i>Joel Lehtonen</i>
<i>Jacopo Passavanti</i>	<i>Totisen katumuksen peili</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Franco Sacchetti</i>	<i>Hajamieliset lähettiläät</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>

	<i>Kuoleman kepponen</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
	<i>Mylläri ja kirkkoherra</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Katariina Sienalainen</i>	<i>Ote kirjeestä</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>"Pyhän Franciscuksen kukkaset"</i>	<i>Luku VIII</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
	<i>Luku XXI</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
	<i>Luku XXII</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Lorenzo Ghiberti</i>	<i>Muinaisajan patsaita</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Bernardino Sienalainen</i>	<i>Kansankielisiä saarnoja</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Antonio Manetti</i>	<i>Paksu puunleikkaaja</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Matteo Maria Boiardo</i>	<i>Rakastunut Roland (I, XVIII)</i>	<i>V. Arti</i>
<i>Lorenzo de'Medici</i>	<i>Bacchoksen ja Ariadnen voittokulku</i>	<i>V. Arti</i>
	<i>Toscanan vanhat runoniekat</i>	<i>O. J. Tuulio</i>
<i>Girolamo Savonarola</i>	<i>Oi rakas Herra Taivaan</i>	<i>Saima Harmaja</i>
	<i>Kirje Giovanna Caraffa Picolle</i>	<i>Helvi Vasara</i>
	<i>Kirje Lodovico Sforzalle</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Leonardo da Vinci</i>	<i>Kirje Lodovico Sforzalle</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
	<i>Kylymätön tietämisen halu</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
	<i>Nolla</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
	<i>Ajatelmia</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Angelo Poliziano</i>	<i>Stanzoja</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Niccolò Macchiavelli</i>	<i>Kirje Francesco Vettorille</i>	<i>O. J. Tuulio</i>
	<i>Ruhtinas. 26. luku</i>	<i>O. A. Kallio</i>
<i>Lodovico Ariosto</i>	<i>Mietteitä Liviuksen ensimmäisestä dekadista</i>	<i>Kaarlo af Heurlin</i>
	<i>Raivoisa Roland. XXIII</i>	<i>Yrjö Jylhä</i>
<i>Michelangelo Buonarroti</i>	<i>Sonetteja</i>	<i>Yrjö Kaijärvi</i>
	<i>Yö</i>	<i>Toivo Lyy</i>
<i>Jacopo Nadi</i>	<i>Firenzen historiat</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Baldassare Castiglione</i>	<i>Hovimies</i>	<i>Tyyni Tuuli</i>
<i>Francesco Guicciardini</i>	<i>Munkki Girolamo Savonarola</i>	<i>Tyyni ja Oiva Tuulio</i>
<i>Luigi da Porto</i>	<i>Giulietta ja Romeo</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Matteo Bandello</i>	<i>Kuollut ja apina</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Benvenuto Cellini</i>	<i>Oma-elämäkerta I, 20, II, 11</i>	<i>Maija Halonen</i>
<i>Anton Francesco Grazzini</i>	<i>Illalliset. I, 3</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Giorgio Vasari</i>	<i>Frate Giovanni da Fiesole</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Torquato Tasso</i>	<i>Aminta</i>	<i>V. Arti</i>
	<i>Vapautettu Jerusalem</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Giordano Bruno</i>	<i>Uusi maailmankatsomus: näennäisyys ja todell.</i>	<i>O. J. Tuulio</i>
	<i>Sonetti aasin ylistykseksi</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Gabriello Chiabrera</i>	<i>Kauniin naisen hymyily</i>	<i>Aale Tynni</i>
<i>Galileo Galilei</i>	<i>Heilahdukset</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
	<i>Luonnon talous</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
	<i>Kokemus</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>

	<i>Luonnon kirja</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
	<i>Muinaisajan ihmiset olemme me</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
	<i>Peripateetikkojen itsepäisyys</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
	<i>Kuinka keksin kaukoputken</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Alessandro Tassoni</i>	<i>Jumalten neuvosto</i>	<i>V. Arti</i>
Giambattista Marino	<i>Adone</i>	<i>V. Arti</i>
	Ihmiselo	V. Arti
	Maria de'Medici	Tyyni Tuulio
<i>Giovanni Battista Doni</i>	<i>Melodraaman alku</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Francesco Negri</i>	<i>Poro</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
Francesco Redi	Dityrambi Bacchokselle Toskanassa	Toivo Lyy
Vincenzo da Filicaia	Italialle	Aale Tynni
<i>Giambattista Vico</i>	<i>Runollisesta metafysiikasta</i>	<i>O. J. Tuulio</i>
Pietro Metastasio	Galatea	Otto Manninen
	Canzonetta	Otto Manninen
<i>Carlo Goldoni</i>	<i>Viuhka</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Giuseppe Baretti</i>	<i>Lukijoille</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Carlo Gozzi</i>	<i>Hyödyttömiä muistelmia</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
Giuseppe Parini	Päivä	V. Arti
	Rouvan sylikoira	V. Arti
<i>Vittorio Alfieri</i>	<i>Saul, II, 1</i>	<i>Lauri Viljanen</i>
	<i>Matka Pohjolassa</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
Vincenzo Monti	Herra de Montgolfier'lle	Lauri Viljanen
Ugo Foscolo	Hautojen laulu	Lauri Viljanen
	<i>Jacopo Ortisin viimeiset kirjeet</i>	<i>Mikko V. Erich</i>
	Giovanni-veljen kuoltua	Tyyni Tuulio
Alessandro Manzoni	Helluntai	Elsa Tervo
	Toukokuun viides	Lauri Viljanen
	<i>Kihlautuneet</i>	<i>Jalmari Hahl</i>
<i>Silvio Pellico</i>	<i>Vankeuteni</i>	<i>Hjalmar F. Palmén</i>
Giuseppe Leopardi	Brutus nuorempi	Lauri Viljanen
	Silvialle	Lauri Viljanen
	Kuulle	Kaarlo Sarkia
	Itselleen	O. J. Tuulio
	Äärettömyys	Tyyni Tuulio
	Aasian paimentolaisen laulu	Elsa Tervo
	<i>Kopernikus</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Massimo d'Azeglio</i>	<i>Muistelmani</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Giuseppe Mazzini</i>	<i>Maanpakolainen</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
Giuseppe Giusti	Sant' Ambrogio	Otto Manninen
<i>Francesco De Sanctis</i>	<i>Danten Ugolino</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Carlo Collodi</i>	<i>Pinocchion seikkailut</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>

<i>Ippolito Nievo</i>	<i>Italialaisen tunnustuksia</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
Giosue Carducci	Monte Mariolla	V. A. Koskenniemi
	Kevät	V. A. Koskenniemi
	Lumisade	V. A. Koskenniemi
	Sydänpäivä Alpeilla	Kaarlo Sarkia
	Vinjetti	Kaarlo Sarkia
	Härkä	Saima Harmaja
	Vergilius	Yrjö Kajjärvi
	Martti Lutherus	Yrjö Kajjärvi
	Santa Maria degli Angeli	Yrjö Kajjärvi
	Vanha valitus	Yrjö Kajjärvi
	P. B. Shelley'n uurnan ääressä	Oiva ja Tyyni Tuulio
<i>Giuseppe Cesare Abba</i>	<i>Muistiinpanoja, tehnyt yksi tuhannesta</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Giovanni Verga</i>	<i>Maalaisritarillisuutta</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Antonio Fogazzaro</i>	<i>Pieni vanha maailma</i>	<i>O. J. Tuulio</i>
<i>Matilde Serao</i>	<i>Kukkatyttö</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
Giovanni Pascoli	Aurinko ja lamppu	Yrjö Kajjärvi
	Orpo	Kaarlo Sarkia
	Vainaja	Kaarlo Sarkia
	Fides	Tyyni Tuulio
	Leija	Elina Vaara
	Poikaset	Elina Vaara
	Pyhäaamu	Elina Vaara
	Iltani	Elina Vaara
	Öinen jasmiini	Elina Vaara
Gabriele d'Annunzio	Sade pinjametsässä	Otto Manninen
	Fiesolen ilta	Elina Vaara
	Eli hiljaisuus kuin sielu	Elina Vaara
	Lauluni	Elina Vaara
	Kampa	O. J. Tuulio
	Paimenet	Kaarlo Sarkia
	<i>Kuoleman riemuvoitto, V</i>	<i>Jalmari Hahl</i>
<i>Alfredo Panzini</i>	<i>Diogeneen lyhty</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Benedetto Croce</i>	<i>Nykyaikaisesta kirjallisuusarvostelusta</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Luigi Pirandello</i>	<i>Mattia Pascal vainaa. § 2</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
	<i>Niin on (jos siltä näyttää)</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
Ada Negri	Huhtikuun laulu	Saima Harmaja
	Tänä yönä	O. J. Tuulio
	<i>Aamutähti</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Grazia Deledda</i>	<i>Marianna Sirca</i>	<i>Jalmari Hahl</i>
<i>Ardengo Soffici</i>	<i>Aluksen päiväkirja</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
	<i>Kobilek</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>

<i>Bruno Cicognani</i>	<i>Esikoinen</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Giovanni Papini</i>	<i>Sanovat miehen sammuneen, XIX</i>	<i>J. Hollo</i>
	<i>Kristuksen historia, Kapernaum</i>	<i>Valfrid Hedman</i>
<i>Giuseppe Antonio Borgese</i>	<i>Rubè, XX</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Federigo Tozzi</i>	<i>Kolme ristiä, XIII</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Guido Gozzano</i>	<i>Speranza-mummon ystävä</i>	<i>Elina Vaara</i>
<i>Massimo Bontempelli</i>	<i>Nora</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Emilio Cecchi</i>	<i>Talvi</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
<i>Dino Campana</i>	<i>La Verna (Päiväkirja)</i>	<i>Tyyni Tuulio</i>
	<i>Unikuva</i>	<i>Elina Vaara</i>
<i>Aldo Palazzeschi</i>	<i>Kuka olen?</i>	<i>Elina Vaara</i>
	<i>Materassin sisarukset</i>	<i>Yrjö Kajjärvi</i>
<i>Giuseppe Ungaretti</i>	<i>Virrat</i>	<i>Toivo Lyy</i>
	<i>Oi yö</i>	<i>Elsa Tervo</i>
	<i>Hymni kuolemalle</i>	<i>Elsa Tervo</i>
	<i>Aamuruskon synty</i>	<i>Elsa Tervo</i>

LIITE 4 B : Lyriikan suomennokset antologioissa

LIITE 4 B: Lyriikan suomennokset antologioissa

Italian kirjallisuuden kultaiseen kirjaan sisältyvät runot - musta kirjasin / siitä puuttuvat - punainen kirjasin
 Sama käännös julkaistu kahdessa (tai useammassa) kokoeimassa - vaaleamman sininen pohjaväri / Saman runon eri suomennokset - tummemman sininen pohjaväri
 (Antologioiden lyhenteet, ks. s. 98)

		IKKK 1945	RR 1953	TLV -57	TLV -74	NOB.R -76	NOB.K -77
Fransiskus Assisilainen	Luotujen yllistys /Aurinkolaulu						
Ciullo d'Alcamo	Sa ruusu raikas, tuoksuvin						
Rinaldo d'Aquino	Työn valitus	Saima Harmaja	Saima Harmaja				
Jacopone da Todi	Vankilaulu	Otto Manninen					
Guido Guinizelli	Joululaulu			Aale Tynni (A. T.)			
Cecco Angiolieri	Canzone	Saima Harmaja		Aale Tynni (A. T.)			
	Ylistää tahdon armastani tässä						
	Sonetti	Tyyni Tuulio					
	Becchinalle	Tyyni Tuulio					
Folgore da San Gimignano	Minua kurjuus rakastaa kuin lasta	Otto Manninen		Aale Tynni (A. T.)			
Guido Cavalcanti	Tammikuu	Otto Manninen					
	Toukokuu	Tyyni Tuulio					
	Sonetti	V. Arti					
	Sonetti kaunottarelle	V. Arti					
	Canzone						
	Näin paimentyön metsäaukiolla						
Dante Alighieri	Sonetti / Guido, jospa turmousettaisi						
	Ott. V. N:sta; Son. XV / Niin lempeä / hertt.						
	Näin seppelen, ja siksi						
Cino da Pistoia	Sonetti / Suloinen donna, käsienne huomaan						
	Sonetti	Otto Manninen					
Francesco Petrarca	Canzone XI	Otto Manninen					
	Sonetti CVIII	Tyyni Tuulio					
	Sonetti CLIV	Toivo Lyy					
	Sonetti XI	Toivo Lyy					
	Sonetti XXXIV	Toivo Lyy					
	Sonetti XLII / Käy länsituuli / (S. 310)						
	Sonetti CLXXII	Toivo Lyy					
	Lauran kuolema	Tyyni Tuulio					
	Canzone IV	Tyyni Tuulio					
	Mitä siis tunnen eilen rakkautta (S. 132)						
	Kotinsa jättää vanhus valkopäinen						
	Kun taivas länteen kallistua alkaa						

Giosue Carducci

Monte Mariolla
Kevät
Lumisade
Sydänpäivä Alpeilla /Keskipäivä Alpeilla
Vinjetti
Härkä
Vergilius
Martti Lutherus
Santa Maria degli Angeli
Vanha vaihtus
P. B. Shelley'n uurnan ääressä
Ruiti hora
Kaipaas
Pyhän Martin päivä
Egla
San Petronion torilla
Fantasia
Aurinko ja lamppu
Orpo
Vainaja
Fides
Leija
Poikaset
Pyhäaamu
Iltani
Öinen jasmiiini / Yöjasmiini
Näkemiini!
Sapfon laulu kuolemasta
Sade pinjajametsässä
Fiesolen ilta
Eii hijjaisuus kuin sielu
Lautuni
Kampa
Paimenet
Affrico-joen rannalla kesäkuun iltana sateen
Huhtikuun laulu
Tänä yönä
Yö Caprilla
Vuohi
Meren rannalla
Speranza-mummon ystävä
Unikuva
Syksyinen puutarha

Giovanni Pascoli

Yrjö Kajjärvi

Kaarlo Sarkia

Kaarlo Sarkia

Tynni Tuulio

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

Elina Vaara

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

V. A. Koskenniemi

Clemente Rebora
Sergio Corrazzini
Angelo Barile
Camillo Sbarbaro
Aldo Palazzeschi
Giuseppe Ungaretti

Kuva virittyneenä
Nukkedialogi
Valituslaulu kalstajan tytären kuoleman...
Kun joskus käyskelen yksin auringossa
Kuka olen?
Virrat / Joet
Oi yö
Hymni kuolemalle
Aamuruskon synty
Sinne missä valo / Missä valo ...
Kalpea mieteliäisyys varjon alla
Ankerias
Falsettiäni
Dora Markus
Tullimiehen talo
Laskeuduin, käsivarteni tarjoten
Kaksi motettia
Kirjoittamattomasta kirjeestä
Puolikuun tuuli
Huomenna
Nauraa ... oranssip. / harakka ... appelsiinip.
Pajunoksissa
Kuollut haikara
Ja on äkkiä ilta / Ja äkkiä on ilta
Suloinen kukkula
Korkea kuunari
Kirje
Ehkä sydän
Thánatos aithánatos
Kirje äidille
Muinainen talvi
Minulle tuntemattomien asioiden tuska
Nyt kun päivä nousee
Jo on sade kanssamme
Sateen ja raudan väri
Lempeät eläimeni
Aamusoiitto, herääminen
Jos huudan

Eugenio Montale

Carlo Betocchi
Salvatore Quasimodo

(ei sisälly) Aale Tynni
Aale Tynni (A. T.)
(ei sisälly) Aale Tynni
(ei sisälly) Aale Tynni

Elina Vaara

Elsa Tervo

Elsa Tervo

Aale Tynni (A. T.) Aale Tynni

Aale Tynni
Aale Tynni
Aale Tynni
Aale Tynni

Mirjam Polkunen
Mirjam Polkunen
Mirjam Polkunen

Aale Tynni (A. T.)

(ei sisälly) Aale Tynni Aale Tynni

(ei sisälly) Aale Tynni

Elli-Kaija Kõngäs
Elli-Kaija Kõngäs
Elli-Kaija Kõngäs
Elli-Kaija Kõngäs
Elli-Kaija Kõngäs
Elli-Kaija Kõngäs

Elli-Kaija Kõngäs

Elli-Kaija Kõngäs

Elli-Kaija Kõngäs

Elli-Kaija Kõngäs

Elli-Kaija Kõngäs

Mirjam Polkunen

(ei sisälly) Aale Tynni

(ei sisälly) Aale Tynni

Mario Luzi
Alessandro Parronchi